

תוכן הענינים

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול.....	ז
סעי' א' – איסור בישול, אכילה, הנאה.....	ז
פתיחה.....	ז
הקדמה.....	ז
גדרי בישול.....	י
סעי' ב' וג' – באיזה בשר ובאיזה חלב.....	יד
טמאה, טהורה, עוף, חיה.....	יד
חלב ודגים.....	טו
סעי' ג' וד' – סוגיית מראית העין.....	יז
מראית העין.....	יז
סעי' ה' – ביצים הנמצאים בעופות.....	כג
גדר גמר ביצה.....	כג
סעי' ו' – המעושן והמבושל בחמי טבריה, גזירות הרמ"א.....	כד
המעושן והמבושל.....	כד
מיקרוגל.....	כד
מי חלב.....	כה
חלב מתה.....	כו
חלב זכר, דם בחלב.....	כו
חומרות הרמ"א.....	כו
סעי' ז' – שליל וכו', עור, גידין, ועצמות.....	כט
עור ועצמות.....	כט
סעי' ח' – מי חלב, ומי מי חלב.....	ל
נסיובי דחלבא.....	ל
סעי' ט' י' וי"א – חלב צלול וקרוש שבקיבה.....	לא
סעי' י', דעות הראשונים.....	לב
סעי' י"א.....	לג
עור שנתייבש.....	לד
סעי' י"א, מעמיד, זוז"ג.....	לד

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב.....לז

סעי' א' וב' – איסור העלאה, ודיני היכר.....לז

היכן אסרו.....לז

במה אסרו, ובגדר איסור בשר עוף.....לח

היכר ביחיד.....מא

מדיני היכר.....מג

מכירים, מקפידים, שונאים.....מד

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר.....מו

סעי' א' – המתנה אחר בשר.....מו

רש"י ורמב"ם.....מו

מסעודה לסעודה.....מח

סעי' ב' – קינוח הדחה ורחיצה אחרי גבינה.....נג

קינוח והדחה.....נג

גבינה קשה.....נה

סעי' ג' – תבשיל של בשר.....נז

דיני תבשיל, וש"ך סקי"ט.....נז

סעי' ד' – לבער פת, ומפה.....נט

פת ומפה.....ס

סימן צ"א – דיני בשר וחלב שנתערבו.....סב

סעי' א' וב' – נגיעה בצונן, הדחה.....סב

צונן, הדחה, שפשוף.....סב

סעי' ג' – בשר לגעת בלחם.....סח

נגיעת בשר בפת.....סח

סעי' ד' – תתאה גבר.....סח

סדר הדברים.....סט

במה נחלקו.....סט

גדרו.....ע

שיטת ערוה"ש.....ע

אדמיקר.....עא

קליפה בדיעבד ..... עא

סעי' ה' זו' – מליח כרותח ..... עב

אינו נאכל מחמת מלחו ..... עג

מליח כרותח – מתי ..... עד

תתאה גבר ..... עדר

מליח ותפל ..... עה

סעי' ז' – עלי, פילי, מתובל ..... עז

עלי לתוך חלב ..... עז

סעי' ח' – הנאה מבב"ח ..... פ

מליחה וכבישה ..... פ

סימן ע"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר. פא

סעי' א' – כזית בשר ליורה של חלב ..... פא

ביאור הגמ' ..... פא

נאמנות של גוי ..... פג

הרחבת הדעות ..... פד

טעימת קפילא, קדם וסילקו ..... פד

סעי' ב' – חלב לתוך בשר ..... פו

נפל חלב ע"ג בשר ..... פז

ניער וכיסה, וקושיית רעק"א ..... פט

ביאור דברי השו"ע ..... צ

ביאור דברי הרמ"א ..... צא

כרש"י או כר"י ..... צב

סעי' ג' – חנ"נ ..... צג

ביאור מח' ש"ך וט"ז ..... צג

סעי' ד' – חנ"נ בשאר איסורים ..... צו

ביאור דברי ט"ז סק"ב ..... צו

שאר דיני חנ"נ, וכלליו ..... צט

ציורים, ושאר פרטי דינים ..... קב

סעי' ה' ו' זו' – טיפת חלב שנפלה על הקדירה ..... קז

איך טיפה מתפשטת ..... קז

אוזן הכלי.....קיד
 נזחל הקילוח.....קיד
 עוד דיני קילוח.....קטז
סעי' ח' – זיעה, ואין בליעה יוצא.....קיה
 זיעה מקדירה.....קיה
 זיעה בתנור.....קיט
 זיעה במיקרוגל.....קכד
 עוד דיני זיעה.....קכד
 מנהג שלא להכשיר מבשרי לחלבי.....קכו
 אין בליעה יוצא מכלי לכלי בלי רוטב.....קכז
 לכתחילה או בדיעבד.....קכח
סעי' ט' – נר של שיעור וחלב מהותך.....קל
 גרירה, קליפה, הגעלה.....קל
 מצקת, ט"ז סק"ל.....קל
סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב.....קלב
סעי' א' – קדירה ב"י ואב"י.....קלב
 קדירה בן יומו.....קלב
 שיטת הרשב"א, נקלש.....קלג
 כסוי קדירה.....קלז
סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר.....קלט
סעי' א' – כף חלבי לקדירה של בשר.....קלט
 כף חלבית, איך.....קלט
 ששים נגד הכף.....קמ
 חם מקצתו חם כולו.....קמא
סעי' ב' – שתי תחיבות.....קמד
 ביאור דעת שו"ע ורמ"א.....קמד
סעי' ג' – איסור הכלים.....קמוז
 איסור הנאה בב"ח.....קמוז
סעי' ד' – כשאינו ב"י.....קמוט
 נאסר הכף לכתחילה.....קמוט

סעי' ה' – כף חלבי וכף בשרי.....קמט

דעת שו"ע ורמ"א.....קג

סיכום חומרות הרמ"א.....קנה

סעי' ו' – בצלים, חנ"נ.....קנה

דברי טור בשם סה"ת.....קנו

סעי' ז' – דוחקא בדבר גוש.....קנט

ש"ך סקכ"ז.....קנט

סכין אב"י.....קסא

דיני דוחקא, ושאר דינים.....קסב

דוחקא באינו יס"ב.....קסג

סעי' ח' – פנאדי"ש וגבינה.....קסג

כדי קליפה, מדוע.....קסג

סעי' ט' – דבש ובשר.....קסז

נטל"פ או נ"ט בר נ"ט.....קסז

סימן צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט.....קסז

סעי' א' וב' – דיני נ"ט בר נ"ט.....קסז

נ"ט בר נ"ט.....קסז

בירור דעות הראשונים.....קסח

בשר ודגים, סכנה בבליעה.....קסט

לכתחילה – בדיעבד, ודיני נ"ט בר נ"ט.....קעא

ציורים ושאלות, ודינים היוצאים מהם.....קעד

סעי' ג' – הדחה ביורה.....קעז

שיטת המחבר והרמ"א.....קעח

כיוורים שלנו.....קעט

ערוי.....קפב

דעת המרי"ל דיסקין.....קפג

סעי' ד' – אפר במים.....קפג

נטל"פ.....קפג

סעי' ה' – חלב ליד בשר וליד פרווח.....קפו

סעי' ה'.....קפו

סעי' ו'.....קפז

מקדמים שלנו.....קפז

סעי' ז' – מלח הנתון בקערה.....קפח

כלים מיוחדים למלח.....קפח

סימן צ"ז – דיני דבר חריף.....קפט

סעי' א' – צנזן וסילקא, סעי' ב' – שאר חריפים.....קפט

הקדמה.....קפט

גיעולי מדין, ומדיני דבר חריף.....קצ

מה נחשב חריף.....קצג

שיטת הבית מאיר.....קעד

המתנה בדבר חריף.....קצו

כמה מהצנזן נאסר.....קצו

סעי' ב' – שאר חריפים.....קצז

בצל ושום.....קצז

מג"א ואבן העוזר, וחכמ"א.....קצט

סעי' ג' – תבלין במדוכה של בשר.....רב

סתירה.....רב

סעי' ד' – מי לימוני"ש.....רב

ביטול בכמות מרובה.....רג

סעי' ה' – קישואים ולפת.....רד

הדחה וגרידא.....רד

סימן צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב.....רז

סעי' א' – פת חלבי.....רז

פרטי דיני פת חלבי ובשרי.....רז

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

--- סעי' א' – איסור בישול, אכילה, הנאה ---

כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט; לה, כו; דברים יד, כא) ג' פעמים; אחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה. והוציא אכילה בלשון בישול, לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול, אבל מדרבנן אסור בכל ענין. (כל זכר צחצח שאינו אסור מן התורה, מותר בהנאה). (טור וארוך כלל ל').

פתיחה

- (א) אשרנו מה טוב חלקנו, שהחיינו וקיימנו והגיענו לעת הזאת ללמוד הל' בשר בחלב, שהיא מהסוגיות הגדולות והחשובות והעמוקות והיסודיות, מכל תחומי הלכה למעשה.
- (ב) וכל בית בישראל שומר תו"מ נוהג בתמידות ע"פ הלכות אלו, בכל עת ובכל שעה. כגון בניית המטבח לקיים אופן המהודר, ועד כדי קניית מגבות שונות לבשר וחלב, הכל כפי ההלכות והחומרות הנמצאות כאן.
- (ג) ואם בהלכות שבת ראינו גזירות ע"ג גזירות, אצל בב"ח [בשר בחלב] יש גזירות מרוחקות עוד יותר.
- (ד) וע' חת"ס פ' וירא, דמביא החז"ל לגבי הוויכוח בין משה רבינו למלאכי השרת, שטענו המלאכים שבנ"י אינם ראויים לקבל התורה הואיל והם עובדי ע"ז. ומשה רבינו השיב להם שהם חייבים להניח לבנ"י לקבל את התורה, כי המלאכים אכלו בב"ח אצל אברהם אבינו. וטרחו המפרשים לבאר איך עברו על איסור גמור, הלא החמאה והבקר לא נתבשלו ביחד, ועוד, אכלו החמאה תחילה. וביאר החת"ס, שמשם טען שאינם ראויים כי לא עשו קינוח והדחה כדינו, ומחמת כן התורה ילך לבנ"י.
- (ה) חזינן דבר נורא, ד'פגם' זו של אי קינוח והדחה היה טענה חזקה טפי מהא של המלאכים דבנ"י עובדי ע"ז!
- (ו) וידוע, דעניני כשרות הם היסוד לכל קדושה, כפי שמבואר להדיא בקרא 'כי עם קדוש' וכהנה רבות.

הקדמה

- (ז) חולין קט"ו: הגמ' מביא כמה מ"ד, וכמה דרשות, מנלן לאיסור בישול בב"ח, ומנלן איסור הנאה, וכו', ואי' התם דבי ר' ישמעאל תנא, לא תבשל גדי בחלב אמו, קרא זו מופיע ג' פעמים*, א' לאיסור אכילה, א' לאיסור הנאה, וא' לאיסור בישול.

* פרשת משפטים, כי תשא, וראה.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (ח) וע' בעל הטורים² דקרא לא תבשל בגמטריא 'איסור אכילה ובישול והנאה'.
- (ט) ע' ראשונים – רמב"ם ספה"מ, סמ"ג, פר"ח – האם ג' איסורים הללו הם ג' לאוין, או ב' לאוין, או לאו א'.
- (י) נקטו הפוסקים דמקור זו היא מסק' הגמ' שם, והכי נפסק בשו"ע כאן.
- (יא) הטעם [כטעם ותבלין בעלמא] מדוע אסרה תורה איסור בב"ח, ברמב"ם³ מבואר משום דבב"ח הוא מאכל שהיו אוכלים עובדי ע"ז בזמן עבודתן. הרמב"ן עה"ת כ' דמטבע הדברים חלב הוא להניק ולהחיות הטף, ואם יבשל בו הוא עושה נגד והיפוך של הטבע, וזו מידת אכזריות. וע"ע אבן עזרא. בספר החינוך כ' דהוא ב' מינים שונים, ודומה לכלאים. והעיקר, כמש"כ רבינו בחיי, דהוא חוק, כי כן גזרה התורה הקדושה.
- (יב) הפמ"ג בפתיחה מבאר החילוקים בין בב"ח לשאר איסורים, וכ' דג' חילוקים יש. הראשון, רוב שאר איסורים הם איסור אכילה, ואילו כאן יש גם איסור הנאה. שנית, בב"ח אמרי' חנ"נ מדאורייתא.
- (יג) וחנ"נ, פירושו הוא ש'חתיכה נעשית נבילה'. דהיינו, דכשנתערב בשר עם חלב, אין רק החלב שבבשר נאסר, אלא כל הבשר נעשית חתיכה של נבילה. ולכן, לבטלו בשישים, בעינן ס' נגד כל החתיכה.
- (יד) כגון, נפל כזית אחד גבינה לתוך שלושים כזיתים של בשר, עכשיו בעינן שישים נגד כל הל"א, ואינו מספיק אם יוסיף עוד שלושים, לעשותו ס'. וכן, בישל כזית בשר תוך חלב, ואח"כ בישל בשר זו תוך ירקות, רק ס' של ירקות נגד כזית של בשר מהני, ולא ס' נגד החלב שבתוך הבשר.
- (טו) וזהו החילוק השני, שאמרינן חנ"נ מה"ת. [חידוש זו של חנ"נ הוא רק אם החתיכה יהיה טריף עי"ז. משא"כ לעשותו חלבי או בשרי, בזה לא אמרי' חנ"נ. לדוגמא, בישל תפוז תוך חלב, וזרק תפוז"א זו לתוך טשולנט, לא בעינן ס' נגד כל התפוז"א, רק ס' נגד החלב שבו. כי אי"ז חתיכה נעשית נבילה, אלא חתיכה נעשה חלבי, וזו לא אמרינן, כמו ששינו דלא אמרינן חנ"נ בהיתרא, אלא באיסורא.]
- (טז) חילוק הג', טעכ"ע [טעם כעיקר] לגבי בב"ח הוא מדאורייתא. משא"כ בשאר איסורים. [נרחיב ע"ז בהמשך בס"ד, כי אולי זה קשור לחילוק הקודם.]
- (יז) עוד חילוק בין בב"ח לשאר איסורים, בשאר איסורים אמרי' דאע"פ דכלי שני אינו מבשל, מ"מ יש בו כח להפליט ולהבליע. משא"כ בב"ח הואיל ונקט קרא בלשון בישול, א"כ רק דרך בישול אסרה תורה, ומה"ת כלי שני אינו עושה כלום, אפ' לענין בליעות.
- (יח) ולדינא, הפמ"ג אוסר האכילה מדרבנן אפ' מבליעות של כ"ש, והבית מאיר סי' ק"ה מתיר לגמרי. ונרחיב ע"ז בס"ד במקומו.
- (יט) בגמ' פסחים מבואר דיש חידוש מיוחד בבב"ח. והחידוש הזה, מבואר מרש"י דהבשר והחלב מצד עצמם אין בהם איסור, אלא זו היתר וזו היתר, ורק ביחד נאסרו.

² דברים י"ד כ"א.
³ מורה נבוכים ג' מ"ח.
⁴ דברים י"ד כ"א.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

והאג"מ^ה מוכיח דא"ז למסק' הגמ', דלמסק' מבואר דהחידוש הוא דרך דרך בישול אסרה תורה, ולא בבליעות.

(כ) מבואר מפ"ת סק"א דבבב"ח אין קולא באכילה שלא כדרכה. והטעם, דהואיל והוציא התורה בלשון לא תבשל, תו ליכא למעט אכילה שלא כדרכה, כי זה רק היכא שמוזכר בקרא 'אכילה'.

(כא) ועיי"ש סק"ב לגבי שיעור של איסור הנאה למלקות.

(כב) הואיל ובב"ח הוא איסור הנאה, אינו מן הנשרפין אלא מן הנקברין. ואם שרפו, אפרו אסור. פ"ת סק"ב.

(כג) ועוד, אינו רשאי להאכילו לבע"ח. וע"ע בדי השולחן לגבי כשאינו בע"ח שלו, ועיי"ש שכ' דלכל בע"ח אסור להאכיל, אלא יזרוק לנהר. וק"ל, הלא יש דגים בנהר. וע"ע מש"כ בזה סו"ס צ"א.

(כד) בב"ח אסור למכרו, כי נהנה בזה. וע' בדי השולחן דכ' שאם עבר ומכר, אין האיסור נתפס בהמעות [דלא כמו שמצינו בהל' שמיטה].

(כה) קנה מחנות בב"ח בטעות, האם יכול להחזירו. ואין ללמוד מהיכא שהיה מקח טעות, כי התם כל המקח בטל, ואינו נהנה מהבב"ח, אלא מחזירו לבעליו, ולוקח את שלו. משא"כ כאן כשלא היה מקח טעות, אלא בירר המוצר הלא נכון, ע"פ הל' חו"מ הוא שלו בקנין גמור, אלא שהחנות נותן לו זכות להחזירו להחנות, שפירושו זכות לחזור ולמכור אותו להחנות בסכום ששילם עבורה; אבל זה קנין וחלות חדש, ולכן נראה שאסור להחזירו. [ע"ע הל' ריבית סי' קע"ד, ולכאו' מהתם מוכח דשרי].

(כו) יתבאר בסעיפים הבאים כמה ציורים של בב"ח מדרבנן, כגון בשר חיה ועוף. והני שהם מדרבנן, אינו אסור אלא האכילה, אבל בישול והנאה שרי. מסק' ש"ך וט"ז דלא כמהרש"ל^י.

(כז) והרמ"א כאן, כ' דמותר רק בהנאה, ולא כ' דמותר בבישול. וביאר רעק"א, דבעצם מותר, אך הרמ"א קאי גם על כבוש, ושם א"א לבשל, דאה"נ אין איסור בישול בב"ח מדרבנן, אבל למעשה הוא עכשיו מבשל החלב הבלוע תוך הבשר, וזה בב"ח מה"ת שאסור לבשל.

(כח) הנאה, יל"ע, מי שנהנה מלראות בישול בב"ח, מה דינו. כגון מי שעושה 'קורס' בישול, וחייב להסתכל על בישול בב"ח כדי לקבל התואר. או סתם מי שנהנה מראיית תחרות בישול. החת"ס^ז דן בזה לגבי לראות ניתוח מתים. והחזו"א^ח הק' דאין ראייה בכלל הנאה, ומוכיח כדבריו. וע"ע מנח"ש דנקט כזה, אך מזהיר שלא ישתתף בעצמו.^ט ועל כן נראה דלדינא שרי.

^ה ה' ל"א.

^י ויל"ע, מי שיש לו בבב"ח ע"י כבוש, שמותר מדינא בהנאה, האם יהנה ממנו או שיזרקנו להרויח דעת המהרש"ל. כלומר, כמה לחוש להיש"ש [אף שמן הדין לא קיי"ל כן] לעומת איסור כל תשחית.

^ז יו"ד של"ו.

^ח ר"ח ז'.

^ט ואין להתיר משום דה"ל דהנאה שלא כדרך, כי לא כתיב בקרא לשון המורה על דרך, כגון 'לא יאכל'.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

גדרי בישול

- כט) כ' השו"ע, דאע"פ שהתורה אסרה בישול והנאה, מ"מ הוציא התורה בלשון בישול, לומר לך שאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול.
- ל) דהיינו, האוכל בב"ח יחד אינו עובר מה"ת, רק כשאוכל בב"ח שנתבשלו יחד.
- לא) ויל"ע, מה נכלל בבישול, והאם בישול דכאן שווה לבישול דשבת. ע"ע סעי' ו'.
- לב) כאן, מליחה וכבישה אינם אלא מדרבנן. וה"ה בשבת.
- לג) באחרונים נמצא סברות שונות האם להשוות שבת לבב"ח או לא. ומטענותיהם, בשבת, יש מושג של אבות ותולדות, ולכן נוכל לרבות בבישול גם טיגון וצלי וכו'. משא"כ כאן, אין אבות ותולדות, א"כ רק בישול ממש, ולא שאר אופנים.
- לד) ובנוסף אחר, מלאכת מחשבת מחייב כל תוצאה חשובה, א"כ טיגון וצלי בכלל, משא"כ בב"ח, יש איסור מסויים, ואינו ענין של מלאכת מחשבת.
- לה) מאידך, מביאים ראיה מקרבן פסח, דאינו אלא בצלי, וקרא קרי לה בישול. אלמא צלי בכלל בישול הוא.
- לו) הש"ך סק"א משמע דרך מליחה וכבישה הוא מדרבנן, אבל צלי וטיגון כבישול הוא.
- לז) למעשה, נקטו רוב פוסקים – פר"ח, רעק"א, פמ"ג, חכמ"א – דצלי שווה לבישול. ואין לנו מי שמיקל בזה מלבד הערוה"ש^י. ואע"פ שלא קיי"ל כוותיה, מ"מ צירוף וסניף מיהא הוי. [ועוד, יוצא מזה חומרא, אם צלאו ואח"כ בישלו – האם נקל בזה נגד הערוה"ש? לא מסתברא.]
- לח) וזה היה לענין צלי. ולענין טיגון, כל המחמירין הנ"ל החמירו גם כאן, מלבד פמ"ג שמפקפק להקל, ומיקל במקום הפסד מרובה – מובא בפ"ת סק"ג.
- לט) נמצא, בטיגון יש יותר מקילין מבצלי. ומסברא היינו אומרים להיפך, טיגון שיש בו מעט רוטב, יותר דומה לבישול מצלי שאין בה רוטב כלל. אך מפמ"ג מבואר לא כן.
- מ) כלי ראשון, מבואר בדף ק"ד: דכ"ר מבשל אפ' אינו על האש. ולענין בישראל דתורא, ע' רעק"א סו"ס צ"א, וע' בדי השולחן מש"כ לגבי הלחלוחית שבו.
- מא) וערוי, כ"ז שלא נפסק הקילוח, כ' פמ"ג דמבשל [כדי קליפה]; נפסק הקילוח, דינו ככלי שני, ע"ע סי' צ"ב סעי' ז' ברמ"א.
- מב) צונן לתוך חם, כגון גבינה צונן לתוך מרק בשרי חם, מבשל מה"ת [תתאה גבר].
- מג) דבר גוש, חם בחם בלי רוטב^א, פ"ת סק"ג כ' דאין דרך בישול בכך, ולכן אינו בישול מה"ת [עיי"ש דכ' דעדיין אין לבשלו, כי סוף סוף יבשל החלב שנמצא בבשר]. יד יהודה חולק וס"ל מה"ת.
- מד) ויל"ע, הואיל והטעם הוא משום דאינו דרך בישול, מה דינו כשעושה דבר שהוא הדרך, כגון להניח גבינה על בורגר דותח, האם נאסור מה"ת חם בחם בלי רוטב. אך

^י וע' פלתי, מובא בא' ממפרשי אוצר המפרשים על הדף, שכ' דעל הצד דצלי מדרבנן מיושב הקושיא מדוע למדין טעם כעיקר מגיעולי מדין. עיי"ש החשבון.

^{יא} אי"ז צליה, שהרי אינו על האש.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

באמת נראה, דדרך בישול כאן אינו תולה על דרך העולם לבשל, אלא תולה במה הגדירו חז"ל שנחשב כדרך בישול.

(מה) ולכא' יש להוכיח כן, דהרי ידעינן שבישול בשר בקדירה חלבית בן יומו אסור מה"ת^{יב}. וזה ודאי אינו דרך בישול בב"ח; אלא ע"כ חז"ל באו ואמרו שחם בחם בלי רוטב אי"ז בישול האמורה בתורה, משא"כ בליעות ב"י, בכ"ר, הוי דרך בישול.

(מו) וכן פסקו שאר האחרונים, דבבליעות שייך בישול בב"ח מה"ת: פמ"ג^{יג}, חכמ"א^{יד}, פ"ת^{טו}.

(מז) **בישול אחר בישול**; היכא שלוקח בשר מבושל, וחלב מבושל, ומבשלם יחד, אסור מה"ת לכו"ע. השאלה שלנו, האם רשאי לחמם שוב בשר וחלב שכבר נתבשלו יחד.

(מח) כגון, **מישהו רוצה להמיס שוקולד, לברר אם כל הרכיבים שבה כשרים. וע"י שמבשלו, מפריד כל החלקים, ובודקם, ואז יודע ממה היא עשויה.** וא"כ יל"ע, על הצד שיש בה שומן של בשר, הרי כשמבשלו, הוא מבשל הבב"ח, אם לא שנתיר משום שהוא בישול אחר בישול^{טז}.

(מט) ואע"פ שבשבת אנן מחמירין שיש בישול אחר בישול, עכ"פ לענין לח, מ"מ כאן יש סברא להתיר, דהרי התורה אסרה עירוב הטעמים של בשר לחלב, וכאן זה כבר נתערב, וא"כ אינו עושה שום דבר חדש עכשיו, משא"כ בשבת כשהאיסור הוא עצם הבישול.

(נ) ובפ"ת מביא נידון לגבי נר חנוכה אם יוצא בנר העשוי מבב"ח, ודנו ונחלקו אחרונים מצד מצוות לאו ליהנות נתנו, וכתותי מכתת שיעורא, וטען האליה זוטא, דמלבד האי סברות, הלא אסור לעשות כן משום שהוא מבשל בב"ח בהדלקתו. [וע"ע פ"ת סק"ו לגבי נר קרוזי"ל].

(נא) ואולי נוכל לומר, דבהא פליגי, דהאליה זוטא חשש לבישול אחר בישול, משא"כ שאר אחרונים.

(נב) רעק"א הראשון בסי' שלנו מיקל בבישול אחר בישול. לדינא, אנן מחמירינן, ואמרי' דכל שמוסיף לבשל, מוסיף עירוב של טעם של בב"ח, ואסור^{יז}, י"י.

(נג) וצלי אחר בישול, לכא' שוה הוא לבישול אחר בישול.

(נד) ואגב, יל"ע, הממיס שוקולד, הרי אינו בישול, אינו צלי, וא"כ מהו? – טיגון?

^{יב} מהא דביה"ל סו"ס ש"ז אוסר לומר כן לגוי, ואמירה לעכו"ם בשאר איסורים הוא רק בדאורייתות, ולא ב'שבות דשבות'.
^{יג} שפ"ד י"ח.

^{יד} מ"ו א'.

^{טו} פ"ז ד', צ"ח ה' עיי"ש, ובמש"כ שם בס"ד.

^{טז} ומור"ר הוסיף לי בע"פ, שיש להקל כיון שהוא ספ"ס: בישול אחר בישול, וגם אולי טיגון הוא וכשמ"כ לקמיה. והוסיף, שכדאי שגוי ידליק את האש ויניח עליה את האוכל, ולא שהישראל יעשה כן בעצמו. ובשם יביע אומר ז' ה' אמר להתיר דהוא ספק פס"ר, דאפשר דאין שם כלל רכיבי בשר וחלב ואפי' יש שם הא אינו מתכוון לבשלם, אך דחה את זה, דהנ"מ כשהוא ספק אם היה בישול כלל, אבל כאן ודאי מבשל וזהו כוונתו אלא שאינו יודע אם יש איסור בפנים, ועל הצד שיש איסור, אינו פס"ר, אלא מעשיו ממש. וצ"ע.

^{יז} ועפי"ז מבין מדוע כאן לא חילקו בין לח ליבש, דאינו ב'אויפ טו' אלא בעוד עירוב.

^{יח} ויל"ע, להמתירין בישול אחר בישול, אם בקדירה אחת בישל בשר גדי בחלב, ובקדירה אחרת בישל בשר טלה בחלב, ואח"כ נתן בשר זו לחלב האחרת, וכן בהשני, האם עובר שוב.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (נה) בישול, אם אינו יס"ב, אינו בישול, כמו בכל התורה כולה.
- (נו) **מאב"ד**. דנו האחרונים, האם בישול בב"ח הוא רק כשבשל עד מבא"ד כמו שמצינו לענין שבת, או"ד בב"ח שאני. והנה, היכא ששניהם מבושלים, לית מאן דפליג דכל שנגעו רגע אחת, יס"ב, הוי בישול. כי מיבעיא לן, דבר חי לא מבושל, ממתי מתחיל האיסור בישול בב"ח.
- (נז) דעת הפר"ח דגם כאן רק ממאב"ד נעשה בב"ח. לפי"ז, לקח בשר שבישולו לוקח שעתיים, ובישלו לחצי שעה תוך חלב, לא עבר איסור בישול, ומותר בהנאה. אבל האכילה, וכן להמשיך הבישול, ודאי אסורים.
- (נח) מאידך, פמ"ג חולק וטוען שלא מצינו שיעור זה בכל הל' בב"ח, ולכן ס"ל דאיסור בישול בב"ח מתחיל מיד [משהגיעו ליס"ב].
- (נט) וחוות דעת כ' דהאמת כהפר"ח, דבעצם בעינן מאב"ד כדי לאסור, אמנם אע"פ שהבשר טרם הגיע ליס"ב, מ"מ החלב כבר הגיע ליס"ב, וא"כ החלב אסורה אע"פ שהבשר עדיין לא נתבשל, ונעשה חנ"נ.
- (ס) נמצא, יכול למכור הבשר לגוי, כי שרי ליהנות ממנו, ובלבד שינכה ממנו דמי החלב שבו.
- (סא) **מעשה שהיה באיש אחד, היה תבשיל בשר על האש, וזרק לתוכו קוביית מרק. צעקה לו אשתו, שקובייה הזו חלבי הוא, ומיד הוציאו [ולא היה ששים"ן].**
- (סב) עפ"י הנ"ל, אסור להמשיך לבשל, כי מבשל בב"ח. הבשר שבו, עדיין לא היה מאב"ד, א"כ להנ"ל לא היה בישול בב"ח. והחלב שבו שכן נתבשל, נאסר, ואסור בהנאה. אבל התבשיל כולו של בשר יכול ליתן לעזרת שלו, כי זה כאילו ניכה ממנו דמי חלב, הואיל והעזרת לא תהנה מהחלב כלל.
- (סג) וכן, אם היה בשר שור באמצע בישול, גם אחרי מאב"ד, אלא שלא היה על האש. נמצא, בישראל דתורא מבשל רק כ"ר על האש, ולכן הבשר לא התבשל עם החלב, רק החלב עם הבשר. וכן להיפך, חלב רותחת שלא על האש, ונפל לתוכו בשר שור, החלב נאסר, ולא הבשר.
- (סד) [וכ"ז נפק"מ גם לענין חנ"נ, מהו השיעור של איסור שצריך לבטל].
- (סה) **בישול לאיבוד**, דנו בזה האחרונים. וזה נוגע בכמה ציורים, כגון לכבס יחד בגדים ומגבות שיש עליהם ממשות של בב"ח, באותו כביסה, דלכאו' מבשל יחד בב"ח במים כ"ר שהיס"ב. וכן לענין להבעיר פחי אשפה בהפגנה, האם יש לאסור מצד בישול הבב"ח שבו. וכן, שריפת חמץ, האם עליו ליזהר בזה².
- (סו) וכן מי שדר בבניין מגורים רב קומות, וזורק אשפתו לChute, שלמטה יש Incinerator, האם יכול לזרוק לשם את הזבל שלו.
- (סז) ומביאים כסף משנה בהל' טומאת מת שהתורה אסרה בישול בב"ח כדי להרחיק את האדם מאכילתו. וא"כ טענו מקצת אחרונים, דרק בישול לשם אכילה הוא דאסור,

¹ הארכנו ע"ז בהל' תערובות ריש סי' צ"ח, איך לשער ששים במוצרים כאלו.
² בהגדת רח"ק דרך שיחה מזהיר בזה.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

משא"כ בישול למטרה אחרת, בזה לא שייך איסור בישול בב"ח. ומביאים^{כא} תרגום יונתן דתרגם 'לא תבשל' 'לא תיכלון', כלומר, בישול של אכילה הוא האיסור, ולא שאר בישול.

(סח) ומלבד שאחרונים הנ"ל דורשים טעמא דקרא, הרי הבאנו למעלה ראשונים אחרים שס"ל דהאיסור בישול בב"ח הוא כאיסור כלאים, וה'שידוך' הוא מה שלא רצה התורה, ואי"ז ענין דווקא לאכילה.

(סט) ויד אברהם^{כב} מביא סברא אחרת להקל, והוא דאם אינו בישול שיכול לאכול אח"כ, אי"ז בישול אלא איבוד. כי בישול הוא להכין אוכל הראוי לאכילה, ואילו כאן הוא מכלה אותו מן העולם, ואי"ז בישול האמור בתורה אלא איבוד בעלמא. חת"ס צ"ב ג"כ מצדד כזה. וכן שע"ת בהל' חנוכה.

(ע) אמנם, מ"ב בס' רס"ד סקי"ד איירי לענין הדלקת נר העשויה מבב"ח, וכ' דאין להדליק בו כי עובר איסור בישול בב"ח. ומבואר שם דהוא מה"ת. א"כ אין אנו יכולים להקל על סברא זו של איבוד.

(עא) ואולי היה מקום לחלק בין היכא שמבשל לאיבוד לתועלת, להיכא שהוא לאיבוד לאבד בלי שום הנאה מזה. כגון הא דנר הוא לתועלת, ואילו הפגנה, אינו נהנה מבישול הבב"ח. וטרם מצאנו מקור לסברא זו.

(עב) אמנם נראה דעדיין נוכל להקל בציורים הנ"ל מטעמים אחרים. חדא, ברוב מקרים אינו ודאי שיש ממשות בב"ח שיתבשלו יחד. [ואפ' אם יש ממשות, הלא אינו ברור שיתבשלו יחד גם אם שורפם יחד – סברא זו יועיל להפגנה, ולשריפת חמץ, ולאיש הזו בבניין מגורים]. ועוד, הלא בדרך כלל יש שישים מלבד הבב"ח. ואע"פ שאין מבטלים איסור לכתחילה, בעז"ה נראה במקומו שאולי זה דווקא לענין אכילה ולא לענין בישול לחוד.

(עג) ועוד, ברוב רובם של המקרים כבר הבשר או החלב פגום בעת שמתחיל הבישול. דהיינו, הבישול מתחיל כשהוא יס"ב, ואז כבר יש מספיק סבון או עשן, או שאר לכלוך, לעשות שהכל יהיה פגום ושוב ואין עליה איסור בישול בב"ח. ועוד, יש לצרף הצדדים הקודמים.

(עד) עוד ציור שדנו בו, מי שהגיע למלון, ובתוך החדר הכיור מלוכלך עם שיירי הגוי שהיה שם מקודם, ורוצה לשפוך עליו מים רותחים כדי לנקותו, הרי ע"י הערוי, מבשל הבב"ח יחד. וע"פ הנ"ל י"ל, שמבשל לאיבוד, להוציא מהעולם. [ואע"פ שאין הבישול מאבדו מהעולם, ואינו דומה לנר, מ"מ אינו שוה להא דבישול שלא למטרת אכילה, אלא שם סילוק עליה ולא שם בישול עליה בכלל]. והואיל והוא ע"פ סברא בעלמא ושארנו שמעיקר הדין א"א לסמוך ע"ז, יש ליזהר שיהיה פגום לפני ששופך.

(עה) וכיור שלנו, שפסולת הבשרי ופסולת החלבי פוגשים למטה בצינורות, זה ודאי פגום כבר לכו"ע.

כא פר"ח.
כב י"א.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(עו) ועמש"כ בסי' צ"ה מהו גדר פגום, ולאיזה דברים פגום מועיל. וע"ע סי' ק"ג וק"ד וקכ"ב.

--- סעי' ב' וג' – באיזה בשר ובאיזה חלב ---

סעי' ב': גדי, לאו דווקא, דהוא הדין שור, שה ועז. ולא שנא בחלב אם, ולא שנא בחלב אחרת, אלא שדבר הכתוב בהווה.

סעי' ג': אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה, מותר בבישול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם איסור, אפילו מדרבנן. הגה: ונהגו לעשות חלב משקלים ומניחים זה צקר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אצל צקר בהמה, יס להניח אצל החלב שקלים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דס.

טמאה, טהורה, עוף, חיה

(א) סעיפים הללו מבארים לנו באיזה בשר ובאיזה חלב נוהגין דיני בב"ח. והתורה אמרה גדי, אבל לאו דווקא גדי אלא כל בהמה טהורה, כגון שור שה ועז.

(ב) אבל לא בבשר חיה ועוף טהורה. ולא בבהמה טמאה, כגון סוס, חזיר וכדו'.

(ג) וכן, רק בחלב בהמה טהורה אסור מה"ת, אבל בחלב בהמה טמאה, אינו בב"ח מה"ת.

(ד) וכ"ז לענין בישול ולענין הנאה [עכ"פ מדין בב"ח, דמדין מראית העין בעז"ה יתבאר בסעי' הסמוך], אבל לענין אכילה, אם הבשר או החלב טמאה, כבר נאסר מחמת הטומאה שבה, וכדלקמיה.

(ה) ולא נשאר לחז"ל לאסור האכילה אלא בשר עוף או חיה טהורה, בחלב טהורה, דבזה יש בה איסור אכילה מדרבנן. יש"ש חשש לדעת התוס' שיש איסור דאורייתא בזה. ולא נקטו בדבריו. וע' פ"ת סי' ק"ד לגבי סיפור עם ר"נ אדלר.

(ו) חלב טהורה מחיה, רעק"א כ' בשם תפל"מ, וכ"ה בפ"ת סק"ז, דגם זה אסור מדרבנן בבשר בהמה. [בשר חיה טהורה בחלב חיה טהורה, עדיין אסור מדרבנן? לכאו' כן.]

(ז) בשר בהמה טמאה בחלב, אמרנו למעלה שכבר נאסר מצד היותו בשר טמא. הטור משמע דאעפ"כ אסור מדרבנן גם משום בב"ח. והק' עליו הב"י דמדוע לחז"ל לעשות כן, דמאי נפק"מ לאסור דבר שכבר אסור. והב"ח כ' דודאי יש נפק"מ, כגון חנ"נ או חתיכה הראויה להתכבד.

(ח) הש"ך והט"ז מביאים דברי הב"ח. הט"ז מדחה הנפק"מ של הב"ח. ואילו הש"ך טען שהב"ח לא הבין קושיית הב"י, וטען שהב"י לא הק' מדוע יאסרו אם אין נפק"מ, אלא כוונתו לומר דלמה להו לאסור דבר האסור כבר, הלא גזירות הם להרחיק האדם מן

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

העבירה, ומזה כבר מרוחק. וא"כ, לא משנה אם יש נפק"מ או לא, אלא הטענה הוא שאין לחז"ל סיבה לאסור.

(ט) שו"ע ש"ך וט"ז לא חששו לזה, ואין איסור בב"ח על בשר או חלב מבע"ח טמא. וכ"פ חכמ"א וערוה"ש.

(י) נמצא, מי שמוכרח לאכול בשר בהמה טמאה, כגון שרופא אומר לו שהוא פיקו"נ, מותר לו לבשלו ולאכלו בחלב טהור.

(יא) דבר שהוא בב"ח מדרבנן, כגון בשר עוף או חיה, יל"ע, האם בספיקו אמרי' ספק דרבנן לקולא. הט"ז בסי' צ"ח^כ כ' דעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה. הש"ך חולק, ופ"ת מפקפק. ערוה"ש שם כ' דהמיקל יש לו על מי לסמוך, והמחמיר תע"ב. והפמ"ג מיקל במקום הפסד מרובה.

(יב) בשר נבילה מבהמה טהורה, כגון בהמה טהורה שלא נשחטה כראוי, או שנמצאה טריפה, לבשלו בחלב טהור אסור מה"ת. ובאכילה, כבר היה אסור לפני זה מטעם נבילה^כ. ואיסור הנאה, מסברא חיצונה היה נראה דאסור, דאע"פ שאין איסור חל על איסור, הנ"מ דבר שהיה אסור כבר, כגון האכילה, משא"כ הנאה, דנבילה שרי בהנאה, א"כ זו איסור נוספת שלא היה מתחילה. [איסור מוסיף].

(יג) ודגו"מ מביא נקודה נפלאה מהרמב"ם בפיה"מ שחידש דגדר איסור הנאה הוא כהמשך מאיסור אכילה, והואיל ולענין אכילה לא ניתוסף שום איסור מחמת אאחע"א, ה"ה ההנאה לא חלה, ואינו נאסר בהנאה.

(יד) וההבנה ברמב"ם צ"ע, דמהכ"ת ההנאה יהיה תולה על האכילה. וצ"ע כעת.

(טו) עכ"פ, אם ננקוט כזה, Pet Food שהוא בב"ח מבשר נבילה ממין טהור, מותר להחזירו לחנות, ומותר להאכילו לכלבו.

(טז) לדינא, פ"ת בשם חת"ס כ' דהמורה כנוד"ב אין מזחיחים אותו, אבל החת"ס עצמו אינו מורה כן. וכן פמ"ג אינו מיקל. וכן ברכ"י, ובא"ח.

חלב ודגים

(יז) אחר שפירט לנו השו"ע איזה בשר אסור מדרבנן בחלב, כ' דדגים וחגבים מותרים בחלב. ונו"כ מביאים הב"י שכ' דאין לאכול דגים וחלב יחד מפני הסכנה.

(יח) והדרכי משה כ' דנתערב להב"י בשר בחלב, כי לא מצינו [באו"ח קע"ג] שיש סכנה אלא בבשר ודגים ולא בחלב ודגים. הט"ז וש"ך כ' כרמ"א. המעיין בכל לשון של הב"י יראה דק"ק לומר שהוא ט"ס.

(יט) ויל"ע, אם הב"י ס"ל דהוא סכנה, מדוע כ' בשו"ע דשרי. וי"ל, דכאן איירי בדיני בב"ח, ולא מדיני סכנה, ועוד, דנבאר לקמיה דמצד סכנה חמאה קיל טפי, וא"כ אולי שו"ע אמר כן לענין חמאה. ואינו מיושב כל צרכו.

^כה'.

^כו והחלב, ראיתי בבדה"ש שמצדד שאין בו משום בב"ח, כי הבשר לא נאסר, א"כ טעם הבשר בחלב אאחע"א.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(כ) ע' פ"ת סק"ט דמסביר הסכנה בדבר, ואח"כ מביא חת"ס דאינו אמת, ונאמן עלינו רמב"ם הגדול שברופאים [שאינו סכנה], ומביא רבינו בחיי דיש סכנה גמורה בדג עם גבינה וחלב; ומסיים דהאידנא שרי כיון דדשו ביה רבים.

(כא) ע' ביד יהודה דכ' דא"א לקבוע אם יש סכנה, אלא תלוי באיזה מקום ובאיזה תקופה. ערוה"ש נקט כמקילין.

(כב) וע' ילקוט יוסף דמיקל לענין בדיעבד. ויל"ע מה נקרא בדיעבד, לענין הגעלה? לאכול אחרי שנתבשל? להמשיך לאכול? וע"ע לשון פ"ת.

(כג) רב פעלים^{כה} אינו מחלק בין מוצרי חלב. אך היחודה דעת מחלק דחמאה שרי, משא"כ חלב וגבינה. ובאמת גם החינוך בית יהודה והאדני פז, מובאים בפ"ת הקילו בחמאה, וכן היקל הכה"ח.

(כד) וכ"ז היה כשנתבשלו יחד. וצונן בצונן, הגם שאין מקור להדיא מהמחמירים להחמיר, מ"מ כל אלו שהחמירו למעשה החמירו גם בזה. וגם המקילים מבואר דלמדו המחמירים להחמיר גם בצונן – כך מוכח מטענותיהם מגמ' שונות.

(כה) בספר עמק תשובה^{כו} שאל השואל איך ארגוני כשרות נותנים הכשר למקומות שמוכרים Cream Cheese And Lox, הלא אסור. והשיב, שהוא עיין בזה, ותמוה מאוד בעיניו, כי כל בית ישראל נזהרים בהנהגה זו.

(כו) חזינן, שהוא ס"ל שהמנהג להחמיר, ואפ' צונן בצונן ס"ל כן.

(כז) על הצד של המחמירים, מלבד הב"י, יש גם הלבוש, כנה"ג, פמ"ג, גליון מהרש"א^{כז}, וכל אלו שהביא הפ"ת. המקילים, יש רמ"א, ש"ך, ט"ז, חת"ס, פרישה, באר שבע, ערוה"ש, קה"י^{כח}, ועוד. החיד"א במחזיק ברכה מיקל. כה"ח^{כט} כ' במקום שלא דשו בו רבים לנהוג היתר בחלב וגבינה עם דגים, יחמיר. ויל"ע, לדידיה, האם א"י דשו בו רבים להתיר, מלבד ירושלים. האורל"צ טען דלאשכנזים אינו סכנה כיון שרבניהם מתירין, אבל לספרדי, עדיין סכנה הוא.

(כח) המחמירים, אמרנו שהחמירו גם בצונן. בחמאה יש יותר מקום להקל. כה"ח^ל כ' דהמחמירין יעשו קינוח והדחה.

(כט) בליעות, שרי לכו"ע.

(ל) מרשמלו תוך חלב חם, לכאול בזה יש לצרף המח' אם ג'לטין של דגים עדיין שם דגים עליו; ולהקל.

(לא) עמש"כ בכל זה בסי' קט"ז.

^{כה} ב' י'.

^{כז} ר' ש"ח.

^{כח} קט"ז ב'.

^{כט} ע' או"ח ר' ב' עמ' צ"ח.

^ל קע"ג ג'.

^ל או"ח קע"ז סק"ג.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

--- סעי' ג' וד' – סוגיית מראית העין ---

סעי' ג': אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מותרים בבישול ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפילו בחלב טהורה, מותר בבישול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם איסור, אפילו מדרבנן. הגה: ונהגו לעשות חלב משקלים ומניחים זה צקר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. חלב צקר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

סעי' ד': אסור לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין. ואם נפל לתוך התבשיל, בטל, ואין צריך שיעור. הגה: ונראה לפי זה, לכל שכן לאסור לבשל לכתחלה בחלב טמאה, או צקר טמא בחלב טהור ודווקא צקר בהמה, אצל צעוף, דרבנן, אין לחוש.

מראית העין

- (א) בסעי' ד' השו"ע בשם שו"ת הרשב"א אוסר לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין. מקור הרשב"א הוא מהאיסור לשתות דם דגים בלי שיניחו לידו קשקשים כהיכר.
- (ב) מראית העין, באג"מ ב' מ' מבואר דטעמו הוא כדי שלא ילמדו ממנו בנ"א. [וע"כ, איסור זו הוא 'אילולי' מצות דן לכף זכות.^{לא}]
- (ג) בגדר מראית העין, ידוע דברי ר' משה^{לב} שהשיב למי שטען שראה ר' משה נוסע בשבת ברכב. והשיב ר' משה דלא היה אחרי שקיעה אלא אחרי זמן ההדלקה. ולא היה מראית העין אלא 'עמרצות'. דהיינו, הרואה מישהו אוכל בשר עם חלב שקדים, חושב שאוכל עם חלב ממש, וחושד לו באיסור. אבל הרואה מישהו עושה דבר היתר, ואינו טועה במה שהוא רואה, אלא טועה בדינא דהאי דבר שחושב שהוא איסור, אי"ז בגדר איסור מראית העין.
- (ד) ולכן, ראה הרואה שר' משה נסע לפני שקיעה, ואי"ז 'נראה' כאילו נוסע בשבת, אלא הרואה סבור שאסור עכשיו לנסוע ור' משה עובר על איסור זו. נמצא טעה בדעתו, וכפי ההלכה שהוא עצמו המציא, חושד ח"ו בר' משה, אבל אי"ז מראית העין, כיון שאינו טועה במה הוא רואה, אלא בהלכה.
- (ה) ומסיים ר' משה דאעפ"כ הוא עצמו ימנע מלנהוג כן עוד [ממנהג חסידות, ולא מדינא].

^{לא} אלא למי שמכיר רק ראשי פרקים של מקצת תו"מ, ומוכן ללמוד מכל מי שנראה כיהודי – מאיש כזו חייבים לשמור ה'נקיות'.

^{לב} וחת"ס ו' נ"ט מק' קושיא 'אין אדם בארץ אשר לא יחטא', ומק' החת"ס מדוע לא. ומיישב, כי כלפי שמיא ניתן להיות צדיק, אבל להיות צדיק תמיד בעיני הקב"ה וגם בעיני הבריות, זה אינו אפשרי!
^{לי} א' צ"ו.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ת, והאיך נקרא בישול

- (ו) ועפ"י רשב"א ז"ל, כ' רמ"א בסעי' ג', בשר בחלב שקדים, אסור משום מראית העין, אא"כ הניח שקדים אצלו. בהמשך נברר באיזה בשר חשש לזה.
- (ז) [יל"ע, מדוע בעינן מקור וראיה לאסור מפני מראית העין, הלא מראית העין הוא מושג ישן, וא"כ נאסור כל מה שנראה כאיסור. אלא ע"כ, בלי מקור אין בידנו לאסור.]
- (ח) וע"ע אג"מ ד' פ"ב, דמלבד איסור מראית העין, יש גם מצוות והייתם נקיים, שלא יחשדו בך ישראל. וזה איסור מה"ת. [הגדר להבדיל בין איסור זו למה"ע אינו ברור. ועיי"ש, וגם בח"ב סי' מ', לגבי מהו החשש העיקרי, מראית העין או והייתם נקיים. אינו ברור, וכה"ק מנח"ש סוף מס' חולין^{לד}.]
- (ט) כי היכי דקשקשים הועיל לדם, ה"ה כאן שקדים מועילים לחלב שקדים.
- (י) ויל"ע, האם לתלות שלט^{לה} בחנות, או בבית, או לכתוב על דף, האם יועיל כמו שקשקשים אצל הדם מועיל, וכן שקדים אצל החלב. או"ד, קשקשים בדם, א"א לראות דם בלי לראות קשקשים, וכן שקדים, הוא דבר שכל אדם מכיר, משא"כ פתק, ועוד, לא כל אדם יכול לקרוא, ועוד אולי לא יכתוב ברור וכו' וכו'.
- (יא) הדע"ת מוכיח שמהני, מהא דבדם ביוה"כ בביהמ"ק, על הא' היה כתוב 'פר' ועל השני 'שעיר'; אלמא לכתוב מהני. אמנם אי"ז ראייה ברורה, שהתם היה הכהן מסתכל לראות מה כתוב, כי יודע שכתוב משהו, משא"כ בנידו"ד.
- (יב) ואדרבה, בבדי השולחן מוכיח להיפך שלא מהני, מהא דט"ז כ' דאם אין לו שקדים אי"צ להחמיר. וק', ה"ל להט"ז לומר שיכתוב על דף; אלא ע"כ לא מהני לכתוב. וכ"כ הגרש"ז דמט"ז מבואר דלא מהני.
- (יג) יש שדחו הראיה, דהט"ז איירי במי שאין לו נייר, או בשב"ק. אך זה דחוק ואוקימתא, וה"ל להט"ז לפרט, וכך הוא באמת טענת הבדי השולחן.
- (יד) ממשיך הבדה"ש, דהאריזה והעטיפה עדיף מסתם כתיבת דף או שלט, דזה מורה מיניה וביה מה הוא אוכל. ולכא' דבריו אמורים כשיש אריזה של נקניקיות סויה ולא של בשרי, אבל לא במוצר שההבדל הוא אותיות קטנות בכיתוב אם הוא חלבי או פרווה, כי זה דומה רק לכתבת שלט; אלא דבריו אמורים כשיש אריזה שונה לגמרי. [וכן הסכים המחבר בע"פ, דזה היה כוונתו.]
- (טו) וכ"ז הוא רק היכא שיש חשש מראית העין. ויל"ע, עד כמה צריך מין השני להיות נפוץ כדי שנימא שאין אפ' חשש מראית העין. וחשב האפוד מגדיר גדר, דהיכא שמעורר שאלה אצל הרואה, אפ' אם התשובה יבא במהרה, מ"מ יש לחשוש למראית העין, ואינו מותר אלא כשאינו אפ' מעורר שאלה בכלל.
- (טז) כגון, חנות ידועה ומוכרת שמוכרת פיצה עם סלמי של סויה [שנראה כאמיתי] עכשיו שנתפרסם אין לאסור לאכול בפנים. אבל להוציא בחוץ, אם נראים דומים אסור.

^{לד} שם בהערות כפי סדר שו"ע.

^{לה} ע' הגרש"ז בשו"ש רנ"ב י' דכ' דאם יועיל שלט נמצא בטלת תורת מראית העין לגמרי, כי לעולם יכתוב שלט קטן!

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (יז) אבל נקניקיות פרווה, נראים שונים לגמרי מהבשרי, ולכן אין בהם איסור מראית העין^{לז}. ואלו שאכן נראים שווין, יל"ע כמה נפוצים הם. וע' מש"נ בזה לקמיה.
- (יח) והרמ"א לגבי חלב שקדים בבשר עוף, ע"כ איירי כשלא היה נפוץ כ"כ. וכ"כ מגילת ספר.
- (יט) בעיקר הא דמראית העין יש לחקור, האם אסור מה שמצינו שחז"ל אסרו, או"ד כל דבר שנראית כדבר אחר של איסור [ע"פ גדרו של ר' משה], אסור. דהיינו, האם אנו יכולים לגזור איסור מחמת מראית העין מעצמנו.
- (כ) הפר"ח והכרתי ס"ל דאחר חתימת התלמוד אין לנו יכולת לאסור מעצמנו. ולכן, חלקו על הרשב"א, וחלקו על הרמ"א, וס"ל דבסוגיין לא שייך מה"ע [מראית העין] בכלל. היד יהודה^{לז} לא מלאו ליבו להקל עד כדי כך, אלא שכ' דאין לנו להחמיר יותר מדי.
- (כא) [משמע, שאינו דווקא משום האיסור של מה"ע, אלא משום אחריות בעלמא. וזה יסוד חשוב לפני שנתיר שום דבר, דיש לשקול מצד אחריות של רב ושל מורה דרך, ושל הנהגה ראויה].
- (כב) והנה, אה"נ למעשה לא נוכל להקל נגד הרשב"א, עדיין יש מקום לחלק דהא דנוכל להמציא מה"ע מעצמנו, היינו בדבר השווה בעצם. כגון דם בהמה לדם דגים, שזה היה ציור של השו"ע בסי' ס"ו, וכגון הרשב"א, חלב בהמה לחלב אשה. משא"כ דבר שאינו שווה בעצם, ואינו אותו דבר, אלא אותו צבע, לכאן זהו חידוש שלא ראינו ברשב"א, אלא הוא חידושו של הרמ"א.
- (כג) דהיינו, חלב שקדים אינו בעצם חלב. ובעצם הוא יותר דומה למיץ תפוזים, במהותו, מלחלב. אלא שהצבע הוא אותו צבע. א"כ אין מקור בעצם מהרשב"א לגזור גזירה כזו. כך טען הכרתי.
- (כד) ואנן, שאין בידינו להקל נגד הרמ"א שהחמיר בחלב שקדים, הרי הרמ"א עצמו החמיר רק בבשר בהמה ולא בבשר עוף, כי אפ' אם יחשדוהו, יחשדוהו על איסור דרבנן. הלבוש הסכים עם הכרעת הרמ"א. וכ"ש שיקילו בזה כל המיקילים הנ"ל.
- (כה) אמנם היש"ש כ' דאדרבא, על איסורי דרבנן יש לנו לחשוש טפי, כי בזה יחשוד יותר, שיחשוב שאנן קיי"ל כר"י הגלילי שמיקל לגמרי בחלב עם בשר עוף. [גם מכאן רואים ענין האחריות].
- (כו) דעת הט"ז בעיקרון הוא כרמ"א, אלא שכ' דלכתחילה יניח אצלו שקדים גם לגבי עוף. אמנם דעת הש"ך אינו כן, דס"ל שאינו מעלה בעלמא, אלא מדינא חייב להניח שקדים גם כשאוכל בשר עוף, ואם אינו עושה כן, אסור.
- (כז) הערוה"ש אית ליה דעה דומה להט"ז, ואילו החכמ"א^{לח} נקט כהש"ך.

^{לז} מלבד שהם היותר מצוי.

^{לז} הקצור, י"א.

^{לח} מ' ג'.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (כח) הש"ך הוכיח דיש מה"ע גם על איסורי דרבנן, מכמה גמ' שונות. היד אברהם מיישב הני גמ', דפרהסיא אה"נ אסורה, אך בצנעה, בחדרי חדרים, שרי, והא דרמ"א היקל היינו בצנעה, ואה"נ בפרהסיא הרמ"א מחייב שקדים גם אצל בשר עוף.
- (כט) [גדר צנעה, אינו ברור. ואולי כל שאינו רשה"ר כביהמ"ד, אלא שולט מי נכנס ומי יוצא, ויכול להסביר לכל רואיו, נקרא צנעה.]
- (ל) וכן מבואר במ"ב סי' ש"א ס"ק קס"ה, דאיסור דאורייתא יש איסור מה"ע גם בחדרי חדרים, ואילו איסור דרבנן שרי בצנעה ואסור בפרהסיא.
- (לא) הערוה"ש^{לט} מיישב הגמ' שממנו הוכיח הש"ך את שיטתו באופ"א, דרק בשבת יש איסור מה"ע על איסורי דרבנן, אבל בשאר איסורי תורה, רק באיסורי דאורייתא יש איסור מה"ע, אבל לא בדרבנן.
- (לב) ור' משה^ג ג"כ נקט כערוה"ש, והוסיף, דשבת חמירא דגם העובר על איסור דרבנן נקרא מומר. ועוד, רק בשבת יש מושג של 'חילול', וחילול פירושו הוא לעשותו חול וחולין בעיני בנ"א. נמצא בשבת דווקא יש זהירות יתירה ליזהר במה"ע.
- (לג) למעשה, בחדרי חדרים יש להקל בדרבנן, כמו שפסק המ"ב. [ואולי אפ' יותר מזה, דאולי המ"ב רק אמר כן בשבת ולא בב"ח. והבו דלא להוסיף עלה.]
- (לד) לבשל בשר עוף בחלב, מצד הל' בב"ח מבואר משו"ע דשרי. ומצד מראית העין, האם חוששין דנראה כמבשל בשר בהמה בחלב. הלבוש מיקל, משום דאינם נראין שווין. ט"ז וחכמ"א אסרו, דלפעמים מיחלף אהרדי. והכי נקטינן.
- (לה) ודעת הרמ"א, ודעת הש"ך, אינם ברורים, וצ"ע. ולדינא כמש"כ.
- (לו) הרמ"א כ' דאם מניח שקדים 'אצל' החלב, שרי. בדי השולחן בשם חכמ"א כ' דיניח שקדים 'תוך' החלב, דאז הוא דומה לקשקשים תוך הדם. וכ' בדי השולחן דע"כ החכמ"א לאו דווקא, והעיקר כרמ"א דמהני 'אצל'.
- (לז) ונוקטים להקל, בפרט עפכמש"נ. וכמובן, זה רק אם הוא מונח ממש אצל, וסמוך ונראה, ולא מהני מה שמרוחק ממנו.
- (לח) [יל"ע בזמננו, אם משתמש בחלב שקדים עם בשר, האם יהני שקדים. דאצלנו אין אנו עושין חלב משקדים בעצמנו. ואולי יהני רק אם מניח הקרטון עצמו על השולחן.]
- (לט) כ' הט"ז, דאם אין לו שקדים, אין לאסור האכילה בגלל זה. ויל"ע בד"א, האם זה דווקא בבשר עוף או אפ' בבשר בהמה. הבאר היטב מבואר שלמד דרק בבשר עוף. מאידך, הפ"ת מבואר שלמד דגם בבשר בהמה היקל הט"ז.
- (מ) הט"ז מוכיח כדבריו מחלב אשה דבסמוך. והק' רעק"א, איך מביא ראייה משם, דשם לא הותר כשאינו לו, אלא מותר רק אחר שנפל ונתערב. ואדרבה, מבואר דלא כט"ז.
- (מא) לדינא, כמדומני שלא נקטו כהט"ז.

^{לט} ט"ז.
^{יג} ג' נ'.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(מב) ר' משה אסר להיכנס למסעדה לא כשרה כדי להשתמש בטלפון או בשירותים וכדו', והיקל בשעה"ד. והקשו עליו, האם מותר או אסור, ומה זה משנה שעה"ד או לא. ואם ננקוט כהט"ז, וכהבנת הפ"ת, מובן.

(מג) ע' בדי השולחן האם מהני להניח שקדים כשאוכל בשר יחד עם חלב אשה, דשוב ליכא מראית העין. והביא מקילין בזה, אך לבסוף מחמיר, כי אולי מישוהו יכיר שאינו חלב שקדים ואז בעיניו יחשוב ש'ודאי' אוכל בשר בחלב, והוא 'רמאי'.

(מד) כ' כנה"ג, הא דאסור משום מראית העין, היינו כשאוכלם יחד, אבל זה אחר זה, שרי, דמאן דחזי האי לא חזי האי. [דהיינו, אינו ודאי שיראה את זה, א"כ לא גזרו ואסרו בציוור זו]. כך ביאר בדי השולחן, דאם צריך הרואה לעשות 'חשבון' לחושדו, אי"ז מה"ע, דרק היכא שהאיסור 'בפניו'.

(מה) ומבואר, דאם עדיין שיירי בשר בפניו כשאוכל החלב, אסור.

(מו) אמנם, דרכי תשובה^{מא} היקל, דהואיל ויחששו שעבר רק על המתנה, ע"ז לא חששו. וכתב כן לענין דברים שהדרך לאכול זה אחר זה. אבל דבר שהדרך לאכול ביחד לא קאמר, כי יחששו שאכלם ביחד.

(מז) נמצא, לפי הדרכ"ת שרי לשתות קפה עם חלב פרווה אחרי סעודה בשרית, גם כשיש שיירים על השולחן.

(מח) ע' ערוה"ש י"ח, ויד אפרים לגבי כרוב ממולא שיש בתוכו בשר וגם חלב שקדים, דמיקל משום דאינו נראה. ואינו ברור איפה קאמר, ומה היה המציאות בדיוק. למעשה, הפוסקים לא הקילו כוותיה.

(מט) כשהמאכל המותר שכיח ומצוי, האם זה מתיר. עמש"כ למעלה. הכרתי ס"ל שכן, ומוכיח מר' יוסי הגלילי שאכל עוף עם חלב, למרות שהוא דומה כבשר בהמה; ע"כ משום דהיה מצוי, ולכן ליכא למיחש למה"ע. משא"כ דם דגים אינו מצוי. וה"ה חלב אשה אינו מצוי. וכן חלב שקדים בזמן הרמ"א. [דעת הכרתי היה להקל בלא"ה; וא"כ מביא ראיה להקל בדבר שס"ל שמותר כבר.]

(נ) ובאמת, יש שלב שכו"ע מודי דשרי. כגון נקניק סויה, בגבינה שרי, דמפני שנפוצים כ"כ אין מה"ע. לא מיבעיא בחו"ל, כשנראים שונים דמותר, אלא אפ' בא"י כשלפעמים נראין דומין, מ"מ נקניקי הסויה הם נפוצים הרבה.

(נא) הבאנו גדרו של החשב האפוד, דכל שאין 'שאלה ותשובה' שרי. אבל כל שיש משא ומתן, אסור. ואינו ברור, במי משערין. דהיינו דבר שהוא נפוץ אצלנו אבל לא בחילונים או גויים, מה דינו. ואולי יש להוכיח מר"י הגלילי דהתיר בשר עוף בחלב, ולא חשש למבקרים ממקומות אחרים.

(נב) למעשה, הקילו במרגרינה בבשר [ולא חששו מצד דמיונו לחמאה]. וכן לאכול גלידה יחד עם בשר, דסתם גלידה אצלנו הוא פרווה. וכ"כ חשב האפוד.

(נג) מלבן קפה פרווה, Non Dairy Coffee Creamer, בדי השולחן כ' דכשמשמש ביחד עם בשר יניח האריזה על השולחן. ואולי בזמננו אי"צ, הואיל והוא נפוץ כ"כ.

^{מא} מ"ד מ"ה.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ת, והאיך נקרא בישול

- (נד) שניצל סויה, ניכר, ומצוי, ועוד, הלא מכוסה, כדברי ערוה"ש ויד אפרים.
- (נה) Cheeseburger העשוי מרכיבים צמחיים בלבד, OU מקילין משום שיש שלט גדול שכתוב עליה מה היא. וס"ל שזה דומה לשקדים ליד החלב. ועוד אומרים דמפורסם לכל שמסעדה זו היא המסעדה שמוכרת בורגר צמחי. ואולי זה מקום להקל כשהוא תוך המסעדה. אבל כשלוקח האוכל עמו ואוכלו במקום אחר, אולי יש להקל רק אם יש שקית שכתוב עליו שם המסעדה לידו, אבל בלא"ה אסור. ולא מהני במה שכתוב על הקבלה.
- (נו) גדרי ודיני מראית העין לדעת הרמ"א: אין לאסור מראית העין אא"כ האיסור שיחשדוהו בו היא איסור דאורייתא, אבל דרבנן, לא. חוץ מאכילה יחד, דבעצם אינו חייב אלא כשנתערבו דרך בישול ולא כשאוכלם ביחד לחוד, אעפ"כ הרמ"א אסר אכילת בשר בהמה עם חלב שקדים.
- (נז) ולכן, כל היכא שמבשל או אוכל דבר עם חלב בהמה טהורה, או בשר בהמה טהורה, יש לאסור משום מה"ע אם הרכיב האחר נראה כרכיב איסור. [כגון בשר עוף בחלב טהורה. וכן אסר החכמ"א. ולכאוף גם בזה יהני היכר. הגם שאינו נזכר כאן במפורש.]
- (נח) אבל היכא שאין אפ' א' מהרכיבים בשר או חלב מה"ת, כגון בשר עוף יחד עם חלב אשה או חלב שקדים, אין לאסור משום מראית העין, ומותר בבישול ובאכילה. דלא חיישינן שיטעו בב' טעויות.
- (נט) בשר טמאה או חלב טמאה, אסורים עם חלב אמיתי או בשר אמיתי. כ"כ הרמ"א. והק' רעק"א ה"ה בשר בהמה טמאה יחד עם חלב טמאה ג"כ נאסור. וכפי הדרך שביארנו הרמ"א לק"מ, דבציור זה שניהם אינם אלא מדרבנן, ולכן הרמ"א לא אסר. הבדי השולחן למד הרמ"א כדרך הנ"ל.
- (ס) הט"ז יש לו מהלך משלו, שאין איסור מה"ע אלא כששני הרכיבים הם כשרים לאכילה כשלעצמם. הערוה"ש כבר כתב דאין לנו אלא דברי הרמ"א. [וגם, סברת הט"ז צ"ע.]
- (סא) הש"ך יש לו אריכות, ובתוכו יש הרבה חידושים גדולים, וע' במפרשים איך שביארו דבריו. וגם ע"ז כ' ערוה"ש דאין לזוז מדברי הרמ"א.
- (סב) אמנם, הא דהש"ך חשש למה"ע גם באיסורי דרבנן, אמרנו למעלה דאנו חוששין לזה רק בפרהסיא.
- (סג) נמצא, הגם שאנן קיי"ל כרמ"א, מ"מ הציורים שאמרנו שהרמ"א מיקל, לדידן עדיין צריכים להחמיר בפרהסיא, כגון בשר עוף עם חלב שקדים. אם לא שיניח שקדים, או האריזה.
- (סד) ותזכור, כל היכא שהאיסור אינו בעצם אלא משום מראית העין, מותר אם הוא לצורך רפואה אע"פ שאין חשש סכנה, או אם יש היכר, או שהוא בחדרי חדרים עכ"פ באיסור דרבנן.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

--- סעי' ה' – ביצים הנמצאים בעופות ---

ביצים הנמצאים בעופות, אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון, אף על פי שהיא מעורה בגידים, הרי זו גמורה ומותר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון, אסור לבשלם בחלב. אבל אם אכלם בפני עצמם, מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב.

גדר גמר ביצה

- (א) גמ' ביצה ז. השוחט תרנגולת ומצא בו ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב, ור' יעקב אוסר אם הם מעורות בגידין.
- (ב) רש"י ורשב"א למדו שת"ק מיקל יותר מר' יעקב. ונחלקו כמה מיקל הת"ק; רש"י ס"ל דאפ' החלמון לחוד, ורשב"א ס"ל דבהכי הוי בשרי, ות"ק ס"ל דהוא פרווה רק כשיש גם חלבון, אפ' אי אין קליפה.
- (ג) רשב"ם ס"ל שת"ק מחמיר, ולת"ק אינו מותר אא"כ יש חלמון וחלבון וקליפה.
- (ד) בשו"ע פסק כת"ק. וש"ך מביא רשימה ארוכה שמחמירים לפסוק כר' יעקב. שו"ע פסק כת"ק, אליבא דרשב"א, ואינו מותר בחלב אלא כשיש חלמון וגם חלבון, ואז מותר גם אם מעורה וגם אם אין קליפה.
- (ה) ט"ז מביא בשם יש"ש דכשיש קליפה רכה שרי. ש"ך וט"ז מביאים בשם מהרא"י שהנשים לא נוהגות היתר גם כשנגמרו לגמרי ויש גם קליפה קשה. אך מדינא בדיעבד כשכבר בישל בו, מותר כ"ז שיש חלמון וחלבון וקליפה רכה. ובהפסד מרובה הש"ך סמך על רש"י ודעימי' דאפ' לא נגמר אלא החלמון לחוד, ומעורות, עדיין מותר.
- (ו) הק' ט"ז וש"ך, מ"ש כאן מאבר מן החי דהתם מבואר דהכה בזנבה ויצא דיש איסור אמ"ה, ואילו כאן יש גדרים שונים. ויש בעצם ב' מהלכים. חדא, כאן דרבנן התם דאורייתא. א"נ, אמ"ה תלוי אם בא מן החי או לא, וזה, הואיל ובא מן החי אסור. משא"כ זה, הוא בב"ח, ובב"ח תלוי בטעם, והסוגיא כאן הוא לבאר מתי 'אבר' זה יש לו דין בשר, מחמת טעם שבו, ומתי אינו טעם בשר אלא טעם אחר^{מב מג}.
- (ז) כ' שו"ע, דכשאינן לה אלא חלמון אסור לבשלו בחלב, שהוא בשרי, אלא שאם אכלו לבדו, אי"צ להמתין אחריו לפני שאוכל חלב. וע' בנו"כ האם זה משום דבהמתנה מקילים טפי, או"ד משום דאין להם טעמי המתנה, שהטעם לא נשאר, וכו'. נפק"מ, באיזה שלב נוכל להקל. ומשמע דבכל אופן שרי.

^{מב} כעין עצמות וגידין, סעי' ז'.

^{מג} הוספתי כמה מילים לפירוש, כי גם כבד אין לו 'טעם' של בשר, ועדיין הוא בשר, משום שהוא בשר גמור. וכאן שונה דהוא ביצה ולא כבד, ורק נתייחס ביצה כשאזל ממנו טעם בשר.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

--- סעי' ו' – המעושן והמבושל בחמי טבריה, גזירות הרמ"א ---

המעושן והמבושל בחמי טבריא, אין לוקין עליו. וכן המבשל בשר במי חלב, או בחלב מתה, או בחלב זכר, או שבישל דם בחלב, פטור, ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב. הגה: וחלז זכר לא מקרי חלז כלל. ואם נפל לתוך קדירה של בשר, אינו אוסר. אבל חלז מתה, ומי חלב, אוסרים המאכל כמו חלב עצמה. ואפילו צדיקול, יש לאסור לכתחלה (כן משמע בדרך כלל ל"א). יש אומרים לאסור לחתות האש תחת קדירה של עו"ג, לפי שהם מצשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי ציקול בשר בחלב (הגהת מרדכי פ' הללמים). עוד כתבו דאין לערב מים שהדיחו בהם כלי בשר עם מים שהדיחו בהם כלי חלב, וליתן לפני בהמה, לאסורים בהנאה (מהרי"ו). עוד כתבו להכלי שעושין בו מים לחפיפת הראש, אין לשמש בו, לעושין אותה מאפר שעל הכירה ורגילות הוא להתערב שם בשר וחלב. (מהרי"ל). ולכן יש לאסור גם כן להשתמש מן הקדירות של התנורים שבצית החורף, משום דנתזים עליהם לפעמים בשר וחלב מן הקדירות שמצשלים בתנורים (מהרי"ו). וצדיעבד אין לחוש בכל זה. ואף לכתחלה אין בזה אלא חומרות בעלמא, והמיקל לא הפסיד.

המעושן והמבושל

(א) לפני שממהרים להשוות דיני בישול דשבת לדיני בישול דבב"ח, כדאי להזכיר דברי חת"ס שהבאנו בהל' אמירה לעכו"ם, שבהל' שבת הקפיד המקום על המלאכה, משא"כ בבב"ח הקפיד המקום על עצם תערובת הטעם. ועפי"ז מאוד יתכן שלא יהיו גדרים שווים.

(ב) בירושלמי מסתפק על המעושן והמבושל בחמי טבריה, האם היא בישול לענין שבת, ובב"ח, ובישול עכו"ם. בשבת, קיי"ל שאינו בישול מה"ת, ע' סי' שי"ח ובמש"כ שם בס"ד.

(ג) בבב"ח, השו"ע ונו"כ מבואר דספק הוא, ואולי הוא בישול מה"ת. וכ"כ גר"א^מ. מצד אחר, הפר"ח ס"ל דאינו ספק, אלא אסור מה"ת, ולוקה עליו. מצד שלישי, החכמ"א^מ ס"ל דאסור רק מדרבנן.

(ד) ע' שבה"ל^מ דבישול באדים אינו דומה לבישול בעשן, והוי בישול מה"ת.

מיקרוגל

(ה) וכאן המקום לדון בענין בישול במיקרוגל. וזה נוגע בכמה ציורים, כגון מי שנמצא בחופש ואין לו אלא מיקרוגל. או טעה והכניס בשרי לתוך המיקרוגל החלבי וכו'. או

^מ גר"א משמע שמסק' כפר"ח, עיי"ש.

^מ מה' ו'.

^מ ט' קנ"ו.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

בעבודה, עובד גוי ביקש ממנו להכניס משהו למיקרוגל. מה דינו. וכן יל"ע, האם יש במיקרוגל משום בישול עכו"ם, כגון עוזרת להכין אוכל לאיש מבוגר.

(ו) הרי, מיקרוגל אינו מבשל ע"י חום, אלא ע"י גלים שגורמים האוכל להתחמם מאליו.

(ז) ומצד בישול עכו"ם, השאלה הוא רק היכא שאינו מבושל כבר. ועוד, מבואר בסי' קי"ג דאין כבוש אסור מצד בישול עכו"ם. וא"כ רואים דקיל מבב"ח, ולא כל 'בישול' אסור.

(ח) שבה"ל כ' חלילה להקל למעשה. ואע"פ שזה ההוראה למעשה, מ"מ יש כמה וכמה צדדים להקל.

(ט) ועוד, לענין בישול בשבת במיקרוגל הארכנו טובא בדעת ר' משה אם הוי מה"ת. והטענה להקל היתה שאינו נפוץ לבשל בו הרבה דברים לכתחילה, אלא כמה דברים בודדים לחוד ולכן אי"ז נקרא דרך בישול. ודננו בזה בס"ד באריכות. ועכ"פ בבישול עכו"ם זה צירוף להקל. ואולי יש מקום להקל בשעה"ד, בצנעה.

(י) ולענין בישול בב"ח, הרי חמי טבריה עצמו יש צד שהוא רק דרבנן, וא"כ ה"ה זה. ועוד, אינו דרך בישול, וכו' משה הנ"ל. או"ד, הרי יש צד בירושלמי שלא בעינן אש, כי הא דחמי טבריה.

(יא) [צירוף גדול: בשבת, ראינו דתלוי אם הוא דרך בישול עכשיו, ואם כן, חייב, ואם לא, לא. ודנו האם מיקרוגל נהיה הדרך אצלנו. משא"כ בב"ח, בישול חם בחם בלי רוטב אינו מה"ת הואיל ואינו דרך בישול, ולא דנו בכלל מה דינו אם נהיה הדרך, וכמו שהארכנו בס"ד בסעי' א'. וע"כ, בשבת, תולה על תוצאה חשובה דומה לאב המלאכה. משא"כ בב"ח, דרך בישול אסרה תורה, ותו לא מיד. ואם חם בחם יהיה הדרך, עדיין אינו אלא מדרבנן. ואינו תלוי בכל דור כפי שהוא.

(יב) ועוד, גם בשבת, הלא היו אלו שלמדו שאינו תלוי בהדרך, אלא ס"ל דכל שאינו אש אינו בישול. וא"כ ה"ה כאן יאמרו כן.^[מ]

(יג) נמצא, אע"פ שלא נקל בזה לכתחילה, בדיעבד יש לצדד טובא שהוא רק בישול מדרבנן. וכן לענין הכלים, אם יש שאלה באיזה כלי שתחב תוך התבשיל, שהוא בן יומו, אם נברר שהיה בן יומו רק ממיקרוגל, יש יותר מקום להקל.

(יד) וגם, כשגוי מבקש ממנו להכניס משהו למיקרוגל, אולי יש מקום להקל כשיצרף כמה ספיקות; אולי אין בתוכו בב"ח, ואפ' אם יש בב"ח בתוכו, הלא בישול אחר בישול, חם בחם בלי רוטב, וכו' וכו'. וככל שיתרבה הספיקות, יגדל הצד להקל.

(טו) עכ"פ, המעושן והמבושל בחמי טבריה, הוא ספק דאורייתא, ולכן אסור בבישול והנאה ואכילה, ואין לוקין עליו.

מי חלב

(ז) בשר במי חלב, אסור בבישול ואכילה, מדרבנן. השו"ע בסעי' ח' מבאר מהו מי חלב בדיוק.

^מ בעת שלמדנו הלכות אלו, תוך משא ומתן לעומק ולרוחב בדיבוק חברים ללבן ולחדד הסברות עד בורים, עלה בסערה השמימה חברינו הנעלה והבלתי נשכח, ארי שבחבורה, ה"ה הרב משה ברגמן ז"ל, במירון בהילולת רשב"י ל"ג בעומר תשפ"א; ונושא זה היה על שפתיו בדרכו האחרונה. הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו. יהי זכרו ברוך.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(יז) הק' רעק"א, מדוע אסור בבישול, הלא בב"ח מדרבנן אינו אסור אלא באכילה ולא בבישול. ומביא תפל"מ שמחלק בין זה לבשר חיה ועוף, הואיל וזה בא מבהמה טהורה. והק' רעק"א, מ"ש. ועמש"כ בסי' פ"ט בזה.

(יח) ערוה"ש כ' דמעיקר הדין מותר בבישול. וזה נגד פסק שו"ע. וגם, הלא יש לאסור מצד מראית העין.

(יט) ולכא' עדיף להישאר עם פסק שו"ע, וקושיית רעק"א ישאר קשה.

(כ) בדה"ש כ' דבשר במי חלב מותר עכ"פ בהנאה.

חלב מתה

(כא) בשל בשר בחלב שיצא מבהמה לאחר שמתה או נשחטה, דינו כמי חלב, ואסור מדרבנן בבישול ובאכילה, ושרי בהנאה.

(כב) וע' רעק"א לענין בן פקועה וחלב טריפה, וע"ע פ"ת.

חלב זכר, דם בחלב

(כג) חלב זכר, דינו כנ"ל. וע' ברמ"א, וע' ש"ך אי איירי בזכר אדם או זכר בהמה. נפק"מ, בזכר אדם הבישול אינו אסור אלא משום מראית העין.

(כד) דם בחלב אסור באכילה בלא"ה מצד הדם, ואין איסור חל על איסור. וניתוסף כאן איסור בישול, ושרי בהנאה. וע' רעק"א שמק' מדוע אסרו עוד, הא מ"ש מחלב טמאה בסעי' ג'. ונשאר בצע"ג.

(כה) וכ' ש"ך דאנן קיי"ל דם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן. וא"כ כאן, יש דם האסור באכילה מדאורייתא, בישלו בחלב שהוא אסור מדרבנן, נעשה אסור רק מדרבנן לאכול.

(כו) כבוד, ע' פ"ת אות ה', ופמ"ג כ' דאין להקל.

חומרות הרמ"א

(כז) הרמ"א הביא כאן ד' חומרות שונות, שאנו צריכין להבין מהם חומר איסור בב"ח. וגם צריכין לבאר מדוע הם חומרות ולא מעיקר הדין, מהו המקום להחומרא, ומדוע מדינא שרי והמיקל לא הפסיד.

(כח) חומרא א': י"א דאסור לחתות אש תחת קדירת עכו"ם, שהרי לפעמים מבשלים בה בשר ולפעמים מבשלים בו חלב, ונמצא המחיתה בא לידי איסור בישול בב"ח.

(כט) והרמ"א לא איירי כשיש חשש בב"ח בעין, דאז אינו חומרא אלא חשש איסור גמור. אלא אומר דאפ' ודאי אין כלום בעין [סתם כלים מקונחים, מלבד סכינים], מ"מ יש לאסור משום הבליעות.

(ל) והיה חשמלאי א' שבא לתקן החשמל בבנין רב קומות בחו"ל באמצע היום, ושאל שאם יתקן החשמל, כל התנורים של כל הגויים הגרים בבנין זו שהיו באמצע השימוש, יתבשלו עכשיו בב"ח בגללו. האם מותר או לא.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(לא) ולכא' אין שאלה זו שייך אלינו, כי התם יש חשש בב"ח בעין, ואילו כאן הוא חשש בליעות.

(לב) ש"ך מביא עוד חומרא שיהיה קדירות נפרדות לבשר ולחלב לגוי שבבית ישראל. ומסיים דאין העולם נזהרים בזה. וע' בבאר היטב שלמד דמילים הללו קאי על חומרת הש"ך, ולא על חומרת הרמ"א, דבזה כן העולם נזהרים לכתחילה.

(לג) ערוה"ש ופמ"ג למדו הרמ"א דמדינא שרי הואיל והוא בישול אחר בישול, וע"כ הוא חומרא בעלמא^{מח}. ולכן המיקל לא הפסיד. וע' חת"ס צ"ב דמביא עוד צדדים להתיר.

(לד) ורעק"א דן מצד פס"ר לשעבר, ומביא ט"ז בסי' שט"ז, וכך ביאר מדוע הוא רק חומרא ולא מדינא. ועיי"ש מש"כ משום דסתם כלי אב"י, ותלה בדעות הראשונים מהו צדדי הספ"ס.

(לה) והנה, באו"ח סי' שט"ז הביה"ל דן מצד פס"ר לשעבר, ומביא הט"ז, וראשונים, ומאריך טובא. וק', מדוע לא הביא רעק"א הזו. והביאור פשוט, דס"ל להמ"ב דאין להביא ראיה מכאן לשם, דרק בהל' שבת שאינו חייב אא"כ היא מלאכת מחשבת, אז ס"ל למ"ב דיש לדון מצד פס"ר לשעבר, ואז יש מקום לסברות הללו, אבל בב"ח או שאר איסורים, אינם בכלל זה.

(לו) בעל תשובה שרוצה לחמם אוכל בבית הוריו, ההוראה המקובלת היא שיכסה בב' כסויים. אך לכא' יש לפקפק בזה, כי הלא יודע שיש בליעות של בב"ח בן יומו, וע"י בישול במיקרוגל הוא מבשלו. ואי"ז רק רמ"א הזו אלא גריע טובא, כי יש ממשות ובעין. ואין כאן קולות של מיקרוגל, כי הלכלוך במיקרוגל יתבשל מהאדים שיתמלא בפנים.

(לז) ולכן, ינקה קודם, ויעשה הכל פגום, ואז יש רק חומרת הרמ"א, והוא בישול אחר בישול, בליעה דרך בליעה שלא בדרך אוכל שאינו דרך בישול, וכו'. וע"ע מש"כ בסו"ס צ"ב לגבי זיעה במיקרוגל, דיתכן שלא בכל אופן יש זיעה לאסור.

(לח) כ' פ"ת סק"ח בשם חמוד"נ דמותר לבשל בשר בקדירה חלבית שאינו ב"י לעכו"ם, כיון שהוא רק מדרבנן, ואין בו משום מראית העין. אך הפ"ת מסיק להחמיר ע"פ רמ"א זו.

(לט) דהיינו, למד הרמ"א לומר שיש איסור בישול על בשר תוך קדירה חלבית אפ' ודאי אינו ב"י.

(מ) ויל"ע, מהו המקום לחומרא זו, הלא סתם כלי אינו ב"י, ואחר ב"י הוא פגום, ושרי, וא"כ מהו המקום להחמיר. ועוד, הדרכי תשובה בשם יד יהודה אסר ציור של חמוד"נ מדינא, ולא רק בתורת חומרת הרמ"א. וק', מהכ"ת.

(מא) וע"כ צ"ל, דס"ל [החמוד"נ ברמ"א, ויד יהודה למעשה] דכשחז"ל גזרו ואסרו אינו ב"י, אמרו שיהיה לכלי אינו ב"י כל דיני כלי ב"י. רעק"א^{מט} חולק בתוקף, וס"ל כלי שאינו ב"י שרי לבשל בשר בתוכו, הואיל והאכילה הוא רק מדרבנן.

^{מח} עדיין לא יהני כשמבשל עכשיו בשר או חלב, דשידוך זו הוא פעם הראשון, והוי דרך בישול. ורק יהני כשמבשל עכשיו פרווה.

^{מט} לא ראיתי בפנים.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(מב) מעשה שהיה, היה להם כיריים מלוכללים עם שמנונית, ורצו לנקותו לפסח ע"י ערוי מים חמים מכ"ר. אלא, שהלכלוך הוא בשר וגם חלב, א"כ יל"ע, האם הערוי אסור כיון שהוא בישול בב"ח.

(מג) ומצד בישול לאיבוד, ביארנו למעלה שאי"ז קולא מספקת, וכן החמיר החת"ס סי' צ"ב. ויתכן שהוא בישול אחר בישול, אבל אין מי שיכול לקחת אחריות ע"ז. ומצד בישול בליעה לבליעה היינו יכולים לדון להקל, אבל כאן יש ממשות בעין. ומצד פגום קצת, ביארנו בסי' צ"ה, וכ"מ בסי' ק"ג, דלומר כן על בעין אינו פשוט בכלל.

(מד) ולדינא, לכאן לא גרע מקידרה שלנו שאסר הרמ"א לכתחילה לחתות, וא"כ לכתחילה אסור לערות כך, ויחפש עצה אחרת. ואולי יהני לפסלו מתורת אוכל, ע"י שפיכת אקונומיקה עליו.

(מה) חומרא ב': אין לערב מים שהדיחו בהם כלי חלב עם מים שהדיחו בהם כלי בשר, וליתן לפני הבהמה, כי אסור בהנאה.

(מו) ומנחת יעקב ועוד אחרונים ביארו דאיירי כשמערבם צונן בצונן, דאל"ה מדינא אסור, דמבשל הבשר והחלב שבו. [ואעפ"כ אסור להאכילו משום חומרא, כמו שיתבאר לקמיה].

(מז) ש"ך כ' דאיירי שעירבם רותח. והק' רעק"א, א"כ מדוע אסר רק להאכילם לבע"ח, הא העירוב עצמו אסור. וכ' יד אברהם דאה"נ, ומילי מילי קתני, העירוב אסור, וגם להאכילו לבע"ח אסור.

(מח) וק' על מהלך זה, א"כ אי"ז חומרא, אלא מדינא אסור, כי זה דרך בישול רגיל. [ע' ערוה"ש הואיל והוא ב' נוזלים המתערבים, דינו ככלי שני]. וע' רעק"א, ושם חידש דאיירי שיש שישים מלבד הבב"ח, ואין איסור בעצם מצד אין מבטלין איסור לכתחילה, דהנ"מ כשהוא לאכול וליהנות [עכ"פ להחומרא], אבל הבישול עצמו שרי. וע"ע סי' צ"ט שיש חולקים על רעק"א, ואכ"מ.

(מט) הכרתי ביאר דאיירי שמערב ע"י גוי, ואע"פ שיש איסור אמירה לעכו"ם, איירי שיש שישים, ומצד אין מבטלין איסור לכתחילה, יש להקל בזה בנוגע לגוי. וההאכלה לבע"ח, איירי שהוא ע"י ישראל, ולכן אסור אף בכה"ג.

(נ) לפי המהלך של המנחת יעקב ודעימי', מובן יותר מדוע אינו אסור מדינא, אך החומרא עצמה קשה, מדוע יש להחמיר כשעירב צונן בצונן. וע"כ צ"ל, דעירוב צונן בצונן כדי להינות ממנו חמור טפי מסתם עירוב צונן בצונן.

(נא) הבא"ח אינו מתייחס לחומרא זו, עירוב צונן בצונן כדי ליהנות. וגם הרמ"א עצמו כ' דהמיקל לא הפסיד.

(נב) עכ"פ לדינא, אין להקל כשמערב ברותחים, לא בבישול ולא בהנאה [בדה"ש]. ובצונן, יש מקום להחמיר בהנאה.

³ אולי משום שהוא רק פס"ר, וע"ע רעק"א.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (נג) **חומרא ג'**: הכלי שעושים בו מים לחפיפת הראש, אין להשתמש בו, שעושים אותו מאפר שעל הכירה, ורגילות להתערב שם בשר בחלב. ומבואר דעשיית האפר אינו אסור, וכן שימוש בהאפר שרי, והחומרא הוא רק בהכלי לעשות ממנו אוכל.
- (נד) וביאר הש"ך דהחפיפה שרי הואיל ואינו אוכל, ואינו נהנה מגוף האיסור.
- (נה) **הק'** מטה יהונתן, מהו המקום לחומרא כאן, הא הכל פגום מחמת האפר. עיי"ש מש"כ לגבי שלא כדרך הנאתן.
- (נו) **עכ"פ**, הקושיא במקומה עומדת, ועוד, **הק'** ערוה"ש, הלא כבר כל לחלוחית שבו יצאה, וא"כ מה מבשל.
- (נז) **עכ"פ**, לא הצלחנו להבין חומרא זו.
- (נח) **חומרא ד'**: הקדירות שבתוך תנור בית החורף, אין להשתמש בהם, משום דנתזים עליהם לפעמים בשר ולפעמים חלב. [אי לאו דנתזים היה שרי, דאין בליעה יוצאת מכלי לכלי בלי רוטב.]
- (נט) מדינא אין לחוש, דלא מחזקינן בריעותא^{נא}, וגם מבואר מסי' צ"ב דיש הרבה ציורים והרבה דעות בזה, וע"פ רוב יהיה ביטול בס' עכ"פ לרוב דעות.
- (ס) כיריים דידן, אם לא השתמש בו תוך כ"ד שעות, ונקי, אין מקום להחמיר לא לאכול מה שנפל על הכיריים. ואם בישל בו תוך כ"ד שעות, א"כ הוא בן יומו, ואינו יודע אם ניתז לשם, לא יניח האוכל או הכלים על כיריים זו. ואם נפל לשם, הוי בדיעבד שהיקל הרמ"א. [מסתמא, בדברים קטנים ראוי להחמיר, כגון באורז או פסטה, אבל שאר דברים כגון שניצל, אין מקום להחמיר מדינא.]
- (סא) ולא יצויר לאסור בדיעבד אלא כשיש ממשות בעין, או שבישל שם חלבי/בשרי תוך כ"ד שעות, ויודע שניתז. ואם אינו יודע שניתז, האיסור הוא רק לכתחילה שלא יניח שם הכף החם.

--- סעי' ז' – שליל וכו', עור, גידים, ועצמות ---

המבשל שליל בחלב, חייב. וכן האוכלו. אבל המבשל שליא, או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרניים וטלפים הרכים, פטור. וכן האוכלם, פטור.

עור ועצמות

- (א) שליל הוא בשר לענין בב"ח, אבל שליא, עור, גידים, עצמות, עיקרי קרניים, וכו', פטור אבל אסור [ש"ך].
- (ב) וע' פ"ת סקט"ו לגבי עצם בחלב שאינו יודע אם היה בו מוח או לא. ומביא פמ"ג שהק' הלא עדיין אסור, אלא שאינו חייב. ותי' בדה"ש, דהא דדן פ"ת היינו לענין החלב, דאילו מצד העצם, אה"נ אסור.

^{נא} כגון מצא מזלג חלבי במגירה בשרית, שרי, דלא מחזקינן בריעותא.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(ג) וע"ע פ"ת שם לגבי עור, אם דינו כהנ"ל.

--- סעי' ח' – מי חלב, ומי מי חלב ---

יש מי שאומר דנסיובי דחלבא (פי' חלב המתמלה מקפאון הגבינה), אינם בכלל מי חלב, ואסור מן התורה. אלא מי חלב היינו אחר שעושים הגבינות מבשלים הנסיובי, והאוכל צף מלמעלה, ולא נשאר בו אלא מים בעלמא. זהו הנקרא מי חלב.

נסיובי דחלבא

- (א) בזממנו יש מוצר בשם Whey שדינו מבואר בסוגיין, ונמצא בהרבה אוכלים.
- (ב) מי חלב, דינו מתבאר למעלה בסעי' ו' שאסור רק מדרבנן בבישול ובאכילה. וכ' שו"ע שנסיובי דחלבא, והוא המים הפורשים מהחלב בעת עשיית גבינה, י"א שאי"ז מי חלב אלא חלב אמיתי, וחייב על בישולו בבשר מה"ת. וס"ל, דמי חלב הוא אחר שמבשלים האי נסיובי דחלבא, האוכל שצף למעלה הוא חלב, והמים שנשאר הוא מי חלב שדינו מתבאר למעלה.
- (ג) ובנוסח האחרונים, 'מי חלב' יש מח' אם הוא דרבנן או דאורייתא, 'מי מי חלב', לכה"פ אינו חמור יותר מדרבנן²².
- (ד) Whey הנ"ל, הוא מי חלב שהוא מח' אי הוי דאורייתא או דרבנן. וע"ע סי' קי"ג לעיקר דינים שלו.
- (ה) ידוע, שיש מח' גדולה לענין חלב סתם דזמננו, האם יש מקום להקל הואיל ואיכא לסמוך על הרשויות שמפקחים שלא יערבו שם רכיבים לא כשרים. ומח' הזו הוא רק לענין חלב, דלענין גבינה, לית מאן דמיקל, כי יש דין להדיא בגמ' שאסרו חז"ל גבינות עכו"ם, גם כשליכא חשש טרפות, אלא בעינן לכו"ע גבינת ישראל. כך מבואר ביו"ד סי' קט"ו.
- (ו) ולכאן, Whey, מלבד השאלה האם הוא חלבי מה"ת או מדרבנן, הרי אם אינו מגבינת ישראל, לכאן גם מים האלו אינם כשרים, כי היוצא מן הטמא – הגבינה של עכו"ם – טמא. נמצא Whey סתם אינו מח', אלא אסור לכו"ע.
- (ז) וחידוש ר' משה²³, ידעינן דחמאה סתם שרי לכו"ע [בזמננו, ולא בזמננו שמוסיפים רכיבים לא כשרים, וכו'], כי חמאה במציאות א"א לעשותו אך ורק מחלב בהמה כשרה, א"כ כל חמאה שבעולם שרי. ומבואר מזה, דאם לקח חלב סתם, האסור, ועשה ממנו חמאה, שרי, ואף רשאי לעשות כן לכתחילה. א"כ חזינן דיתכן שיהיה דבר שאינו כשר לאכילה, והיוצא ממנו כן כשר לאכילה.

²² הדעה שס"ל דמי חלב מדרבנן, יל"ע מה סוברים לענין מי מי חלב.
²³ ג' י"ז.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (ח) וכ' ר' משה, דה"ה אם הוציא חלב סתם מגבינת עכו"ם, דומה להא דחמאה, ומותר, וזהו Whey; דאפ' אם הגבינה אסורה לכו"ע, מ"מ המים היוצא ממנו אין דינו כגבינה, אלא כחלב סתם, שצידד ר' משה להקל.
- (ט) ממשיך ר' משה, דאפ' אם במציאות הם מבשלים הגבינה כדי להוציא ממנו מי החלב הזה, ונכנס בליעות מהגבינה אל המים, מ"מ שרי, הואיל וחז"ל היקילו בכל אופן שיהיה!
- (י) OU סומכין על האג"מ הזה עד כ.48 מעלות, לצרף שאולי לא הגיע ליס"ב.
- (יא) ואכ"מ, אך כמובן, ר' משה הוא חידוש ענקי⁷.
- (יב) שאלה במציאות, מהו ה'מים' הצפים ע"ג יוגורט או גבינה או לבן, האם זה מי חלב שיש עליו מח', או שזה חלב גמור. נפק"מ האם יכול לצרף ספיקות, כשניתז לתוך סיר בשרי.
- (יג) עוד חידוש יש מר' משה בענין גבינה, דס"ל דרך גבינה שא"א לבא לידי גבינה בלי קיבה וכדו', בזה צריך שיהיה גבינת ישראל, ואסור בעכו"ם אף אם כל הרכיבים כשרים; אבל אם היה יכול לקבל אותו תוצאה גם בלי קיבת בע"ח, בזה אין חיוב שיהיה גבינת ישראל. ועל קולא זו נהגו רבים בארה"ב.
- (יד) והוסיפו ע"ז בכשרות OK, דכל גבינה שהיא רטובה אינה גבינה, ושרי בשל עכו"ם אם כל רכיביה כשרים. וכמובן, זה חידוש וגדר שאין לו מקור.
- (טו) ס"ל לר' בעלסקי, מימי חלב דלכו"ע הוא לכל היותר איסור דרבנן, הנ"מ לענין בשר בחלב, אבל לענין חלב עכו"ם הרי אינו בעצם חלב אלא שגורו עליה חז"ל, וגורו לענין בב"ח, אבל לא לענין אחר.
- (טז) וחידוש זה יש להשיב עליו טובא מכמה מקומות, כגון נ"ט בר נ"ט. ועוד, טעם שמי חלב אינו אלא מדרבנן, כ' הרא"ש משום דאינו מחלבאמו, אבל חלב ודאי הוי לכו"ע, לענין חלב עכו"ם.

--- סעי' ט' י' וי"א – חלב צלול וקרוש שבקיבה ---

סעי' ט': חלב הנמצא בקיבה, אינו חלב, ומותר לבשל בו בשר אפילו בצלול שבה (טור בשם רי"ף ורמב"ם). ויש מי שאוסר (תוס' ורא"ש ור"ת ורשב"א ור"ן), (וכן נוהגין).

סעי' י': חלב הנמצא בקיבה לכתחלה אין להניחו בקיבה עד שילטון החלב בתוך הקיבה (ארוך כלל י"ח והגהת אשירי צ"ס רבי שמחה), אבל דליעצד אין לחוש עד שנמלח בקיבתה, או שעמד בו יום אחד, (ואז) אסור להעמיד בו. הנה: ואם העמיד בו, אם הוא הצלול אוסר כל הגבינות עד שיהא ס' בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסורה. ואם היה ס' בחלב, הכל מותר. ואם היה הקיבה

⁷ ומהדרכים לפלפל בדברי האג"מ, דאולי הבישול אינו עשיית דבר חדש, כגון חמאה מחלב, אלא הפרדה בעלמא של חלקי הגבינה, ועדיין שם גבינת עכו"ם עליה.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

קרובה, אינה אוסרת כלום, אפילו לא היה ס' בחלב נגד הקיבה. (לדעת ר"ת). ואם היה הקיבה כלול מתחלה, ונקרש, יש לו דין כלול (בית יוסף בשם רש"י) ובשם הפוסקים). ויש מקילין בזה (ש"ך בבית יוסף בשם המרדכי), ובמקום הפסד יש להקל. עור הקיבה, לפעמים מולחים אותו ומייבשין אותו, ונעשה כעץ, וממלאים אותו חלב, מותר; דמאחר שנתייבש הוא כעץ בעלמא, ואין בו לחלוות צדק (ב"י בשם שצולי לקט).

סעי' י"א: אם העמיד גבינה בעור קיבת כשרה, יש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת. אבל המעמיד בעור קיבת נבלה, וטריפה, ובהמה טמאה, אוסר בכל שהוא. הגה: משום דלצר האסור בעלמו, ומעמיד, אפילו צלף לא צטיל (כ"כ ב"י לדעת הרש"י ור"ן). ודווקא שלא היה שם מעמיד אחר, רק האסור, אבל אם היה שם ג"כ מעמיד היתר, הוא זה וזה גורם, ומותר אם איכא ס' נגד האסור (ממשמעות המרדכי).

סעי' י', דעות הראשונים

- (א) חמיצות קיבה של בהמה יש בה כח להפוך חלב לגבינה. ולא רק עצם הקיבה, אלא גם להחלב שנמצאת בתוכה יש לה כח זו. והחלב שבקיבה מתחלק בין הקרוש שבה והצלול שבה. תהליך זה של הפיכת חלב לגבינה, בלע"ז נקרא Curdle.
- (ב) בסעי' ט' מתבאר מה דינו של החלב שבקיבה, האם הוא חלבי או פרווה. בסעי' י' מתבאר מהו הדין של הגבינה שעשה ממנו. וסעי' י"א הוא דין הקיבה עצמה.
- (ג) דעת רמב"ם ורי"ף, שכל מה שנמצא תוך קיבת הבהמה אינו חלב אלא פירשא בעלמא, בין הצלול שבה בין הקרוש שבה. ומותר לבשל עמה בשר [מלבד האיסור דמה"ע]. וכ"פ השו"ע בסתם.
- (ד) ואח"כ מביא יש מי שאוסר; והוא דעת ר"ת דס"ל דהקרוש אה"נ פירשא בעלמא היא, אך הצלול שבה, חלב גמור הוא. רמ"א כ' דנוהגין כשי' ר"ת.
- (ה) ש"ך וט"ז מביאים יש"ש דחשש לדעת רש"י דהכל חלבי, בין הקרוש בין הצלול. ט"ז מביא נימוקו דמי יודע שיעור של קרוש וצלול. חכמ"א^{יב} מחמיר כזה, ומיקל במקום הפסד.
- (ו) צלול, ונקרש אחר מיתתה, כ' רמ"א סעי' י' דיש לו דין צלול, ויש מקילין לומר שיש לו דין קרוש ובמקום הפסד יש להקל. ולפי ט"ז ש"ך חכמ"א, בזה נצרך הפסד מרובה.^{יג}
- (ז) כ' ערוה"ש, כבר נתבאר בסעי' ו' דחלב מתה אינו אלא חלב מדרבנן, א"כ כל המח' והנידון כאן הוא רק לענין דרבנן, כי מדאורייתא כו"ע מודי לדעת הרמב"ם דאינו חלב, כדמבואר מחלב מתה.

^{יב} מ' ח'.

^{יג} זה דבר שהתחיל כחלבי, ונעשה פרווה מאליו!

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (ח) ודברי הערוה"ש תמוהים עד לשמים, כי סעי' ו' איירי בחלב בכחל הבהמה לאחר מותה, ואילו כאן איירי בחלב תוך הקיבה שבלע הבע"ח, ומה ענין זה לזה.
- (ט) ובאמת, פר"ח חולק על ערוה"ש, וס"ל דלראשונים המחמירים הוא חלבי מה"ת.
- (י) יש שהסכימו לדינא כדינו של הערוה"ש, אבל לא מטעמו. דלא כאיזה מחברי זמננו שכללו הכל יחד במספר צירופים שלהם.
- (יא) [בדעת הרמב"ם להחשיב הכל כטינופת, יל"ע, הא בפ"ט הלכה ט"ו כ' דשרי הואיל 'ושתנה' במעיים. וק', מה בכך שישתנה, בינתיים אינו טינופת, וא"כ יהיה חלבי. וע' בדה"ש דכ' בשם אחרונים דגם להרמב"ם בעינן שהחלב יתחיל להתעכל, אבל אל"ה הוא חלבי גמור. ושינו הגירסא ברמב"ם. הפשטות אינו כן, וגם מהדורת פרנקל לא התייחס לזה.]
- (יב) והאריך מו"ר לדמות ולחלק בין זה למי רגלים של חמור בענין טומאת אוכלים [א' כ"ג], ומסיק דהואיל ואינשי קץ בה, הוא פירשא, אך יתכן שיחול עליה שם אוכל אם מתכוון לאכלו.
- (יג) וע' בית מאיר דמשמע קצת כזה, וכ' דכו"ע מודי בעצם להרמב"ם מבחינה זו [כדינו של הערוה"ש, ולא מטעמיה]. וע' תוספתא שהוא מקור הרמב"ם, וע"ע גר"א. ע"כ.]

סעי' י"א

- (יד) עכשיו שביארנו מה הם דעות הראשונים, נוכל להבין הדין היכא שהשהה החלב בהקיבה מעל"ע, או שנמלח עמה. וזהו סעי' י'. לפי השו"ע, הכל שרי כי אינו אלא פירשא, אך הוא בשרי מחמת טעם הקיבה. לר"ת, הקרוש בשרי, והצלול הוא בב"ח. לרש"י הכל אסור.
- (טו) לדינא, לספרדי הכל שרי, לאשכנזי, על הקרוש ניקל בדיעבד, והצלול הוא בב"ח מדרבנן [בכבישה או מליחה] ומותר ליהנות ממנו, ע"י שימכור אותו לספרדי או לגוי. ואם יש ששים נגד הבב"ח, שרי.
- (טז) והק' הש"ך סק"ל, הא הבב"ח נעשה חנ"נ, והוא המעמיד, ומעמיד אפ' באלף לא בטיל, וא"כ איך סגי בס'. עיי"ש מה שתי' הש"ך, ונראה שבא לומר ב' תירוצים שונים. תירוצ' השני הוא דבב"ח דרבנן לא אמרי' חנ"נ עכ"פ לענין מעמיד.
- (יז) ותי' הראשון צ"ע כוונתו, עיי"ש. והיה מקום לפרש דכוונתו לומר דאין החלב המעמיד או הבשר, אלא יש 'כח חדש' כאן שעושה החלב, ואין המעמיד בא מעצם הבב"ח. בדה"ש למד אחרת, שהחלב הוא הפועל בגבינה ולא הבשר, וא"כ אינו האיסור שפועל.
- (יח) והנה, לפי הבדה"ש ק', הא גבינה שאינה כשרה היא המעמיד, וא"כ איך הש"ך תי' קושייתו. ובשלמא לפירושא קמא י"ל דאינו לא מזה ולא מזה, אבל לדידיה מאי איכא למימר. וצ"ע בעת.
- (יט) בתי' השני של הש"ך, החו"ד¹³ למד כן אף לענין חתיכה הראויה להתכבד, שאין אומרים כן בבב"ח דרבנן, עיי"ש, אך רעק"א [על החו"ד] חולק וס"ל דדברי הש"ך נאמרים רק לענין מעמיד ולא לענין שאר דברים.

¹³ סוף סק"ד.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(כ) כ' ר' משה, הא דיש קולות כאן בבב"ח דרבנן, הנ"מ בב"ח שבישל באופן דרבנן, כגון כבוש או מלוח, אבל בשר דרבנן או חלב דרבנן לא.

עור שנתייבש

(כא) כ' רמ"א בסוף הסעי' עור שנתייבש ונעשה כעץ, מותר למלאות בו חלב, דמאחר ונתייבש הוא כעץ בעלמא, ואין בו לחלוחית בשר. וע' פ"ת דה"ה לענין צבע מתולעים שמייבשים אותם, דמותר מטעם זה.

(כב) וכ' ש"ך ורעק"א, דלכתחילה אין לעשות כן. וע' פ"ת משום דחוששין שמא לא נתייבש כל צרכו, ועוד, אולי ע"י שמרטיבים אותו חוזר ומתרכך, ונעשה כבשר ממש [חוזר וניעור, תחיית המתים].

(כג) וע"ע פ"ת שמביא רעק"א להקל כשיש ס', דהיכא שהוא רק שאלה של האיסור לבטל איסור לכתחילה, יש להקל לכתחילה להחשיבו כעץ. ועוד הביא מהנוד"ב דייבוש מהני רק בשחוטה ולא בנבילה. ומרעק"א וחת"ס מבואר דלא כזה, והתירו בכל גווני.

(כד) [יל"ע, האם לכתחילה אסור להוציא דבר מתנור ע"י כיפה או כפפה העשויה מעור יבש, או לאפות פיצה על קלף? או"ד לא מצינו לאסור אלא כשיש איזה תועלת להאוכל, אבל היכא שאין תועלת בעצם האוכל, ליכא מאן דאסר. ועיין].

(כה) עיין פ"ת בשם רעק"א וחת"ס שהאריכו למצוא היתר למישהו לעשות גבינה למכור, וטענו שזה הפסד מרובה. אמנם, יש שמועה בשם ר' אלישיב, דמה שהוא הפסד מרובה למוכר אינו הפסד מרובה ללוקח; דהיינו המוכר יש לו היתר למכור, ולא הקונה לקנות, וא"כ הכשר, שהוא לטובת הלוקח, אינו יכול להתיר זה. וא"כ קשה, איך זה מסתדר עם רעק"א וחת"ס הזו.

(כו) כך שאלו לר' אלישיב, ותי' שלא קרב זה אל זה כל הלילה. והכוונה, דרעק"א איירי שהלקוחות לא איכפת להם, והם היו קונים ממישהו אחר שלא הקפיד בזה, וא"כ מצד הלוקח ליכא למיחש רק מצד המוכר, ואילו ר' אלישיב דיבר שהכשר לציבור שכן מקפיד בקלה כבחמורה.

(כז) ע"ע פ"ת לענין כבישה מעל"ע בענין ד' מינים.

סעי' י"א, מעמיד, זוז"ג

(כח) מבואר למסק', דאמרי' זוז"ג רק היכא שלא היה כח בהאיסור לבד כדי לעשות מה שעשה.

(כט) הא דיש היתר של זוז"ג, יש לבאר כדלהלן. דהרי, ידעינן שיש מושג של ביטול, ובדרך כלל אמרי' ביטול בס', דהיינו בכמות. ולגבי מעמיד, א"א לומר דנתבטל בכמות כי הוא עדיין מפעיל. וא"כ, אם נוכל לבטל האיכות ג"כ, ולומר שלא האיסור לבד עשה את זה אלא גם ההיתר, נמצא, שהאיסור בטל בכמות וגם באיכות.

(ל) יש ששאלו, הא דיש חומרא לא לאכול ביצים או חלב שנחלב בפסח מפרה שאכלה חמץ, הא הוי זוז"ג, כי האיסור לבד, החמץ, אין בכוחו לעשות חלב, רק בצירוף הפרה. ועכשיו י"ל, דהואיל זוז"ג הוא גם מדין ביטול, הלא חמץ אפ' באלף לא בטיל.

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

(לא) וע"ע סי' שי"ח סעי' ט' לגבי הוספת מלח בתבשיל לשבת, דבדיעבד שרי אם היה זוז"ג. וע"ע מ"ב בסי' תמ"ב סקכ"ה.

(לב) ש"ך סקל"ה מביא מהרש"ל דגם עור קיבת נבילה שהוא מעמיד בטל בס'. וק' הא בגמ' אי' דמעמיד חמיר טפי משאר איסורים. ואולי י"ל, דבשאר איסורים אף בפחות מס' אם אינו טעמו ניכר, שרי, וחידוש של מעמיד הוא דרק בס' נתבטל. ועיין. וע"ע בדעת רבינו שמשון.

(לג) יל"ע, מה בכלל מעמיד; כגון האם חומרי משמרים נכללים במעמיד.

(לד) הנה, יש דעת הגליון מהרש"א דכל מה שמניח בכוונה ולא שנפל מעצמו, לא אמרי' ביה בטל בס'. אפ' מונח ע"י גוי. ולפי"ז, כל רכיבים בכל מוצר, א"א לומר עליהו בטל בס'. והואיל וסתימת כל הנושא כלים והפוסקים הוא דלא כזה, נמשיך בהעלם דעה זו.

(לה) והנה, מבואר מהמפרשים דהענין של מעמיד אינו בטל בס' הוא דא"א להתעלם ממנו, דהא עינינו רואות שהוא כאן, דאילולי האי דבר לא יהיה לפנינו מוצר זו. וזה שייך במעמיד העושה הדבר, אבל מעמיד המקיים לחוד, בזה לכאו' אינו בכלל מעמיד, כי אינו מוכח מיניה וביה בהחפצא.

(לו) יש מוצר Emulsifier, ותפקידו להיות כעין דבק לדבק הלח והיבש. ולכאו' זה מעמיד, שהמרקם הזה שלפניך לא היתה כאן בלעדו.

(לז) Citric Acid, עשוי מחיטה, ונחלקו אי בטל, מנח"י^{נח} ואול"צ^{נט} נחלקו עם יחווה דעת^ט בזה.

(לח) ובשם ר' משה אומרים שג'לטין הוא מעמיד בגלידה. ואינו ברור אי אמר כן מחמת המרקם שנותנת, או משום שמדביק הרכיבים [או"ד היינו הך]. וע"ע מנח"י ט' קס"ח.

(לט) וע' תשובות והנהגות^{סא} שמפקפק בגדר מעמיד. אג"מ^{סב} לזרז תהליך, אינו מעמיד.

(מ) כדורי ג'ל, העשויים מג'לטין בע"ח, כמו שנמצא בהרבה גלולות ותוספות תזונה הנמצאים אצלנו, מה דינם. אחיעזר^{סג} היקל הואיל ואין בה טעם. ור' אהרן ור' משה אוסרים. [הדיון הוא מה דינם של עצמות בע"ח טרפות. ועמש"כ בסי' צ"ט סעי' א.]. ודנו מצד פנים חדשות באו לכאן, כדמצינו בהל' ברכת הריח בסי' רט"ז לגבי מוש"ק. ועוד, נתייבש לגמרי. ובאמצע התהליך נתבטל מאכילה. ועוד, הוא שלא כדרך אכילה ושלל כדרך הנאה.

(מא) משנה הלכות^{סד} כ' דא"א להתיר, כי הוא דבר התמוה לרבים להתיר לאכול דבר הבא מחזיר. ולא הבנתי טענה זו, דכל הל' תערובות עוסקת בביטול איסורים הבאים מחזיר!

נח ז' כ"ז.
נט א' ל"ד.
ס ב' ס"ב.
סא ד' קפ"ז.
סב ב' מ"ח.
סג ג' ל"ג.
סד ג' קי"א

סימן פ"ז – באיזה בשר נוהג בב"ח, והאיך נקרא בישול

- (מב) ר' משה^{סה} אסר, אך זה היה לענין אכילה, וכי מיבעיא לן בענין בליעתו, ככדור.
- (מג) לדינא, מורי הרואה אינם רוצים להקל, אך מדינא נראה שאינה שאלה חמורה. ויש להסתפק היכא שיש ברירה בין כדור כזו, ובין כדור רגיל, בצום, וכדור הרגיל א"א לבלוע אלא בעזר מעט מים; מה עדיף טפי. ונראה שודאי יקח הכדור מג'ל, ולא ישתה מים בהצום.
- (מד) וע"ע קובץ תשובות^{סו} לר' אלישיב, והר צבי^{סי}.
- (מה) **שאלה לחזרה:** משהו היה עושה מנגל בפארק, וגוי לידו גם עשה מנגל, ורצה ללכת לחפש חבריו שעדיין לא הגיעו. וביקש מהיהודי לידו, שיסיר הבורגרים כשיסתיימו לבשל, ויחמם אלו שנתבשלו כבר. האם רשאי.
- (מו) והנה, יש לחשוש שממרח חמאה על הגריל. ואם אינו רואה חמאה, או שודאי נשרף, יש לחוש שהרוטבים יש בהם חלב. ואצל גוי לכאן לא אמרי' לא מחזיקנן בריעותא כי הוא מוחזק באיסורא. וגם יש לחוש מהבליעות שבתוך הגריל והכלים. ועוד, אינו יודע מה בפנים הבורגר.
- (מז) ואם היה מין בשר טמא, היה קיל טפי, אמנם היה נראה כבשר רגיל, א"כ יש להניח שהיה בשר ממין טהור.
- (מח) ולצד ההיתר, הוא צלי ולא בישול, וגם צלי אחר צלי, ועוד, יש כרו"פ דאע"פ שמחמירין בבישול אחר בישול וצלי אחר צלי, מ"מ כשאינו עירוב של בעין, אלא שא' בלוע בחבירו, מותר. רעק"א מסכים לזה היכא שאינו בלוע מבעין אלא בלוע מכלי, דאין בישול אחר בישול על בב"ח של בליעה מכלי. מנח"י ה' נ"ח מצרף כרו"פ הזו. ע"פ כל הנ"ל, יש להקל לחמם אלו שצלויים כבר, ולהסיר אלו שמוכנים.

^{סה} ב' ב"ז.

^{סו} א' ע"ג.

^{סי} פ"ג, וס' פ'.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

--- סעי' א' וב' – איסור העלאה, ודיני היכר ---

סעי' א': אפילו בשר חיה ועוף, אסור להעלותו על שלחן שאוכל עליו גבינה, שלא יבא לאכלם יחד. אבל בשלחן שסודר עליו התבשיל, מותר ליתן זה בצד זה.

סעי' ב': הא דאסור להעלותו על השלחן, דווקא בשני בני אדם המכירים זה את זה, אפילו הם מקפידים זה על זה; אבל אכסנאים, שאין מכירין זה את זה, מותר. ואפילו המכירים, אם עשו שום היכר, כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו, או אפילו אוכלים על מפה אחת ונותנים ביניהם פת להיכר, מותר. הגה: ודוקא שאין אוכלין מן הפת המונח ביניהם להיכר, אבל אם אוכלין ממנו, לא הוי היכר, דכלאו הכי הפת שאוכלין ממנו מונח על השלחן (ארוך והגהות אשיר"י). אבל אם נתנו ביניהם כלי ששותין ממנו, וכלאו הכי אין דרכו להיות על השלחן, הוי היכר אעפ"י ששותין מן הכלי (ב"י צ"ח סימן קע"ג). וכל שכן אם נתנו קס מנורה, או שאר דברים שעל השלחן, דהוי היכר. ויהיו זהירים שלא לשותת מכלי אחד, משום שהמאכל נדבק בכלי (הג"ה אשיר"י ואו"ה). וכל שכן שלא יאכלו מפת אחת. וכן נוהגין ליחד כלי של מלח לכל אחד בפני עצמו, כי לפעמים טובלים במלח ונשארו שוירי מאכל במלח.

היכן אסרו

- (א) פסק שו"ע דכשאוכל גבינה אסור שיהיה על השולחן בשר בהמה או חיה או עוף. וטעם האיסור הוא משום שחששו שמא יבא לאוכלם.
- (ב) מקור שו"ע הוא הרמב"ם דביאר החשש כזה, וע' ערוה"ש ועוד נו"כ איך שיישבו מדוע הרמב"ם שינה ממה דאי' בגמ' שמא יעלה באילפס רותחת. עכ"פ נמצא, הלכה למעשה אנו חוששין גזירה שמא יאכל, גם בבשר עוף, גם בצונן, וגם שלא בדרך בישול, וכו'. וחזינן עד כמה חששו.
- (ג) כ' שו"ע, ומקורו הוא המשנה דהשולחן שסודר עליו שרי. וע' ביד אברהם דכ' דע"כ אנו איירי במכוסים, דאי במגולים הלא אסר השו"ע בסי' צ"ה^ס, שמא יפול מזה לזה, אלא ע"כ איירי במכוסים, וזה מותר בשולחן שסודר עליו, ואסור בשולחן שאוכל עליו.

^ס צ"ה סעי' ה' וז' התם השו"ע מיקל, ורמ"א טוב לזוהר בבשר ליד חלב? ועמש"כ שם.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

- (ד) וכ"ת הא גם בשולחן שסודר עליו, והיא כעין שיש שלנו, איכא למיחש טובא, י"ל, דהא קמ"ל, בשעת אכילה חששו, ולא כשסודר, אפ' כשמנשנש.
- (ה) ואע"פ שהוכחנו דגם במכוסה יש איסור זו, מ"מ לענין סגור ואטום, Sealed, עדיין לא ראינו, וא"כ יתכן שזה יהיה קיל טפי. ובעז"ה נחזור לזה.^ט
- (ו) כ' ילקוט יוסף דהעורך סעודה שיהיה בה חלבי ובשרי, בזה אחר זה, כגון בשבועות, ושם עליה כבר האוכל, חייב כבר להניח היכר, דאינו שולחן שסודר עליו, הואיל ומתכוון לאכול ממנו בהמשך. ומסברא לא היה נראה לי כן, דעכשיו משמש כשולחן שסודר עליו, ומשיתחיל, אז נעשה שולחן שאוכל ממנו. ומשו"ע ליכא לדייק מיניה. ועיין.

במה אסרו, ובגדר איסור בשר עוף

- (ז) בשו"ע כ' אפ' בשר חיה ועוף; דהיינו, אפ' אלו שאינם אלא מדרבנן, עדיין אסור להעלות. ודנו, מה דינו של תבשיל של בשר כשאוכל חלבי, ומה דין בצל שנחתך עם סכין בשרי [הנמצא תוך סלט], ודנו גם לענין חלב שחוטה.
- (ח) וכדי שנוכל לדון בענינים אלו, עלינו להקדים ביאור בדברי הרמב"ם, בהבנת האיסור בשר עוף. הרמב"ם פ"ט ה"ד כ' דבשר עוף אסור מדרבנן, וממשיך, ואסור באכילה מדברי סופרים כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור בשר בחלב של תורה ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש לפיכך אסרו כל בשר בחלב, עכ"ד.
- (ט) ודבריו אומרים דרשני, מהו האריכות, מדוע טרח לבאר טעות של העם. ועוד, בשאר איסורי דרבנן כגון חלב שחוטה לא האריך כמו שהאריך כאן.
- (י) והנראה לומר, דס"ל לרמב"ם דבעצם האמת כר"י הגלילי שאין בשר עוף נחשב בשר, אלא הוא מין בפני עצמו, כמו בשר דגים וחגבים. אלא שהחכמים ס"ל דאי נתיר עוף, יש לחשוש שבנ"א יסברו דהגדי שהתורה אמרה הוא דווקא ואינו כולל שאר בהמות טהורות, ולכן חז"ל גזרו ואסרו עוף, למרות שאינו בעצם בשר, ואז אנשים ישימו לב דאם חז"ל אסרו זאת, ע"כ גדי לאו דווקא, ומה"ת גם כל שאר בהמות טהורות בכלל. בקיצור, איסור עוף הוא להודיע שגדי לאו דווקא.
- (יא) זהו כוונת אריכות הרמב"ם. ובזה מיושב כמה דברים. קודם כל, דברי רעק"א בשם תפל"מ בסי' הקודם סעי' ו' מדוע מי חלב אסור בבישול, הלא בשר עוף שרי בבישול, וכ' דחלב בהמה טהורה שאני. ועכשיו מובן קצת ההבנה בזה, כי מי חלב הוא חלב מדרבנן, וככל שאר איסורי דרבנן, כעין דאורייתא תיקנו, משא"כ בשר עוף, אינו בשר מדרבנן, אלא איסור דרבנן בפנ"ע להראות ולהודיע על איסור בשר בחלב. וזה שרי בבישול.
- (יב) ועוד, הש"ך והט"ז בסי' צ"ח דנו לענין בשר עוף בחלב ויש ספק שישים, שהט"ז החמיר כשל תורה והש"ך מק' דבחלב שחוטה ודאי לא נאסר בכה"ג. ועפי"ד מיושב, כי אין בשר עוף דין בשר מדרבנן, אלא אסרו אכילתו להראות, וכשאסרו, אסרו כשל תורה ממש אפ' בספק שישים.

^ט ועיי"ש מש"כ בהערה, דלכאנ"א אין הכרח ליד אברהם, ויש צד חזק להקל במכוסה היטב.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

- (יג) לאור האמור, גם אם נאסור בשר עוף עם חלב על שולחן אחת, אין זה ראייה להחמיר לענין חלב שחוטה או שאר איסור דרבנן, כי הם שני איסורי דרבנן שונים.
- (יד) כך נראה לומר בדעת הרמב"ם, שכן למד הגמ' בדף ק"ד, עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, [דלא כרש"י שלמד אחרת עיי"ש].
- (טו) אמנם, המעיין בערוה"ש יראה דלמד אחרת. דשם בסק"ה למד דיש ב' משניות בסוגיין וכו', עכ"פ מסיק לאסור תבשיל של בשר, ובשר עוף, כהרחקה מפני הרגל עבירה.
- (טז) הרי, מאיזה טעם שיהיה, ס"ל לערוה"ש דתבשיל צריך מקור לאסור, ולמד זאת מהא דאסרו עוף. נמצא, הערוה"ש יחמיר בכל הנ"ל, בצל שנחתך עם חלב בשרי או חלבי, בשר שחוטה, וכו', כולם יכללו בהערוה"ש.
- (יז) משא"כ לרמב"ם אין לנו טעם לחשוב שיאסור.
- (יח) הש"ך מאריך להוכיח דרך בבשר בחלב שכל א' באפי נפשיה הוא היתר, ולכן לא בדילי מיניה, בזה יש חשש שיאכל מהא בעודו אוכל האחרת, אבל בשאר איסורים, כגון נבילה, בדילי מיניה בלא"ה ואי"צ היכר. וכ' דדבר האסור משום נדר ג"כ לא בדילי מיניה, כי בחפצא הוא דבר המותר, וא"כ בעינן היכר לזה. וכ' דלחם, הואיל ועל לחם יחיה האדם, גם בשאר איסורים לא בדילי מיניה, וצריך היכר.
- (יט) עפי"ד הללו, נוכל לדון בכמה אופנים. גבינת עכו"ם, אי"צ היכר כי בדיל מיניה כנבילה. חלב סתם, אם לדידיה הוא כנבילה גמורה, לכאו' יש בזה הש"ך. אך אם לדידיה מונע מלאכלו הואיל והוא שאלה חמורה וגדולה, א"כ לכאו' דומה לנדר, ולא לנבילה. או"ד, אלו ואלו מודי שצריך היכר, ואינו כנבילה, כי לא בדיל מיניה כנבילה, הואיל ויש יהודים שומרי תו"מ שאוכלים את זה. ועיין.
- (כ) וכן יל"ע לענין בשר בהשגחת הרבנות, הגם שהוא בדיל מיניה כנבילה, מ"מ יש יהודים שומרי שבת שאוכלים את זה, וא"כ לא בדיל מיניה באותו מידה כמו נבילה, וא"כ אולי צריך היכר. וכן יל"ע לענין תבואה הבא מהיתר מכירה, ובעיניו אין להם עם מה לסמוך בכלל, וכל המקילים אינם אלא טועים בעלמא, לכאו' בזה יש יותר 'בדיל מיניה'.
- (כא) יל"ע, מי שיש לו רגישות לבשר או לחלב, האם צריך היכר, או שיש ממילא בדילות. ולכאו', אם הוא רגישות של תגובה אי נוחות בלבד, אין בידנו להקל עי"ז, וצריך היכר. וגם מי שיש לו תגובה חמורה, מ"מ אין בידנו להמציא 'בדיל מיניה' משלנו. וכ"ת, הלא יש לו איסור לאכול מיניה, מצד ונשמרתם, י"ל זה לא עדיפא מנדר. עכ"פ, אין בידנו להקל, הגם שמסברא היינו מקילים.
- (כב) בקבוק חלב של תינוק, כשהוא על Highchair שלו, הוא ב' שולחנות ושרי. וכששניהם משתמשים באותו שולחן, תולה אם היכר מהני ביחיד. ויש שטענו הלא החלב שבבקבוק התינוק אנשי בדילי מיניה. אך, אין בכוחנו להתיר על סמך זה, חדא, דהוא משום מיאוס לחוד, ולא מטעם הלכתי, וכמש"כ למעלה, ועוד, הלא יתכן שאנשים יקחו מעט לפני הגשתו לתינוק לדעת אם הוא חם מדי או לא. וגם, ישנם אנשים שיקחו מעט כדי להוסיף לקפה שלהם.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

(כג) ואם איירי במטרנה חלבי, אולי יש מקום להקל, בטענה שאינו אוכל בכלל בעיני בנ"א, אלא הוא כתרופה בעלמא. ואם הוא חלב אשה, שרי.

(כד) והנה, הערוה"ש^ו וכן הרש"ש, דקדקו דהשני משניות שינו נוסח, דפתח בחלב וסיים בגבינה. וטענו, שאיסור העלאה על השולחן אינו אלא בגבינה, שאינו תוך כלי, אבל חלב הנמצא תוך כוס או כד, כבר לא חששו, הואיל והוא 'מרוחק' קצת. ועפי"ז הקילו בכל דבר הצריך כלי, כגון חלב, אבל לא בגבינה, אפ' אם הוא בכלי, כיון שאינו מוכרח לכלי.

(כה) איברא, ר' אלישיב בהערות טען להיפך, דהמשנה נקט גבינה לרבותא, דלא מיבעיא כשאוכל דיש לחשוש שישתה, כי אין אכילה בלא שתייה, אלא אפ' מאכילה לאכילה חששו. נמצא, אם עד לכה הערוה"ש היה צירוף [להקל בבקבוק הנ"ל], עכשיו הוא חצי צירוף.

(כו) ויש שצידדו להקל הואיל והבקבוק מכוסה. ומלבד שאינו כן, כי יש פתח למעלה [לפעמים], הלא כבר הבאנו בתחילת הסעי' יד אברהם שמוכיח דמכוסה לא מהני כאן.

(כז) וחידש מו"ר סברא אחרת להתיר בקבוק של תינוק, דהואיל והתינוק לוקח הבקבוק לכל מקום שהולך, ואינו זו ממנו, ותמיד נמצא אליו, א"כ אינו נידון כאוכל, אלא כ'אביזרי התינוק', כמוצץ בעלמא, והרבה מהזמן שיש לו את זה אינו שותה ממנו אלא משחק בעלמא. וא"כ אין לה תורת אוכל, אלא 'ציוד' בעלמא.

(כח) עכ"פ, בצירוף ערוה"ש, ביחיד, היקל עם היכר [כי הוא יחיד].

(כט) כשאוכל מאכל פרווה, אין בעיה אם יש אוכל בשרי וגם אוכל חלבי עמו על השולחן, דלא אסרו אלא כשאוכל החלבי או הבשרי.

(ל) בשר חי, בדה"ש בביאורים מסתפק בזה, האם צריך לזה היכר, הואיל ואינו ראוי לאכילה עדיין. וכמובן, נקניק שבזמננו חמיר טפי, הואיל וראוי כבר בעצם. עכ"פ, בזה שפיר יש לסמוך על היכר אף ביחיד.

(לא) בן חו"ל ביום אחרון של פסח, אסור לשבת בשולחן עם בן א"י אוכל חמץ, כי לא בדיל מיניה, ועוד, על לחם יחיה האדם. ואפ' אם מניח היכר זה לא יעזור, כדמבואר מ"ב סי' ת"מ סקי"ח, כי רחוק הדבר שלא יתערב פירור אחת, עיי"ש.

(לב) נבילה, כ' ש"ך דבדילי מיניה. א"כ, כל מה שאוכל הגוי, בדיל מיניה, חוץ מהיכא שיודע בבירור שהאכול של הגוי כשר, וחלבי/בשרי, כגון מסעדה כשרה, או ארוחה במטוס.

(לג) יין נסך, הדרכי תשובה אוסר, ומצריך היכר. וק', הלא אינה כשרה, ובדיל מיניה כמש"כ הש"ך. ועכצ"ל, הואיל ואינו חפצא שאינה כשרה, אלא שנאסרה מחמת שהגוי נגעה בה, א"כ לא נעשה חפצא של נבילה שעליה אמר הש"ך דבדיל מיניה.

(לד) פת, הבאנו דלא בדיל כי על לחם יחיה האדם. [ויל"ע בזה בזמננו, כי יש לנו שאר מאכלים, ושפיר בדילי מיניה.] עפי"ז, היושב עם גוי, והגוי אוכל סנדוויץ' של חזיר, חייב היכר [אם מהני ביחיד], כי הלחם שבו לא בדיל מיניה. ופלא לומר כן. ועכצ"ל,

^וסק"ו.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

דלא על פת זו דיבר הש"ך, אלא בכבר העומד לעצמו, אבל פת הנטפל לחזיר, ונוגע בנבילה עצמה, בדיל מיניה כמו שבדיל מנבילה עמצה. כצ"ל.

(לה) לחם שהוא איסור חדש, כפי הש"ך על לחם יחיה האדם, וצריך היכר. וע"ע פמ"ג בשפ"ד בשם מנחת יעקב, לגבי חלת חו"ל, ודן אם זה נוגע לאיסור חדש דזמננו.

(לו) פת פלטר/עכו"ם, אינו מסתבר דיחייב היכר עבור זה, למרות שהוא פת, שהרי יש אופנים מסוימים שנתיר אכילתו [ע' הל' שבת, חולה, שכ"ה, וכו'], א"כ אינו מסתבר לחייב היכר על דבר שאינו בעצם אסור מדינא בכל אופנים.

(לז) תרומה וחלה, מביאים הכרו"פ לומר שאי"צ היכר דמותר לכהן. ובזמננו, כל חשבונות הללו אינם נוגעים.

(לח) 'איבער מעשר', האם צריך להניח היכר בין אוכל שלו ובין מה שהפריש. ולכא' יש לטעון ממנ"פ, או שהוא היתר גמור ואי"צ היכר, או שהוא תרומה ומעשר שהם איסורים מוחלטים, ובדיל מיניה, וגם אי"צ היכר. [ויש לדחות, כי ספק בדיל מיניה אולי לא, לא בדיל מיניה]. ואין לטעון דיחייב היכר משום דאינו ניכר ההבדל ביניהם, כי גם בשר נבילה נראה ככשרה. לדינא מסתברא דצריך היכר, או כסוי.

(לט) קטניות בפסח, לכא' צריך היכר. ולכא', ה"ה מי שנזהר ממצה שרויה [געברוקט'ס], צריך היכר ממי שאינו נזהר, כי לא בדיל מיניה בשאר ימות השנה, והוא כנדר לו להחמיר. ולכא', ה"ה מי שמקפיד על מצה יד/מכונה, וכו', יחייב היכר. וזה נשמע כדבר חדש.

(מ) דנו, האם שומר מהני במקום היכר. ורעק"א כ' דלא מהני, דרק בשבת מהני בגזירה שמא יטה, כי התם השומר יראה שהאור צריך תיקון, וישמור עליו ברגע זו, משא"כ כאן, יש חשש תמיד שיקח מעט, ולא מצינו ששומר מהני כל רגע ורגע. ועמש"כ בהל' נדה סי' קצ"ה.

(מא) וע"ע בן יהוידע שפירש דאע"ה קיים עירוב תבשילין, שהכוונה ששמר שלא יערבו התבשילין, ושלא יעלו בשר בחלב על שולחן אחת.

(מב) כשיושבים רחוק, מבואר מפ"ת דאי"צ היכר. והגדר בזה לכא' הוא כל שחייב לקום ממקומו כדי להגיע לאכול של חבירו.

(מג) אטום, לכא' יש להתיר, וכן לכא' כשהוא בשר חי, וכ"ש כשניהם ביחד. [חי לחוד, יש יותר מקום להתיר מאטום לחוד].

היכר ביחיד

(מד) בסעי' ב' השו"ע מבאר עם מי יש איסור זו, ודיני היכר. והשאלה הגדולה היא, האם היכר מהני גם כשאוכל יחידי. ואני הייתי אומר דמשו"ע ונו"כ לא רואים שום חילוק בזה. אמנם לכא' יש לטעון להיפך, דרק בסעי' ב', דאיירי בב' בנ"א הזכיר היכר, ואילו בסעי' א', שהיה ביחיד לא היה רמז להיכר.

(מה) ובאמת, אין עלינו לדייק דיוקים כאלו כשלכא' הוא כמעט גמ' מפורשת. בגמ' שבת י"ג. איש ואשתו נדה מהו לישון יחד בבגדיהם, והגמ' מדמה לבב"ח, דשנוי [היכר] מהני, ומדחה הגמ' דרק בנדה מהני הואיל ויש שנוי וגם דעות [שני בנ"א שזכירו אהדדי], משא"כ בב"ח לא יהני הואיל וליכא דעות.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

(מו) הרי לפניך, היכר מהני עם דעות [דהיינו כשאוכל עם עוד ישראל בר דעת], אבל בלי דעות [כגון יחיד, קטן, גוי], אין היכר ושנוי מועיל. ואכן, כ"כ שפ"א שם בגמ'. וכ"כ כה"ח^{טא}, ולא הביא מקילים בכלל. וכ"כ שדי חמד, ר' משה שטרנבוך בספרו אורחות הבית, ילקוט יוסף, דרכי תשובה.

(מז) נמצא, לאכול בשרי, ולהאכיל תינוק דייסא עם חלב, או בקבוק חלב, נאסור! תשובות והנהגות^{טב} מצדד דב' מפות יהני כמו שב' שולחנות מהני. אמנם זה צ"ע, כי מראשונים מבואר דמפה הוא מדין היכר, ואינו היתר אחרת, אלא אותם כללים [כגון כשרגיל לאכול עם מפה].

(מח) הורה הבדה"ש בסקי"ד דיחמיר לכתחילה, אך יש להקל במקום הצורך. ועלינו לבאר מהכ"ת יש מקום להקל.

(מט) היחידי שמיקל לנו להדיא בהיכר ביחיד הוא החכמ"א^{טז}. וע"כ צ"ל דהבין בגמ' הנ"ל כדחויא בעלמא, אבל לדינא שנוי והיכר יהני גם בלי דעות.

(נ) ולכאו', אין החכמ"א בודד בדעה זו, אלא יש לו חברים טובים. דהרי הש"ך סק"ב דן מצד גוי שנכנס לבית של יהודי בפסח עם חמץ בידו, סי' ת"מ, דמבואר שם דהיכר לא מהני. וכ' הש"ך דאין להוכיח משם דהיכר לא מהני, משום דחמץ שאני, עיי"ש. והנה, מדהוצרך לומר דחמץ שאני, ולא כ' משום דבגוי לא מהני היכר משום דליכא דעות, אלמא ס"ל דבעצם היכר מהני גם בלי דעות, כגון עם גוי או קטן או ביחיד.

(נא) וכ"ה באמת במ"ב שם בסי' ת"מ. הרי, החכמ"א, ש"ך, ומ"ב, כולם ס"ל דהיכר מהני אף ביחיד. וא"כ הוראת הבדה"ש אמת ויציב.

(נב) יש שכתבו, דאע"פ דהבאנו למעלה בשם רעק"א דשומר לא מהני, ביחיד, כשיש שומר וגם היכר מהני לכו"ע, כי עכשיו יש דעות וגם שנוי. ודע, כי זה חידוש, כי הגמ' לא קאמר דדעות מהני, אלא בדעות שעסוקים בענין, כגון איש ואשתו, אבל סתם שומר, אינו מפורש.

(נג) ודומה לזו יל"ע, לאלו הסוברים דהיכר ביחיד לא מהני, האם שנים אוכלים בשר, ויש חלב על השולחן, האם היכר מהני עכשיו, דהיינו האם זה נחשב כדעות; לכאו' לא, כי רק דעות 'המפריד' מהני.

(נד) לגבי בשר ודגים, יש מי שטען דאף הילקוט יוסף שהחמיר ביחיד למעלה, היקל בבשר ודגים. ואיני יודע אם כוונתו לומר שמהני היכר ביחיד, או שאי"צ אפ' היכר. ובכל מקרה, אין טענתו טענה, כי הנוד"ב ביאר דבשר ודגים שאני הואיל וחמירא סכנתא מאיסורא, אינשי נזהרים בלא"ה, ואי"צ בהיכר. וא"כ הילקוט יוסף יקל בבשר ודגים משום הא, משא"כ אנחנו שלא מפחדים כ"כ מבשר ודגים, אולי נצרך היכר, ואולי לא יהני ביחיד!

(נה) אך באמת, מנהגנו שלא להצריך היכר בין בשר ודגים.

^{טא} ט"ז.

^{טב} ב' שצ"א.

^{טז} מ' י"א.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

(נו) כשיש צורך בהיכר, מדייק בדה"ש מראשונים ואחרונים, דההיכר צריך להיות בין שני המאכלים, 'ביניהם'. ואינו ידוע לי מה בדיוק הוא ביניהם. ובנדה, האם צריך להיות בין האיש לאשתו? סמוך? [ע' לקמיה] לא ברירא כולא האי.

(נז) על עצם הדמיון בין כאן בבב"ח לגבי נדה, מק' הסדרי טהרה איך מדמינן, הכא החשש שמא יאכל משל חבירו, אכילת בב"ח, ואילו התם הוא למנוע קורבה וחיבה, וא"כ מהכ"ת היכר מהני. ולדינא כן מהני, וע"כ דהחשש קורבא באה כשאוכלים זו מזו, וא"כ שפיר יש לדמות אהדדי.

(נח) על כן פשוט, דהאוכל עם אשתו נדה, וא' אוכל בשרי וא' אוכל חלבי, שאי"צ בב' היכרים, אלא די באחת, כי הענין חדא הוא.^{עד}

מדיני היכר

(נט) צריך שיהיה גובה קצת להיכר. כך מבואר כאן, ולא כ"כ בהל' נדה. ואעפ"כ כ' האחרונים דחדא מילתא היא, וגם בנדה צריך גובה קצת. שבה"ל כ' דבנדה המנהג הוא להניח טבעת.

(ס) יש מי שדייק משו"ע דכ' 'שום היכר' דאי"צ גובה, ואי"ז דיוק. גבהו של גובה קצת לא נתבאר.

(סא) מבואר, דגם ב' מפות מהני. וק', הלא מפות אין להם גובה קצת, וא"כ איך מועילים מדין היכר. ואין לומר דמהני מדין ב' שולחנות, כי מראשונים מבואר דהוא מדין היכר^{עד}. כה"ק כמה אחרונים.

(סב) והיה מקום לדחוק, דאם אינו גובה, אך הוא רחב טובא, מהני, כי ניכר טפי. אך זה דוחק. ועוד, החו"ש כ' דלהניח צלחת ע"ג צלחת [כשאינו רגיל בכך] מהני מדין מפה. וזה אינו מתאים עם הנ"ל.

(סג) והנראה לומר, דאין יסודו של היכר 'תזכורת', דכשבא להושיט ידו, יעביר על ההיכר ויזכור. אינו כן. אלא תכליתו של ההיכר הוא לחלק רשויות, ולעשות שיש כאן שני Zones, והואיל ובראשו יודע שיש כאן ב' רשויות, ממילא לא יבא להושיט ולקחת מחבירו. והיכא שיש מפות, הרשויות מחולקות היטב. וכשאין מפות, גם היכר שיש לו גובה קצת מהני לחלק רשויות. וא"כ, אף ששניהם מדין היכר, עדיין מפה אי"צ בגובה.

(סד) ונמצא, מי שתמיד אוכל עם ב' מפות [גם כשאינה נדה, וכשאינו בב"ח], לא יהני ב' מפות^{עד}.

(סה) יל"ע, מי שיושב ואוכל בשרי, ויש לו קטן לידי אוכל חלבי, ויש היכר [ע"פ חכמ"א וכו', או שיש שני מבוגרים שמה אוכלים בשרי^{עד}], אך הוא עוזר ומסייע לקטן, האם ההיכר מהני – דהרי יסודו של היכר הוא לחלק, ואם מגלה ומורה שאינו מחלק, ואינו פורש, אלא אדרבה עוסק ומסייע, לכאן' בטלת ההיכר. ועיין.

^{עד} וצ"ע דברי הגה"צ שמצריך ב' היכרים.

^{עד} נפק"מ, כשדרכו בב' מפות, לר' משה שטרנבוך מהני מדין ב' שולחנות, הגם שאינו היכר הואיל וליכא שנוי.

^{עד} ויש מקום לומר להיפך, דתמיד אוכל בשני רשויות.

^{עד} עמש"כ אות נ"ב

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

(סו) ע' בדה"ש דכ' דלהכפיל המפה, האם מהני לעשותו ב' מפות. ומחלק בין היכא שמקפל מתחת, שאינו מועיל, ובין היכא שמקפל מעליה, שכן מועיל. ולכא' אינו 'חוק', אלא סברא, מתי ניכר ההבדל, והכל כפי המציאות.

(סז) איש ואשתו שיש להם מקומות מיועדים, מהני להחליף מקומות.

(סח) מה נקרא היכר, וכד, ובקבוק, וכו', לא נתבארו כאן כל צרכן.

(סט) ע"ע מש"כ בסי' קצ"ה בדיני היכר.

מכירים, מקפידים, שונאים

(ע) שו"ע כ' דבמכירים יש חיוב היכר גם במקפידים. ומיקל רק באכסנאים, שאינם מכירים זו את זו.

(עא) ט"ז וש"ך מביאים מהרש"ל הא דמקפידים חייב היכר גם אם מכירים, הנ"מ רק באחים, אבל שאר בנ"א אי"צ היכר.

(עב) בגדר מכירים, ע' ש"ך סק"ג שאינם מתביישים זה מזה, ויאכל א' מחבירו. פשטות הש"ך הוא דאיירי במי שיקח מחבירו אפ' בלי לשאול אותו. אמנם דרכי תשובה למד הש"ך לומר דאפ' אם יתביישו לבקש ממנו, אם יאכל ממנו נקרא מכירים. וצ"ע בגדר כוונתו. והנפקותא ביניהם הוא כמרחק שמים מארץ.

(עג) שונאים והנודר זה מזה, פמ"ג מיקל.

(עד) הכרו"פ ס"ל דישראל עם עכו"ם נחשבים כשונאים ואי"צ היכר. ובדה"ש חולק, וס"ל דכן צריכין היכר, וכ' דתולה על שאלה הנ"ל, האם היכר מהני ביחיד, אם בכלל היכר מהני לגבי גוי, כי הלא ליכא דיעות.

(עה) ע' פ"ת אות ד' בשם משאת בנימין דכ' דכי היכי שמצינו לגבי נדה שמועיל אם משהו אחר יושב ביניהם, ה"ה לגבי בב"ח נמי אמרי' הכי. וכמובן זה חידוש גדול, ולא סמכין ע"ז למעשה, כי אה"נ אמרנו למעלה כי ההיכר של נדה וההיכר של כאן הוא אותו היכר, ושניהם 'לחלק רשויות', מ"מ לא דמי אהדדי כלל, כי זה למנוע מצב של חיבה וזה למנוע מצב של זה אוכל מזה, א"כ ההיתר שמצינו אצל נדה ודאי לא יעזור כאן.

(עו) כל הסימן כולו, איירי לענין בשעה שאוכל בשר או חלב, אך תוך שיעור המתנה, בזה ליכא איסור כלל. [ע' באר היטב סק"ב' בשם בית יעקב שמחמיר בזה. ומשמע דסגי אם יאמר לו שהוא בשרי, ואי"צ היכר.]

(עז) וכן, מותר לעסוק בהכנת מאכלים חלביים/בשריים בשעה שהוא תוך שיעור המתנה, כי אין זה עצם גזירת חז"ל.

(עח) כ' רמ"א שיהיה כוס א' לשתייה בשרי וכוס א' לחלבי. ומשמע בשעה שאוכל, ולא תוך שיעור המתנה. וכ' רמ"א דכ"ש שלא יאכלו מפת אחת.

(עט) ממשיך הרמ"א דכן נוהגין ליחד כלי של מלח א' לבשר וא' לחלב כי לפעמים נשאר שיורי מאכל. וכ' המפרשים, דפשוט, דזה איירי רק במלח פתוח שהיו טובלים בה עצם האוכל. משא"כ מלחיה שלנו לא שייך האי חשש, כי אינו טובל בתוכו אלא מפזר ממנו.

סימן פ"ח – שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין חלב

(פ) אמנם, כ' הברדה"ש, היכא שיש לחוש לידים מלוכלכות, כגון קטנים או בחורי ישיבה על בקבוק קטשופ, או כד שתייה, מן הראוי שיהא א' מיוחד לבשר וא' לחלב.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

--- סעי' א' – המתנה אחר בשר ---

אכל בשר, אפילו של חיה ועוף, לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות. ואפילו אם שהה כשיעור, אם יש בשר בין השיניים, צריך להסירו. והלועס לתינוק, צריך להמתין. הגה: ואם מלא אחר כך בשר שצין השיניים, ומסירו, צריך להדיח פיו קודם שיאכל גבינה (הר"ן פכ"ה). ויש אומרים דאין צריך להמתין שש שעות, רק מיד אם סלק וצריך ברכת המזון, מותר על ידי קנוח והדחה (תוס' ומרדכי פכ"ה והגהות אשיר"י והג"ה מיימוני פ"ט דמ"א וראז"ה). והמנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. מיהו צריכים לצרף גם כן ברכת המזון אחר הבשר (ע"פ הארוך והגהות ש"ד), דאז הוי כסעודה אחרת, דמותר לאכול לדברי המקילין. אבל בלא ברכת המזון, לא מהני המתנת שעה. ואין חילוק אם המתין השעה קודם ברכת המזון, או אחר כך (ד"ע ממהרש"י ולאפוקי או"ה). ואם מלא בשר בין שיניו, אחר השעה, צריך לנקרו ולהסירו (ד"ע ממשמעות הר"ן הג"ל). ויש אומרים דאין לצרף ברכת המזון על מנת לאכול גבינה (ארוך בשם מהר"ח), אבל אין נזהרין בזה. ויש מדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה, וכן נכון לעשות.

רש"י ורמב"ם

- (א) הטעם לחיוב המתנה, נחלקו בו ראשונים. דעת הרמב"ם הוא משום בשר בין השניים, ועד שש שעות שם בשר עליה, ולאחר מכן אינו בשר. ולא פלוג, ואסרו כל בשר, אפ' בשר רך.
- (ב) רש"י ס"ל דטעם האיסור הוא משום טעם הבשר מושך עד ו' שעות, ולא משום בשר בין השניים.
- (ג) נמצא לפי רש"י, המתין ששה שעות ולאחר מכן מצא בשר בין שיניו, ובלע אותו, כפי החשבון, ההמתנה שלו מתחיל שוב מחדש. עוד נפק"מ, כ' פמ"ג הוא תבשיל של בשר, שיש הרבה טעם בשר אבל אין בשר בעין, לרמב"ם נתיר, ורש"י נחמיר. לעס בשר, לרמב"ם נחמיר, ולרש"י שרי. ולמעשה, אנן מחמירין לשני הטעמים, וימתין בכל מקרה.
- (ד) לעס תבשיל, לרש"י לא בלע, לרמב"ם אין בשר בעין, א"כ לכו"ע לא נחייב המתנה. אלא שכ' פמ"ג דאעפ"כ יש להחמיר, משום לא פלוג, וישראל קדושים הם, ואין לפרוץ גדר. וע' רעק"א.
- (ה) וקולא אחת יש, הכניס תפוא מתבשיל של בשר לפיו, וטעמו, ולא לעסו, ואז שם לב שאינו רוצה להיות בשרי; הר"ז תבשיל של בשר, בלי בעין, ולא לעס ולא בלע הגם

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

שטעם, שרי לכו"ע, ואין כאן לא פלוג, כי לא היה מעשה אכילה או אפ' מעשה לעיסה^ע. כ"כ רש"ק^ט.

(ו) נמצא, קולא למעשה, אשה יכולה לטעום המרק עוף על לשונה, בלי לבלוע, ואז אינו בשרי, לכו"ע.

(ז) ודע, דכל הנ"ל הוא לענין עשייתו 'בשרי', אבל לענין אם מותר לעשות כן כשכבר תוך שיעור המתנה, אינם תלויים אהדדי, ויש כללים והלכות אחרים. למעשה היקל מו"ר לטעום ולפלוט כשאינו לועס, אפ' תוך שעות המתנה, בשם אבני ישפה^פ בשם ר' אלישיב.

(ח) אג"מ^{פא} איירי בכדורי כבד, שבולעים אותם שלמים, וכ' דאי"צ להמתין אחריהם, כי אינן מעשה איכלה בכלל, ואי"ז כלול בגזירת חז"ל, וגם לא שייך הטעמים.

(ט) כשיש ספק אם עבר שש שעות, כ' יד יהודה אע"פ שספק דרבנן לקולא מ"מ הוא דשיל"מ, ובזה א"א ספק דרבנן לקולא. והק' עליו הדרכי תשובה, דידועים דברי הנוד"ב דדשיל"מ הוא רק בדבר שיש לו שימוש אחד, אבל בדבר שיש בו שימוש חוזר, לא אמרי' שהוא דשיל"מ, דהא שימוש זה אינו חוזר לעולם; א"כ, כאן הלא ארוחה זו אינה חוזרת, והטענה שימתין עד שוודאי יעברו השש שעות, הלא אז יכול לאכול שוב. כה"ק דרכ"ת, קושיא אלימתא.

(י) והתי', דכל יסודו של הנוד"ב הוא לומר שלא מסתכלין על התקנה אלא על השימוש, האם שימוש זה חוזר או לא, וא"כ כאן הנוד"ב יגיד שלא להסתכל אם שעות אלו חוזרות, אלא להסתכל על השוקולד והקפה והפיצה, האם זה חוזר או לא, וכיון שאינו חוזר, אלא הוא שימוש בודד, בזה נאמר הדין של עד שתאכלנו באיסור, והנוד"ב אינו חולק על זה כלל. כך טען הילקוט יוסף דברי אמת וצדק, כולל מה שכ' דמי שחולק ע"ז לא הבין דברי הנוד"ב בכלל.

(יא) גליון מהרש"א מביא דעת הפר"ח דמסעודה לסעודה הוא ד' שעות. ואולי גם זה צירוף כשיש ספק.

(יב) לענין סעודת שבת, קיל טפי לאכול תוך שיעור המתנה, כשהוא מגבינה קשה לסעודה בשרי. כך אומרים בשם כה"ח, למרות שלא מצאתי בעצמי^{פב}.

(יג) למעשה, מישהו אכל פיצה בע"ש, וספק כמה זמן עבר, מטעם דשיל"מ, א"א ספק דרבנן לקולא; יש פר"ח [מעשה שהיה], יש כה"ח [לא ראיתי בפנים].

(יד) וכ"ז מדינא, אבל מצד הנהגה והשקפה אין כדאי להקל אפ' כשיש ספק, כי עלול שיתרבו ספיקות, בשוגג ובפשיעה, ויבא לעקור תורת המתנה^{פג}.

^ע וע' ערוה"ש י"ד דכ"כ לענין תבשיל של בשר. ויל"ע, האם זה דווקא.

^ט בסוף שו"ע. לא מצאתי.

^פ ה' ק"א ד'.

^{פא} ב' כ"ו.

^{פב} אאמו"ר שליט"א סיפר לי שבערב שבועות מישהו אכל בשרי, והגיע לביתו לסעודת החג, סעודה חלבי, תוך שיעור המתנה. והיה בגייטסהעד, שלהמתין שעה או שעתיים אינו ברירא. ואאמו"ר היקל, בצירוף כל צדדים הנ"ל, ועוד, היה ירא מקלקול שלום בית.

^{פג} כי לא יעיינו לבדוק מתי סיימו בשרי. ולכן ודאי יזהר לעיין בשעון כשמסיים בשרי או חלבי. ואזכיר כאן דברי א' מגדולי החסידות, שאין לך בעל תאוה יותר ממני שאכל סעודת שלמה בשעתו, ותכף ומיד מסתכל בשעון לדעת מתי יכול לאכול שוב!

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

מסעודה לסעודה

(טו) מסק' הגמ' דמדינא אי"צ להמתין אחרי בשר אלא מסעודה לסעודה. ונחלקו הראשונים בביאור מילים אלו.

(טז) כמה ראשונים כ' דזה שש שעות. אך מכמה ראשונים מבואר דשש אינו ממש דווקא. והרמב"ם כ' 'כמו שש שעות'. וכ"ה לשון הרשב"א. ומאירי כ' שש שעות או קרוב לזה. ועוד טענו, דע"כ שש לאו דווקא כי בזמנם לא היה להם שעונים מדויקים כמו שיש לנו.

(יז) גינת ורדים אינו מיקל פחות מו' שלמים. ויביע אומר כ' דדברי גינת ורדים אינם מוכרחים.

(יח) ושאלו לר' משה האם בעינן ו' שלמים, ואמר דחסר חמש דק' גם בסדר. ושאלו אם חסר עשר, וענה דג"ז בסדר. חזרו ושאלו, רבע שעה, ואמר ודאי לא. בשם ר' אהרן אומרים דחמש ורוב שעות בסדר, והיינו 5:31. וכ"ה מנהג הרבה ישיבות.

(יט) יש שנהגו, [א.ה. ואני בתוכם] לתוך שעה השישית. וסומכים עצמם על לשונות ראשונים הנ"ל^{פז}. ויש גם כמה ישיבות הנוהגים כן.

(כ) ש"ך כ' כל מי שיש לו ריח תורה ימתין ו' שעות, וט"ז כ' דראוי למחות ולגעור בבני תורה שאינם ממתנים שש שעות. ומנהג הנ"ל חושבים שהם כלול בהנ"ל, כי סוברים שזהו קיום של ו' שעות [משא"כ מי שממתין שעה, או שלש, או ארבע].

(כא) מי שיש לו מנהג של שש שלמות, ומגיע לישיבה, אם הישיבה הוא ביתו ממש, יכול לסמוך על מנהג ישיבה, ואין בזה משום אל תיטוש תורת אמך. ולענין התרת נדרים, אכ"מ.

(כב) תוס' חולין שם, ועוד ראשונים, ס"ל דמסעודה לסעודה היינו תכף משגמר סעודה בשרי, מותר בחלבי, עם קינוח והדחה. רמ"א מביא שי' זו, וכ' דמנהג הוא להמתין שעה אחת, עם סילוק סעודה. ולבסוף מביא מדקדקים להמתין שש שעות, וכ' דכן נכון לעשות. והכי נהגו אנ"ש, ע' ש"ך וט"ז שהבאנו למעלה.

(כג) שינת קבע, האם זה במקום שש שעות. ואומרים שר' אלישיב היקל בזה, ולמרות שמנהגו היה ו' שלמות, שתה קפה חלבי בבוקר [!] אע"פ שלא היה ו' שלמות ממה שאכל בליל הקודם.^{פח}

(כד) הסברא בזה, ע' דע"ק שג"כ מיקל כזה [ביחד עם המתנה של שעה שעתיים], דשינה הוא מעכל מהר כמו המתנה [מהני לרש"י, אבל לרמב"ם מאי איכא למימר]. וע"ע חובת הלבבות לגבי עיכול הלילה.

(כה) ובשם החת"ס אומרים שהיקל ג"כ בשינת לילה. ומעשה שהיה, שחת"ס קם בבוקר והכין קפה, ונשפך, ואמר סימן מן השמים דלא כוותיה, ושינת לילה אינו מועיל כשש שעות.

^{פז} ועוד, אולי שש שעות הוא השיעור מסעודה לסעודה, דהיינו מהתחלה עד התחלה, וא"כ זה יוצא דהמתנה של בשר בחלב הוא פחות מזה. ועיין.

^{פח} וכל מי ששהה בסביבת ר' אלישיב יש לו סיפור אחר, וטעם אחר. זה אומר אחר ג' שעות. זה אומר רק אחר עוף.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(כו) והנה, מלבד דתורה לאו בשמים היא, הלא אולי החת"ס עצמו הראו לו משמים דלדידיה אין לו להקל, כמו שבגמ' מצינו שמר עוקבא החמיר יותר, דכל שקדושים יותר, מרחיקים יותר, אבל אנן, אולי אנחנו יכולים לסמוך על הוראתו של החת"ס ולא על הוראת שמים.

(כז) עכ"פ, יש [הו"א של] חת"ס, ויש דעת קדושים, ויש ר' אלישיב. ולכן יש להקל בצירוף שאר צירופים ו/או ספיקות. ואין זה נגד המנהג, כי המנהג לא היה להחמיר בצירוף כזו, ועוד מסתמא אין מנהג כאן כי אינו שכיח כ"כ.

(כח) [כך הורה מו"ר, למרות שאמר שהוא עצמו ירא להקל לעצמו. אאמו"ר שליט"א לא היקל בזה כלל.]

(כט) ריח תורה של הש"ך, אין הכוונה דווקא מי שעוסק בתורה, אלא אפ' מי שנטפל אליו, ומקבל הריח ממנו [כעין הספוג שליד האתרוג], גם הוא [היא] מקבל הריח, וימתין ו' שעות.

(ל) מנהג של ג' שעות, הגם שנפוץ מאוד, מ"מ לא נמצא מקור קדום לזה בכלל. מנהג נפוץ אצלנו, נשים הרות ומניקות ממתינים ג' שעות, ואל"ה עולים למנהג בעליהם, ו' שעות.

(לא) ואמר לי אאמו"ר בשם הגרש"ז, אשה שיש מנהג ג' שעות, ועומדת לישא לבעלה שממתין ו', לא תעלה עמו אם דעתו לרדת לג' כשתתעבר ותניק, דמוטב שלא תידור ולא תשלם. ואמר אאמו"ר שליט"א, שדבריו מחודשים, ואין מנהגנו כדבריו.

(לב) שאלתי למו"ר ולאאמו"ר, מי שיש לו מנהג של חמש ומעט, או חמש וחצי, ורוצה לקיים הו' שעות בשלמותם, האם יש מקום לומר שיכול להחמיר לענין מבשר לחלב, ולא מגבינה קשה לבשר. והשיבו שניהם יחד, דזה חילוק המסתבר.

(לג) שוב שאלתי, האם יכול לומר שיחמיר אחר אכילת בשר בהמה, ולא אחר בשר עוף, והשיבו דאי"ז הנהגה טובה, כי אחר סימן פ"ז לא מצינו שום חילוק ביניהם, והוסיף אאמו"ר שליט"א בדרכ"ת ויד יהודה מופיע חילוק כזו, אך אינו הנהגה ראויה למעשה.

(לד) פ"ת ב' בשם חת"ס חולה לשתות מימי חלב לרפואתו, אפ' חולה קצת, מותר אחר שעה, וברכה מ"ז. נמצא, מי שסובל מצרבת וכדו', והוא חולה במקצת, בשבת מותר לו לשתות חלב, ולא לקחת תרופה. חלה כל גופו, מותר לקחת תרופה, ועדיף מלשתות חלב. ואגב אזכיר שבהל' רפואה מסקנתנו היה Tums הוא מאכל בריאים.

(לה) החת"ס שם הקיל רק מימי חלב, וגם רק אחרי שעה. שבה"ל^פ כ' דבחולה גמור, מותר אפ' חלב גמור, ואפ' תוך שעה, כל שהיה סילוק קינוח הדחה ונט"י. [כי החת"ס דיבר על מעשה שהיה.] וע"ע ערוה"ש.

(לו) מי שאוחז תוך השש שעות, וטעה ובירך על מאכל חלבי, האם יטעום, ולא יעבור על ש"ש לבטלה, או שימתין, ויקיים שיעור המתנה. ואע"פ שא' קום ועשה וא' שב ואל תעשה, מ"מ לכא' פשוט שיטעום, כי המתנה שש שעות הוא מנהגא בעלמא, ואין למנהג שום תוקף נגד ברכה לבטלה, שהוא איסור חמור, וי"א אפ' איסור דאורייתא,

^פ ב' ל"ב.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

ועוד, דאולי אין מנהג בכה"ג. ואינו דומה להשאלה בתענית, כי שם יש שאלה גם של נדר, וגם יש חיוב גמור לצום.

(לז) ויחווה דעת הורה כן אף לספרדים.

(לח) והסכים עמדי אאמו"ר, שמי שכולל ודן ב' שאלות האלו יחד, תענית ותוך ששה שעות, טועה, כי רחוקים אלו מאלו כמזרח ממערב. ומו"ר הגר"ש נחית טפי להצד שלא יטעום אפ' תוך שש שעות, הגם שמסקנתו והוראתו שכן יטעם, כי ס"ל דשב ואל תעשה בכוחה לומר לך לא לעשות כלום גם אם השני ודאי איסור חמור הרבה.

(לט) וכ"ז הוא בלי צירוף שאר ספיקות, כגון תבשיל של בשר, או שהיה בשר עוף, וכו'.

(מ) ואם לא היה אפ' מסעודה לסעודה של תוס' ורמ"א, או אחרי סעודה אבל לא עשה קינוח והדחה, הואיל ומדינא אסור לטעום חלבי, שב ואל תעשה אומר שלא יטעום והברכה יהיה לבטלה, ויאמר בשכמל"ו. [שמעתי, שהגר"א גנחובסקי זצ"ל בירך על קפה מיד אחרי בשרי לפני קינוח והדחה, והלך ובירך על דבר אחר לעשות קינוח, ועל עוד הדבר לעשות הדחה, ואז שתה הקפה, ולא היה הפסק כי זה מצרכי האכילה!]

(מא) מעשה שהיה, אם ותינוק בשדה תעופה, עם בקבוק חלב של התינוק, ואנשי ביטחון אמרו שאיננה יכולה להעביר הבקבוק אלא א"כ תטעום ממנה. אם לא תטעום יהיה מוכרח לקנות חלב סתם. והיא היתה תוך ו' שעות. מה עדיף טפי.

(מב) לכאו', צרכי קטן בצרכי חולה, אחרי שעה, לכאו' עדיף לטעום מלהאכיל לתינוק חלב סתם.

(מג) כה"ח מבואר דמי שטעה והתחיל לאכול חלבי תוך שש שעות, יכול להמשיך. ואין לסמוך ע"ז למעשה, כי מי שאכל שום וחזור ויאכל שום, וצ"ע דברי הכה"ח.

(מד) שיטת הערוה"ש^פ ששיעור ו' שעות אינו מהרגע שסיים בשר ולרגע שמתחיל חלב, אלא משערינן מסעודה לסעודה, כלשון הגמ', והיא מסוף סעודת בשרי, עד תחילת סעודה חלבי.

(מה) ובדה"ש דייק מש"ך סק"ה בשם מהרש"ל דלא כזה, וס"ל דמשם משמע דכל שיש ו' שעות בסדר, כ"ז שהיה ברכהמ"ז, ולא שיהיה ו' שעות אחרי הברכהמ"ז. וכמובן, הערוה"ש אינו חולק על הש"ך בלי להתייחס אליו. ובאמת המעיין שם יראה דאין ראיה מהש"ך ומהרש"ל, דהם דברו רק בשלילי, דאם לא סילק ובירך דלא מהני, אך לא כתבו דאם התמין ואח"כ ובירך שכן מהני, וא"כ אין ראיה נגד ערוה"ש מש"ך זו.

(מו) מביאים דגו"מ דלא כערוה"ש, שכ' 'מסוף אכילת בשר עד תחילת סעודת הגבינה'. והנה, מלבד דאין זה 'דלא' כערוה"ש, אלא חצי קושיא וחצי ראיה, הרי המעיין שם יראה דאי"ז כוונת הדגו"מ, ועיקר טענתו הוא לומר דלא משערינן מתחיל סעודה בשרי, אלא אחרי הבשרי, אבל לענין סוף אכילה או סוף הסעודה, לזה אינו מתייחס.

(מז) ואה"נ לדינא, בדברים הללו שהכל הולך אחרי המנהג, לא נהגו כערוה"ש, מ"מ א"א לדחות ערוה"ש כלאחר יד.

^פ ד'.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(מח) כבר נתבאר תוך כדי דיבור, דהמתנה לחוד איננו מספיק, אלא בעינן גם ברכהמ"ז. ופשוט, דאין 'חוק' של ברכהמ"ז, אלא הוא דין של סילוק, וכ"ז שלא בירך גילה שלא סילק, אבל היכא שסילק הגם שלא בירך, ודאי סילוק מקרי. כגון כשאכל פחות מכשיעור. או שעבר שיעור עיכול ואבד ברכתו. וכ"כ חמוד"נ^{פח}.

(מט) שו"ע כ' דאם מצא בשר בין שיניו לאחר שיעור המתנה, מסירו. ורמ"א בשם הר"ן, ידיח פיו [ש"ך, וגם יקנח], ואי"צ להמתין שוב. וכ' בדה"ש^{פט} דאם בלעו – כמו שקורה הרבה פעמים בטעות – נראה דיצטרך להמתין שוב לפי טעם הראשון [רש"י], דלא חילקו בין דבר גדול לדבר מועט. ובציונים שם מביא דכן נוטה דעת ההפלאה, אלא שמסיק שהעולם אין נזהרים בזה.

(נ) וא"כ עלינו לבאר מנהג העולם. ומגילת ספר למד הר"ן^צ אחרת, ולומר שאפ' בלעו אי"צ להמתין. והקדים ושאל, אם מסירו משם, אין לנו צורך בהר"ן להגיד לנו דאי"צ להמתין, הרי הדבר פשוט כיון שלא לעס ולא בלע, וא"כ מהכ"ת ימתין; אלא ע"כ יש איזה חידוש כאן. ועוד, הר"ן כ' דאי"צ להמתין אלא מאכילה ראשונה, משמע שהיה אכילה שניה. ולכן ביאר הר"ן לומר שאפ' אם בלעו אי"צ להמתין שוב. וכשהר"ן כ' 'דאינו צריך שהיה מאותו זמן שנטל הבשר משם', נטל, היינו נטל לאחרונה, ושבלע אותו.

(נא) נמצא, מנהג העולם, במילתא דרבנן, עם מהלך בר"ן לומר כן, יש להקל.^{צא}

(נב) להמנהג להמתין שעה, ט"ז סק"ב כ' דעדיין צריך קינוח והדחה. ש"ך סק"ז כ' דאחרי שעה אי"צ. וזה מקור לכל מקום שנחייב קינוח והדחה, דזה רק תוך שעה, דאל"ה הלא הש"ך מיקל לגמרי.

(נג) רמ"א כ' אין לברך ברכהמ"ז כדי לאכול גבינה [בדעת תוס']. וט"ז כ' דאם עשה כן אינו מועיל, כי לא סילק מהאכילה, אלא אדרבה הכין עצמו למנה הבאה, ואין להם על מה לסמוך, ונגד דברי התלמוד לכל הדעות, והירא לדבר ה' יחדול עצמו מלישב עמהם.

(נד) היוצא מסעי' זו, אין מקור לשיעור ג' שעות בכלל! חוץ, מדעת רבינו ירוחם. אך ק', רבינו ירוחם מנא ליה. ועוד, יש רבינו ירוחם במק"א שכ' ו' שעות. וכן הק' ר' משה שטרנבוך. וע"כ, לכאו' נפל ט"ס בספר של רבינו ירוחם.

(נה) אך, בדברים הללו המנהג קובע, וכן נהגו בני אשכנז. ומצד 'ריח התורה' של הש"ך, רבנים שלהם החמירו, אבל שאר אינשי לא. ויל"ע בזמננו מה יעשה בן תורה בן אשכנז. ובשלמא מי שבאמת נוהג כמנהגם בכל ענינים, כגון לובש טלית מגיל קטן וכו', יש להסתפק, אבל בלא"ה ודאי יעלה. ור' אלישיב בהערות טען דהא דבני אשכנז יכולים להקל כמנהג זו הוא רק כשיש קהילה, והנהגת רבים, אבל 'יעק"ע' בודד כאן ושם אינם יכולים להקל.

^{פח} ב' ט"ו.

^{פט} י"ג.

^צ ל"ז: לדפי הרי"ף.

^{צא} לדידי הדבר תימא, דע"י איזה 'שטיקל תורה', לקח דברי הר"ן והפכם כדי לומר ההיפך ממה שכיוון, ולהקל על סמך זה? ואולי אני הייתי מציע להמתין לכה"פ שעה, כהרמ"א. וע' ש"ך סק"ג דשינה מעט נוסח הר"ן, וזה אינו מתאים עם מגילת ספר.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(נו) אשה עושה כמנהג בעלה, בין לעלות עמו, בין לרדת. ויש מנהג אירופה שמעוברת ומינקת ממתנים ג' שעות לחוד. ובמקום שמנהגו, נהגו, ואי לאו הכי, כפי הצורך נקל עבורה, כחת"ס ושבה"ל.

(נז) נבילה, האם צריך להמתין אחריה. הדרכי תשובה מחמיר, כי הטעמים שייכי בה. מאידך, המנח"י^{צב}, מובא בכל המלקטים, מקיל כי לא גזרו ע"ז חז"ל. ולמעשה, לכאן' המנח"י הוא חידוש, כי סוף סוף הטעמים שייכי בהו, ובשלמא בשר טמאה, מצינו בסי' פ"ז דאינו בכלל בשר דידן, אבל נבילה לכאן' הוא חידוש.

(נח) יל"ע, בשר מעופש, מתי מאבד שם בשר כדי שאי"צ להמתין אחריה.

(נט) בענין ילדים בגדרי המתנה, ע' אוח"ר דכ' דימתינו ו' שעות! ולדינא, בשנים הראשונות, יקנח פיו וזהו, או שיאכל או ישתה דבר ביניהם. מכגיל שלש עד גיל חינוך, עדיין לא התחיל חובת חינוך, אך מ"מ לומד ומבין קצת מדברים אלו, א"כ ימתין מעט. מגיל שש או שבע, ימתין שעה. ומכאן ואילך, יוסיפו שעה כל יום הולדת, בהדרגה, ואז בבר מצוה יהיה ו' שעות. כך אומרים בשם רב גוסטמאן.

(ס) ערוה"ש כ' דנער כחוש, עד בר מצווה ימתין שעה. א.ה. מנהג שלי, אחרי גיל חינוך ועד בר מצווה ימתין ג' שעות, ומבר מצווה ימתין ו' שעות.

(סא) בשם ר' אלישיב אומרים דילד ימתין מסעודה לסעודה דידיה.

(סב) **שאלה לחזרה, ודין חדש: מעשה שהיה, ידיו היה עליהם שמנונית של בשר [אחרי שעירב הטשולנט, או אחר שהאכיל לתינוק], שכח ומצץ ידיו. האם חייב להמתין ולא לשתות קפה.**

(סג) והנה, הבאנו למעלה בשם ר' שלמה קלוגר דאם טעם ולא לעס ולא בלע, אי"צ להמתין. ויל"ע, בציור כזו, וכי לא בלע כלום, וכי שום טעם לא ירד תוך הרוק שלו. אלא מאי, כל שהוא כמות מועטת, ומעורב עם רוקו, ולא היה דרך אכילה, לאו שמיה אכילה, ורש"ק מיקל בה.

(סד) ומסתברא, דדרך אכילה נקבע כפי הלכות ברכות, עיי"ש סי' ק"צ וסי' ר"י. ושם אמרנו, כל שבולע במקום פח אשפה, אינו דרך אכילה, ואינו מברך עליה. כגון שיירי אוכל בפיו, אינו מברך עליהם, כי רק מכלה אותם, ולא אוכלם.

(סה) אמנם, סברא זו של 'פח אשפה' אינו מספיק להקל, כדמוכח מר"ן הנ"ל, ורק כאן ניקל כי אינו בשר ממש, אלא תבשיל של בשר, ואין לו שום ממשות וכמות. ולמעשה, מו"ר היקל עבורו לשתות קפה שלו, אחרי הדחה.

(סו) וע"ע אבני ישפה, בשם ר' אלישיב מי שכבר בשרי, ורוצה לטעום ולפלוט חלב, בלי לבלוע ובלי ללעוס, רשאי. זהו חידוש גדול שלא ראינו כאן, והוא ר' אלישיב לשיטתו בענין בצל בשרי תוך המתנה, עיי"ש מש"נ בזה.

(סז) שאלה: מי שממתין ו' שעות אחרי פיצה, ואכל פיצה בע"ש בשעה 4 בצהריים, וכפי החשבון יהיה צריך להמתין 45 דק' כדי לאכול מרק עוף בליל שבת. ושאלתו, האם צריך להמתין, או שיכול להקל לפני כן.

^{צב ט' ע"ט.}

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(סח) ובספר הלכות חג בחג, מביא שר' אלישיב ס"ל דלינת לילה מהני אחרי בשר, ולינת צהריים מהני אחרי גבינה, וא"כ, אם ילך לנוח, יתיר לו לאכול. אמנם, י"א שהמחבר חזר מזה, וטעם ההיתר הוא רק בשבועות, דהכי הוא המצוה, ולא בשאר שבת.

(סט) ואה"נ הבאנו למעלה שאי"צ להמתין עבור סעודת שבת, אולי כאן חמיר טפי, הואיל והוא זמן פורתא, וא"כ אולי עליו להמתין. מו"ר היקל, ואי"צ להמתין [ואם אפשר להוסיף, הוא כבר בשעה הששית..].

--- סעי' ב' – קינוח הדחה ורחיצה אחרי גבינה ---

אכל גבינה, מותר לאכול אחריו בשר, מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ואם היה בלילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב, צריך לרחצם. וצריך לקנח פיו ולהדיחו. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים (פי' מקום למעלה מזנת הצליעה קרוב לשניס) ואין מקנחים יפה. ואחר כך ידיח פיו במים או ביין. במה דברים אמורים, בבשר בהמה וחיה. אבל אם בא לאכול בשר עוף, אחר גבינה, אינו צריך לא קינוח ולא נטילה. הגה: ויש מחמירין אפילו צדק אחר גבינה (מרדכי צדק מהר"ם וצ"י צד"ח סעיף קע"ג), וכן נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו צדק עוף, כמו בגבינה אחר צדק. (וכן הוא צדקה). ויש מקילין. ואין למחות, רק שיעשו קנוח והדחה ונטילת ידים. מיהו טוב להחמיר.

קינוח והדחה

- (א) אכל גבינה, מותר לאכול אחריה בשר בתנאים הבאים. שיעיין בידיו, ואם הוא בלילה ירחצם, קינוח, הדחה. כ"מ משו"ע.
- (ב) ואחרי שתיית חלב בלבד, כגון קפה, דעת הרש"ש דאי"צ קינוח, רק הדחה. ובדה"ש סק"נ מביא זה, אך מביא איסור והיתר דצריך שניהם. עיי"ש בביאורים שמאריך לבאר מהו התועלת הקינוח, האם הוא להסיר פירורים מפיו, או שבא להסיר שמנונית החלב, שאינו אלא ע"י קינוח. ותלה מח' זו בהך. ומסק' להחמיר שבא להעביר השמנונית, ולחייב קינוח גם אחרי שתייה. מו"ר הורה דאינו מחוייב לעשות כן.
- (ג) יחווה דעת כ' דלמרות שמצא ראשונים להחמיר, הרי מסתבר טעמיה של הרש"ש. וק', מה בכך שמסתבר טעמיה, הא זה נגד ראשונים, ועוד, בדה"ש מוכיח דאינו מסתבר טעמיה, כי לא הסיר השמנונית שנקייתו רק ע"י קינוח.
- (ד) מי פה, אינו מועיל כקינוח והדחה. ומברשת שיניים, דעת מו"ר לא היה נוחא בזה, דמי אמר שהעביר השמנונית מכל שטח הפה. ומצד הא דאינו בולעו, מבואר שאין הבליעה מעכבת. [ע"ע פ"ת סק"ה, דמסק' אינו ברור אם היה מחמיר מצד הבליעה].
- (ה) יש מנהג להמתין חצי שעה אחרי חלבי, ואז אוכלין בשרי בלי קינוח והדחה ונטילה. והמקור למנהג זה, ידוע שהזהר מובא בב"י או"ח סי' קע"ג כ' דברים חמורים במי

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

שאוכל חלב ובשר 'בחדא שעתא'^צ. והרגיל בזוהר [כותב השורות אינו בכלל] יודע שאין הכוונה לשעה אחת^צ, אלא בבת אחת, וסמוך.

(ו) ואולי, כי היכי דסמוך למנחה הוא חצי שעה, ס"ל למנהג הזו דסמוך של חלב ובשר הוא חצי שעה. עכ"פ, אולי זה המקור להחמיר ולהמתין חצי שעה.

(ז) והא דמיקלין ולא עושים קינוח והדחה, הרי בסעי' הקודם הבאנו דברי הש"ך דאחרי שעה אחר אכילת בשר אי"צ קינוח והדחה, ס"ל דאחרי חלב קיל טפי, וחצי שעה מספיק. ע"כ לבאר המנהג.

(ח) ויל"ע, האם יש מנהג זו באמצע הסעודה, כגון אייס קפה ואח"כ בשרי. לדידי [הכותב] היה נראה דכ"ש שיש המנהג. אך מו"ר ס"ל דיש מקום לומר דבאמצע הסעודה לא נהגו בכלל. וע"ע בזה.

(ט) וגם אלו שאין להם מנהג זו, לכאן חזינן דהשיעור לחייב קינוח והדחה הוא מקסימום שעה, דהא אח"כ הש"ך מיקל אף אחרי בשר, א"כ דיינו אם אחרי חלב ניקל אחרי שעה, למרות שט"ז שם חולק על ש"ך, בחלב נוכל לסמוך על הש"ך בלי שום פקפוק, כל היכא שאינו מרגיש טעם בפיו^צ.

(י) ע"פ זוהר הנ"ל, יש שנהגו לא לאכול חלבי ובשרי בסעודה אחת. אמנם ממ"ב בהל' שבועות מבואר דלא חש לזה, והתיר חלב ואח"כ בשר, אם קיים כל תנאים המבוארים כאן, אפ' בסעודה אחת^צ.

(יא) החושש להזוהר, ולכן מברך אחריה ושוב לפני הבשר כדי לחלק הסעודה, אינו ברכה שאי"צ, כי עושה עבור סיבה טובה. ומו"ר הוסיף דאעפ"כ ימתין כרבע שעה.

(יב) בגמ' אי' דחלב נאכל אחר העוף באפיקורן. וכ"פ שו"ע כאן דאי"צ קינוח או הדחה לפני שאוכל בשר עוף. בדה"ש סקע"ד שדייק מהרמ"א שכ' דאין למחות רק שיעשו קינוח והדחה ונטילה, טען בדה"ש דע"כ זה איירי בבשר עוף, דאל"ה הלא שו"ע כבר כתב כן. ולכן מסיק בדה"ש, דאחרי גבינה רכה וחלב צריך הני תלתא לפני בשר עוף.

(יג) והק' ע"ז המגילת ספר, דדין שמפורשת בגמ' ושו"ע להיתר, אם הרמ"א היה רוצה להשמיענו להחמיר בזה, היה צריך להשמיענו את זה בצורה יותר ברורה, ולא כדיוק חלש שדייק בדה"ש.

(יד) נט"י, בשו"ע כ' היינו רק בלילה, אבל ביום, מעיין בהם. ש"ך סק"ט מביא מקילים בלילה אם יש נר טוב. וכ' ש"ך דעדיין טוב לרצחם גם ביום, וכ' דכך נוהגין, לרחוץ אפ' ביום. מסתברא דמגבונים נכלל בנטילה. מו"ר אמר שלמעשה המנהג הוא ליטול גם ביום^צ.

^צ ע' ש"ך סקט"ז שכ' בסעודה חדא.

^צ ע' גר"א אות ו' דמבואר שלמד שעה אחת ממש. ועפ"ז היה מסתבר מנהג להמתין שעה אחרי חלב, אך לא שמענו על זה. כגון קפה.

^צ ע"ע ש"ך סקט"ז.

^צ אני לא ראיתי נוהגים בכלל בנטילה, רק קינוח והדחה לחוד. וע"ע בדה"ש כל פרטי נט"י, הכמות, איזה מקום ביד, חם, יס"ב, וכי', הכל מאו"ח סי' קע"ג.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(טו) חובת נט"י, כ' פ"ת סק"ד הוא גם אם אוכל בסכו"ס^{צח}. ואם שתה לבד, כגון קפה, בדה"ש סקמ"ב מביא מחמירים ומסיק שיש להחמיר, אי משום לא פלוג, אי משום דעדיין שייך שיהיה טיפות על ידיו.

(טז) קינוח והדחה, בדה"ש מביא יש מחמירים להקפיד על סדר זו, אבל הפשטות אינו כן, וכ"ה בש"ך סקי"א וי"ג, ויש להקל.

(יז) הקינוח, פ"ת סק"ה דיש לבלוע, דמלבד הקינוח עצמו, הלא יש גם משום הפסד אוכלין. והכי ראוי לנהוג לכתחילה, אבל מעיקר הדין מדיני הדחה אי"צ לבלוע.

(יח) הדחה, האם שתייה רגילה מהני, או שצריך להסתובב בפיו. בדה"ש מחמיר בזה, אבל לדינא אי"צ, כי אינו מוזכר בשאר נו"כ. [קינוח, שו"ע כ' יפה].

(יט) הדחה כשאינו בולע, מבואר מבדה"ש דזה עדיף מאכילה שאינו בולע.

(כ) בגמ', וכ"פ בשו"ע קינוח מהני בכל דבר חוץ מקמחא ותמרי וירקא. ושאר פירות, כ' פ"ת דמהני. טופי, לכא' זה כתמרי. Soursticks, Licorice, דעת מו"ר שמהני. אבטיח, וגזר ג"כ מהני. חסה לא דזה כירקי. והא דאבטיח וגזר אינו ירקי, צ"ל דרק ירקי של עלים אינו מקנח טוב. וכן למד בספרו של הרב וויזנפלד.

(כא) וכמה צריך לאכול. מו"ר אמר 'כמות' ולא מהני מעט.

(כב) וכן להדחה, לכא' לא מועיל 'שלוק' בעלמא.

(כג) קרחון לכא' אינו מספיק לא לקינוח ולא להדחה. [אולי כשלועס הקרח שאני, ודברינו אמורים במי ש'מוצץ'].

(כד) מסטיק, לכא' לא עדיפי ממברשת שיניים שלא היה דעת מו"ר נחא ביה, ואולי אף גרוע הימנו.

(כה) לעס גבינה קשה עבור תינוק, ע' בדה"ש ע"ו שמביא מקילין דאי"צ להמתין אחריה, מ"מ אין להקל, כי אנן חוששין לנתפס בין השיניים.

גבינה קשה

(כו) שו"ע כ' דאחרי גבינה אי"צ להמתין, רק קינוח והדחה ועיון או נטילה, וכ' דכ"ז לפני בשר בהמה וחייה, אבל לפני בשר עוף אי"צ אפ' הא. וכ' רמ"א דיש מחמירין אפ' בשר אחר גבינה, ונוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפ' בשר עוף, כמו בגבינה אחרי בשר. ומסיים הרמ"א דיש מקילין, ואין למחות במי שעושה רק קינוח והדחה ונטילה, מיהו טוב להחמיר.

(כז) בקיצור, שו"ע אינו מביא חומרא זו, רמ"א מסיים טוב להחמיר. וכ' חכמ"א דכבר נהגו ישראל כמנהג וחומרא זו, וכן מבואר ממ"ב סי' תצ"ד. וכ"כ כה"ח, ובא"ח.

(כח) ומסתברא, דהואיל והוא מנהג, נהגו בדבר שהוא ודאי גבינה קשה, ולא בספיקו.

^{צח} ע' בבה"ט שמציין, ופמ"ג שמציין שהוא בשפ"ד סק"כ.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(כט) הגדר של גבינה קשה, הט"ז סק"ד כ' דרך גבינה מתולעת [כי ס"ל בגבינה אינו נתפס בין השניים, רק הטעם נמשך, וזה שייך רק במתולעת], וש"ך סקט"ו כ' דמן הסתם מששה חדשים נקרא קשה [כי חשש לנתפס בין השיניים].

(ל) ומהמציאות ששמעתי, גבינות הללו לוקחים יותר מו' חודשים: Parmesan, Sharp Cheddar, Emmental, Romano.

(לא) ואומרים בשם ר' אהרן זצ"ל, דרך גבינה שצריך מגירה לחתכו [כמו ששנינו במשנה, מגירה לחתוך גבינות], רק אלו נקראים קשה, אבל השאר לא.

(לב) בארגוני הכשרות יש כמה מהלכים שונים. יש שנוהגים שו' חודשים הוא חוק. וכל שעבר ו' חודשים מתחילת היצור הוא קשה, גם אם אינו קשה בעצם, גם אם אין טעמו נמשך, וגם אם עבר כמה זמן על המדף.

(לג) ויש שנהגו, כגון OU, כהט"ז, ורק אם טעם נמשך הוא גבינה קשה, אבל בלא"ה לא. ואינו תולה ב'גיל' בכלל.

(לד) STAR K נוהגים, רק מה שקשה כאבן הוא גבינה קשה.

(לה) Feta Cheese נעשה ע"י שנשרה במי מלח לחודשים ארוכים, אך הואיל והוא שרוי תמיד במים אינו נתקשה. ולכן לכו"ע [אולי מלבד מהלך הראשון] אינו גבינה קשה.

(לו) שיטת היד יהודה, מובא בבדה"ש, גבינה שנתבשל ונמס, שוב אינו נתפס בין השניים ולכן אינו גבינה קשה, ואי"צ להמתין אחריה.

(לז) ר' אלישיב בקובץ תשובות כ' דאין לסמוך ע"ז, ועוד, הלא עדיין יש לחוש לטעם של טעם נמשך, שהיה עיקר הטעם להט"ז.

(לח) OU סמכו על יד יהודה הזו. וצ"ע, כי א"א לתפוס החבל בשני ראשיה, להחליט מהו קשה ע"פ טעם נמשך, וגם להקל כיד יהודה כשאינו נתפס בין השניים. [ועוד טעם נמשך, אנו יודעים מה זה בדיוק? וכי רבני הארגון ישבו ואכלו ולעסו הגבינה, ופלטו, ולא היה טעם נמשך, ורק כשבלעו היה טעם נמשך; הא לרש"י כך צריך לעשות].

(לט) גבינה צהובה, גבינת פיצה, דעת פוסקי א"י להחשיב את זה כגבינה קשה, ולהמתין אחריה ו' שעות, הלא המה, ר' אלישיב^ט, שבה"ל^ק, הגרש"ז^א, חו"ש.

(מ) ובהוראה זו יש כמה חידושים. חדא, ע"פ רוב אינו בר ששה חודשים, אלא פחות מזה, מ"מ החמירו הואיל ומוסיפים רכיבים סינטטיים למהר התהליך, דינו כו' חודשים אפ' אם באמת אינו. רבני ארה"ב מקילים בשאלה זו.

(מא) עוד חידוש, הלא אינו קשה כ"כ, ואין טעמו נמשך כגבינות שהזכרנו למעלה. ואינו קשה כ"כ עד כדי שנתפס בין השיניים.

(מב) וגם חזינן שלא הקילו כיד יהודה בגבינה שנמסה.

(מג) ש"ך סקט"ז וערוה"ש, פירשו לומר שאחרי גבינה קשה ימתין שעה. אמנם לכאו' אין הפשטות כן, אלא הרמ"א שס"ל דגבינה אחר בשר הוא שעה, ה"ה כאן, אבל

^ט א' נ"ח.

^ק ב' ל"ה.

^א מאור השבת ג' ל"ח.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

להנוהגין ו' שעות, גבינה קשה שוה בענין זה. וכן מבואר מכל הפוסקים שדנו בזה, ולא הזכירו שימתין שעה ע"פ הש"ך.

(מד) ע' ש"ך סק"ז בשם מהרש"ל דברים חריפים למי שמחמיר בזה. אך כבר כתבנו דכן הוא מנהג אנ"ש, ע"פ חכמ"א, ומ"ב בהל' שבועות.

(מה) לדינא, ודאי ימשיך לנהוג כן מי שכבר נוהג כן, ואף בני תורה לכאן' הנהגה ראויה. אך אינו הנהגה מחייבת הבאים מחו"ל ואין להם מנהג כזו. [הגם שזה חומרא רחוקה: בגמ' אי' אחרי בשר מסעודה לסעודה, ותוס' ס"ל דזה עד אחרי סילוק, ורמ"א ס"ל מעיקר הדין גם שעה, ואנן מחמירין ו' שעות. ואחרי גבינה, בגמ' ליכא כלום, ורק מהר"ם מרוטנבורג מצא בין שינוי, ומסיים הרמ"א טוב להחמיר, ואנו לוקחים כל חומרות של בשר ונותנים לגבי גבינה קשה. וגם לגבינה שאינו קשה בעצם, כמו גבינה צהובה, ג"כ אנן מחמירין. ואפ' כשנמסו אותו. רואים חומר הענין.]

--- סעי' ג' – תבשיל של בשר ---

אכל תבשיל של בשר, מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה; והנטילה ביניהם אינה אלא רשות (ויש מצריכים נטילה) (שערים והגהות ס"ד). אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר, או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה, חובה ליטול ידיו. הגה: ושומן של בשר, דינו כבשר עצמו (רש"י ומרדכי והגהות ס"ד). ונהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר, כמו אחר בשר עצמו, ואין לשנות ולפרוץ גדר (ארוך וצ"י). מיהו אם אין בשר בתבשיל, רק שנתבשל בקדירה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה (שם), ואין צו מנהג להחמיר. וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב, מיהו יש ליטול ידיו ביניהם, ואפילו לא יאכל בשר ממש רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה, אם נגע בהן בידיו (בשערים והג"ה שער דורא). שמש המשמש בסעודה ונוגע באוכלין, אינו צריך נטילה, ללא הצריכו נטילה רק לאוכלים (צ"י בשם רש"י).

דיני תבשיל, וש"ך סק"ט

- (א) דעת שו"ע, דמתבשיל של בשר אי"צ להמתין, ומתבשיל לתבשיל אי"צ אפ' נטילה. אבל בשר אחרי תבשיל חלבי, או גבינה אחר תבשיל של בשר, בזה יש חובת נטילה.
- (ב) ואילו הרמ"א ס"ל דאין לחלק בין תבשיל לבשר ממש, ואין לשנות ולפרוץ גדר. ורק מיקל אם הוא קדירה של בשר, דמותר לאכול אחריו גבינה, ואין מנהג להחמיר. [אף אם לעס לחוד.]
- (ג) ולפני בשר או תבשיל של בשר, אחר תבשיל של גבינה, יש ליטול ידיו. [לתבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה, כ' רק אם נגע בידיו.]
- (ד) והנה, אע"פ דקיי"ל טעם כעיקר, מ"מ אין עיקר האוכל הטעם, ואינו נעשה ל'בעין' של בשר, ואין טעם נמשך, ואין בשר בין שינים. זהו טעם השו"ע, ואעפ"כ הרמ"א מחמיר בחומרותיו.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

- (ה) הק' ש"ך סקי"ט, מאי קאמר הרמ"א דקדירה של בשר מותר אחריו גבינה, הא אפ' ביחד עם גבינה מותר כדמבואר בסי' צ"ה, כדין נ"ט בר נ"ט. ותי' הש"ך, דהרמ"א מיקל כאן גם אם הקדירה לא הודחה יפה, דהוא קצת ממשות של איסור [הכוונה לבשר], דאסור לאכול ביחד, ומתיר הרמ"א בזה אחר זה.
- (ו) והק' בית מאיר ועוד, ממנ"פ, אם יש ס' נגד הלכלוך, בטל הוא ומותר עם גבינה. ואי ליכא ס', מדוע אי"צ להמתין אחריה. וע' דברי יואל שמיישב קושיא זו בכמה אנפי, וכולם סוברים דיש ס', ואעפ"כ יש צורך בחידוש של הש"ך. ואי ליכא ס', אוסר בכל אופן.
- (ז) אמנם מאג"מ^{קב} מבואר דלמד שאינו בטל בששים, שהרי הוכיח מכאן דלא תמיד ולא בכל גווני אומרים לא פלוג; ואי היה בטל כאן, לא היה לר' משה ראייה. ולא ביאר איך למד הש"ך.
- (ח) יד יהודה למד, דהש"ך מיקל גם כשליכא ששים, ואיירי היכא שהשתדלו להדיחו אלא שלא עשו עבודה טובה, ועל שיריים שנשאר בטעות, כשכיוון להסירו, בזה לא אמרי' לא פלוג להחמיר, ונקל בהמתנה גם אי יש בעין, הואיל ואינו נמשך ואינו נתפס בין השיניים.
- (ט) דעת קדושים למד דומה לזה, אבל בשנוי חשוב, וכ' דכל שלא היה שם בכוונה ורצון, לא אמרי' לא פלוג, ואי"צ המתנה.
- (י) נפק"מ, תחב כף בשרי מלוכלך לתוך סיר שמבשל פסטה פרווה, כי נוח לו, לדע"ק אי"צ להמתין, כי הבשר לא הכניס שם בכוונה ורצון. ואילו ליד יהודה חייב להמתין, כי לא השתדל להסירו.
- (יא) חכמ"א מביא ש"ך לדינא, אך היד יהודה מביא א"ר שחולק. א"כ, אפ' כשרוצה להקל כהש"ך, מ"מ לא יעשה כן אלא כששרי בין לדע"ק ובין ליד יהודה.
- (יב) כגון, צי"פס ממסעדה בשרי שטגנו בשמן שטגנו בו בשר, האם צריך להמתין אחריה. להחולקים על ש"ך, ודאי, כי בלוע ממשות של מרק עוף. להדברי יואל, הוא בשרי ג"כ. וגם ליד יהודה ודע"ק, הטעם הוא בכוונה ורצון; ולכן הוא בשרי לכו"ע. [ויל"ע] אי צריך לכל זה, כי אינו רק טעם של בשרי שנכנס לצי"פס, אלא הוא בלוע ומלא עם מרק זו, ואילו סוחט היה נוטף שמן, א"כ אינו כבלע טעם השמן, אלא ספוג בשמן ממש, ובעין. כגון, גזר ממרק עוף, האם יש בה נ"ט של בשר, או שבלוע כולו במרק עוף, וכאילו שתה כוס מרק.]
- (יג) יל"ע, הזמין פיצה בחנות, וראה העובד מתחיל לפרר גבינה קשה עליו, וצעק לו לעצור כי לא רצה להמתין ו' שעות, ועכשיו אינו ניכר מהו הקשה ומהו הרגיל. האם צריך להמתין אחריה. העובד הניח בכוונה ורצון, ושלא בטעות, ואילו המזמין משתדל והלואי שלא יהיה שם. ועיין בזה, האם יש כאן הש"ך אפ' לדעת הדע"ק.
- (יד) יל"ע, אכל בשר מצלחת, וסיימו, והיה עליה לכלוך בעלמא. שמו עליה חתיכת קוגל פרווה. משהו אחר אכל הקוגל, ועכשיו הצלחת נקי. האם האוכל הקוגל חייב להמתין ו' שעות.

^{קב} ב' כ"ו.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(טו) והנה, בציור של הש"ך, אם רואה תוך תבשיל הפרווה מעט מן הלכלוך שבקדירה, ולהדיא אוכלו, אין שום צד בהש"ך להקל בזה, כי אכל להדיא בשרי. א"כ, הגדר של 'להדיא' אינו ברור, כי אם ראה נגד עיניו, ואכל הכל בעינים סגורות, ועכשיו איננו, האם זו לא אכילה להדיא!? א"כ, בנידו"ד יראתי להקל, מלבד הא דיש כ"כ הרבה צדדים בהש"ך.

(טז) רעק"א מיישב קושיית הש"ך באופ"א, דקדירה מקונחת עדיין יש נפק"מ לענין דבר חריף שלא מהני ביה נ"ט בר נ"ט, מ"מ מותר לאכול אחריו גבינה, ואינו עושהו בשרי.

(יז) כל הש"ך ורעק"א היה לענין האם קדירה הזו עושהו בשרי. אבל אם כבר בשרי, ורוצה לאכול דבר שנתבשל בקדירה חלבי שלא מקונח יפה, או דבר חריף בקדירה מקונח יפה, בזה לא דיברו.

(יח) ועם כל זה, מו"ר ס"ל דמי שאוחז תוך שיעור המתנה, יכול לאכול דברים הפרווה בשמחה או חדר אוכל מסוג השני, דמקסימום הוא כלי בשרי/חלבי, ונ"ט בר נ"ט, ועוד סתם כלי אינו ב"י. ולחוש דילמא הגיסו עם כף מלוכלך, בזה יש ש"ך [לפי דע"ק], ויש גם ביטול. וכ"ז הוא היכא שליכא 'ריעותא'^ק שמישהו השתמש בכף מלוכלך.

(יט) וכ"ש שאי"צ להתמתין אחרי מאכלים הללו.

(כ) מתבאר, דיש קולות בדבר שהוא תבשיל ולא בשר בעין. ויל"ע בגדר תבשיל של בשר או של חלב, לשו"ע יש נפק"מ לענין חיוב נטילה, וע' רעק"א לגבי קינוח והדחה. כגון, שוקולד שיש 3% חלב, האם נקרא חלב בעין או תבשיל של חלב. ובמה זה חלוק מתפו"א מהטשולנט שהוא תבשיל של בשר, והמרק עוף שג"כ דינא הכי. ועיין. לדידן אין נפקותא בהנהגא. וע' ט"ז סק"ה, עיי"ש היטב.

(כא) חלה שהוחמו ע"ג סיר בשר, האם מותר לאכלו בחלב, והאם צריך להתמתין אחריה. לכאו', להתמתין אי"צ, אך לאכלו עם גבינה לא. ולאכול כשהוא כבר בשרי?

(כב) קוגל שנתבשל בתנור באותה שעה שבישלו בשר, כמדומני שמו"ר היקל שלא להתמתין אחריה. ולאכול תוך שיעור המתנה? כן. וע"ע מש"כ בסי' צ"ב לגבי תנורים.

(כג) חובת נטילה, כ' רמ"א הוא להאוכלים, ולא להשמש. וע' ש"ך דחולק, וס"ל דשמש חייב יותר מכולם.

(כד) ע' ט"ז סק"ה לבאר האם למרק יש לו דין תבשיל של בשר או לא, וחילק בין עב לצלול. ולא הבנתי ההבנה בזה.

--- סעי' ד' – לבער פת, ומפה ---

מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה. ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר (וכן להיפך אסור) (כן משמע בלחוד). וכל שכן שאסור לחתוך גבינה, אפי'

^ק וראיתי בעיני בשמחה עם קייטרינג, שהמגש הגדול של בשר של מנה ראשונה נגמר, הלך למטבח, ומילא אותו באורז למנה השנייה, ולא ניקה כלום. וא"כ, אולי בשמחות כאלו, כל שאינו לוקח מהמגש הראשון יש ריעותא שהיה בו בשרי.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

צוננת, בסכין שרגילין לחתוך בשר. ולא עוד, אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר. הגה: וכן להיפך נמי אסור. מיהו על ידי נעימה בקרקע קשה, שרי (צ"י צקס א"ח וכל (זו). אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים, ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר. ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג של ישראל.

פת ומפה

- (א) בסעי' זו השו"ע ורמ"א ממשיכים בהרחקות בשר מחלב. וכ' שו"ע דצריך לבער ולהסיר מעל השולחן השיוורי פת שאכלו עם גבינה לפני סעודה בשרי. וגם צריך להחליף מפה.
- (ב) וע' אג"מ^ק שכ' דהנ"מ הפרוסות, אבל הכבר, מעיקר הדין יכול לקחת מסעודה זו לסעודה אחרת, שגזרו על פרוסות כי בזה נוגעים ונוטפים, אבל הכבר לא אסרו דלא שייך הנ"ל. ממשיך ר' משה, דזה מעיקר הדין, אבל מצוה מן המובחר להקפיד בכל מה שהביאו לסעודה מסוג אחת, לא להביא לסעודה אחרת. וכ"ה בערוה"ש ט"ו.
- (ג) ר' משה דיבר על פרוסה, ועל ככר. אבל מה על חצי ככר. לכאו' תלוי איך מתייחסים אליה, כפרוסה או ככר. וינהג ע"פ עם שכל.
- (ד) [יל"ע, היכא שאסור, האם הוא חובת זהירות, או שזה גזירה ואיסור דרבנן. נפק"מ, עבר ובישל חלה זו במחבת, האם רשאי לאכלה, והאם המחבת טעון הגעלה.]
- (ה) ממשיך שו"ע, אפ' הסיר הפירורים, עדיין אסור לאכול מאותו שולחן או מפה. והטעם, משום שיירי טיפות וכו'.
- (ו) בדה"ש סקק"א כ' דמפה א' צד א' [מזרח] בשרי וצד א' [מערב] חלבי, מדינא שרי, אבל אינו הנהגה ראויה, כי יתחלפו א' עם השני.
- (ז) יש שכתבו, מובאים בדה"ש סקק"ב, דהא דאותו שולחן או מפה אסורה, הנ"מ כשאוכלים בלי קערות, אבל היכא שהאוכל תמיד מונח בקערה לית לן בה. אמנם יש חולקים, ומנהג ישראל להחמיר בזה, ושיהיה ב' מפות, או מפה אחת והשולחן היא לסוג השני. וע' בדה"ש שם בביאורים שטרח להסביר המחמירים, הלא זה חשש רחוקה, והלא יהני לנקות השולחן, וכ' משום כלים רותחים, ובליעות וכו'.
- (ח) בקיצור, נהגו להחמיר, הגם שמדינא, לדידן שאוכלים מצלחת, והכל על השולחן הוא כלי שני, יש מקום להקל.
- (ט) שו"ע אוסר לחתוך גבינה צוננת, ואפ' פת שדעתו לאכול עם גבינה, עם סכין בשרי. רמ"א מביא שנעיצה בקרקע שרי, ואכ"מ. ומסיים, כבר נהגו כל ישראל שיהיה להם ב' סכינים, ושיהיה ניכר איזה שייך לאיזה סוג, ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות.
- (י) והנה מבואר, דלפני שנועץ הרמ"א אוסר, והמנהג להחמיר היה אפ' אחרי הנעיצה. וא"כ, לחתוך עוגה עם סכין בשרי נקיה, ודעתו לאכול משאר העוגה למחר עם הקפה שלו, אסור.

סימן פ"ט – שלא לאכול גבינה אחרי בשר

(יא) אמנם, נקודת הכסף מבואר דנעיצה הוא להסיר השמנונית. לפיכך, בזמננו שיכולים להדיח היטב, אולי אינו אסור מדינא בציור הנ"ל, אלא מפני החומרא והמנהג. וטעם המנהג והחומרא לפי"ז, הוא שמא לא נעץ כראוי וכתיקונה. ולפיכך, דבר שמדינא אי"צ נעיצה, אין אפ' מנהג להחמיר.

(יב) אמנם, בבדה"ש מבואר דהמנהג אינו משום שלא ינעוץ כראוי, אלא אינו קשור בכלל לנעיצה, והחשש שמא ישאר על הסכין עצמו בשר [על הידית] ויעבירו לתוך החלב, או שישתמשו בסכין זו בסעודה שכנגדו ממש, סכין בשר לחתוך גבינה. ולפי טעמים הללו, כל החשש הוא רק היכא שהוא מבשר לחלב ממש או להיפך, אבל אם הולך דרך פרווה באמצע לית לן בה. וא"כ, עוגה הנ"ל שרי. וע"ע ט"ז.

(יג) וכ"ז הוא לפלפולא, אבל בהנהגה אין לשנות מהרמ"א ומנהג ישראל.

(יד) הרשמה של סכין חלבי, הנו"כ כתבו חריצים. ולא דווקא, אלא כל שניכר, כגון צבע.

(טו) בדה"ש קי"ג אינו רק סכין, אלא כל סכו"ם יעשה כן, וירשום, או שיהיה סוגים שונים. וכ"ה מנהג ישראל.

(טז) ע' ט"ז דכל המנהג והנעיצה הוא לענין בשר לחלב ולהיפך, אבל לפת, הדחה מהני, ואין מנהג להחמיר. אך הש"ך מבואר דהנעיצה והמנהג היה אפ' מבשר לפת. וע"ע ערוה"ש ט"ז.

(יז) דהיינו, נעיצה, והדחה היטב שווים, כ"כ ט"ז. וכו"ע מהני מבשר לפת, אלא שש"ך כ' דיש מנהג להחמיר בזה, ואילו הט"ז ס"ל דהמנהג היה מבשר לגבינה, ולא מבשר לפת.

(יח) נמצא, מי שנמצא בחופש, ואין לו אלא סכין אחת בשרי, ורוצה לחתוך לחם לאכול עם חלבי, מדינא שרי, אלא שלהש"ך יש מנהג להחמיר. והקילו חכמ"א וערוה"ש בשעה"ד.

(יט) מגש Highchair יהיה א' לחלבי וא' לבשרי. באמת? חומרא גדולה?

— לא נלמד כאן סי' צ' הנוגע להלכות מליחה, אלא נמשיך לסי' צ"א —

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

סימן צ"א – דיני בשר וחלב שנתערבו

--- סעי' א' וב' – נגיעה בצונן, הדחה ---

סעי' א': בשר וגבינה שנגעו זה בזה, מותרים, אלא שצריך להדיח מקום נגיעתן. ומותר לצור אותם במטפחת אחת, ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה.

סעי' ב': כל מידי דבעי הדחה, כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן, אסור לכתחלה, דילמא אכיל בלא הדחה. ודווקא מבושל, דלאו אורחיה בהדחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה, כגון בשר חי וכיוצא בו, שרי לכתחלה. הגה: ודווקא דבר שיש בו לחלוחית קלת, אבל דבר יבש ממס, אם לא בלע הכלי רק בלונן, מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל (ד"ע). וע"ל סימן קכ"א.

צונן, הדחה, שפשוף

(א) תחילת הסימן עוסק בבשר וחלב שנתערבו בצונן. המשך הסימן איירי בחם, והיא הנפק"מ היוצאות מהכללים שמצינו בסי' ק"ה. ולכן, נלמוד כאן עד סעי' ג', ואח"כ נדלג לריש סי' ק"ה, ואז נחזור להמשך הסימן.

(ב) פסק שו"ע בסעי' א' בשר וגבינה שנגעו זה בזה בצונן, מותרים אחרי הדחה. ומותר לצור אותם במטפחת אחת, ולא חיישינן שיגעו. ובסעי' ב' כ' דכל היכא שצריך הדחה, בדבר שאין דרכו בהדחה, אסור לכתחילה לעשות כן, דילמא ישכח ויאכל בלא הדחה. אבל בשר חי, דדרכו בהדחה, מותר שיגעו אף לכתחילה. שאר סעי' ב', והרמ"א, יתבארו לקמן.

(ג) ההיא דמטפחת אחת, מבואר מחכמ"א^ק, לא שארזן יחד ונוגעין, אלא זה כרוך בצד זה, וזה כרוך בצד זה. דהיינו, אינם נוגעים אהדדי, כי זה אסור, כמו שמבואר כאן, וכמו שמבואר בסי' צ"ה שאין להניח כד חלב ליד בשר, כשאינ מחיצה, וכאן שרי כיון שכל א' ארוז בפנ"ע^י.

(ד) זה נוגע בטיולים ונסיעות, שלא יארז בשר וחלב יחד כשאינם מכוסים בפנ"ע.

(ה) כגון, הקונה מוצר בשר, וגם יוגורט, ומניח שניהם באותו שקית, ונוגעים, יש לחוש שהלחלוחית שיש על מוצר הבשר יטוף על מכסה היוגורט, ואז אם יתחוב קש דרך המכסה, מערב בב"ח. ולכן יזהר בזה.

^קה מ"ב ג'.

^יי יל"ע, א"כ מה הרבותא, מה בכך ששני הסודרים מחוברים אהדדי ובאמת חדא הוא.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

- (ו) כ' ש"ך סק"א הא דבעי הדחה, היינו כשא' מהם הוא לח, אבל שניהם יבשים, אי"צ אפ' הדחה. אחרונים ביארו, דיבש, היינו יבש לגמרי. וא"כ, יבש ביבש מותר לצור אותם יחד.
- (ז) לח, לכא' היינו לח מחמת עצמו, ולא לח מחמת שהודחו. יד יהודה כ' דהיתר זה אינו נוגע כ"כ, שיהיה ב' דברים יבש כ"כ. ועוד, אם א' מהם מדברים הנפרכים, ויש פירורים, אסור גם להש"ך.
- (ח) כ' חו"ד^ק דש"ך זה הוא נגד רמ"א סעי' ב', דאיירי לגבי כלי נקי צונן, ואוכל יבש צונן, ויש אריכות אם ומה מותרת. אלמא דלא כש"ך, דלדידיה, כל יבש ביבש שרי. וכ' חו"ד דבלא"ה הש"ך שם חולק על הרמ"א. [אולי יש אופן ליישב הש"ך כאן עם רמ"א שם, דכלים שאני, ואכ"מ.]
- (ט) רעק"א ג"כ ממשיך הגבלות על קולא של הש"ך, וכ' בדבר מלוח אין היתר. פשטות הכוונה, דבר מלוח בטעמו, שנבלע בהרבה מלח, ועי"ז המלח מוציא הלחות ובליעות אף יבש ביבש. וכן משמע בחו"ד. אך יד יהודה כ' דכוונת רעק"א היינו היכא שיש מלח מונח בעין ע"ג^ה. וכן נקט בדה"ש.
- (י) מסקנא דמילתא, כדברי היד יהודה, והכל לפי ראות עיני המורה.
- (יא) הדחה, מבואר מפ"ת סק"א דבדבר שאינו שמן אלא כחוש, הוא דבעי הדחה לחוד בלי שפשוף. אבל בדבר שמן, בעינן הדחה יחד עם שפשוף.
- (יב) מאידך, בדה"ש בשם ריב"ש מוכיח דכל הדחה בעלמא לאו שמיה הדחה, ורק הדחה יחד עם שפשוף הוא נקרא הדחה, אפ' בדבר שאינו שמן אלא כחוש.
- (יג) פמ"ג כ' דבכל אופן בעינן הדחה עם שפשוף גדול, וכל שאינו אורחיה בשפשוף היטב, אינו נכלל באורחיה בהדחה. וכ' ערוה"ש דזה חומרא בעלמא, כי מדינא שרי, ולא אמר כן אלא משום דמכוער הדבר.
- (יד) חו"ד כ' דכשיש שמנונית, וגם דוחקא, בעינן שפשוף. ושמנונית לחוד, או דוחקא לחוד, סגי בהדחה בעלמא. כ"כ פ"ת בשמו.
- (טו) אך, החכמ"א^{קט} וערוה"ש כתבו דוחקא לחוד או שמנונית לחוד בעי שפשוף היטב. גדרו של שמנונית אינו ברור. ועמש"כ בס"ד בסי' ק"ה.
- (טז) פ"ת כ' דנקרש צריך שפשוף גדול. וע"ע יד יהודה דמוסיף חומרות. והעיקר, שיוודא שהוא נקי מכל ממשות.
- (יז) בדבר רך, שנינו בסו"ס צ"ו דהדחה ושפשוף לא מהני, רק גרידא. ומובא כאן בפ"ת, למרות ששאר מפרשים ונו"כ סתמו. וע"כ סמכו על שו"ע להדיא לקמן.
- (יח) היכא שלא עשה התיקון המפורט למעלה, יל"ע מה דינו. היכא שנתבשל, בדרך כלל כל ממשות שהיה כאן נתבטל בששים. אבל היכא שלא בשלו, אלא עדיין כאן^ק, אלא שאינו רואה שום ממשות, או שנצלה, אינו בטל בששים.

^ק ב'.

^{קח} כגון בייגלה.

^{קט} מ"ב א'.

^{קי} דהיינו, אינו בכל החתיכה אלא רק בשכבה עליונה.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(יט) אמנם, אעפ"כ הט"ז ופ"ת סק"א, וכ"מ בחכמ"א מיקל, כי ס"ל דהלכה זו אינו לעיכובא אלא לכתחילה. מאידך, הפמ"ג, מובא בבדה"ש מחמיר בזה. דהיינו, מח' אם הלכה זו חומרא או מדינא. ואיירי גם היכא שאינו רואה שום ממשות בעין, דאל"ה פשוט שאסור לאכלו.

(כ) **מעשה שהיה, חתך כמות מרובה של גבינה בולגרית, עם סכין בשרי לא מקונח היטב.**

(כא) ויל"ע האם נקל משום ביטול בששים, הואיל והיה כמות מרובה, דומה ללימונים של סו"ס צ"ו. אמנם, כאן, אי היה גורד כל חתיכה היה מותר, א"כ נימא דשיל"מ. מאידך, אינו קל, ואף א' יעשה את זה בפועל, א"כ מסתברא דבזה לא נימא דשיל"מ, אלא שהוא בטל. ועוד, וכך הוא עיקר הצירוף, להט"ז בלא"ה שרי, כי אינו אלא הלכה לכתחילה.

(כב) **עוד מעשה שהיה, תינוק אוכל פיצה ותחב ידיו על עיסת חלה. ניקו מה שראו לעיניהם, ואפם. האם החלות אלו מותרות עם בשר. כי לא עשו הדחה כדין. אין כאן ביטול, כי מה שצריך להסיר ע"י ההדחה הוא בשכבה עליונה.**

(כג) במעשה שהיה מותר, כי נגע במקום אחד, ואפאו ממנו כמה חלות, א"כ היה ביטול ברוב.

(כד) כל הנ"ל איירי בב' מאכלים דבר גוש, ולא בבשר עם חלב נוזלי, דבזה חמיר טפי מחמת פילי, בסעי' ז', בס"ד.

(כה) **סעי' ב' איירי בבשרי על כלי חלב, או היתר על כלי איסור, ויש דעת הרמ"א, דעת הט"ז, ודעת הש"ך.**

(כו) נאריך על הרמ"א והט"ז לקמיה, אבל כאן נאריך על הש"ך, כי הכי קי"ל.

(כז) היוצא מדבריו החריפים של הש"ך, מותר לכתחילה להניח בכלי איסור, או כלי חלב לבשר ולהיפך, היכא שנתקיימו הני ה' תנאים: קערה נקי, אוכל שאינו חריף, צונן, אינו חרס, בעראי; ואז מותר.

(כח) הטעם שמותר רק עראי, הוא משום דחוששין שמא יבא להשתמש בו בחם. וכ' אג"מ^{קיא}, דאפ' אם מיוחד כלי האיסור זו לצונן, עדיין אסור בקביעות, כי עדיין יש לחשוש. ויש להסתפק אם ר' משה מיקל כשעשה מעשה לייחדו לצונן. כגון ישיבה שהיה להם מצקת שנטרפה, וקשרו אותו אל הכלי של הפטל, האם עדיין יחמיר ר' משה להשתמש בו בקביעות. ומשמע שם מדבריו שכן יחמיר.

(כט) יל"ע, היכא שנתקיימו כל הני תנאים, האם מותר לכתחילה גמור. ורמ"א, סי' קכ"א כ' 'כגון בבית עכו"ם'. משמע, כשאין לו ברירה אחרת, או שעה"ד, אז שרי, אבל בלא"ה, הואיל ויש ברירה אחרת, ודאי יברור בהכלי המותר. אמנם בחכמ"א^{קייב} משמע אפ' אינו שעה"ד כ"כ, ומתיר אף בבית ישראל^{קייג}.

^{קיא} יו"ד א' כ"ג.

^{קייב} ע' נ"ו א' וב'. ולא מצאתי.

^{קייג} וכן מבואר ממ"ב תנ"א סקט"ו.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(ל) כגון, האוכל קורנפלקס בארוחת בוקר, ושם לב באמצע שמשמש בכף בשרית. האם יכול להמשיך. זה נקי, צונן, אינו חריף, אינו חרס, עראי; וא"כ, האם באמצע השימוש נחשב כבר בדיעבד, או שהוא לכתחילה על אכילות הבאות. נפק"מ, האם יעמוד ויטריח עצמו ללכת לצד השני של החדר לקחת חלבי. מו"ר היה נוטה להקל, ובפרט שמסתמא כף הזו אינו בשרי באמת.

(לא) אמרנו, בחרס אף עראי בצונן אסור. כגון, להניח פירות על סט חרסינה China לא כשרה. ויל"ע בטעמא דמילתא.

(לב) מצינו טעם א' בריטב"א חולין קי"א: ד"ה ההיא פינכא, דהואיל וכלי חרס אין לו היתר בהגעלה, ואורחיה בחמין, ואין לה היתר בחמין, א"כ לא חזיא, חיישין שמא יבא בטעות להשתמש בחמין, ולכן אסרו להשהות בביתו ולהשתמש אף לצונן [לאפוקי ממתכות וכדו', שלא רצו שיזרקו מביתו].

(לג) עוד טעם מובא בחכמ"א קי"ד משום דחרס יש לה כח מיוחד שמפליט אף בצונן.

(לד) נפק"מ בין הטעמים, היכא שחז"ל לא אמרו שיוציאו מביתו. כגון שאינו שלו אלא בבית עכו"ם, דלטעם הראשון שרי, משא"כ טעם השני. כגון, צלחת חרסינה China במלון, לפירות.

(לה) עוד נפק"מ בשפתי דעת ג', מתכת שא"א בהגעלה דילמא פקעי; לטעם ראשון אסור צונן עראי, משא"כ לטעם שני.

(לו) ועוד נפק"מ, בברו"פ קטו, כלי חרס בשרי בבית ישראל עבור חלבי צונן עראי, כגון גבינות יבשות. כאן, שפיר חזיא, לבשרי, א"כ טעם הראשון שחז"ל רצו שיזרוק מביתו לא שייך כאן. משא"כ לטעם השני.

(לז) לדינא, הכרו"פ מיקל, ובפרט שחרס שלנו מצופה, א"כ יתכן דלטעם השני ג"כ מותר. ולמעשה יש להקל.

(לח) וע' לקמיה שנביא מקילים שחרס שוה לשאר חומרים.

(לט) נחזור עכשיו לדון בדעת הט"ז. מביא דרכי משה שבא ליישב סתירה בין גמ' פסחים ובין בעל העיטור, מה דין צונן בכלי איסור. דרכ"מ מציע כמה חילוקים, כגון לחלק בין חמץ לאיסור, או שיש לחלק בין יבש ללח, או שיש לחלק אם הכלי איסור בלע בחמין או בלע בצונן, כגון בכבישה, או שיש לחלק בין מקונח לאינו מקונח.

(מ) והיוצא מדברי הרמ"א, שאם הכלי איסור נקי, ובלע מצונן, מותר לתת עכשיו היתר אם הוא יבש וצונן. לפי"ז, לשתות מים צוננים מכוס שאינו כשרה, אסורה, כי הוא לח, וגם הכוס בלע מחם [כגון כוס קפה].

(מא) אמנם, בסי' ק"ה סעי' י"ג לגבי חריף בכלי צונן, מדינא מותר, ויש תע"ב מטעם אחר. וק', הא כאן אינו פשוט כ"כ. ותורת חטאת מיישב את זה, לחלק בין נקי לאינו נקי. ט"ז מסרב ביישוב זו בשופ"א. עוד יישב התו"ח, בסי' ק"ה בלע בצונן, ולכך שרי, משא"כ כאן. ט"ז כאן ממשיך ליישב הרמ"א הנמצא אצלנו, ומשנה הגרסאות, ועושה טעות סופר.

קיד נ"ו ב'. וגם זה לא מצאתי.
קטו כרתי א', פלתי ב'.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(מב) למסק', הט"ז ס"ל, כשהכלי נקי עכשיו ובלע מצונן, מותר יבש חם, ולח צונן, וכ"ש יבש צונן. וכשבלע מחמין, לח אסור אפ' בצונן, ויבש מותר רק בצונן.

(מג) והק' חו"ד, נמצא לדעת הט"ז, כלי נקי שנבלע בצונן, כגון כבישה, מותר לתת לתוכה דבר יבש חם. היתכן? ובאמת, הט"ז לא כ' בלע מצונן, אלא כ' נשתמש בצונן, אך הוא אומר מהלך שלו בהרמ"א, ושם א"א לומר כזה. ועוד, מקורות של הט"ז איירי בנבלעו בצונן ולא רק נשתמשו בצונן.

(מד) וצ"ל בדעת הט"ז, דיש כאן כמה צירופים [שלא למדנו עדיין], שיבש בולע רק כ"ק, וגם תתאה גבר, וגם, איירי בבליעה של כבישה, בזה נוכל להקל.^{קטז}

(מה) יל"ע בדעת הט"ז, האם כשמתיר, מתיר אף בקביעות. כגון נבלע בחמין להשתמש ביבש בצונן, בקביעות, שהש"ך החמיר בזה. גר"א בהל' הגעלה משמע שהט"ז היה מיקל אף בקביעות.

(מו) וכן, לח צונן בכלי שנבלע בחמין, שאוסר הט"ז, האם יתיר בעראי. קשור, אבל אינו תולה על שאלה הקודמת.

(מז) עוד יל"ע, מדוע ס"ל להט"ז להחמיר בלח טפי מיבש. וע' חו"ד דמסביר, ביבש תמיד יהיה נפסק הקילוח, אף אם עירה, משא"כ בלח, ולכן בלח חששו והחמירו.

(מח) לדינא, הפוסקים^{ק"י} לא נקטו כהט"ז, לא מיבעיא לקולא, אלא גם לחומרא לא חששו, אלא נקטו כדברי הש"ך שהבאנו, ואינו מחלק איך הכלי בלע מתחילה.

(מט) פסק שו"ע, אסר להניח היתר צונן בכלי איסור צונן דבר שאין דרכו בהדחה, דילמא משתלי. הש"ך לשיטתו דמותר צונן, עם כל תנאיו, כ' דע"כ שו"ע מיירי כשאינו נקי ממש. ט"ז כ' דע"כ איירי בנקי ממש, ואעפ"כ אסור, וכשיטתו.

(נ) שו"ע מתיר לכתחילה דבר שדרכו בהדחה. דעת הרא"ה מובא ברעק"א ס"ל דזה רק באוכל עם כלי, אבל אוכל באוכל לנגוע זו בזו, אינו מותר לכתחילה אף אם דרכו בהדחה. מאידך, דעת הרשב"א, להקל אף באוכל לאוכל, וכ"ה בפ"ת סק"ג.

(נא) וכן נפסק להלכה באג"מ^{ק"ח}, לענין דם בכבד, מותר לכתחילה כיון שאורחיה בהדחה, אע"פ שהוא ב' מאכלים.

(נב) כגון, בלנדר מקל ידני, פרווה, לקצוץ כבד עוף צונן, מהו. אינו חריף, דרכו של הכלי פרווה הוא בהדחה, ואינו בקביעות, ולכן לכאו' מותר לכו"ע. אך למעשה אין להקל, חדא משום דאולי סכין חמיר טפי, ואכ"מ, ועוד, כל בלנדר יש מעל ה'סכין' 'חורים' וסדקים שאינו יכול לנקות, א"כ שוב אינו דרכו בהדחה.

(נג) והיתר זה שייך לשאר כלים, כגון Potato Masher.

(נד) דרכו בהדחה, האם תולה כל א' וא' לחודיה, או בדרך העולם. מסתברא דבעינן דרך העולם, וגם דרך שלו כדי להתיר. לאפוקי ממי שמיקל בזה.

^{קטז} ק"ל, הא לכה"פ קליפה יאסר.

^{ק"י} חכמ"א, אג"מ, בדה"ש, ועוד.

^{ק"ח} א' ל'.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(נה) חרס, אמרנו שהש"ך מחמיר בזה אפ' עראי. והבאנו הכרו"פ וכו'. ודע, שהחוו"ד קיט משוה חרס לשאר כלים, והחכמ"א מיקל כזה לצורך שבת.

(נו) בקבוק חלבי של תינוק, שהיה דרכו בחמין, שרוצה להכניס לתוכו מרק עוף פושרין, מה דינו. לכאו' זה עראי, ולהש"ך שרי. ואם תרצה לחוש שזה חרס, הלא יש גם הכרתי להקל בזה. וכ"ת הלא לח הוא, הלא להש"ך לא איכפת ליה. ואם עושה כן כל ליל שבת, מסתפקנא אולי זה קבע. לכאו' כן.

(נז) חברת קייטרינג שמשתמשת במדיח של מלון לא כשרה עבור כלים זכוכית. ולפי"ד בסי' צ"ו כל הכלים בלועים עם בשר טמאה. ויל"ע, מהו להשתמש בצלחת הזו לצונן.

(נח) וזכוכית, יש שאלה האם דינו כחרס, אך בזה נצרף דעת החוו"ד שאין חומרא בחרס. ועיקר השאלה הוא, האם זה נקרא עראי. כי כלפי האורחים ה"ל עראי, אבל חברת הקייטרינג עושים את זה כל לילה. וכן יל"ע לענין לשותות משקה בכוס זכוכית במלון.^{קב}

(נט) לאור האמור, מי שנמצא בבית נופש, ורוצה לאכול צונן על צלחת אמיתי ולא חד פעמי, או שרוצה לקדש בכוס אמיתי ולא חד פעמי, יכול לקחת מכליו של גוי. צונן. עראי. בית גוי. החרס, מצופה, וגם יש חוו"ד. כ"ז מדינא מלבד הרגשים.

(ס) וכן מי שירש סט כלים חרסינה מסבתא שאינה שומרת תו"מ, להשתמש בצונן אינו אסור אלא בקביעות. כגון כל יום ראשון.

(סא) מי שרוצה להגיש גלידה חלבית, והכלי המתאים ביותר הוא כף הגשה בשרי זה נקי, עראי, אינו חרס, אינו חם או חריף, ושרי, אף בבית ישראל.

(סב) וכן מי שרוצה להכין סלט חלבי בקערה גדולה שהוא בשרי. אמנם ציור זו וזה שלפניו, אינם מותר אלא בעראי, ולא בקביעות, וכמו שנתבאר.

(סג) **מעשה שהיה**, שכן גוי ביקש לשאול כלי הגשה מסט של כלים של שבת, חשש חרס, עבור ארוחה שלו. והיה אופן שלא היה חשש של דברים חמים או חריפים, אלא הכל צונן. והיה נאמנות כאן. וכל השאלה, כי ישתמש בצלחת זו עבור דגים וגבינות ובשרים לא כשרים, צוננים, עראי.

(סד) ולכאו' השאלה לדון כאן, הא זה צריך הדחה אח"כ, א"כ אסור לכתחילה. אמנם, דרכו בהדחה, א"כ שרי, אלא שאם ידיחו הגוי, יהיה אסור מטעם המדיח. ולכן חייב להתנות שהגוי יחזיר הכלים במלוכלך. ואז הכל שרי, מדינא, ולא מהרגש. [כי החרס יש חשבון של הכרו"פ].

(סה) המקבלים ארוחה בטיסה, עם השגחה טובה ונאמנה, עדיין צריכין ליזהר מאריזה החיצונה שהיה בתנור יחד עם אוכל הלא כשר, א"כ כל ממשות ולחלוחית שיהיה על האריזה הוא ממש לא כשרה. וא"כ יפתח במשנה זהירות, ואז ירחץ ידיו, וכ"ש שלא יפתח עם מזלג שלו. וזהו דבר שאנשים לא שמים ליבם אליו.

^{ק"ט} ד'.

^{קב} לפי הטעם שיבא להשתמש בחמין, הלא האורח אין לו חשש זו כיון שהוא עראי. אבל החברה אסור לעשות כן. כך נראה לי.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(סו) ע"ע מ"ב שכ"ג סוסקל"ז, שפשוף היטב לא יעשה בשבת, דהוי כמתקן כלי, משא"כ הדחה, מותר. וק', הא אינו מתקן הכלי יותר מהיכא שבעי הדחה, אלא מסיר מה שנדבק יותר, א"כ מדוע זה נחשב יותר כתיקון. ועיין. ואולי תולה על דינו לכתחילה בדיעבד.

--- סעי' ג' – בשר לגעת בלחם ---

צריך ליזהר שלא יגע בשר בלחם, שאם יגע בו בשר, אסור לאוכלו עם גבינה. וכן יזהר שלא יגע בו גבינה, שאם יגע בו, אסור לאכלו עם בשר.

נגיעת בשר בפת

- (א) פסק שו"ע הואיל ולחם אינו דרכו בהדחה, צריך ליזהר שבשר לא יגע בלחם, שאז אסור לאכול בגבינה, וכן להיפך.
- (ב) ובדה"ש טרוד כאן, מאי קמ"ל, הא בלא"ה בסי' צ"ז אסור לאפות לחם בשרי או חלבי, א"כ הפת אסורה. ואולי כאן אינו בשעת אפייה, וא"כ תחילת עשייתו היה בהיתר.
- (ג) ועיי"ש שהבאנו עוד תי' בשם התו"ח, דכשהוא ודאי, נאסרה, וכשהוא ספק, הוא בכלל הזהירות של שו"ע.
- (ד) וע"פ יישוב זו, כשהוא רק ספק, כגון סעי' שלנו, ולקח הלחם והיניחו עליה סוג הנגדי, האם רשאי לאכלו. מסתמא כן, כי לא מחזקין בריעותא, והוא רק חובת הדחה שנקל בדיעבד. וכ"פ פסקו"ת, ובדה"ש, למרות שאין מקור קדום לזה.
- (ה) הק' יד יהודה, בסי' צ"ז יש היתר היכא שהוא כמות מועטת, וא"כ כאן נמי ניקל בכמות מועטת. ותי', התם איירי בעושה לחם בשרי או חלבי מועטת, כי רוצה בכך, אבל כאן מיירי בסתמא, שלא מכוון לכך, ואינו מייחד למין הנגדי, וא"כ יש חשש שיתערב, ולכן אסור.
- (ו) ולכן, אם מייחד לחמנייה זו לאכול עם יוגורט שלו, מותר להניחם יחד, כי לא גרע מעשיית לחם חלבי. וכל האיסור כאן הוא בלחם סתם. וע' דרכ"ת דאינו משמע כדברינו. והעיקר כמש"כ. וע"ע מה שנרחיב ע"ז בסי' צ"ז, בעז"ה.
- (ז) ובעצם האיסור כאן, מבואר מהש"ך ופ"ת דאינו אסור בעצם, אלא דצריך להדיח או לגרור וכו', והשו"ע קאמר דאסור לעשות כן לכתחילה משום סעי' הקודם, ואם עשה כן אסור עד שיתקן.

--- סעי' ד' – תתאה גברקבא ---

בשר וחלב רותחין שנתערבו יחד, ואפילו בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח, הכל אסור, משום דתתאה גבר. אבל

קבא ע"ע סי' ק"ה סעי' ג', ומש"כ שם.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

חלב רותח שנפל על בשר צונן, או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן, קולף הבשר, ושאר הבשר מותר (וצמקום שהצק לריך קליפה, אם לא קלפוהו וצקלו כד, מותר צדיעצד) (ארוך כלל כ"ט) והחלב מותר כולו (רמז"ס ור"ח ור"י וע"פ) ואם נפלו זה לתוך זה צוננים, מדיח הבשר, ומותר.

סדר הדברים

- (א) בפסחים ע"ו. נחלקו רב ושמואל אם תתאה גבר או עילאה גבר, וקיי"ל כשמואל דתתאה גבר הואיל ויש ב' ברייתות כוותיה.
- (ב) ודין זה מובא בסי' ק"ה סעי' ג' לענין בישול, ושם סעי' ו' לענין צלי, וכאן סעי' ה' וו' לענין מליחה. זה אצל זה, בסי' ק"ה ג'. כלים, ג"כ שם, שהמהרש"ל החמיר.
- (ג) מכלי לאוכל, רעק"א בסי' ק"ה סעי' ג' מוכיח מהא דתחב כף לתוך קדירה, שמשערינן במה שתחב ולא בכולו, דבכלי למעלה ואוכל למטה לא אמרי' תתאה גבר.
- (ד) בבליעה, מאוכל לאוכל ע' ש"ך ק"ה סקכ"א, ופמ"ג שם. פרי חדש מחמיר, והעיקר כמש"כ שם.
- (ה) תתאה גבר, היינו רק כשהוא עומד וקבוע במקומו, אבל אם הוא זה שזו, והעליון קבוע במקומו, עילאה גבר^{קכב}.
- (ו) ואם לזאת, מה נתחדש לנו כאן. כ' רעק"א וחוו"ד, כאן קמ"ל דאמרי' תתאה גבר אף לענין בב"ח ולא רק לענין תערובות ומחמת כן הגמ' שם הביא ב' ברייתות, להרוויח אף בב"ח. וביאר רעק"א, דהו"א בב"ח לא אמרי' תתאה גבר הואיל ואינו דרך בישול, קמ"ל דאעפ"כ אמרי' תתאה גבר, מדרבנן.
- (ז) החוו"ד כ' בנוסח אחר, דאע"פ שלא יגיע למאב"ד, קמ"ל אעפ"כ אסור מדרבנן.

במה נחלקו

- (ח) כאמור, נחלקו רב ושמואל אם תתאה גבר או עילאה גבר. והק' אחרונים, היתכן שיחלקו במציאות, הא יטעמו ע"י קפילא לדעת אם הטעם עובר או לא, ואיך שייך לחלוק על דבר כזה.
- (ט) הכרו"פ יישב דנחלקו אולי טעם קלוש עובר, שטעימה לא ירגיש בזה. [ק', א"כ מדוע נאסר].
- (י) נוד"ב^{קכג} וערוה"ש כתבו, הניחא לרש"י דקפילא מועיל רק לאחר ששים, מובן, אבל לשאר ראשונים, איך שייך שיחלקו, ותי', דקפילא לא יהני דילמא הטעם שירגיש באה מהקליפה. [שיקלפו?]

^{קכב} ע' ש"ך סקכ"ג.
^{קכג} בב"ח.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(יא) פמ"ג יישוב, טעימה לא יהני כאן, כי לא ס"ל דתמיד ולעולם עובר מלמטה ולמעלה, אלא נחלקו מהו הדרך, זה ס"ל תתאזהר וזה ס"ל עילאה, וא"כ נחלקו בכללי, וזה לא שייך לקבוע ע"י קפילא.

(יב) וא"כ, הפמ"ג יסכים דבעצם בכל ציור וציור יהני לטעום ע"י קפילא, אך אי"ז קשיא על רב ושמואל שנחלקו בזה. ובזמננו, לא סמכי' אטעימת קפילא, וכמו שנתבאר במק"א.

גדרו

(יג) **מעשה שהיה**, רצו להכין לסעודת ברית מילה 'מגדל', עשוי מדג רותחת, וע"ג גבינה צונן, וע"ג דג רותחת, וע"ג גבינה וכו', והרעיון שדג החם ימס הגבינה. אלא, שבטעות שמו עוף במקום דג.

(יד) והנה, התחתון היה עוף רותח, תתאזהר גבר, ואוסר כולו של הגבינה [וכולו של העוף שמתחתיו, כדין תתאזהר גבר שאוסר כולו של שניהם]. וכשהניח בשר השני על הגבינה, איך דנין תתאזהר גבר, האם דנין מהבשר התחתונה, או מהגבינה בקומה שתיים.

(טו) חו"ד ביאר הא דתתאזהר גבר, אין הענין שמחמם העליון ומרתיח אותו, אלא הוא ענין בבליעה, שמושך הבליעה ופולט בכל חתיכה עליונה. ואם לזאת, חתיכה השנייה של עוף אין בה תתאזהר גבר^{קכ}, אלא אדמיקר, וזה יאסר הגבינה שתחתיו כ"ק, וגם של העוף עצמו.

(טז) נמצא, עוף רותח, ועליה ג' פרוסות גבינה, וע"ג עוד עוף רותח – הראשונה נאסרה מתתאזהר גבר. העליונה נאסרה מכח העוף העליון. אך האמצעי מותרת^{קכ}!

שיטת ערוה"ש

(יז) הק' ערוה"ש, בגמ' שבת לגבי אמבטי מבואר שהעליון יכול לצנן התחתון, אלמא, לא בכל אופן אמרי' תתאזהר גבר, א"כ מהו גדרו בדיוק.

(יח) ועפי"ז כ' ערוה"ש, דלא אמרי' תתאזהר גבר אלא כשהתחתון יותר גדול או שווה לעליון, אבל בעליון מרובה או גדולה, בזה לא אמרי' תתאזהר גבר.

(יט) ולא נקטו הפוסקים כדבריו, דהלא זה חידוש והגבלה גדולה דה"ל לשו"ע ונו"כ להזכיר, והשמיטוהו, ע"כ בכל אופן אמרוהו. ועוד, מגמ' לגבי קרבן פסח ג"כ אינו משמע כך.

(כ) והא דהק' מגמ' שבת, י"ל, אה"נ בכמות גדולה לא יבשלו, מ"מ בליעה מיהא עובר, וזו סוגיין כאן, לענין בליעה ולא לענין בישול [בתנאי שהתחתון עדיין יס"ב], כחוו"ד הנ"ל.

(כא) היכא שיש כלי שני למטה, ועליה כ"ר, המנחת יעקב דן בזה מי גובר. פמ"ג פושט, הואיל והוא 'דין' ולא סברא, ולא מחלקין. ועמש"כ בזה בסי' צ"ב סעי' ה' ו' ז', שהרכנו יותר בדעת המנחת יעקב.

^{קכ} כ"ז שלא באמת נתחמם ליס"ב. ואם נתחמם, יל"ע מה דינו.

^{קכ} כ"ז שלא נעשו אחת.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

אדמיקר

(כב) אפ' היכא שתתאה צונן, מ"מ אמרי' אדמיקר בלע כ"ק. וט"ז סק"ו מביא רש"י לפרש דעד שמצננו, מבליע כ"ק. ומביא או"ה ומרדכי שמכביד עליו, מחמת המשקל, מבליע.

(כג) וכ' ע"ז דרכ"ת^{קכ}, דא"כ, האוחז בשר רותח ע"ג בורקס פרווה צונן, ונוגעים, אך אוחזו בידו כדי שלא יכביד, נמצא להני ראשונים לא יבליע בהבורקס כ"ק, וישארו פרווה. ואם נצרף דעת החמוד"נ^{קכ} היכא שהיה לשנייה אחת [מעשה שהיה], נוכל להקל לא להמתין אחריה.

(כד) ש"ך סק"ז, אדמיקר בלע הוא אפ' בערוי שנפסק הקילוח.

קליפה בדיעבד

(כה) כ' שו"ע, אפ' היכא שנימא שתתאה נאסר כ"ק, מ"מ בחלב מותר כולו. וכ' רמ"א, דבמקום שבשר צריך כ"ק, ובשלו כר, מותר בדיעבד. דהיינו, מבואר מכאן, דקליפה כאן אינו אסור מעיקר הדין אלא לכתחילה, ולא לעיכובא.

(כו) הט"ז מק' מכל התורה כולה, דרואים שקליפה הוא אסור אף בדיעבד.

(כז) המג"א, מובא ברעק"א, מחלק בין הקליפה כאן, שהוא אכן חומרא, ובין שאר קליפות שהם מעיקר הדין כי כאן בב"ח אינו דרך בישול.

(כח) חילוק זה הוא די פשוט, וא"כ עלינו לברר מדוע הט"ז מיאן בזה. ואם משום סתימת הדברים לחוד, לא היה להט"ז להקשות כ"כ.

(כט) ובאמת, כשנעמיק, לכאנ' ישובו של המג"א צע"ג, וכה"ק חזו"א^{קכ}, הרי בגמ' פסחים הנ"ל כ' בתתאה גבר מדיח, ופריך וכי לא מבליע כלום, ומשני ומתקן הנוסח של הברייתא, דצ"ל קולף – וכי על לכתחילות וחומרות משנים גרסאות, הל"ל דאיירי מעיקר הדין – וע"כ כהט"ז, דקליפה זו אכן מעכב בדיעבד.

(ל) ועוד, איך שייך לומר שם דהקליפה לחומרא, הא איירי בקרבן פסח, ואם מחמירין שם אתי לידי קולא של איסור נותר.

(לא) וצל"ע דברי המג"א, וצריך לפרש הרמ"א ושו"ע בענין אחר.

(לב) הנה, מקור הענין לומר דבחלב אי"צ לקלוף, הוא מר"ת בתוס' פסחים שם, ולמד מכן מהא דיש ב' ברייתות, דמהשני רואים להקל כשנאבד הקליפה. רא"ה שם חולק.

(לג) ולפי דברי רעק"א שהבאנו למעלה, דברייתא השני הוא ללמד דגם בב"ח אמרי' תתאה גבר, א"כ אזל הכרחו של ר"ת.

(לד) הש"ך מבאר הרמ"א לחלק בין היכא שניכר ואינו ניכר, דבאינו ניכר אינו מעכב בדיעבד, משא"כ בניכר, ואז בעינן ס' נגד הקליפה, וגם צריך לקלוף. וע' בית מאיד מה שהק' עליו.

^{קכ} ב"ב.

^{קכ} שאינו צירוף מספיק. ואולי לענין המתנה כן.

^{קכ} מובא בחידושים וביאורים פסחים שם.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(לה) לסיכום: ט"ז כריב"א, מג"א ס"ל חומרא, ש"ך מסכים כשאינו ניכר. [רעק"א מחלק בין היכא שהוא חומרא או מעיקר הדין]. נמצא, אלו שסוברים שהוא חומרא, עכ"פ כשאינו ניכר: ר"ת, שו"ע, רמ"א, ש"ך, מג"א, רעק"א, פמ"ג.

(לו) ע"ע הגה' הט"ז ריש סי' ק"ה, אזיל לשיטתו עמש"כ כאן.

(לז) ע' רעק"א לגבי נפסק הקילוח וכו', ופמ"ג מש"כ בזה [להקל שקליפה שרי בדיעבד כשנפסק הקילוח, דאז הוא חומרא, יחד עם בב"ח, שאינו דרך בישול]. ופ"ת ה' בשם תשואות חן, ולגבי כמה עירויים זה אחר זה.

(לח) כגון: מצקת מרק עוף חם, שהניחו בקערה חלבית ב"י. מה דין המרק, כשאינו יודע אם יש ששים נגד הקליפה. אדמיקר, אין הקליפה ניכרת, נפסק הקילוח, וגם הקערה חלבית רק ע"י נפסק הקילוח, והוא בב"ח, וא"כ לאור הנ"ל כל המרק מותר. קכט

(לט) רעק"א בשם מנחת יעקב כ', בשר שנפל לתוך חלב ולא הדיחו^{קל}, ובישלו כך, צריך ס' נגד כולו. ומסיק בשם פמ"ג דהנכון דאי"צ רק ס' נגד החלב. והכי נקטינן.

(מ) וק', מה דעת המנחת יעקב, מהכ"ת נעשה כולו כחנ"נ לפני מעל"ע. ואולי משום דכל היכא שצריך הדחה, נבלע בכולו שיצא ע"י הדחה, ולא שרק נשאר על גבו. כעין הגעלה בצונן. וצ"ע.

(מא) ע' ט"ז סק"ה, תתאה גבר, אם אינה איסור עצמי אלא בלוע מאיסור, אין בליעה יוצא בלי רוטב. והק' רעק"א, הא כאן הוא חלב, א"כ יש רוטב. כלומר, רעק"א מודה ביסוד, אלא מק' על הציור. ולא הבנתי רעק"א, ע"כ הט"ז לא קאי על ציור דידן, כי ציור דידן אינו איסור עצמי, אלא בב"ח, א"כ ע"כ הט"ז קאי רק על ציור אחרת, וא"כ מה קמקשה רעק"א.

--- סעי' ה' וו' – מליח כרותח ---

סעי' ה': מליח, שאינו יכול ליאכל מחמת מלחו, דהיינו כעין מליח שמולחים לקדירה, ושהה כדי מליחה לקדירה, כל זמן שלא הדיחו מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו. הגה: וי"א ללאחר ששהה במלחו שזור מליחה לא מקרי אח"כ רותח (תוספות והרא"ש פכ"ה וסמ"ג לחד סינוי"א). ולכורך גדול, כגון בהפסד מרובה והוא לכורך סעודת מצוה, יש לסמוך אמקילין. אצל כללוא הכי, אין להקל כלל (ת"ה סימן קנ"ט). אפילו לא נמלח הבשר משני כדדין, רק מלד אחד, כל שנמלח מליחה שאינו נאכל מחמת מלחו, מחשב רותח (צ"י בשם תשובת הרשב"א סי' רס"ה). אצל כל שלא נמלח כל כך, מחשב לונן, אפילו נמלח משני כדדין. וי"א דאנן אין בקיאות בדבר, ויש לנו לחשב אפילו מליחת כלי כרותח (ארוך כ' י'). וטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה. ומליח כעין מליח דבעי לה לארחא, אפילו לאחר שהדיח, הוי אינו

קכט וב"ת, איך יצא בליעה מהכלי בכלל, הא הש"ך בסי' ק"ה אין אומרים אדמיקר על בליעה רק על בעין, י"ל הבאנו שם הפמ"ג דהנ"מ באוכל, אבל בכלי שפיר אמרי'.

קל שו"ע כ' מדיח הבשר ומותר. והא דלא הגיה הרמ"א כאן שאם הוא צלי יש להחמיר, צ"ל דסמך על מש"כ בסעי' ז'.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

נאכל מחמת מלחו, וכל זמן שלא שראו במים דינו כרותח, לאסור כדי קליפה. ואין חילוק בין מליח עליון ותפל תחתון למליח תחתון ותפל עליון, לעולם המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו. הלכך בשר וגבינה המלוחים שנגעו זה בזה, צריך לקלוף שניהם מקום נגיעתם. ואם אחד מהם מלוח והשני תפל, המלוח מותר בהדחה והתפל צריך קליפה. הגה: וי"א דככל מליחה אנו משערין צם' (רוב המורים קמאי ובתראי). ועיין לקמן סימן ק"ה כיצד נוהגין. והא דטהור מלוח וטמא תפל שרי, היינו שהטמא יבש, אבל אם הוא דבר כלול, נאסר הטהור, מאחר שאינו נאכל מחמת מלחו, בולע האיסור שאכלו ושניהם אסורים (כן משמע במרדכי וכ"כ בהגהות מיימוני וס"ד וסמ"ג והגהת מרדכי). ודוקא שהטהור לח קצת, אבל אם הוא יבש לגמרי, אינו בולע מדבר לח שאכלו. ואם הם יבשים, אפילו הם מלוחים, או לחים ולא מחמת מליחה, סגי בהדחה. הגה: כל זיר מבשר שנמלח, אפילו לא נמלח רק לכלי, חשוב רותח (הגהות מיימוני פ"ט צס"מ"כ וס"ד והג"א מא"ז ואגודה פכ"ה). ולכן אם נפלה זיר על הגבינה או על כלי, אוסר (ארוך). אפילו במקום שאין הבשר אוסר, ללא נחשך רותח, מכל מקום הציר חשוב אינו נאכל מחמת מלחו. וזיר של בשר שאוסר, שנפל על הכלי, צריך הגעלה. ואם הוא כלי חרס, צריך שזירה (ס"ד שם ואו"ה). ואם לא נפל רק על מקום אחד, בכלי עץ וכיוצא בו, קולף מקומו, ודיו (או"ה וע"ל ס"ד והג"ה א').

סעי' ו': היכא אמרינן דאינו אסור אלא כדי קליפה, כשאין שום אחת מהחתיכות שמינה, שאם היתה שמינה כולה אסורה (ע"ל סימן ק"ה סי"א). וכן חברתה אסורה כולה, מפני שהשומן מפעפע (ועיין לקמן סימן ק"ה).

אינו נאכל מחמת מלחו

- (א) הואיל וטרם למדנו הלכות מליחה, וטרם למדנו סו"ס ק"ה, אין ביכולתנו להעמיק לנושא זו כראוי, ולא נוכל כעת לברר הלכה למעשה עם דיונים וציורים, ולכן נביא ראשי פרקים, ועיקר הדעות והמחלוקות.
- (ב) הלכה זו נשנה כאן ללמדנו דאף בב"ח אמרי' כן [כמו שכתבנו לענין תתאה גבר].
- (ג) בגמ' פסחים ע"ו, וחולין קי"ב הוא מקור להלכה זו, מליח כרותח, אפ' צונן, ואי' שם הנ"מ באינו נאכל מחמת מלחו.
- (ד) ומצינו בזה ג' שיטות בב"י. דעת רש"י שהוא מולח לשמור, עוד דעה, לשמור לדרך, ודעת תוס' בשם ר"ת, שיעור מליחה שצריך למלוח בשר להתירו לבישול קדירה. זהו השיעור הכי קטן, והכי פוסק השו"ע - לחומרא.
- (ה) רמ"א מביא דעה אחרת, מליחה לצלי, פי' שיעור המליחה שצריך למלוח בשצולין בשר, שהוא שיעור מינימלי ביותר, כדמבואר הל' מליחה סי' ס"ט, שאינו באמת

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

מליחה מדינא. רמ"א כ' דטוב להחמיר במקום שאין הפס"מ^{קלא} כיון שאין אנו בקיאין. וכ"ה ש"ך שם סי' ס"ט.

(ו) ע' דרכ"ת^{קלב} דכ' דלכו"ע מליחה מועטת אינו מליחה. וקשה, כי הלא מליחה לצלי הוא כמות מועטת ביותר, ואיך שייך פחות מזה.

מליח כרותח – מתי

(ז) בהל' מליחה סי' ס"ו סעי' ו' מבואר שיעור מליחה מעיקר דדינא הוא שיעור מיל, דכ' רמ"א שהוא י"ח דקות.

(ח) השאלה כאן, לענין מליח כרותח, האם הוא עד י"ח דקות, או מי"ח דקות, או שניהם.

(ט) הש"ך עוסק בזה, ומחלק בין מליחה ראשונה, דהיינו מליחה שכבר פעל לענין הדם, דזה רותח עד ח"י, ולאחר מכן אינו עושה כלום; ובין מליחה שניה, והוא היכא שהמליחה אינו פועל נגד הדם, כגון שנמלח כבר בעבר, או שהוא דבר שאי"צ מליחה, וזה אינו תש כוחו אחר ח"י, אלא נשאר רותח/מתחיל להרתיח אח"כ.

(י) ומביא תרה"ד שהוא מקור הרמ"א דאיירי בציור של בשר ואווזים שנמלחו יחד לברית מילה, ונגעו ונתערבו, ואח"כ מצאו א' מאווזים טריפה, ואין ס' כנגדו, מה דין הבשר, ומיקל התרה"ד, במקום מצוה, וגם הפסד מרובה, היכא שנגעו אחר ח"י מתחילת מליחה.

(יא) הש"ך מודה לפסק זה היכא שהיה מליחה ראשונה, דהיינו שפעל כבר בדם, א"כ עכשיו תש כוחו, ואינו אוסר, משא"כ במליחה שניה, אפ' אחר ח"י יאסר, ובזה לא מיקל הש"ך, נגד הרמ"א.

(יב) נמצא עד לח"י, מליחה ראשונה, ש"ך מחמיר, וכ"ה באמת רמ"א סי' ס"ט סעי' י"ח. ואחר ח"י, הש"ך רצה להקל לגמרי, אלא שלא הקיל יותר מתרה"ד, והוא במקום הפס"מ, וגם מצוה.

(יג) מליחה שניה, הרמ"א מיקל אחר ח"י, והש"ך חולק, וס"ל דהרתיחה בזה הוא אחר ח"י. ערוה"ש וחכמ"א החמירו כהש"ך.

(יד) יל"ע בדעת הש"ך, מליחה שניה, לפני ח"י, האם בזה כרותח, או שהוא מתחיל רק בח"י וממשיך הלאה. פמ"ג וחכמ"א למדו הש"ך להחמיר בכל אופן, אף שלדידי היה משמע קצת שהחמיר רק מח"י ואילך, ולא קודם לכן.

(טו) בשו"ע הל' מליחה מבואר דמעיקר הדין אי"צ למלוח ב' הצדדים, רק צד' א', ורמ"א מיקל כזה בהפס"מ.

(טז) נמצא, כאן לחומרא נימא מליח כרותח אפ' רק מלוח מצד א', וזהו פשט ברמ"א כאן.

תתאה גבר

(יז) נחלקו ראשונים האם יש תתאה גבר במליח. הרשב"א בת"ה ס"ל שכן, שאר ראשונים חולקים.

^{קלא} כשיש הפס"מ, אין להחמיר, הפסד מועט, יש מקום להחמיר.
^{קלב} מ"ג.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(יח) שו"ע כאן פוסק דאין חילוק בין עליון לתחתון. והק' ש"ך סקי"ב דבסי' ק"ה פסק כרשב"א, ותי', דבאמת ס"ל כרשב"א, אבל כאן, הלא השו"ע בקי בין כחוש לשמן, א"כ כאן בכחוש במליח אינו אוסר אלא כ"ק בכל מקרה, א"כ אין חילוק אם אמרי' תתאה גבר או לא, עכ"פ אצלנו, לדעת השו"ע. משא"כ בסי' ק"ה איירי גם בשמן.

(יט) והמעין בב"י יראה שאינו משמע כן. ועוד, אם הקליפה כאן הוא מדין תתאה גבר, אז אינו אלא חומרא בעלמא, וכמש"נ, אבל אי מדין מליח, הוא מדינא.

(כ) לדידן, ע' רמ"א סי' ק"ה סעי' י"א, דלא אמרי' תתאה גבר, להקל, ולכן הקליפה כאן הוא מדינא, מלבד דאין אנו בקיאין.

מליח ותפל

(כא) מבואר, מליח יש בכוחו להבליע, להפליט בדבר אחר, אבל אינו בולע מחמת מלחו.

(כב) דעת הר"ן, הנ"מ כשאינם נוגעין זה בזה אלא דרך ציר, אבל זו נוגע בזו, מליח מבליע ובולע, כי ע"י הנגיעה שניהם מלוחים.

(כג) שו"ע פסק דלא כר"ן, כפשטיה דסוגיא, המליח מדיח והתפל קולף. וכ"פ הש"ך.

(כד) אמנם הרמ"א סי' ק"ה סעי' י' מיקל רק במקום הפסד, אבל בלא"ה חושש להר"ן. ועיי"ש מה נקרא הפסד לענין זה.

(כה) בסעי' ו' השו"ע כ' דהא שמליח אוסר כ"ק, היינו בכחוש, אבל אם א' מהם שמן, מפעפע, ואמרי' פיתום ג"כ.

(כו) הרמ"א מציין לק"ה, דשם נתבאר שאין אנו בקיאין, ולעולם צריך קליפה, וגם ששים להתיר כולו.

(כז) אמנם היכא שאנו כן בקיאין, כהכללים שביארנו שם, נוכל להקל בזה.

(כח) כ' רעק"א, נתבאר עד לכאן שאין אנו בקיאין לענין ב' ענינים. א' לענין מה כחוש ומה שמן, וא' לענין מהו מליח, מליח לקדירה או אפ' מליח לצלי. וכ' רעק"א, דשניהם ביחד לא נחמיר, דהיינו לא נחמיר בכל בשר כולו כשמליח לצלי, דבזה נהיה בקיאין, רק כשמלח לקדירה, או שהוא אכן שמן, בזה לא נהיה בקיאין לגבי שאלה השני.

(כט) רעק"א מביא פמ"ג להחמיר, אבל כמדומני שמנהג להקל, כרעק"א.

(ל) ציר, מבואר שדינו כרותח, אפ' הבשר עצמו לא היה מליח לצליקלג.

(לא) מליחה בכלים. הכלי אינו אוסר המלח, כי הכלי תפל הוא.

(לב) מלח שאינה כשרה, בכלי, יאסר כ"ק של הכלי, מיד, תוך ח"י. כ"מ מש"ך סקי"ח. ופמ"ג כ' אפ' ממליח שמן נמי דינא הכי. וכשנגע במקום אחת, ע' פ"ת לגבי ביטול ברוב. וכ' דהואיל ויכול להגעיל, אמרי' דשיל"מ.

(לג) ציור: בשר כשר צונן על צלחת חלבי, ומלחו [כצלי, דלא הבנתי דרכ"ת], הבשר לא נאסר מהכלי. הכלי נאסר כ"ק, כדין כחוש. אפ' רק נמלח צד א'. אפ' תוך ח"י.

קלג יל"ע בזה, האם רמ"א איירי כשעבר זמן מליחה, או היכא שלא נמלח כ"כ.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(לד) ודווקא היכא שהיה מעט לחלוחית מחמת המליחה, דאל"ה אינו נקרא מלוח, כדמבואר בשו"ע.

(לה) באופן שאכן נאסר, יש מח' אם ערוי מהני להגעיל, ואכ"מ. וע"ע סי' ק"ה סעי' י"ב.

(לו) פיטום: כאן לענין מליחה בב"ח, ק"ה ה' לענין צלי, שם סעי' ז' לענין בליעה, ושם סעי' ט' ענין מליחה באו"ה. ש"ך בק"ה מביא דא"א פיטום לגבי מליח. ט"ז לית ליה המושג של פיטום.

(לז) הא דאין אנו בקיאים, כאן הוא רמ"א, וע' ש"ך וט"ז.

(לח) מבואר מחכמ"א קלד' בשר מלוח יבש נוגע בגבינה תפל, מדיח, כי היו יבשים. ואם יש לחלוחית מחמת מליחה, אם הוא על הבשר, נאסר הגבינה [כולו, אין אנו בקיאים], והבשר מדיח, ואם להיפך, להיפך. שניהם לחים מחמת מליחה, שניהם אסורים. ולדידן, שחוששין לר"ן, שניהם אסורים אפ' רק א' מלוח.

(לט) במלוח צלול יש כללים אחרים. וש"ך סקי"ד כ' דחלב שאינה מהותך אינו נקרא צלול.

(מ) בשר מלוח בחלב, הבשר והחלב נאסר. ואיני יודע איך ומדוע, איך נאסר הבשר, הא מלוח מבליע ואינו בולע. מפני שנוגעים?

(מא) כותח מליח, ובשר תפל, הבשר נאסר. והכותח, ש"ך וט"ז מביאים תו"ח להתירו. וש"ך מביא הר"ן ועוד להחמיר, הואיל ונוגעים.

(מב) יל"ע, בהל' מליחה בשבת, שמן מחליש כוחו של מלח. מה דינו לענין בב"ח.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

--- סעי' ז' – צלי, פילי, מתובל ---

הא דמפלגין בין נאכל מחמת מלחו לאינו נאכל מחמת מלחו, הני מילי בבשר חי, אבל צלי רותח שנפל למליח, אפילו נאכל מחמת מלחו, בעי קליפה (עיין ס"ק כ'). ואם יש בו בקעים, או שהוא מתובל בתבלין והוא צלי רותח, כולו אסור. הגה: וה"ה חפוי ומצוקל (מהר"י זהגה' ס"ד והגהת מרדכי וסמ"ק ורס"ל). וי"א לחפולו הם לוננים, דינא הכי (ז"י לדעת הר"א"ט וצת"ה וטור), וכן יס לנהוג אם אין הפסד מרובה.

צלי לתוך חלב קלה

(א) בגמ' הנ"ל אי' צונן בצונן מדיח, מלבד מלוח, וכבסעי' הקודם, ואילו צלי בעי קליפה, פילי ומתובל אסור כולו. ונבאר כאן היכי דמי, כי איפלגו ראשונים בכמה שיטות, בכל ציור.

(ב) הא דצלי בעי קליפה, תוס' למד דאיירי אפ' בצונן, דהואיל ורכיך ע"י הבישול או צליה, נאסר הקליפה. דעת רש"י, רק רותח יש לה חומרא זו, אבל צונן, סגי בהדחה.

(ג) שו"ע פסק כרש"י, רק צלי רותח בעי קליפה. מאידך, הרמ"א מביא מחמירים אפ' בצונן, ומיקל כשו"ע בהפס"מ. וכ"פ חכמ"א ועוד. וזה אפ' בלי פילי ובלי תבלין, ומדין חם לתוך צונן, וכדלקמיה.

(ד) השו"ע דאיירי ברותח, כ' הש"ך דהקליפה אינו דין חדש אלא מדין תתאה גבר קלי. ולא חילקו אפ' נשקע הצלי ועלה עליה החלב, אעפ"כ נקרא תתאה גבר.

(ה) פ"ת סק"י מביא י"א, חו"ד ובית אפרים, דצלי רותח לא סגי בקליפה אלא צריך נטילה. ויש ב' טעמים שונים, עם נפק"מ ביניהם. הבית אפרים ס"ל דבצלי תתאה גבר

קלה

שונות	ט"ז	ש"ך	רמ"א	שו"ע	
י"א כדי נטילה ע' פ"ת י"א	קליפה	קליפה	קליפה	קליפה	צלי רותח מלוח קצת
ערוה"ש מצדד דאי"צ כלום	ע' ש"ך	קליפה	ע' ש"ך	ע' ש"ך	צלי רותח אינו מלוח כלל
	כולו	כולו	כולו	כולו	צלי רותח מתובל או פילי
	כולו, כרמ"א, וכשהוא מלוח קצת, אסור אפ' בהפס"מ	כולו, וחוכך להחמיר אפ' בהפס"מ	כולו, ומיקל בהפס"מ	הדחה	צלי צונן מתובל או פילי
ערוה"ש מצדד דאי"צ כלום	בכלום, מותר בהפס"מ. במלוח קצת, אסור כולו כשיש פילי או תבלין, אפ' בהפס"מ. וכשאין פילי תבלין, אסור כ"כ אפ' בדיעבד	קליפה	קליפה, הפס"מ מיקל [ע' ט"ז]	הדחה	צלי צונן מלוח קצת או כלום
גר"א, פרי חדש מחמיר. משנ"ב מביא חומרא זו לענין חמץ. חכמ"א ראוי להחמיר	אין דעה	מביא מחמירים, אך מיקל, פמ"ג כ"א	הדחה	הדחה	חי צונן מתובל או פילי
	אין דעה	הדחה	הדחה	הדחה	חי צונן מלוח קצת או כלום

קלי א"כ לכאור' חי נמי, אם הוא רותח, יש בו כ"ק אדמיקר.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

אוסר נטילה ולא רק קליפה, וחמיר מבישול^{קל}. מאידך, החו"ד י"ג מחמיר הואיל ונשקע, שוב אין התתאה צונן אלא תתאה חם. ויל"ע א"כ מדוע סגי בנטילה.

(ו) עכ"פ, המחבר בא לאפוקי דעות אלו, והכי הוא עיקר הדין, אע"פ שלכתחילה יחמיר כהני חומרות, למרות שכמעט אינו נוגע למעשה. ע"כ צלי.

(ז) פילי או מתובל, בגמ' אוסר כולו. היכי דמי. שו"ע פסק כראשונים דקאי על הא דצלי, כלומר רותח, ובהכי אוסר כולו, ואל"ה מדיח.

(ח) והרמ"א מחמיר כאלו הסוברים דקאי על צלי צונן, דבפילי או מתובל אוסר כולו, אבל בחי אינו אלא בהדחה. ובהפס"מ מיקל כשו"ע בצונן. ש"ך כ' דצ"ע אם יש להקל.

(ט) דעה שלישית, וכן ס"ל לגר"א כעיקר, דמתובל או פילי קאי על בשר חי, דאוסר בכולו, כ"ש במבושל.

(י) חכמ"א מביא מחמירים, וכ' דראוי להחמיר.

(יא) ולא יהני אפ' ששים^{קל}, עכ"פ בפילי, כי מי יודע לאן הלך האיסור. ודרכ"ת כ' דפעמים ששים יהני, דאז על כל 'פילי' יש ביטול חד בתרי.

(יב) הש"ך, בכולא סוגיין [סקכ"ב] אינו מחלק בין מלוח קצת ולאינו מלוח כלל.

(יג) מאידך, הט"ז מחלק, עיי"ש, וכ' דאין אנו בקיאים מהו מליח, וגם אין אנו בקיאים על מה קאי הגמ', א"כ אין להקל בצלי צונן מלוח מעט, אפ' בהפס"מ.

(יד) צלי בסוגיין, כ' רמ"א ה"ה אפוי ומבושל.

(טו) דרכ"ת פ"ה בשם חו"ד, מבושל וחי, תלוי על מאב"ד.

(טז) כבוש, האם הוא כמבושל, לענין זה. וע' ריש סי' ק"ה, שהבאנו חקירה האם כבוש ממש כמבושל או שמפליט ומבליע בבישול. ולכאן זה תלוי על הנ"ל. רעק"א ופ"ת סקי"א בשם מנחת יעקב מסתפק בזה. יד יהודה מיקל. וע' אם ואיך זה מתאים עמש"כ שם בס"ד.

(יז) דעת מ"ב בסי' תס"ה סק"י, כ' דחי אינו אוסר אפ' בפילי אלא לענין חמץ. ואין להביא מכאן דלא כחכמ"א, כי הלא לא כ' לענין הלכה לענין בב"ח, אלא כ' ביאור לדברי הרמ"א, עכ"פ בהל' פסח, ושם הרמ"א יחמיר, אע"פ שמיקל כאן. וברור.

(יח) על איזה דברים אמרי' פילי. הגמ' עוסק בבר גוזלא. תוס' חולין מצדד דקאי דווקא על מין זו. מאידך, תוס' פסחים כ' דקאי על כל סוגי בשר.

(יט) וע' בשו"ת הר צבי פ"ה לגבי עוף מבושל צונן שנפל לחלב, וכ' דעוף וחלב עיקרו דרבנן, ובפרט שאינו דרך בישול, ושעיקר הדעה הוא שו"ע, ודי בהדחה ולא בקליפה או כולו, ומותר באכילה, אך לא יבשלו שוב.

(כ) וצע"ק, כי הגמ' איירי בבר גוזלא, ולא בבשר. ואולי הכל היה לרווחא דמילתא, ועיקר ההיתר היתה דעת שו"ע, ושהעוף היה הפס"מ.

^{קל} האם יש מקור מפורש לזה.

^{קל} יש מקום לומר דלשו"ע כן יהני ששים, כיון דלדידיה פילי הוא רק בחם, משא"כ לרמ"א דשייך אפ' בצונן, אינו קשור לששים. וכל מה שכתבנו כאן בהמשך הסעי' שלא מהני ששים, הוא לפי הרמ"א.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

- (כא) עוף דידן אינו מלוח כי הדיחו.
- (כב) בשר דידן שיש בו פילי, החמירו הפוסקים אפ' בקפוא. ויל"ע, האם יחמירו ג"כ כשהוא קפוא ממש, קשה כאבן.
- (כג) למעשה, נקטינן שכל בשר וכל עוף שלנו יש בה פילי, ערוה"ש. וי"א דעור העוף מהני ל'אטום', ושאינן בה פילי.
- (כד) כמש"כ, ששים לא מהני בפילי, וכ"כ חת"ס וחור"ד, כי לא נתפשט בשווה, אך פעמיים ס' מהני, בשם דרכ"ת ע"ז, כי אז בטל ברוב. אלא, שאינו רשאי לבשלו, כי אז מבשל הבשר עם החלב.
- (כה) אעפ"כ, בשר זו אינו חנ"נ.
- (כו) ע"כ דיני פילי, אבל מהו תבלין, ומתי נחשב מתובל.
- (כז) דהנה, מתובל יותר חמור ממליח, דמליח כרותח לענין כ"ק, ואילו זה אוסר בכולו. חור"ד וחכמ"א כ' מתובל היינו שאינו נאכל מחמת תיבולו. וזה ישנה כפי כל אדם, וכפי כל 'עדה וחוג'.
- (כח) דרכ"ת בשם יד יהודה מחמיר, כל שמתובל דרך תיבול הרגיל נחשב מתובל לענין זה.
- (כט) ומהו תבלין. אינו ברור. כי בהל' שבת, והל' ברכות אמרנו שבצל ושום הוא תבלין, ואילו תבלינים שלנו אינם תבלין. ויל"ע מהו בעניננו. ועוד, מהו עם כל רוטבים שיש לנו, וכן Marinade, האם זה מתובל. ואין נפק"מ כ"כ כי תמיד ניחוש לפילי.
- (ל) ואי"ז טענה, כי פילי לא יאסר אלא כשנוגע בנוזל, ואילו תבלינים יאסר אף בדבר שאינו נוזלי. ואולי הנפק"מ ביניהם הוא יוגורט וכדו'.
- (לא) דרכ"ת צ' בשם יד יהודה, גם תבלינים אינו אלא בנוזלים. פשטיה דסוגיא אינו כן.
- (לב) כתבנו למעלה, בפילי לא יהני ס', אך אולי במתובל אכן יהני ששים, כי בזה מתפשט החלב בשווה. ואין נפק"מ כ"כ, כי תמיד יש פילי.
- (לג) דע, כל סוגיין אינו ענין דווקא לענין בב"ח או איסור והיתר, אלא גם בשר ודגים, וגם לעשות איזה דבר כבשרי או חלבי.
- (לד) **מעשה שהיה**, חתיכת חזה עוף נפל לתוך ציר דגים, ור' אלישיב הורה לאכול ולקלוף הואיל והסיר מיד. ויל"ע מאי טעמא להוראה זו. אי חשש לפילי א"כ לא משנה מיד או לא. חם או צונן ג"כ לא משנה מיד או לא.
- (לה) ואולי היה רותח, ובעצם חשש ר' אלישיב לחייב נטילה, אלא הואיל והיה מיד היקל בקליפה.
- (לו) שו"ע הקיל בצלי צונן. כה"ח כ' דבעל נפש יחמיר.
- (לז) **מעשה שהיה**, רוטב בשר נפל על געפילט"ע פיש. צונן. לכאו' יש פילי. ורק פעמיים ס' יהני. ואילו היה חם אמרי' דהיה בטל בס', ועכשיו שהוא צונן, גריע טפי, ורק 120 יהני.

סימן צ"א – דין בשר וחלב שנתערבו

(לח) מעשה שהיה, חתיכת בשר מבושל כמאב"ד, כיון שרצו להשהותו על הפלטה לליל שבת. ובעודו צונן גילו שנשפך עליו חלב במקרה [כי לא נזהרו בהלכות שבסו"ס צ"ה]. ע"פ סעי' שלנו, לדעת שו"ע, כיון שהוא צונן, מדיחו, ואוכלו. אבל הרמ"א מחמיר בצונן כשאינו הפס"מ.

(לט) וא"כ, נידו"ד, הואיל ולא היה הפס"מ, היה נאסר. ואפ' אם תרצה לומר דרמ"א החמיר במבושל ממש, ולא בחצי מבושל כזו, הלא הגר"א וחכמ"א החמירו אפ' בחי. ועוד, חו"ד כ' דמבושל כאן הוא כמאב"ד, מכש"כ למעלה, וכן היה המעשה. ולכן, יתנו לספרדי לבשלו ולאכלו.

(מ) שאלה: האם פילי שייכת על שאר דברים שאינם בשר? האם יש ראייה לדבר?

--- סעי' ח' – הנאה מבב"ח ---

אין בשר בחלב נאסר ע"י מליחה או ע"י כבוש, אלא באכילה, אבל לא בהנאה.

מליחה וכבישה

- (א) פסק שו"ע, דאיסור הנאה מבב"ח היינו רק בבישול ממש, אבל במליחה או כבישה לחוד, אין בו איסור הנאה, רק איסור אכילה.
- (ב) ועמש"כ בסי' פ"ז בשם רעק"א, דאעפ"כ יש איסור לבשלו, כי עכשיו מבשל הבשר עם החלב שבו.
- (ג) ועיי"ש גם לענין האם יש איסור בהכבישה או המליחה, על דעת ליהנות ממנו ולא לאכול אותו, עיי"ש בשם רעק"א, מנחת יעקב, ש"ך.
- (ד) ובשר שור, בכלי ראשון שאינו על האש, נהי דאינו מבשל, כדמבואר בגמ', אבל מפליט ומבליע. אך אי"ז בישול בב"ח מה"ת, א"כ אין בו איסור הנאה, ויתכן שמותר לעשות כן לכתחילה. כ"כ רעק"א כאן.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

--- סעי' א' – כזית בשר ליורה של חלב ---

כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותת, טועם העובר כוכבים הקדירה, אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה. ואם לאו, מותרת, אפילו בפחות מששים, ואותה חתיכה אסורה. במה דברים אמורים, כשקדם והוציא החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה, דהיינו קודם שתנוח היורה מרתיחתה, אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלעה, אף על פי שטעמו עובר כוכבים ואין בו טעם כלל, אסור, אא"כ יש בו ס'. הגה: וע"ל סימן ל"ח דאין לנו נוהגין לסמוך לטעימת עובר כוכבים, ובעינין ס' בכל ענין.

ביאור הגמ'

- (א) סוגיא זו מתחלת מהמשנה ק"ח. וממשיך עד המשנה ק"ט. במשנה שנינו, טיפת חלב שנפל על חתיכה, אם יש ששים באותו חתיכה, שרי, ואם אין ששים, כל החתיכה נאסרה. ניער וכיסה^{קלט}, בטל בכולו.
- (ב) הק' ראשונים, תוס' [ד"ה טיפת] ור"ן^{קמ}, הא שנינו בפסחים דף ע"ו, וכן בחולין צ"ו, ונפסק להלכה בסי' ק"ה, שצלי, אינו אוסר כדי נטילה [ובקרבת פסח היה שאלה אם הוא קליפה או נטילה], וא"כ איך אוסר כולו בדליכא ששים, ואיך מהני ששים בכולו להתירו [כי כאן איירי בחתיכה שאינו תוך הרוטב, אלא מונח על חתיכה אחרת, כ"כ תוס' שם].
- (ג) ות' תוס', דחלב הוא שמן, ובליעה שמנה מפעפע בכולו. והא שאינו עובר מחתיכה לחתיכה, חלב אינו מפעפע כ"כ [דחלב עובר מחתיכה לחתיכה, ואילו חלב אינו שמנה כ"כ, ומפעפע בכולו, אבל לא מחתיכה לחתיכה].
- (ד) הר"ן ת' באופ"א, וכאן החלב אוסר כולו כיון שהוא תוך הקדירה ויש הרבה הבל וזיעה. כלומר, ההבל מהני שיעבור בכולו כעין בישול, אבל אינו מספיק לאסור עוד חתיכה, כעין צלי.
- (ה) הנפק"מ בין הביאורים הוא היכא שאין זיעה.
- (ו) שני מהלכים אלו הם על ההנחה שחתיכה זו לגמרי מחוץ לרוטב, דאילו הוא תוך הרוטב, היה מתפשט בכולם. וזה אוקימתא. ודעת רש"י^{קמא}, אפ' האי חתיכה קצתו שקוע ברוטב, עדיין אוסר כולו, ולא חתיכה אחרת, דהואיל וחציו הוא בישול,

^{קלט} בהל' שבת בענין הגסה יש שיטת הכל בו [סו"ס שי"ח]. ודנו האם כסוי הקדירה נחשב הגסה. והמחמירים הוכיחו מכאן שכן. ואינו טענה, כי כאן הוי מעשה כדי להתפשט הטעם, וע"ז אין מי שחולק, והשאלה התם האם יש איזה מעלה ותוספת בהבישול מחמת הכי, אפ' כשנתבשל כ"צ. ופשוט.

^{קמ} עיי"ש דף מ"ג לדפי הרי"ף, אריכות נוראה.

^{קמא} זה דעת רש"י של מח' רש"י ור"י. ואיפה רש"י זו?

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

מתפשט בכולו, והואיל וחציו הוא צלי, אינו עובר לחתיכות אחרות. כך ביאר פמ"ג בדעת רש"י. וע"ע טור סי' ק"ה.

(ז) סיפא של המשנה, ניער והגיס בה, ופירש"י, מיד, משער בכולו. ומכאן הוכיח החמוד"נ בסי' ק"ה את דבריו לומר שבליעה אינו חל ברגע, אלא לוקח זמן, ולכך מהני ניער והגיס מיד, דאלת"ה, מיד כשנפל יאסר, ולא יהני הגסה. וכ"כ ערוה"ש בסי' שלנו. ולכן, גבינה שנפל על בשר, והסיר מיד, אינו אוסר.

(ח) יד יהודה חולק על דינו של החמוד"נ, ומוכיח מהרבה מקומות דאינו כן, כגון הגעלה, וכגון ערוי מבשל כ"ק, וכו'. ואיך ניישב המשנה.

(ט) כדי ליישב קושיא זו, נקדים קושיית הראשונים. בגמ' מבואר דכשחתיכה נאסרה, אמרי' חנ"נ, ואפשר לסוחטו אסור; כלומר, אפ' אם תצליח להוציא כל החלב מהבשר, הבשר באיסורו נשאר. וא"כ קשה, ברישא דמתניתין, שאם יש ששים באותו חתיכה שרי, מדוע שרי, הא לפני שהתפשט החלב בכולו, כבר נתחנ"נ חלק הראשון של הבשר, ומה בכך שבהמשך התפשט בכולו, הא אפשר לסוחטו אסור.

(י) יש שתירצו, משום דלא אמרי' חנ"נ בחצי חתיכה. אך זה אינו, כי היינו טעמא שלא אמרי' חנ"נ בחצי חתיכה, משום דזה צלי, וצלי לעולם אינו דרך בישול [להני דעות], דרק בישול בב"ח אסור מה"ת. וא"כ, דיינו אם נגיד חנ"נ על צלי, אבל לא על ציור של צלי שלא שייך בבישול, כגון חצי חתיכה. ושאלת ראשונים הנ"ל אינו לגבי צלי, אלא אפ' בבישול, איך נשער בכולו, הא היכא שפגע תחילה, לעולם יאסר.

(יא) ותי' תוס' דף ק' ד"ה בשקדם, וחידש יסוד של 'סופו להתפשט', דכשסופו להתפשט, לא אמרי' חנ"נ. ולאו דווקא היכא שנוסע מעצמו, והבליעה נוסע מכח עצמו, אלא אפ' המסייעו ועוזרו לנסוע, נקרא סופו להתפשט. ולכן, חתיכה שלנו, לא נאסר מקום הראשון, כי כשפגעו היה עדיין סופו להתפשט ע"י ניער וכיסה.

(יב) וממילא, טען היר יהודה, אין כאן שום ראיה לדברי החמוד"נ, ובליעה חל ברגע קט. והא דמבואר כאן שניער כיסה מהני, היינו משום דסופו להתפשט. כלומר, אם בליעה נגע, בלע, ואוסר. אלא שתוס' מחדש שעדיין יכול להפשיטו בכל החתיכה. דהיינו, א"א להחזיר בליעה, אבל יכול לפשטו יותר.

(יג) עתה נבאר המושג של חנ"נ. המבשל תבשיל, והניח בתוכו מרגרינה, ואז שם לב שהיה מרגרינה חלבית, אם יש ס' נגד תוכן החלב של המרגרינה, בטל החלב בששים, והתבשיל פרווה, ואי"צ ששים נגד כל המרגרינה. זהו היפוכו של חנ"נ.

(יד) בישל תבשיל, וא' מהרכיבים [אורז] היה בה רכיב של איסור נבילה, האם בעינן ס' נגד האורז, או ס' נגד הרכיב של הרכיב. זה תלוי אם אמרי' חנ"נ בשאר איסורים.

(טו) בבשר וחלב, אמרי' חנ"נ. כך אמר רב בגמ' שלנו. והק' תוס' והר"ן, מאי קמ"ל, דאלת"ה, איך נאסר הבב"ח, הא הבשר מותר והחלב מותר, א"כ מהו האיסור כאן, ע"כ 'יצרה' כאן התורה איסור חדש. ותי', דהו"א כמו אצל שעטנז, הסיר החוט, הותר הבגד, קמ"ל כאן אפ' הסיר החלב או הבשר, עדיין באיסורו קיים.

(טז) ממשיכה הגמ', כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב, הבשר אסור, החלב מותר כיון שיש ס'. ופריך, הא אם אמרי' חנ"נ, א"כ החלב של תוך הבשר נתחנ"נ, וא"כ עכשיו נתערב יחד עם שאר החלב שביורה, ומין במינו לא מהני ששים, א"כ גם החלב יאסר.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(יז) ומכאן מוכח, דהחלב שבבשר נתחנ"נ אע"פ שהוא מקושר עם שאר החלב שביורה שהוא ששים; דאל"כ, מאי קפריך. אלא ע"כ, לא אמרי' מקושר באוכל לאוכל. כצ"ל קמב.

(יח) משני הגמ', גדי אסרה תורה. כלומר, רק הבשר נעשה חנ"נ ולא החלב. והק' תוס', דל מהכא חנ"נ, הא אמרי' טעם כעיקר, וכי היכי שאם בישל בשר זו במים, המים אסורים מחמת הבשר בתוכם, ה"ה החלב כאן אסורה מחמת בשר שבתוכו, ואז נתערב האי חלב בטעם בשר, ונתערב עם השאר, מין במינו, וא"כ ששים לא מהני.

(יט) ותי', וכ"ה בר"ן, לא יפה כח הבן מכח האב. אין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר. כלומר, אם אין אומרים חנ"נ, א"כ אין החלב אסור בעצם, אלא מחמת הבשר שבו, א"כ לא נגיד עליה חומרי חלב אלא חומרי בשר. ואם הבשר אינו מינו של שאר החלב, החלב בטעם בשר לא יאסור יותר, אע"פ שהוא כן מינו של שאר החלב.

(כ) משא"כ בחנ"נ, אין החלב אסור מחמת הבשר שבו, אלא אסור משל עצמו, ולכן במינו אפ' באלף לא בטיל.

(כא) למשל, תבלינים שיש בהם רכיב של איסור, ובטל התבלינים בס', לא אמרי' מילתא דעבידי לטעמא לא בטיל, כי האיסור שבתבלין אינו עבידי לתבלין, א"כ לא יפה כח הבן, התבלין, מהאב, האי רכיב של איסור; כדשנינו לענין לימונים.

נאמנות של גוי

(כב) התחלת הגמ' מבואר דטעכ"ע הוא דאורייתא. כלומר, אע"פ שבשאר איסורי תורה יש מח' ראשונים, דדעת רש"י שאינו אלא מדרבנן, ואילו תוס' ס"ל דאורייתא, הנ"מ שאר איסורים, אבל בב"ח כו"ע מודי טעכ"ע דאורייתא. נפק"מ ספיקא.

(כג) וא"כ קשה, מדוע כאן מאמינים לגוי, וקפילא, הא אין לעכו"ם נאמנות אלא לעדות אשה בלבד. כה"ק ש"ך וט"ז בסי' צ"ח בסוגיא דקפילא. ותי' שם בשם תרה"ד סי' ע"ט, דהואיל וכאן הוא מילתא דעבידי לגלויי, כשהישראל יטעום אח"כ, נאמן אף לאיסור זה.

(כד) ועיי"ש מדוע ש"ך וט"ז דחו תי' זה, ושאינה מספקת, ולכן תירצו תי' אחר, דהואיל וקיי"ל טעכ"ע אינו אלא מדרבנן, הגוי נאמן.

(כה) וק', הניחא שאר איסורים, לדעת רש"י, אבל כאן בב"ח מאי איכא למימר. כה"ק פלתי, פמ"ג, וחת"ס.

(כו) ערוגת הבושם תי', וכן נרמז בערוה"ש כאן, דבעיקרון כאן נתיר בלי הגוי, כיון שיש חזקת היתר, אע"פ שיש ריעותא, אלא שאפשר לברר, א"כ מבררין ע"י הגוי. וע"ע סי' צ"ח אם מתאים שם, כי שם אין חזקת היתר, ואעפ"כ סומכין על הגוי קמב.

קמב והא דכ' שו"ע שאם לא קדם וסילקו מהני ס', הא ליאסר משום דפולט ופולט תמיד, כה"ק פמ"ג, וכ' לא דייקנין כולי האי, עיי"ש.

קמב ואולי אינו חולק על ש"ך וט"ז, אלא מוסיף עליהם. ובעיקר דבריו, הלא בכל התורה כולה כשיש ריעותא בחזקה, בדאורייתא, אסור להמשיך על סמך ההיתר.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (כז) הפלתי תי', דבעצם לא סומכין על הגוי אלא לטעימה ראשונה של ישראל לפני שבלע, אבל מכאן ואילך סומכין על הישראל. א"כ, הטעימה לחוד אינו אלא מדרבנן, וא"כ שפיר נסמוך על הגוי.
- (כח) עוד הקשו, איך מאכיל להגוי, הא על הצד שיש כאן בב"ח, הוא נהנה ממנו ע"י שמאכיל לגוי. וע' בדה"ש מש"כ מטעם פס"ר לשעבר.
- (כט) הפלאה תי' דאי"ז מקרי הנאה במה שמאכילו, שהגוי עושה טובה לישראל, והישראל הוא זה שמחזיק טובה, ולא העכו"ם.
- (ל) ולפי"ד הערוגת הבושם מובן היטב, כי אין כאן הנאה, דמעיקר הדין כבר שרי, מחמת החזקה.

הרחבת הדעות

- (לא) דעת רש"י, מין במינו אפ' באלף לא בטיל, ואילו מין בשאינו מינו, מה"ת בטל ברוב, אלא שטעכ"ע מדרבנן ולכן צריך ששים. מאידך דעת תוס', מין במינו מה"ת בטל ברוב, ומדרבנן צריך ששים, ואילו מין באינו מינו, טעכ"ע הוא דאורייתא.
- (לב) בענין אפשר לסוחטו אסור, מצינו ג' ביאורים. דעת הרשב"א בתורת הבית, דחוששין שמא לא יצא הבליעה, ואולי נשאר בפנים. תוס' חולין צ"ז, דיש עליה דין 'נאסרה' שעה אחת, ושוב אין לה היתר. ודעה שלישית נמצא בתשו' הרשב"א, דבליעה שנכנס אינו יכול לצאת ממנה אח"כ [ולא רק חשש שמא לא יצא, אלא שאי אפשר לצאת].
- (לג) מ"ד אפשר לסוחטו מותר, ע"כ לית ליה חנ"נ. מ"ד אפשר לסוחטו אסור, יתכן שס"ל חנ"נ, ויתכן שלא, כי זה לענין עצמו, וזה לענין האם משערינן נגד כולו לענין שאר התבשיל.

טעימת קפילא, קדם וסילקו

- (לד) אע"פ שהשו"ע סומך על טעימת קפילא, דלא כרמ"א, למעשה אינו מצוי דאיש מקצועי יסכים לכך, או שגוי אינו מומחה יגיד לו מסיח לפי תומו.
- (לה) הרמ"א כאן מזכיר שאין אנו סומכים אטעימת קפילא. ובסי' צ"ח יתבאר שני טעמים לדבר. א', דאין אנו בקיאים להרגיש טעם קלוש כזה, וב', שיש חשש שישקר אפ' כשאינו מרויח כשמשקר. והנפק"מ, האם מהני טעימת ישראל, כגון לברר אם איזה מאכל פרווה נעשה חלבי או בשרי.
- (לו) לדינא, ספרדי יכול להקל, ואשכנזי יכול להקל בשעה"ד, כך מבואר מפמ"ג כאן ושם קמ"ד.
- (לז) ועפי"ז נוכל לדון במעשה שהיה, גולאש בשר על האש לארוחת ערב, ושמו לב שלא יהיה מספיק לכל המשפחה, ולכן הוסיפו לה קוגל מהמקפיא, עטוף בנייר אלומיניום, שאינו אטום. ובאמצע ארוחת ערב, שמו לב שאינו קוגל רגיל, אלא קוגל שיש בתוכו חלב וגבינה. שאלו לרב אחד, ואמר, בשעה"ד סמכין אטעימת ישראל,

קמ"ד א"כ, בטלת תורת נ"ט בר נ"ט, דלעולם לא ירגיש בהטעם.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

וכאן כבר אכלו מיניה ולא הרגישו בהטעם, א"כ נסמוך על הישראל שאין כאן טעם של חלב תוך הבשר.

(לח) ובאמת, הוראה זו הוא שגגה, ואולי אף זדון. קודם כל, הבית יצחק^{קמ"ה} טען דמילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה, א"כ אין כאן טעימת ישראל. עיי"ש איך מיישב טעימת עכו"ם מסיח לפי תומו. ועוד, וזהו עיקר הטענה, הא כאן בסעי' שלנו, ממשיך השו"ע דכל ההיתר של טעימה היינו כשקדם וסילקו, דהיינו בעודו רותחת, אבל אם שהה שם כשירד מרתיחתו, לא מהני טעימה, דעכשיו פולט הבשר מחלב החדש שנבלע, מין במינו, ואסור, ולא מהני טעימת קפילא.

(לט) א"כ, גולאש דידן, לא הסירו הקוגל בעודו רותח, אלא שהה שם, וא"כ לא מהני טעימת עכו"ם ולא טעימת ישראל, ואסור משום מין במינו של חנ"נ, כסיפא דשו"ע. ולכן גולאש זו נטרפה, והרב שהתיר הוא טועה בדבר משנה.

(מ) ועוד, פמ"ג כ' דאין אנו בקיאים מה נקרא עמד מרתיחתו.

(מא) ואין לדון אלא האם יש ס' בהגולאש נגד החלב תוך הקוגל, מצד מדומע.

(מב) מבואר, כשקדם וסילקו מהני ס' בחלב נגד הבשר. וק', מדוע סגי בכך, הא כל רגע ורגע הבשר אוסר עוד מעט חלב, א"כ כל רגע ורגע נחייב עוד ששים^{קמ"ו}.

(מג) ואין לומר קמא קמא בטל, דהא נימא חוזר וניעור. ועוד, כאן הוא לא נודע בינתיים, א"כ דנין כל השאלות ביחד.

(מד) ותי' פמ"ג בשם פר"ח, מה"ת חלב זו בטל חד בתרי, משום שהוא מין במינו, וא"כ לא דייקנין כולי האי.

(מה) רמב"ן תי' באופ"א, דבעודו רותח הבשר אינו אוסר אלא כזית אחת של חלב. חוק.

(מו) חזו"א^{קמ"ז} תי', בעצם אמרי' קמא קמא בטל, והא דקאמרת חוזר וניעור, היינו רק לצרף טעמים ביחד, אבל כאן אין טעם משונה, כיון שהוא מין במינו.

(מז) בקיצור, קושיא זו לא נורא, וכבר 'טיפלו' בו. אמנם, הערוה"ש תי' באופ"א, וכ' דאין כל כזית מחלב נאסר, דלא יפה כח הבן מכח האב, והואיל ואין כאן אלא כזית אחת של בשר, לא יפה כח החלב ממנו.

(מח) ואתפלא, הא תוס' כ' סברא זו בהשלב בגמ' דדריש גדי ולא חלב, ותוס' ממשיך דלמסק' הגמ' בב"ח לא אמרי' הכי, דחנ"נ, א"כ החלב אינו בן אלא אב בזכות עצמו, א"כ שפיר יפה כח החלב מכח הבשר. זהו חידוש של חנ"נ בבב"ח. וצע"ג.

(מט) הנה, נתבאר למעלה, דבאוכל אין אומרים מקושר. וק', נניח כן, הא למעשה חלב זו תוך הבשר, אה"נ נאסר ונבלע ואינו קשור עם מה שנשאר, מ"מ הוא סופו להתפשט כשחוזר לתוך היורה, א"כ נתיר לא מטעם מקושר, אלא מטעם סופו להתפשט.

^{קמ"ה} א' קב"ט.

^{קמ"ו} מה הקושיא, הא קדם וסילקו אינו מפליט החדש. ואולי הקושיא הוא התינח החלב שבו אינו יוצא, אבל הבשר יאסר עוד חלב ועוד חלב. ויל"ע, בשר אינו יכול לאסור יותר משיעור עצמו, ומפליט ק' עד כזית בשר, א"כ סגי בששים. ואולי הקושיא היה היכא שלא קדם וסילקו, מדוע מהני ס', הא כל רגע ורגע יש עוד כזית של חנ"נ. זה קושיא חזקה.

^{קמ"ז} י"ח א'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(נ) כך הק' חזו"א^{קמח}. ומיישב שם, ואינני מבין דבריו, אבל היסוד הוא דכאן מחוסר מעשה כיון שאינו עומד להתפשט אלא לאחר שיצא מהבשר, משא"כ בישול לא נקרא מחוסר מעשה, [כיון שהוא רק מתפשט תוך אותו חתיכה]. ורק כאן הוא מחוסר מעשה כיון שכבר אסורה, משא"כ בליעה שלא נאסרה עדיין, אכן אינו מחוסר מעשה, ונוכל להתיר ע"י סופו להתפשט.

(נא) ובזה חוזר לעסוק בדברי רעק"א שהבאנו בסי' צ"ד סעי' ו', לגבי בצלים בלועים בבשר, שהבאנו כמה פוסקים מתירים לבשלם בששים של בשר, דבהיתר אפשר לסוחטו מותר, מהר"ם לובלין, ועוד. ורעק"א החמיר בדבר. וטעמו, מבואר מסוגיין שבאוכל אין אומרים מקושר, ואין אומרים סופו להתפשט, א"כ הבשר תוך הבצל אינו שונה מחלב תוך הבשר, ונאסר, ואין לה קולות הנ"ל.

(נב) וע"ז בא חזו"א לבאר דברי המקלין, דהבשר תוך הבצל הוא בליעה, והיתר, וא"כ אמרי' סופו להתפשט, משא"כ החלב תוך הבשר. עכת"ד, אפ' אם אינם מובנים לי כעת.

--- סעי' ב' – חלב לתוך בשר ---

נפל חלב לתוך קדירה של בשר, טועמין החתיכה שנפל עליה החלב, אם אין בה טעם חלב, הכל מותר. ואם יש בחתיכה מטעימת חלב, נאסרה אותה חתיכה (ולדילן לחין סומכים לעוצל כוכזים, צעינן שקים צחתיכה, ואס' לאו כולה אסורה) ומשערין בכולה, אם היה בכל מה שיש בקדירה מהחתיכות והירק והמרק והתבלין כדי שתהא חתיכה זו אחד מששים מהכל, החתיכה אסורה והשאר מותר. במה דברים אמורים, בשלא ניער הקדירה בתחלה כשנפל החלב, אלא לבסוף, ולא כיסה. אבל אם ניער מתחלה ועד סוף, או שכיסה משעת נפילה ועד סוף, הכל מצטרף לבטל טעם החלב. הגה: וכן אם לא ניער כלל, לא בתחלה ולא בסוף, ולא כיסה כלל, אם יס' בקדירה נגד טיפת חלב שנפל, אינו אסור רק החתיכה לצד, ושאר הקדירה מותר (בית יוסף צס' הראב"ד והמגיד משנה צס' הרמב"ם). וכן אם ניער בתחלה או כיסה מיד, אף על גב דלא ניער ולא כיסה לבסוף, כל הקדירה מצטרף, והוא שניער וכיסה מיד שנפל שם האיסור (טור וצ"י צס' ר"ן חציצ). וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות, ולא נודע לאיזו חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל, אם יש בקדירה כולה טעם חלב, אסורה. ואם לאו, מותרת. ואם לא נמצא עובד כוכבים שיטעום ונסמך עליו, משערים בששים (עכ"ל רמב"ם). הגה: ויז' חולקין וסבירא להו דאינו מועיל מה שנוער הקדירה, אם לא שניער מיד שנפל האיסור (טור). והכי נהוג.

^{קמח} י"ח ו'. וע"ע שם עד אות י'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

נפל חלב ע"ג בשר

- (א) בציור של סעי' הזה נחלקו בה רש"י ור"י. ר"י ס"ל דכשהחתיכה נמצא מקצתה תוך הרוטב, כל החתיכה יש לה שם בישול. ולכן, אם נפל ע"ג טיפת חלב, משערין בכל מה שהוא בקדירה לבטלה בס', ואם יש ששים, הכל שרי, כולל חתיכה זו, ואם אין ששים, כל הקדירה נאסרה.
- (ב) אבל, אם יש חתיכה בולטת מהרוטב, וע"ג מונח עוד חתיכה שאינו תוך הרוטב כלל, אם נפל על חתיכה העליונה טיפת חלב, דנין ומשערין בחתיכה זו לחוד, ואם יש בהחתיכה ס' נגד הטיפה שרי, ואם לא, לא, ושאר הקדירה מותרת. [ואף שהוא צלי, עמש"כ בתחילת סימן זה].
- (ג) ודעת רש"י, כשהוא חצי שקוע בהרוטב, משערין בהחתיכה עצמה, ואם אין ששים נאסרה, ואם יש ששים, מותרת [כדינו האחרון של הר"י, אבל אפ' כשהוא שקוע] [ושאר הקדירה נרחיב בהמשך בס"ד]. ואם בולט כולו לחוץ [כציור של הר"י], מסתבר לומר דלרש"י לא נאסר אלא כדי נטילה, כדין צלי.
- (ד) וע' באחרונים שטרחו למצוא רש"י זה, ע"ע ב"ח, מהרש"א צ"ו:, מהר"ם שיף, פלתי. רשב"א ורבינו ירוחם הסכימו לדעת רש"י.
- (ה) בדעת רש"י, כשמקצתו שוקע בהרוטב, ס"ל להש"ך סק"ו וי"ג, דכל החתיכה נאסרה כשארין ששים, אבל לא שאר הקדירה ודרכ"מ טען דכן הוא פשטיה דסוגיא. מאידך, דעת המרדכי, רק מה שבולט לחוץ נאסר [ורק הוא מצטרף לחשבון של ששים]. חזו"א ס"ל דאין מרדכי כזה.
- (ו) ודעת הט"ז [מקורו הוא הר"ן] בדעת רש"י, דכל החתיכה נאסר כשארין ששים, ואח"כ ממשיך חתיכה זו ואוסר כל הקדירה.
- (ז) הק' הר"ן, הא בסוגיא מבואר דרק כשניער וכיסה אוסר הכל, אבל כשלא ניער ולא כיסה, לא נאסר עוד, מדקאמר מבלע בלע מיפלט לא פליט. ותי', דהנ"מ להדעה דלית ליה חנ"נ, אבל לדידן דאית לן חנ"נ, אפ' בלי נייעור וכיסה, ממשיך ואוסר.
- (ח) הרשב"א חולק, וס"ל מיפלט לא פליט בכל גווני. וק', מדוע באמת לא. הניחא להר"י, בציור שמונח ע"ג חתיכה שחצי שקוע, יש להתיר משום דאין איסור בלועה יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב^{קמט}, אבל לרש"י שהוא שקוע ברוטב, מאי איכא למימר. וע' ברשב"א שתי' משום שאין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר. ולא הבנתי, והלא זהו חידושו של חנ"נ. וקושיא זו אינו על רשב"א או רש"י, אלא על פשטיה דגמ' לפי מהלך זו. הש"ך נקט כרשב"א זו, והט"ז נקט כהר"ן, וכאמור.
- (ט) ויל"ע, לדעת ט"ז, שהחתיכה ממשיכה ואוסר כל שאר הקדירה, מדוע לא משערין בכל הקדירה נגד הטיפה, ומדוע משערין תחילה בהחתיכה. כלומר, כי היכי דיש בכוחו לאסור הכל כשארין ס' בקדירה נגד החתיכה כולה, ה"ה יהיה בכוחו של הכל להתירו, כשיש ששים בהחתיכה בציורף שאר הקדירה לבטל החלב, מדין סופו להתפשט. כה"ק פמ"ג.

^{קמט} בב"ח נחשב איסור בלועה? מח' ש"ך וט"ז בס' ק"ה.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (י) והתירוך, משום 'איסור דבוק'. כלומר, כשחלק מהחתיכה נאסר, הבליעה ממהר לאסור שאר החתיכה, ורק לאחמ"כ ממשיך לאסור שאר חתיכות. כלומר, איסור דבוק אומר שלא להגיד סופו להתפשט, כי אין המהירות 'שווה', רק מתחיל תחילה תוך חתיכה זו, ונאסר ונתחנ"נ, ורק אח"כ ממשיך לאסור האחרים.
- (יא) לדעת רש"י, חתיכה שרובו שקוע, ורק פניה מלמעלה מגולים, ועליה נפל הטיפה, מה דינו. וע' ב"י בשם הגהות מיימונית וסמ"ג, דאין לחלק, ואפ' רק פניה העליון מגולין, דינו כסוגיין. מאידך, דרכ"מ בשם המרדכי ס"ל דזה נקרא כולו שקוע, וכבישול, ואינו סוגיין^{קי}.
- (יב) **מעשה שהיה**, [ובכך נבהיר כמה פרטים בסוגיין], מסעדה בשרי בהשגחה ספרדי צלאו עופות שלמים תוך מעט רוטב, ואח"כ שמו לב שהכבד שטרם הוכשר עדיין היה מונח בפנים. והשאלה, כמה מהעופות נאסרו.
- (יג) והבאנו למעלה קושיית תוס' מדוע בסי' ק"ה לענין צלי אסרינן כ"נ, ואילו כאן אסור כל החתיכה. והש"ך מביא קושיא זו כאן, ומביא ג' תירוצים. א', חלב הוא שמן, ולכן מתפשט יותר. הש"ך לא ניחא ליה בהאי תירוך, דא"כ יעבור גם מחתיכה לחתיכה, ומדוע שאר החתיכות מותרות. ובתוס' אמרנו שהוא 'חצי שמן' 'שמן במקצת'.
- (יד) א"נ, איירי בבשר שמן^{קיב}. א"נ, תוך הקדירה שאני, דיש הרבה הבל, ולכן מתפשט יותר מצלי רגיל. והק' הש"ך, הא בסי' ק"ה לא מצינו חילוק כזו בין תוך קדירה או מחוצה לה [אינו חוק, אלא דיבר בהווה, ותלוי במציאות], א"כ מ"ש כאן.
- (טו) ותי' הש"ך ומחלק בין היכא שנפל דבר גוש או דבר צלול, דאם הוא דבר גוש, ההבל לא מועיל להתפשט בכולו, משא"כ דבר צלול, ע"י ההבל מתפשט בכל החתיכה, ולא רק בכ"נ.
- (טז) ובציור דידן בהכבד תוך העוף, אין דם הכבד שמן, ואין העופות שמנים, אינו צלול ולכן לא איכפת לן אם יש הבל, ולכן לא נאסר אלא כ"נ, ולא כולו.
- (יז) אמנם, אין אנו בקיאים, וא"כ אולי העוף שמן, וכ"כ כה"ח, א"כ בין אשכנזי בין ספרדי צריך להחמיר. אלא, שאם היה ברור לנו שהם כחושים, במקום הפסד מרובה, היה מקום לדון להקל.
- (יח) אמנם, לכאן אינו כן, דהרי עופות הללו יושבים תוך מעט מרק, ולכן היה נראה דתלוי במח' רש"י ור"י. דלרש"י, אע"פ שמקצתו תוך הרוטב, עדיין העליון יש עליו שם צלי, ואכן לא נאסר אלא כדי נטילה [כי חסר ג' תירוצים הנ"ל], אבל להר"י, לכאן הא עוף יש עליה שם בישול מחמת חלק התחתון שנמצא בהרוטב, א"כ נאסר כולו.
- (יט) ברם, אינו מוכח שבהא נחלקו רש"י ור"י, האם חתיכה חצי שקוע יש עליו שם בישול או שם צלי. דאולי הר"י מודה שחלק העליון הוא צלי, ומתפשט למטה מא' מג' טעמים הללו, ומשעה שהגיע לחלק התחתון תוך הרוטב אז חל עליה שם בישול. וא"כ, בנידון ד' שהצלי לא 'נסע' למטה כי חסר ג' טעמים הנ"ל, לא נאסר כל העוף.

^{קי} מהו הכמות שיבלוט כדי שיחשב לסוגיין, לדעה זו.

^{קיב} ט"ז א"א ללמוד כתירוך זה כי לית ליה פיתום.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(כ) כלומר, עלינו להוכיח לפי שיטת הר"י, האם חלק העליון יש עליה שם בישול, או שהוא שם צלי, וכשמגיע למטה יש עליה שם בישול. נפק"מ, עופות וכבד שלנו, ועוד הרבה נפק"מ.

(כא) והנה, טיפת חלב שנפל לתוך המרק של תבשיל של בשר, ואין ששים נגדו אם לא שנצטרף החתיכות הבולטות לחוץ, מה דינו. לרש"י, אינו מצטרף קנב. לר"י, לכאן תלוי על הנ"ל, דאם יש שם בישול על כל החתיכה, א"כ נשער עם כל החתיכה, ואם יש שם צלי, אז לא [דבזה יהיה כרש"י].

(כב) ופמ"ג מ"ז ב', ונוד"ב סי' כ"ה, בנדידו"ד כ' דהר"י היה מיקל קנב. כלומר, אמרי שהר"י ס"ל דיש שם בישול על כל החתיכה, אפ"י מה שבולט לחוץ.

(כג) ולכן, עוף שלנו עם הכבד, להר"י נאסר כולו, כי שם בישול עליה. וכן מבואר מאג"מ ד' י"ג. ולרש"י סגי בנטילה, אבל אין בידנו להקל כרש"י, כי נקטינן כשניהם לחומרא, וכמו שיתבאר לקמיה בס"ד.

ניער וכיסה, וקושיית רעק"א

(כד) כ' שו"ע, 'במה דברים אמורים' שהחתיכה נאסרה, כשלא ניער הקדירה מתחילה, אבל אם בשעת נפילה ניער מתחילה ועד סוף, או שכיסה משעת נפילה, כל הקדירה כולה מצטרף לבטל הטיפת חלב.

(כה) וע' ט"ז סק"ד מש"כ מדוע להר"י צריך נייער, הא סגי שמכניס מקצתו לתוך הרוטב.

(כו) טור רמ"א ש"ך וט"ז מבואר דהעיקר הוא נייער מתחילה, 'ועד לסוף' הוא רק לאפוקי היכא שהתחיל רק אחר זמן מה, דאז אינו מועיל. מאידך, כה"ח כ' דדוקא בעינן שימשיך לנער עד הסוף. ומהו הסוף, כ' כה"ח היינו כשיודע בבירור שנתפשט הבליעה בכולו.

(כז) 'תחילה', ערוה"ש מסתפק כמה מהר הוא תחילה.

(כח) עכ"פ חזינן, כל השאלה הוא כמה רחב וכמה עמוק הבליעה מתפשט, אבל אפ' תוך שניה אחת כבר נבלע משהו, וא"א להחזירו. וזה דלא כחמוד"נ. וא"כ אפ' היכא שנצטרף חמוד"נ, נצמצם הרבה, ורק אם הסיר ממש תכף ומיד, יותר קצר ממה שמבואר כאן.

(כט) בסוף הסעי' דעת הרמב"ם מובא בשו"ע כשנפל חלב על איזה חתיכה ואינו ידוע איזה, מנער את הקדירה. והק' עליו הטור, הא כבר נאסר, הואיל ולא נייער מיד. וע' ש"ך וט"ז וגר"א שביארו דכאן מדינא שרי, והנייער הוא רק שלא יהיה ניכר. ודימו לסי' קי"א, כזית נבילה נפל לתוך קדירה של בשר שיש בו ל' כזיתים, ואינו יודע אם לקדירה זו נפל או לקדירה הסמוכה לו, מצטרפים שניהם.

(ל) וק', איך מוכיחים משם לכאן, התם איירי מין במינו, וא"כ מה"ת סגי בחד בתרי, משא"כ כאן, יש טעם חלב, ומה"ת בעינן ששים, וא"כ לא מהני כל הסברות שאמרו. כה"ק פמ"ג וחוו"ד.

קנב מו"ר אמר שכן הוא פשוט.

קנב ב"ח חולק. ערוה"ש וחוו"ד סק"ו כ' להיפך, דאפ' לרש"י מפעפע למעלה, ומשערינן בכולו, דבאותו חתיכה כן מתפשט בכולו.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (לא) ותי', דכאן נמי אינו בישול בב"ח מה"ת. הפמ"ג כ' דאיירי בציור שמה"ת יבטל ברוב, וחוו"ד מיישב דכאן דינו כצלי, שאינו בישול מה"ת [עמש"כ סי' פ"ז].
- (לב) מצד אין מבטלין איסור לכתחילה, מבואר מט"ז וש"ך דבספק קיל טפי, ועוד כאן הוא לטובת הבעלים, ולא מדינא. הפלאה מוסיף, דאם אינו מערב, יעבור עכשיו על בישול בב"ח בהאי חתיכה, וא"כ העירוב אינו מבטל האיסור, אלא מפשטו, ומונעו מלחול ומלאסר.
- (לג) הק' רעק"א, איך שו"ע בשם הרמב"ם מתיר לנער לבטל הטיפה כשלא נודע, ואז יטעום, הא על הצד שעדיין טועם, מבשל בב"ח. ונשאר בצ"ע.
- (לד) ואין לומר דאיירי בציור שיוודע שהטעם יתבטל לבסוף, דסתימת הענין אינו כן.
- (לה) ואין לומר דמה"ת אין בישול אחר בישול, וכאן כבר נבלע [כ"כ פלתי], דהא אותו טיפה עם אותו חתיכה הוא 'שידוך' שמעולם לא היה, ומה בכך שכבר נבלע.
- (לו) וע' אג"מ מקי"ד שהשואל שם, אחיו הג"ר מרדכי זצ"ל, רוצה ליישב משום אינו מתכוון, ואינו פס"ר. 'פס"ר לשעבר'. אמנם, ע' רעק"א סי' פ"ז סעי' ו', דרעק"א ס"ל דפס"ר כזו בב"ח אינו מתכוון אלא ספק דאורייתא לחומרא.
- (לז) ר' משה עצמו שם מציע ליישב דדרך בישול אסרה תורה, ודרך נתינת טעם, ואילו כאן הוא היפוך זאת, ובא לבטל הטעם מכל וכל, א"כ אינו דרך בישול. כלומר אינו רק פס"ר לשעבר, אלא הוא בדיוק היפוך האיסור של התורה. וכל ספק פס"ר, אפ' בב"ח עדיין יש יחס אל העושה, ואילו כאן א"א להתייחס הבישול להעושה כן כשבא לעשות בדיוק ההיפך. כך מחדש ר' משה.
- (לח) ממשיך ר' משה, הא דספק פס"ר אסור, היינו משום דספק דאורייתא לחומרא אומרת לפשוט השאלה קודם, ולאסרה מדין ספק. והנ"מ ספק שבעצם יש עליו תשובה, ולכן ספק דאורייתא לחומרא מונע המשך הפעולה של ספק פס"ר, אבל היכא שהוא ספק שאינו ידוע לכל, בזה לא דנים קודם על ספק דאורייתא לחומרא, אלא תחילה דנים על ספק פס"ר, ונקל.

ביאור דברי השו"ע

- (לט) בגמ' היה ב' צדדים, האם משערין ששים נגד החתיכה או נגד הקדירה. והשו"ע כאן שמצטט הרמב"ם משמע דרוקד על שתי חתונות, דמתחיל לומר שמשער עם החתיכה, ואח"כ כ' שמשער החתיכה נגד הקדירה.
- (מ) הש"ך ביאר [ע"פ שיטתו, וע"פ הנו"כ], דהשו"ע איירי בציור של הר"י, שהחלב נפל על חתיכה שאינו שקוע כלל אלא מונח על חברותיה, וכדברי הר"י, שמשערין ששים בהחתיכה. והמשך השו"ע איירי כשהכניסו אותה חתיכה בפנים, מה דין שאר הקדירה, ובזה קאמר דמשערין בששים.^{קנה}
- (מא) מאידך, הט"ז ביאר שו"ע דאיירי בציור של רש"י, חצי שקוע, וכדעת רש"י, שמשער נגד החתיכה, ואעפ"כ משערין הקדירה נגד כל החתיכה, מחמת שיטת הר"ן, דאחר

^{קנה} א' ל"ט.

^{קנה} ק', א"כ הציור של שו"ע מאוד מוזר, שתחילה טיפה נפל על החתיכה, ואח"כ הגוי טעמה, ואח"כ החזיר החתיכה לתוך שאר החתיכות. כך ביאר הפמ"ג, וזה דחוק מאוד. ולומר שהגוי יודע אילו היה טועם היה מרגיש, אינו משמע כן בשו"ע.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

שאותה חתיכה נאסרה, ממשיך ואוסר שאר הקדירה, ולכן צריך ס' בקדירה נגד החתיכה.^{קנ}

(מב) והק' נקה^{קנ} א"כ בכל מקרה אסור, ומדוע דווקא כשניערו בסוף. ותי' הפמ"ג דניערו לבסוף לאו דווקא, ושו"ע בא לאפוקי הציור שניער מתחילה ועד סוף, דאז לא נאסר החתיכה בפנ"ע, אלא כאן נאסר החתיכה, ואח"כ מעצמו אוסר שאר הקדירה אי ליכא ששים.

ביאור דברי הרמ"א

(מג) הרמ"א כ', וז"ל "הגה: וכן אם לא ניער כלל, לא בתחילה ולא בסוף, ולא כיסה כלל, אם יש ס' בקדירה נגד טיפת חלב שנפל, אינו אסור רק החתיכה לבד, ושאר הקדירה מותר (בית יוסף בשם הראב"ד והמגיד משנה בשם הרמב"ם) עכ"ל.

(מד) ותמיה מילתא, כמאן, ובאיזה ציור, שמשערין נגד רק הטיפה, ואעפ"כ נאסר החתיכה ולא הקדירה, אע"פ שאין ס' בקדירה נגד החתיכה. ונאמרו בזה כמה מהלכים.

(מה) הט"ז לומד, דהרמ"א ס"ל כר"י, ואירי בציורו של רש"י, כלומר ששקוע חציו, והר"י ס"ל שמשער בכולו נגד הטיפה, ואעפ"כ הרמ"א אסר החתיכה עצמה, מסברא דנפשיה. כלומר, הרמ"א ס"ל כר"י, והחתיכה אסורה מחמת חומרא בעלמא.

(מו) הש"ך לומד, הציור הוא כרש"י שחציו שקוע, ולרש"י נאסר החתיכה, ולר"י מבטלין החלב נגד שאר הקדירה. וא"כ, ס"ל להש"ך דהרמ"א נקט חומרא דשניהם, ואסר החתיכה, ומתיר שאר הקדירה אם יש ס' נגד החלב. הפמ"ג מוסיף דט"ז א"א לו ללמוד כן, משום דלדידיה גם לרש"י נאסר שאר הקדירה ובעינן ס' נגד החתיכה.

(מז) גר"א סק"ט למד, וכ"מ בבאר הגולה, דיש כאן ט"ס. הגר"א גורס במקום 'אם יש ס', 'אם אין ס', ובמקום 'קדירה' גורס 'חתיכה'. והציור הוא כרש"י, חצי שקוע, ואם אין ס' נגד החתיכה, נאסר החתיכה. כרש"י של הדרכ"מ. פמ"ג מ"ז סק"ה בשם באר הגולה מביא גירסא אחרת, ורק משנה 'יש' ל'אין', והציור הוא כר"י שכולו חוץ לרוטב, ורק החתיכה נאסר, וקמ"ל דהקדירה שרי אפ' אי אין ששים, וכ"ש כשיש ששים.

(מח) רעק"א וחוו"ד למדו הרמ"א להחמיר משום חשש שחלב הוא שמן. רעק"א למד הציור הוא כר"י, ואינו שקוע כלל, ולכן החתיכה נאסר, ואם הוא שמן הוא אוסר החתיכה שלידו אפ' בלי רוטב, ולכן בעינן ס' בקדירה. והחוו"ד למד שהוא כציור של רש"י וחצי שקוע, ועל הצד שהוא כחוש, רק החתיכה נאסר, ועל הצד שהוא שמן, אוסר גם החתיכה שלידו, וכן הלאה, ולכן צריך ששים בקדירה כי חושש שמא הוא שמן^{קנח}.

^{קנ} והקושיא שהקשנו באות הקודם, אינו קשה כאן, דהגוי יכול לטעום אח"כ, כי להט"ז אין טעם החלב מתפשט בכל הבשר, אלא הבשר שנאסר הולך יחד עם מעט שבמעט של החלב, ואז אוסר מדין חנ"נ. ועמש"כ בסעי' ג' בביאור דעת הט"ז בחנ"נ.

^{קנ} שא"א לו ללמוד כהט"ז, כיון דלית ליה הר"ן.

^{קנח} בסי' ק"ה הבאנו שאלה של משאת בנימין, ג' חתיכות, הראשון איסור בעין, השני בלועה, אבל כחוש, השלישי האם נאסרה, האם אמרי' שאין אנו בקיאין הואיל והתחיל מבעין, או"ד עכשיו שבא לידי בליעה, אנו בקיאין. החוו"ד החמיר בזה, ולכן יכול ללמוד כאן שהספק משום כחוש ושמן, אע"פ שחתיכה זו אינו אלא בלועה אעפ"כ יכול לאסור אם אין

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(מט) ע"כ המהלכים באחרונים לבאר הרמ"א. ולמסק', האם הרמ"א הוא כרש"י או כר"י. ממש אינו ברור, ויש שיטות לכאן ולכאן.

(נ) חתיכה זו שנפל עליה החלב, האם אוסר זו שלידה. ש"ך וט"ז מציינים לסי' ק"ה סעי' ז'. ש"ך שם מצריך נטילה. ט"ז ס"ל שאינו אוסר כלום, כי אין החלב יוצא.

(נא) וק' על הש"ך, איך ס"ל שאוסר חתיכה הבאה, הא בגמ' קאמר מיבלע בלע מיפלט לא פליט. וי"ל, הגמ' קאמר כן למ"ד שלית ליה חנ"נ, משא"כ אנן. א"נ, מיפלט לא פליט לאסרו כולו, אבל כ"נ מיהא אוסר. והגמ' קאמר כן בכחוש, אבל בשמן כולו, ואין אנו בקיאים.

(נב) נמצא, להש"ך, כשהחתיכה היה כציור של ר"י, הוי צלי, ונאסר, ואוסר כולו משום שאין אנו בקיאים. וכשהוא בציור של רש"י, קיי"ל כר"י, ומשערינן נגד הטיפה בכל הקדירה.

(נג) להט"ז, כשהוא בציור של רש"י, נאסר החתיכה, ושוב אוסר כל הקדירה, כי בעינן ס' נגד כל החתיכה. וכשהוא בציור של ר"י, לא נאסר ולא מידי של חתיכה הבאה.

(נד) ערוה"ש כ' בסוגיין אין הבדל בין בשר בהמה לבשר עוף.

כרש"י או כר"י

(נה) ראשונים: רא"ה, אגודה, מרדכי, סמ"ג, סמ"ק, מהרי"ל, שערי דורא או"ה הארוך; כולם למדו כהר"י.

(נו) וכרש"י, ספר התרומה, רבינו ירוחם, רשב"א, כל בו, ר"ן [כהבנתו],

(נז) אחרונים: ט"ז וחוו"ד למדו כרש"י [הט"ז כרש"י כהר"ן], רמ"א לדעת הש"ך.

(נח) ש"ך פוסק כר"י, וכן כרו"פ, נוד"ב כ"ה, פר"ח, פמ"ג, גר"א י"ח. חכמ"א קנט סומך ע"ז בהפס"מ, אך לכתחילה החמיר כרש"י.

(נט) ולענ"ד, פשטיה דרמב"ם ושו"ע הוא כרש"י, דאי כר"י ה"ל לפרט מציאות כזו, ועוד, מדוע צריכין ניעור, כמו שהק' הט"ז סק"ד, הא מספיק להכניס מקצתו לתוך הרוטב.

(ס) והנה, או"ה ארוך שהבאנו למעלה ס"ל כר"י, וכ' דאעפ"כ מצוה לנער כולו לגמרי כדי לשקע האי חתיכה, כדי שלא היה שום יחס וקשר בין החלב להאי חתיכה. כלומר, פסק כר"י, ומרויח דעת רש"י.

(סא) והנה, אי רמב"ם ושו"ע למדו כר"י, ולא חששו לרש"י, מה ניעור זו, כמשה"ק הט"ז. אבל אם לומדים כרש"י, מובן הרבה יותר טוב. ולכן משמע לי ששו"ע כרש"י.

(סב) אג"מ שהבאנו למעלה, ס"ל להחמיר כשניהם מספק, וכדעת הש"ך בדברי הרמ"א. וכ"מ מערוה"ש, וכ"ה בכה"ח, וזבחי צדק.

(סג) מעשה שהיה, הוציאו קישק"ע ממקפ"א, ושמו בטשולנט, חצי בולט לחוץ, ואינו מכוסה, ואז שמו לב שהיה על חלק העליון מעט גלידה חלבית. האם חוששין

אנו בקיאים. אבל ש"ך וט"ז לא למדו כן, משום דס"ל כפמ"ג שהבאנו שם להקל בזה. וע' בית לחם יהודה דין אולי מצד ספק שמא החלב שמן. וט"ז וש"ך א"א ללמוד כזה, דכבר יש להם שיטות ברורות בענין חלב.

קנט מ"ד א' ב'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

שהקישק"ע נעשה חלבית מהגלידה, ובשרי מהטשולנט, ונתחנ"נ, ואוסר כל הטשולנט כי צריכין ס' נגד כל החתיכה.

(סד) לרש"י החתיכה אסורה, ולא הקדירה. לר"י החתיכה והקדירה מותרת, כי יש ס' נגד הגלידה, וכ"ש נגד החלב שבו.

(סה) אמנם, כמו שנתברר למעלה, אין בידנו להקל נגד שום דעה, אם לא שנצרף כמה ספיקות. ולכן יש לאסור הקישק"ע, ולהתיר שאר הטשולנט. דלא כהט"ז והר"ן.

(סו) מעשה שהיה, תינק ניער בקבוק חלב שלו, וניער כמה טיפות אל תוך קדירה של בשר על האש, ואינו יודע איפוא נפל, אם ברוטב, ואם על חתיכה, ועל איזה חתיכה.

(סז) רמב"ם הנ"ל ע"פ ש"ך וט"ז מיקל אם מנער אח"כ עד שאינו ניכר. אך הרמ"א החמיר. וע' חו"ד דמבואר שאם נפל על חתיכה חצי שקוע, לר"י בטל, ולרש"י הוא צלי, ואינו בב"ח מה"ת, א"כ יש לצרף ספיקות.

(סח) וא"כ, בנידו"ד שיש להסתפק אולי נפל להרוטב [ע"פ רוב], ואפ' אם על חתיכה, לא היה חתיכה שר"י היה אוסר, רק רש"י. ואפ' כרש"י, אינו אלא מדרבנן. ועוד, כאן היה בשר עוף. ולכן, דעת מו"ר היתה להקל בזה ושמותר לנער אח"כ לבטלוק^ק, מחמת רבוי הספיקות, אע"פ שלא מצא מי שיכתוב כן מפורש.

(סט) ולכאנ"ל ימהר לנערו מיד. כי לר"י לא משנה, לרש"י רק הרוויח, ואולי בלא"ה יש ס' בחתיכה, ואין לחוש מצד אין מבטלין איסור לכתחילה מטעמים שכתבו האחרונים, ואינו כדי לבטל האיסור, אלא כדי שהאיסור שיש כאן לא יאסר, ועוד, בכך הוא מציל עצמו מאיסור בישול בב"ח, כדמבואר במג"א סי' של"ב סעי' ד'. כך נראה לומר, אע"פ שבדה"ש הסתפק בכך. ונראה שזה עדיף מלהוציא המקום שנפל בתוכו, דבזה יש חשש שמבשל עכשיו בב"ח בהאי חלק [אם לא שיצננו במים קרים].

--- סעי' ג' – חנ"נ ---

כשנאסרה החתיכה מחמת החלב, נעשית כל החתיכה איסור, ואם בשלה עם אחרות צריך ששים לבטל כולה. ואם מכירה, משליכה, והאחרות מותרות. ואם אינו מכירה, הרוטב מותר, וכל החתיכות אסורות, אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד.

ביאור מח' ש"ך וט"ז

(א) בב"ח אמרי' חנ"נ לכו"ע, מה"ת, דשניהם היתר, וא"כ ע"כ התורה אסרה תערובות, ונתן עליה שם איסור חדש. ובשאר איסורים, לאלו האוסרים הוא רק מדרבנן, אטו בב"ח.

(ב) בסי' ק"ה הבאנו מח' רבתי בין הש"ך והט"ז, האם חלב תוך בשר הוא גוף האיסור, או איסור בלוע. הט"ז ס"ל שאינה אלא איסור בלוע. וכאן נאריך על ביאור שיטתם,

^ק איזה ספיקות ניתוסף להא דהרמ"א?

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

ובכך נעמיק ליסודו של חנ"נ. הדברים שיאמרו כאן מבוססים על דבריו הקצרים של הפמ"ג, דברי הברדה"ש ומגילת ספר.

(ג) כדברי הט"ז מבואר גם ברשב"א, והר"ן סוף פרק כל הבשר בשם תוס', וכ"פ גר"א, חזו"א, פלתי, פר"ח [לאפוקי ממי שכ' שהוא דעה יחידאה]. הר"ן עצמו חולק, ולומד כהש"ך.

(ד) הנה, על עצם דברי הט"ז קשה, איך ס"ל שעצם הבשר לא נאסר, ולכן אם הוא צלי בלי רוטב אינו אוסר חתיכה שלידה מחמת שבליעת החלב אינו יוצא, הא גוף הבשר אסור, כי זהו חידושו של חנ"נ. ועו"ק, אפ' אם נבין מדוע אנו צריכין להחלב, הא חלב הזו ליבטל בחתיכה השנייה, וא"כ מדוע הטעם שמותר משום שהחלב אינו עובר, ה"ל להתיר משום שהחלב אינו כמות מספיקה.

(ה) ועל קושיא הראשונה, תי' הר"ן שם בשם תוס' דיש כלל 'אין הנאסר אוסר במקום שאין האוסר יכול לאסור', כלומר, אם מקום החדש אינו ראוי להאוסר להגיע לשם, אין הנאסר יכול לאסור. ואי"ז הכלל של לא יפה כח הבן מכח האב, דהא בחנ"נ לא אמרי' כן ואוסר אפ' אם האוסר הראשון היתה בטל בס' [משא"כ אי משום לא יפה וכו'], אלא כלל חדש. וא"כ כאן, הבשר נאסר מחנ"נ, מ"מ האוסר הוא החלב, ואין חלב האוסר יכול להגיע לחתיכה השנייה כיון שאינו אלא בליעה.

(ו) ותוס' דף צ"ו מוכיח יסוד זה, מבשר שנמלח בציר שיש בו דם, אפ' שמן אינו נאסר כל החתיכה, כיון שסיבת האיסור הוא הדם, ודם משרק שריק, א"א אין הנאסר, הציר, אוסר במקום שהאוסר, הדם, יכול לאסור.

(ז) וכן מוכיח תוס' מהא דלא אמרי' בכל חנ"נ של כדי נטילה או כדי קליפה, שיאסר קליפה ונטילה הבאה עד לעולם, ע"כ משום אין הנאסר וכו'. וכן מבשר שנמלח, שאין המלח אוסר הבשר.

(ח) הר"ן עצמו חולק על יסוד זה, ודוחה כל הראיות, דמליחה מבטל שם דם מהדם, והא דכ"נ יאסר כ"נ, תי' הר"ן בזה לא שייך לגזור אטו בישול בב"ח, כי בבישול לא שייך האי מושג. וכן מיישב שם שאר הראיות של תוס'.

(ט) נמצא, קושיא הראשונה, מדוע הט"ז צריך החלב, מיושב כיון שהוא למד כתוס', והש"ך שאי"צ החלב למד כהר"ן. אבל קושיא השנייה, אה"נ יש כאן חלב, אך יהיה בטל, אכתי קשה.

(י) ונראה לבאר בהקדמת דברי רעק"א סי' ר"ז על תוס' נדה ס"א שמק' שעטנו בבגד, חוט א' אוסר כל הבגד, ומק' תוס', ליבטל האי חוט עכ"פ בשאינו ידוע, ותי' תוס', ע"פ ביאור דברי קה"י, שביטול אין הכוונה דכאילו המעט 'איננו' דאי אפשר להתעלם ממצאות. אלא ביטול עושה שאין האיסור אוסר. כלומר, חתיכת נבילה בהרבה חתיכות של היתר, אין אומרים שחתיכת נבילה אינו נמצא כאן, אלא אמרי' דהתורה רק אסרה במקום שאינו מעורב, אבל כשנתבטל, אין הנבילה אוסר, אלא הוא 'נבילה כשרה'.

(יא) וכ"ז לא שייך אלא בדבר שהוא איסור בעצם, וביטול יכול לסלק מעליו הדינים. אבל דבר שהוא היתר, אין לו דינים משלו, א"כ העירוב הוא מה שאסרה תורה, א"כ מה שייך לומר עליו ביטול, איזה דין אתה מבטל ממנו, הא אין לה דינים, כי הוא היתר.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

וכי שייך לבטל ממנו שם צמר או שם פשתן?! נמצא, ביטול לא שייך אלא בדבר שיש עליה איסור, ולא בדבר שהוא היתר. ולכן בשעטנז אין מקום לביטול.

(יב) ועפי"ז מובן קושית הרא"ש, איך שייך ביטול בב"ח, הא הוי היתר ואין לה דינים לבטל, ואין שייך לבטל המציאות. ות"י הרא"ש, שאני התם דדרך בישול אסרה תורה, ולא מקרי בב"ח אלא משום הטעם.

(יג) כלומר, הא דיש ביטול בב"ח, אינו ביטול ממש, אלא בכה"ג אינו נותן טעם, והטעם אסרה תורה, בתנאי שהיא דרך בישול. נמצא, המערב חלב בבשר, צונן, מה"ת אין כאן איסור בב"ח, ולא שייך ביטול ואי"צ ביטול. ורק כשנתערב דרך בישול, ונותן טעם, זה אסרה תורה. וביטול בזה אינו אומר אלא שאינו נותן טעם דרך בישול. כך ביאר רעק"א. ועפי"ז תבין השקליא וטריא בגמ' בין אביי לרבא לגבי טעם כעיקר.

(יד) וע"פ יסודו, רעק"א מק' על שו"ע שכ' דאין מבטלין בב"ח לכתחילה משום דאין מבטלין איסור לכתחילה, ומק' רעק"א, מה שייך ביטול כאן, אינו מבטל איסור, אלא מסדר שלא יהיה נותן טעם, ואי"ז איסור, וא"כ אינו מבטל איסור! עיי"ש מש"כ ליישב את זה.

(טו) ואם לזאת, מובנים היטב דברי הט"ז, דבעינן שהאוסר, החלב, יגיע עם הבשר כדי לאסור. וכשהגיע להחלב לחתיכה השניה, היה קשה לנו דליבטל. ועכשיו מובן, דלא שייך לבטל חלב שהוא כאן והיה דרך בישול, וביטול לא שייך על דבר שבעצם היתר.

(טז) כלומר, חלב מעט הזו בחתיכה השנייה שהגיע יחד עם הבשר, ומחנ"נו כל רגע ורגע, דהט"ז ס"ל דאם אזל החלב, אזל החנ"נ כלפי חתיכה השניה [אפשר לסוחטו עדיין אסור], א"כ עכשיו בחתיכה שנייה יש כאן חלב של היתר שאסור ואוסר כל רגע ורגע, ולא שייך לבטלו כדברי רעק"א. וכ"ת הא אינו נותן טעם, י"ל הוא נותן טעם דרך בישול בבשר הראשון, ובשר הראשון זו הוא חנ"נ 'חי' שמקבל/קיבל טעם דרך בישול מהאי טיפה, ובגלל שהוא 'חי' הבשר עצמו יכול להמשיך ולאסר חתיכה השנייה.

(יז) הט"ז דס"ל דחנ"נ אינו ממשיך הלאה ואוסר אלא כשיש בתוכו חלב, ביאר הש"ך דמדמה לשעטנז, וכי היכי דהתם שאר הבגד אסור אפ' כשיש חוט אחת בקצה השני, ה"ה כאן הבשר אוסר כשמחובר להחלב. אבל אם יחתך הבגד, או יחתך החלב, שאר הבגד ושאר הבשר אינו אסור/אוסר [הבשר נשאר באיסורו כלפי עצמו, אפשר לסחותו].

(יח) דעת הש"ך, חנ"נ ואפשר לסוחטו אינו משום שהחלב נמצא בו עכשיו, אלא משום דנאסרה שעה אחת, ונשאר באיסורו החדש, ואי"צ החלב.

(יט) וס"ל, דבב"ח כן שייך ביטול, כדברי האבנ"ז^{קסא} ודלא כדברי רעק"א, וס"ל לאבנ"ז דזהו החידוש של טעכ"ע, דשייך לבטל היתר, חוק, ושאני משעטנז כמש"כ תוס' בע"ז ס"ד, דיש גזה"כ מיוחד אצל בב"ח דשייך לבטל היתר. כלומר, רעק"א מבסס יסודו על תוס' נדה, ובכך בונה שיטתו, ובכך ביארנו הט"ז. אבל האבנ"ז מביא תוס' אחרת ליישב שעטנז בענין אחר, ובכך נבאר את הש"ך. הפלא ופלא. וע"ע מש"כ בסי' צ"ט לגבי אין מבטלין איסור לכתחילה.

^{קסא} פ"ב ט"ז.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

--- סעי' ד' – חנ"נ בשאר איסורים ---

לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבילה, אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורים. כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה, ואין בה ששים לבטלו, ונאסרה, ואחר כך ביטלה עם אחרות, אין צריך אלא ששים כדי כזית חלב, ואז אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת. הגה: וי"א לאמרינן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה (תוס' וסמ"ק וסמ"ג ומרדכי והאחרונים). וכן המנהג פשוט, ואין לשנות. ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכת היתר, או שהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור, אבל אם מקלת החתיכה תוך הרוטב, ואין האיסור דבוק בו, לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה ומטריף כל הקדירה לזבל האיסור. ומכל מקום יש להחמיר לאסור אותה חתיכה (ארוך כלל כ"ח). וכל זה בשאר איסורים, אבל בבשר בחלב, אעפ"י שאין האיסור דבוק, ומקלת החתיכה תוך הרוטב, אמרינן חתיכה נעשית נבילה. יש אומרים דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אם נתערב איסור לח בהיתר לח, ואחר כך נתערב הכל בהיתר אחר, ואין צריכים רק ששים נגד האיסור שנפל (מרדכי פכ"ה בשם רש"א ור"ן בשם ראב"ד). ויש לסמוך על זה בשאר איסורים, לאורך הפסד גדול, אבל לא בבשר וחלב. ואם נתערב יבש ביבש, לא אמרינן בשום איסור חתיכה נעשית נבילה. וע"ל סימן כ"ט מדין חתיכה נעשית נבילה. כלי הגאסר מזליעת איסור, לא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה, ולא צעין ס' רק נגד האיסור שזלע (מרדכי פג"ה וע"ל סימן כ"ח).

ביאור דברי ט"ז סק"ב

- (א) דעת שו"ע דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים, וכאן ס"ל דאפ' אפשר לסוחטו מותר. ואילו דעת הרמ"א ס"ל דאמרי' חנ"נ בשאר איסורים, מדרבנן [ע' רעק"א בשם תוס'], וכן המנהג ואין לשנות.
- (ב) כגון, שכולה חוץ לרוטב, ואח"כ נשקע, או כגון איסור דבוק [א"ד]. וט"ז בא לבאר מהו איסור דבוק, ומדוע חמיר טפי שאמרי' בה חנ"נ.
- (ג) ומביא דברי או"ה דחיישינן שמא פעם אחת נשאר לבדו ברוטב בסוף הערוי, ואז אין ס' נגד האיסור, ומשהחזירה אוסר נגד ששים מכל החתיכה, או חוששין שמא פעם אחת הוציאו מחוץ לקדירה, ונאסרה, וכשמחזירה אוסר נגד כולו.
- (ד) ומחמת ב' חששות האלו, הרמ"א החמיר באיסור דבוק לומר חנ"נ בשאר איסורים, ואילו השו"ע לא חשש לכך [אף לענין אפשר לסוחטו].
- (ה) ועל חשש השני קשה, מה בכך שהוציאו מחוץ לקדירה, הא עכשיו שאינו בקדירה ואינו על האש, אינו מבשל, א"כ איך החתיכה נאסרה מחמת האיסור דבוק שבו. ואין לומר דעדיין הוא נמצא תוך הזיעה והבל הקדירה, כי זה אוקימתא.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (ו) ות"י החזו"א^{קסב} דא"ה"נ יש מח' לגבי דבר גוש אם דינו ככלי ראשון, הנ"מ כשכבר נח ע"ג הקדירה, ובזה נחלקו, אבל לפני שנח כו"ע דבר גוש מבשל בעודו רותח אע"פ שאינו תוך הכ"ר ואינו על האש.
- (ז) עוד קשה, אה"נ דבר גוש מבשל כ"ז שלא נח, אבל איך נאסרה כולה, הא מקסימום הוא צלי, ויאסור רק כדי נטילה. ואה"נ אנן נוכל לומר אין אנו בקיאין, ופיטום, וכו', אבל האו"ה עצמו היה בקי, ומאי איכא למימר. וכקושיא זו נמצא ברעק"א סו"ס ק"ו על הש"ך שם.
- (ח) ות"י ערוגת הבושם וחזו"ד בסי' ע"ב, דהא דהאיסור מתבטל בס' ולא אמרי' שאוסר רק חתיכה זו הוא משום סופו להתפשט, ולכן משערינן בכל מה שיתפשט לשם, ואם יש ס' שרי ואי לא כולו נאסרה. וכאן, אה"נ יש ס' בכל הקדירה, מ"מ האיסור מתחיל להתפשט, וחיישינן דלפני שיתפשט בס', יוציא הדג, ויעצור ההתפשטות בכולו, א"כ הדג נאסר לא מפני שבדיוק עכשיו האיסור אוסרתו, אלא משום דעכשיו אין ס', ולא התפשט טעם האיסור בכולו עדיין.
- (ט) נמצא, אינו הצלי שאוסר עכשיו, אלא הבישול ברוטב, ועכשיו חוששין שיסתלק הששים לפני שיתפשט בו, ויאסר.
- (י) ובזה מיושב גם קושיא הראשונה לגבי דבר גוש, דעכשיו י"ל שנתבשל ונתפשט בקדירה, וההוצאה של הדג אינו האוסר, אלא מונעו מלהיות מותר ע"י כולו, ונאסר ע"י הבישול עצמה.
- (יא) ויל"ע לפי מהלך זה, הא לא מצינו בשום מקום ש'סופו להתפשט' לוקח זמן, ושאסור להוציא מוקדם, א"כ מדוע כאן. וי"ל, אה"נ, וכאן גרוע טפי דמשום שהוא איסור דבוק, אנו יודעים שהאיסור עבר דרך האי חתיכת דג, ואיתחזק באיסור, ויש ספק אם היה היתר, ולכן חמיר, משא"כ שאר הקדירה, ושאר ציור, לא איתחזק טעם האיסור לפני הביטול בשום חתיכה מסויים, א"כ לא מחזיקינן בריעותא, אלא תולין שנתפשט בכולו בשוה, וכשהגיע הטעם היה כבר בטל. כך מבואר בחזו"ד שם.
- (יב) האו"ה דיבר בדג שיש בתוכו שרץ. וממשיך הט"ז מזה נראה לענ"ד דה"ה שרץ בראש הדג. ובסוף דבריו כ' דראש שאני כי רוטב יכול ליכנס. וקשה, מה החידוש שחידש לנו הט"ז, ומהכ"ת היינו חושבין לחלק בין רוטב נכנס או לא, הא כפי שביארנו החששות, אין נפקותא כלל בהכי, א"כ מה באה הט"ז ללמדנו.
- (יג) והביאור, עפי"ד הפמ"ג וחזו"ד וכ"מ ביד יהודה, דבאמת יש ב' מהלכים לבאר חומר של איסור דבוק. הראשון הוא כמש"כ האו"ה דיש ב' חששות הנ"ל.
- (יד) אבל יש מהלך שני, ושלא חוששין להניי חששות שחשש האו"ה, אלא אמרי' 'ממהר לבלוע'. וכבר ביארנו במק"א דיסוד זה מתגבר על הכלל של סופו להתפשט, דסופו להתפשט אומרת לנו שהתפשט הטעם בכולו בשוה. וע"ז בא 'ממהר לבלוע' ואומרת לנו דסופו להתפשט הוא רק כשבליעה מתפשטת במהירות שוה בכולו, אבל היכא שהבליעה ממהר לבלוע בחתיכה אחת, ורק אח"כ נוסע יותר לאט בכולו, לא אמרי' סופו להתפשט, אלא אמרי' שהבליעה תחילה נכנסת אל האי חתיכה, ורק אח"כ מתפשט.

^{קסב} סי' ט'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (טו) וכמהלך הזה למד הט"ז, וכפי מהלך זה שפיר יש לחלק כשרוטב נכנס או לא, דכשרוטב נכנס, אינו ממחר לבלוע בהאי חתיכה אלא מתפשט בכולו בשה מחמת הרוטב, משא"כ כשאין רוטב.
- (טז) וא"כ, בא הט"ז לומר דהנ"מ לדידיה, אבל לדעת האו"ה אין מקום לחלק, בדיוק כמו שביארנו, ובשניהם הוא איסור דבוק.
- (יז) בתחילת דברינו אמרנו שחנ"נ בשאר איסורים הוא מדרבנן. וא"כ יל"ע, מדוע חשש האו"ה לחששות האלו, הא ספק דרבנן לקולא, ואינו מילתא דשכיח או מצוי כ"כ. והתירוץ, יתבאר בסי' ק"י 'ספק הנתגלגל' דאע"פ שהוא שאלה של דרבנן, מ"מ מקור וסיבת השאלה הוא שאלה של דאורייתא, כלומר האי חתיכה שיש בו איסור דבוק בו, אסור לאכול מה"ת, משום טעם ובליעה.
- (יח) וא"כ, כל השאלה המתגלגל ממנו, כגון חנ"נ, אע"פ שהוא שאלה מדרבנן, יש בו חומר של דאורייתא, משום הכלל 'ספק הנתגלגל'.
- (יט) וא"כ קשה, איך הט"ז מסיים דיש להקל בא"ד כשיש רוטב כיון שחנ"נ הוא דרבנן, הא הוי ספק המתגלגל.
- (כ) והתירוץ, הט"ז עצמו לא למד כאו"ה אלא כמהלך השני, ואה"נ אי קרה כהציור של או"ה היה אוסר, כמו שהשו"ע היה אוסר. אלא השאלה האם אסרי' כל איסור דבוק משום חשש שיקרה מציאות כזו. וע"ז הט"ז לא חשש, והשו"ע לא חשש, ואינו ספק איסור שנחמיר בו משום ספק הנתגלגל, אלא שאלה האם אסרי' כל איסור דבוק מחשש הנ"ל.
- (כא) שו"ע סי' ק"ו אסר בציור של האו"ה, כשקרה כן באמת, וכן יסכים הט"ז, רק לא אסרו כל א"ד מחשש הנ"ל, ורק החמירו כשאכן כך קרה. ולכן שו"ע שם מזהיר ליזהר בזה.
- (כב) ע' בשו"ת הר צבי^{קסג} דדן בציור שבישלו טשולנט, והקישקע שלהם היתה איזה מילוי תחוב לתוך איזה חתיכת עוף [הצוואר, או שאר אבר חלול, העלז"ל בלע"ז]. המלוי אמור להיות מקמח ומרגרינה, אבל בטעות עשוה מחמאה. אותה חתיכה עצמה לא היה בה ס' נגד החמאה שבה, אבל הטשולנט יש ס' נגד החמאה אבל לא נגד החתיכה כולה, האם הטשולנט נאסרה או לא.
- (כג) ומצדד ההר צבי לדעת האו"ה אולי יש לצדד להקל כיון שהוא בשר עוף ולא בשר בהמה, והאם אמרי' חנ"נ על בב"ח דרבנן [יש ערוה"ש כזה ג"כ]. וממשיך דלהט"ז, אם המלוי היה דבוק ותחוב היטב, אה"נ יש לאסור מצד איסור דבוק, אבל אם הוא רפוי שרוטב נכנס בו, לא היה איסור דבוק. וזה ממש כדברינו. ולדינא מסיק להקל מטעמים שונים, דאולי היתה באמת ס' בקדירה נגד כל אותה חתיכה.
- (כד) וע"ע לקמיה שנביא חו"ד ביאורים ח' עוד מהלך באיסור דבוק.

^{קסג} סי' פ"ז.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

שאר דיני חנ"נ, וכלליו

- (כה) שי' הראב"ד^{קסד} שהוא דקאמר בגמ' חנ"נ היינו למ"ד שמין במינו אפ' באלף לא בטיל. אבל אנן שמקילין בזה, אין לנו דין חנ"נ בכלל, אפ' בב"ח. וע' חי' הגר"ח שם לביאור הדברים.
- (כו) שיטה זו אינה נזכר כלל להלכה, ואינו צירוף או אפ' חצי צירוף.
- (כז) אלא אנן קיי"ל חנ"נ בב"ח, מדאורייתא, דלא ככנפי יונה דס"ל שהוא רק מדרבנן. וג"ז אינו צירוף בכלל. ע"ע ערוה"ש סעי' כ"ד וכ"ה דמסביר את זה.
- (כח) יתבאר לקמיה מח' אם אמרי' חנ"נ בשאר איסורים, ואם קיל טפי בשאר איסורי דרבנן. דעת הרמב"ם^{קסה} להקל בשאר איסורים, וכ"ש בדרבנן, ולכן ס"ל בשר עוף עם חלב א"א בו חנ"נ. וערוה"ש הנ"ל ס"ל כן לדינא, שבשר עוף אין בה חנ"נ בכלל.
- (כט) בסי' צ' סעי' ד' מבואר דכחל עם חלב אמרי' ביה חנ"נ. ומיניה מוכיח הט"ז דה"ה בשר עוף וחלב אמרי' חנ"נ, כי שניהם רק בב"ח מדרבנן, זו משום בשר עוף וזו משום חלב שחוטה.
- (ל) ערוה"ש מדחה ראיה זו, וחמיר כחל משום דטעמו ממש שוה לבב"ח מה"ת, החמירו טפי לומר בו חנ"נ, משא"כ בשר עוף וחלב לא החמירו בו כ"כ, ולכן לא אמרי' בו חנ"נ.
- (לא) לדינא, קיי"ל דאמרי' חנ"נ אף בבשר עוף, כדמבואר באג"מ^{קסו} ויד יהודה. אמנם, דעת הערוה"ש לא נדחה לגמרי, והוא בחשבון הצירופים.
- (לב) חנ"נ בשאר איסורים, שיטת רבינו אפרים, מובא תוד"ה כשקדם, דלא אמרי' חנ"נ בשאר איסורים בכלל. ורמב"ם ט' ט' פוסק כן. וכ"פ שו"ע. ולמעשה מיקל הכה"ח. נמצא, ספרדים מקילים בזה לגמרי. דס"ל, המושג של חנ"נ שייכת רק בהיתר בהיתר, אבל דבר שכבר נאסר מה שייך לומר בו חנ"נ^{קסז}.
- (לג) שאר ראשונים החמירו, וכ"פ הרמ"א, עכ"פ מדרבנן [ע' רעק"א לגבי דעת תוס'].^{קסז}
- (לד) בדעת השו"ע, כאן כ' דבשאר איסורים אמרי' אפשר לסוחטו מותר, כלומר אפ' חתיכה הראשונה חוזרת להיות מותר. ש"ך וט"ז מק' עליו ממק"א דמבואר דלא כזה, וכתבו דהעיקר שאפשר לסוחטו אסור לכו"ע.
- (לה) הש"ך כאן לומד הרמ"א דמסופק אם כרש"י אם כר"י, ולכן מכריע ע"פ דעת רבינו אפרים, דאם רבינו אפרים וגם הר"י מקילין, נקל נגד דעת רש"י^{קסח}. כ"כ הש"ך בדעת הרמ"א, דאילו הוא עצמו כבר הכריע דהעיקר כר"י ודלא כרש"י.
- (לו) עכ"פ רואים, דלהרמ"א אע"פ שמחמירין נגד רבינו אפרים, מ"מ אינו נדחה להלכה, והוא צירוף.

קסד הל' מאכ"א ט' ט'.

קסה ט"ו כ"ז.

קסו ב' ל"ו.

קסז א"כ אי"ז כפשטיה, דא"כ ה"ה בב"ח שכבר נאסר לא יעשה חנ"נ, וידעינן שדעת השו"ע הוא להחמיר בזה.

קסח כעין ספ"ס. א"נ, רבינו אפרים יכריע כף מאזניים.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (לז) רבינו אפרים ורש"י יחד, מחמירין בה. והאם מקילין ע"פ צירוף זו. כך הסתפק רעק"א על ש"ך י"ג. כלומר, נפל איסור על חתיכה שבולט מחוץ לקדירה, ואין ס' בקדירה נגד הטיפה, לקח א' משאר חתיכות ובישלו, האם נאסר כל קדירה השנייה. כלומר, האם חתיכה השנייה נתחנ"נ. לרבינו אפרים הוא שאר איסורים. לרש"י אינו אוסר שאר הקדירה. ומאידך, להר"י, נאסר ונתחנ"נ האי חתיכה.
- (לח) למסק' רעק"א אינו מיקל. נמצא, ר"י ורבינו אפרים הוא שידוך יותר חזק מרש"י ורבינו אפרים. וכן מבואר מגר"א י"ח.
- (לט) חנ"נ בשאר איסורי דרבנן, ט"ז סקי"א מחמיר ביה. פר"ח מיקל בזה, אע"פ שס"ל חנ"נ בשאר איסורי דאורייתא. ערוה"ש הנ"ל ג"כ מיקל בזה. אמנם, הפמ"ג מכריע דאין להקל בזה אפ' בהפס"מ.
- (מ) כלומר, הט"ז ופמ"ג למדו דחנ"נ בשאר איסורים אינו חומרא בעלמא, אלא כך היא עיקר הדעה, אע"פ שעדיין מצטרפין רבינו אפרים, מ"מ עיקר הדעה היא להחמיר. והכי קי"ל. וכ"כ ר' משה, אע"פ שכ' דמסתבר טעמיה של הפר"ח.
- (מא) ספק חנ"נ בשאר איסורים, חכמ"א קסט מיקל. ומשמע לא שנא דרבנן לא שנא דאורייתא, כי למעשה חנ"נ בשאר איסורים הוא דרבנן, וספק דרבנן לקולא.
- (מב) ובאמת, כך ס"ל הט"ז סוסקי"ב, אלא שהאו"ה שם החמיר. ולא החמיר בכל ספק חנ"נ בשאר איסורים, אלא ס"ל דהני ב' חששות הם מקור לאיסור חדש של איסור דבוק, ולא דנין אותו כספק איסור לחוד, אלא כאיסור חדש מוחלט.
- (מג) פ"ת סק"ב מביא נוד"ב להחמיר בספק חנ"נ בשאר איסורים.
- (מד) חנ"נ במליחה; ר' משה קע"דן לענין טחול הנמלח יחד עם הקרום שעליה ובתוכו חלב, ומביא שי' הר"ן שהזכרנו כבר דכל חנ"נ בשאר איסורים אינו אלא גזירה אטו בב"ח, ואם בב"ח אינו מה"ת, לא נאסר בכלל בשאר איסורים. ולכן, מליחה, אצל בב"ח אינו מה"ת, בשאר איסורים לא אמרי' בו חנ"נ. וכ"פ ערוה"ש. הר"ן מצדד לומר כן אף בצלי.
- (מה) לדינא, ש"ך סקט"ז מקיל בהפסד גדול. וכ"פ ר' משה. כשאינו הפס"מ, ר' משה מצרף שאר ספיקות, עיי"ש.
- (מו) לח בלח קעא, מסק' הרמ"א הוא להקל בשאר איסורים, בהפס"מ. ויל"ע היכי דמי, האם מיירי כשנתערבו צונן או ה"ה חם. ויש כמה טעמים לבאר ההיתר של לח בלח, וע"פ הביאורים נבין באיזה ציור דיברו, ואז נדע במה היקל הרמ"א.
- (מז) תוס' ס"ל דאמרי' חנ"נ בלח בלח, אבל המרדכי מיקל. המרדכי כ' משום דהוא דרק בדבר חשוב, דניכר ומובדל. ומובא בש"ך והט"ז. הפמ"ג למד דאומרים אותו דבר, ואילו רעק"א מביא נפק"מ ביניהם.
- (מח) המרדכי שהיקל מטעם הנ"ל, האם מיקל בב"ח ג"כ?

קסט מ"ד ט"ו.

קע א' ל"ב.

קעא ביאור הסוגיא לא נתבאר כאן כ"צ, אבל הלכה למעשה מבואר כאן היטב.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(מט) החכמ"א ביאר הקולא של לח בלח משום דאינו בלוע אלא מעורב. ע' בדה"ש סקע"ה וע"ו, שכ' דלפי המרדכי לא שנא צונן לא שנא חם, ואילו לחכמ"א יש להסתפק בדבר.

(נ) ע' ט"ז שהביא מהרש"ל, ומש"כ בזה, וע' פמ"ג מה שהק' עליו.

(נא) ר' משה מבואר דיש היתר של לח בלח אפ' נתבשלו יחד. וזה קולא חשובה, כי הש"ך סי' ק"ג סק"כ ס"ל דפליטת כלים הוא לח בלח.

(נב) נמצא, פליטת כלים משאר איסורים, בהפס"מ לא אמרי' ביה חנ"נ.

(נג) וכ' ר' משה קעב דאם הרמ"א מצדד להקל בהפס"מ בשאר איסורים דאורייתא, א"כ כשהוא רק איסור דרבנן, מותרת בכל אופן, אפ' שלא במקום הפסד.

(נד) למשל, חברה שמייצרת חלב עכו"ם, וחברה יהודית רוצה לייצר שם, ואינם יכולים להמתין מעל"ע. וגם, אם יעשו Run אחד להגעילו, לא יהיה ס' נגד הכלים. נמצא המים של הגעלה יתחנ"נו. והורה ר' משה, זה לח בלח, שאר איסורים, דרבנן, א"כ לא אמרי' חנ"נ, ולכן אפשר להפליט מהכלי שלא בבת אחת. ולכן, לעשות שתי Run וכל א' יהיה פחות מס' יהני להכשיר הכלים. ומתיר ר' משה לעשות כן לכתחילה.

(נה) תרי משהו. בדיון זו יש שתי שאלות. הראשון, האם חתיכה הראשונה שנאסר ע"י משהו מתחנ"נ חתיכה אחרת, ועוד, אפ' אם לא, האם משהו שבחתיכה הראשון יכול להגיע לחתיכה השנייה, ולאסרו מצד עצמו, במשהו.

(נו) תוס' כ' דאין חנ"נ במשהו. וביאר הר"ן ע"פ שיטתו, דחנ"נ הוא רק אטו בב"ח, ומשהו בב"ח אינו אוסר, א"כ ה"ה בשאר ציורים אפ' מין במינו במשהו, לאלו הסוברים כן, לא יאסר, כי לא שייך למיגזר אטו בב"ח.

(נז) רעק"א סי' ק"ו ד"ה אמנם כ', דאינו אוסר משום מקום שאין נאסר יכול לאסור מקום שהאוסר אינו יכול להגיע. נמצא, המשהו אינו יכול להשפיע על כולה, ולכן לא נאסר כל החתיכה משום חנ"נ.

(נח) יד יהודה י"ד כ' נוסח אחר של 'חשיבות' ו'חפצא'. וביאר ר' אהרן במשנת ר' אהרן, שחנ"נ בב"ח הוא סברא שיש כאן דבר חדש. וכן שאר איסורים, יש כאן טעכ"ע. אבל משהו, אפ' היכא שאוסר, אינו מסתברא שיהא בו חנ"נ שהרי הא דמשהו אינו בטל הוא דין בביטול, אבל להשפיע על כל החתיכה כולה, אינו יכול לעשות, אינו אינו 'חל' דינים חדשים על החתיכה.

(נט) ולענין אם המשהו עצמו אוסר חתיכה השנייה, י"א דשמהו אינו עובר מחתיכה לחתיכה, נקודה. חזו"א קעב ס"ל שכן נוסע, אבל נחלש כוחו, כדוגמת נ"ט בר נ"ט.

(ס) לדינא, הט"ז מיקל, הש"ך בנקודה כ' אוסר, וכ' דכן הורו כל רבנן קשישאי. מג"א תס"ז סקי"ג משמע לאסור רק משום חומרא דפסח.

קעב ב' ל"ב ול"ו.
קעב ל"ד.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(סא) כגון מעט יי"ש נפל לקדירה, משהו, האם אוסר כל קדירה שנייה. שעה"צ תס"ז ס"ג מיקל משום תרי משהו, בהפס"מ, במקום שמחת יו"ט. [ובלי צירופים האלו, מחמיר בלח בלח בתרי משהו, ע"ע תס"ז מ"ב ל"ז, ושעה"צ ס"ז].

(סב) רעק"א [על ט"ז סקט"ז] כ' דאע"פ שיש קולות בחנ"נ בתרי משהו, מ"מ יש להסתפק כשהוא מעמיד, או עבידי לטעמא, האם נגיד בו חנ"נ.

(סג) והנה, לפי ר' אהרן שהבאנו למעלה ה"ל להחמיר, כי כאן ע"כ מתייחסים אל המשהו. או"ד, כל חנ"נ הוא אטו בב"ח, ובמשהו לא גזרו, נקודה, ולא חלקו אם הוא מעמיד או עבידי לטעמא. כך ביאר פמ"ג הספק.

(סד) וע' ביד יהודה שמחלק בין מעמיד, להקל, דזה לא שייך בב"ח, ובין היכא שעבידי לטעמא, דבזה נחמיר להגיד חנ"נ, כי מושג זו שייך בבב"ח. שאלה זו מצוי מאוד בארגוני כשרות.

(סה) לסיכום, אין אומרים חנ"נ ב:

- < היתר, כגון לעשות בשרי או חלבי.
- < יבש ביבש, בסעי' ד'.
- < שאר איסורים, לדעת רבינו אפרים.
- < לח בלח, שאר איסורים דאורייתא, בהפס"מ, רמ"א.
- < לח בלח בשאר איסורים דרבנן, לכתחילה, ר' משה.
- < באיסורי דרבנן. פמ"ג כ' חלילה להקל.
- < עוף וחלב, ערוה"ש.
- < מליחה, מותר בהפס"מ, ש"ך.
- < לא נודע האיסור, סעי' ב' ש"ך וט"ז.

ציורים, ושאר פרטי דינים

(סו) **מעשה שהיה**, מאפיה בעירה קטנה בארה"ב בבעלות יהודית, אך אינו שומר תו"מ. ומלבד מאפיה זו לא היתה מאפיה אחרת בעיר. המאפיה הסכים לשמור כשרות, אבל לא לשמור שבת. ולא היו תינוק שנשבה. וא"כ, כל מה שאופין במוצ"ש הוא ב"י ובלוע במה שאפו בשבת באיסור במזיד. וא"כ, פת זו נתחנ"נ משאר איסורים. והואיל ואין מעל"ע שאין התנור פועל, לעולם לא יהיה פת כשר, כי הכל יתחנ"נ מחדש כל פעם.

(סז) בשלמא ספרדי, אין חנ"נ בשאר איסורים, וא"כ אחר מעל"ע הכל שרי.

(סח) והיה מקום לדון מצד עצם איסור מעשה שבת, עמש"כ בס"ד בסי' שי"ח, מח' מ"ב וכת"ס סי' נ'. ובאמת, היה מקום להקל מצד זו, אך לא רצו להקל נגד הכת"ס.

(סט) וההיתר כאן ע"פ ט"ז סקי"א, וכ"ה בצבי לצדיק, דאע"פ שאמרי' חנ"נ בשאר איסורים אפ' בדרבנן, הנ"מ רק בדבר שיש בו עיקר מה"ת, משא"כ איסור זו כל כולו הוא רק מדרבנן, א"כ לא אמרי' ביה חנ"נ לכו"ע.

(ע) נטל"פ אינו עושה חנ"נ, כך מבואר בכמה מקומות.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (עא) דעת שו"ע שא"א חנ"נ בשאר איסורים, מ"מ בבב"ח אמרי' חנ"נ אפ' לאחר שנתחנ"נ. כך מבואר מסי' ק"ג סעי' ז'. וזה דלא כש"ך סי' צ"ד סקכ"ב, ועמש"כ שם. ובעצם, דברי הש"ך מובנים, כי לא 'נברא' עכשיו שום איסור חדש, א"כ מהכ"ת נימא בו חנ"נ.
- (עב) אמנם, ר' משה ק"ע כ' דחנ"נ כזו של שו"ע אינו אלא מדרבנן.
- (עג) מעשה שהיה, טיגנו לביבות [לאטק"ס] חלביות בשמן, ואח"כ טיגנו באותו שמן שניצל עוף, ושמו לב, והוציאו, והניחו בהצד. טיגנו שאר השניצלים במחבת בשרי, ושמן טרי. אלא, שנתערב האי שניצל הראשונה עם שניצל אחר, ואח"כ נתערב הני ב' שניצלים עם שניצל שלישית. נמצא, סה"כ ג' שניצלים, וא' מהם אסורה. מה דינם.
- (עד) הרי זה חנ"נ שנתערב יבש ביבש, שלא אמרי' על התערובת חנ"נ. אלא, בתערובות הראשונה לא היתה ב' נגד א', א"כ התערובות היתה אסורה כיון שלא היה רוב. האם מהני עכשיו לעשות רוב היתר, או"ד הואיל ונאסרה נאסרה.
- (עה) ש"ך סקט"ז ס"ל דאע"פ שתערובות הראשונה אסור שניהם לאכול, מ"מ לא נעשית איסור בעצם, ומהני הוספת השניצל השלישי להתיר כולם, כי השניצל השני מצטרף לההיתר לעשות רוב היתר!
- (עו) מאידך, פמ"ג ק"ע מדויק מט"ז סקט"ז, דאע"פ שלא נעשה שניצל השני חנ"נ, מ"מ לא מהני לצרף לבטל האיסור. כלומר, עכשיו שיש ב' שניצלים, צריך עוד שתיים כדי להתיר את כולם. [סברתו צ"ע].
- (עז) נמצא, ציור דידן, לש"ך כל הג' מותרים, להט"ז אסור, כ"ז שלא ניתוסף עוד שתיים.
- (עח) אמנם, במעשה שהיה נתערב שניצל השניה אל הראשונה בעוד שהראשונה חם, א"כ לדעת הש"ך שניצל הראשונה אוסרת השנייה כדי נטילה, משא"כ לט"ז.
- (עט) אמנם, בלימוד הלכה לא תולים כל שאלה על אותו מ"ד, מה ס"ל בכל התורה כולה, אלא בכל נידון אנו נוקטים כמו שננקוט, ואי"צ דווקא ל'שטים'.
- (פ) מעשה שהיה, בישלו קומפוט, והפירות נשאר שלמים. ואחר הבישול מצאו בא' מהפירות תולעת גדול, גופו תוך גוף הפרי, וראשו בולט לחוץ. אין ס' בפרי נגד התולעת, א"כ הפרי תולה באו"ה והט"ז מצד איסור דבוק: לאו"ה כל הפרי נאסר. להט"ז, תלוי כמה הדוק היתה התולעת בהפרי.
- (פא) והשאלה הוא על שאר הקומפוט, כשאין ס' נגד כל הפרי. פמ"ג כ' דתולה האם אמרי' חנ"נ בשאר איסורים, ובצירוף האי מח' נוכל להקל כאן [כספק חנ"נ בשאר איסורים], אלא שלכאו', הואיל ולענין עצם הפרי הוא שאלה של דאורייתא, א"כ לכאו' הוא ספק הנתגלגל, ולא היה לנו להקל, אם לא שיש ס' נגד כל הפרי.
- (פב) ואפ' אם באת לשער ששים בעצם הפרי, לכאו' לאו"ה א"א לעשות כן, דאולי רק בלע כדי נטילה ולא בכולו, א"כ לא יהני להתיר הפרי כשיש ס' בפרי נגד התולעת, אלא יזרוק הכ"נ, ושאר הקדירה מותר אם יש ס' נגד כל הפרי ק"ע.

ק"ע ב' ל"א ד"ה הנה.
ק"ע בריש פתיחה להל' תערובות.
ק"ע אם לא בהפס"מ. כך אמרו.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (פג) ויש להזכיר כאן שי' החו"ד^{קע} באיסור דבוק, דלמד דלא כאו"ה, ולא כט"ז, אלא ס"ל איסור דבוק הוא חומרא היכא שהאיסור וההיתר דבוקים זו בזו 'בתולדה', שנבראו כך, כגון בשר וחלב. ועפי"ז כ' תולעת בפרי אינו איסור דבוק. וכ' סברתו רק לענין להתיר שאר הקדירה [שאי"צ ס' נגד כולו רק נגד התולעת] אבל לא לענין הפרי עצמו.
- (פד) הסיפור שלנו ממשיך, הוציאו רק התולעת והשאיירו שאר הפרי בפנים, וריסקו הכל יחד. מה דינו. רעק"א על ש"ך סקי"ד מסתפק, הא דיש קולא בחנ"נ בלח בלח, האם מהני לעשותו לח לאחר שנתחנ"נ.
- (פה) רעק"א תלה שאלה זו על מח' ראשונים. המרדכי כ' טעם להקל בלח בלח משום חשיבות, וא"כ, כל שנתחנ"נ כשהיה חשוב, לא מהני לרסקו אח"כ. משא"כ הראב"ד כ' דלח בלח קיל משום דנתערב ולא נבלע, א"כ אפ' נאסר לפני כן לא יאסור את הכל. הפמ"ג כ' דעל שאלה זו אין להקל כלל.
- (פו) נמצא, לצד א' של רעק"א, לא נתחנ"נ, והאיסור בטל בס'. וכדי להקל נוסיף שאר הספיקות, כגון דלהט"ז לא נעשה חנ"נ בכלל כי לא היה דבוק היטב, ועוד, אולי תולעת הוא פגום [ע"ע סי' פ"ד], ועוד, חו"ד הנ"ל. א"כ, יש מקום להקל.
- (פז) **מעשה שהיה, פתחו קופסת שימורים, ובא' מהפירות היה בה תולעת, ולא היה ס' בהפרי נגד התולעת, האם הפרי נתחנ"נ, ובכך שאר הקופסא נתחנ"נ, כי אין ס' נגד בפרי כנגדו.**
- (פח) כלומר, האם אמרי' חנ"נ בכבוש. ש"ך החמיר כשאין הפסד. פמ"ג מ"ז ט"ו מחמיר. אמנם, חו"ד שהבאנו למעלה יהני כאן להתיר שאר הפירות בקופסא.
- (פט) ועוד, יד יהודה טוען שכל המושג של איסור דבוק וממהר לבלוע הנ"מ רק בבישול, אבל בכבוש אין כזה מושג, כי אין כאן כח בישול ראשון וכח בישול שני, אלא הכל מתחיל וכובש בב"א אחר מעל"ע. וא"כ הכל שרי, כולל האי פרי [לשיטתו לגבי כבוש].
- (צ) פמ"ג חולק על יד יהודה, מ"מ יד יהודה, יחד עם חו"ד, והש"ך, בחנ"נ שאר איסורים, שפיר יש מקום להקל, אע"פ שאינו הפס"מ.
- (צא) **מעשה שהיה, הכינו קרעפלא"ך לכבוד החג, והיו ממולאים בבשר וכבד. ונתברר, שהכבד לא נכשר. ובקדירה כולה יש ס' נגד הכבד, אבל לא ס' נגד הקרעפאל"ך כולו [כגון שהיו כמה קרעפלא"ך תוך קדירה של מרק].**
- (צב) הנה, קיי"ל דם שבישלו אינו אלא מדרבנן. נמצא, זה שאלה של חנ"נ בשאר איסורים דרבנן. ולכן, כ' פמ"ג דלאו"ה השאלה כאן של איסור דבוק הוא רק חשש, א"כ ספק דרבנן לקולא, משא"כ לדעת הט"ז, תלוי כמו הדוק הקרעפ"ל לדעת אם היה כאן איסור דבוק. ואין לומר שהדם הוא איסור בתולדה [חו"ד], דאינו כן כלפי הקרעפ"ל עצמו.
- (צג) ולכאוי יש לצרף להקל דעת פמ"ג בשפ"ד סו"ס ס"ט סק"ס בסופו, דדם משרק שריק ומופקע מאיסור דבוק. נמצא, שפיר יש להקל.

^{קע} ביאורים ח'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(צד) **מעשה שהיה**, אשה היתה עושה מתכון מיוחד, וכך היו ההוראות: לבשל בשר במים, חצי בישולו, להסיר הרוטב. ולהכין רוטב חדש, עשוי מחלב שקדים. ואחר הבישול [ברוטב שלישית] לערב יחד שני הרוטבים הראשונים, ולבשל הבשר בתוכו לאחר שנחתך. ואחר הכל, נתברר לה שבמקום חלב שקדים, לקחה חלב עיזים, כדכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו.

(צה) וכמה חלב היה ברוטב? לא היה בטל בס' בהרוטב הזו, אך היה בטל לאחר שעירבו ב' הרוטבים יחד, אלא השאלה האם מהני, האם הרוטב נתחנ"נ קודם לכן.

(צו) והנה, זה לח בלח בב"ח, שרמ"א לא היקל בו, וש"ך סקט"ו ורעק"א כ' ה"ה בב"ח מדרבנן, ופמ"ג וחכמ"א^{קע"ח} כ' דאפ' צונן בצונן נמי דינא הכי, דנעשו חנ"נ מיד.

(צז) ואם לזאת, כל רוטב של חלב עיזים נתחנ"נ, ואין ששים ברוטב השני נגד הראשון, א"כ כל שני הרוטבים חנ"נ.

(צח) אמנם, פ"ת סק"ב מביא נוד"ב שמדייק מש"ך בהל' יין נסך דלא כזה ומיקל בהפס"מ [לכאו' איירי רק בלח בלח בצונן, ולא בחם].

(צט) ורש"ק בטוב טעם ודעת^{קע"ט} ס"ל דהא דאסרי' לח בלח בצונן, אינו אלא כשא' מהם העביר הטעם להשני, כגון ע"י כבישה, אבל בלא"ה אין להחמיר אפ' בב"ח, ואינו עושה חנ"נ, ורק מי שאין לו מח בראשו יחלוק ע"ז. עכת"ד.

(ק) אמנם, הש"ך, והנוד"ב, החמירו בלח בלח בצונן אפ' בלי נתינת טעם.

(קא) נמצא, אם עירבו שני הרוטבים יחד, בצונן, ולא היה כבוש, רש"ק מיקל. נוד"ב מיקל בהפס"מ. אך שאר אחרונים החמירו דנעשה חנ"נ. לדינא, יש מקום להקל בהפס"מ, דאז גם הנוד"ב יתיר.

(קב) **מעשה שהיה**, בישיבה היו להם קופסת שימורים גדולה שהיה קולט המים שנטף מהמזגן, שימשו בו ביו"ט לשאוב מרק מהקדירה, ואח"כ שמו לב שהמרק לא היה חם, ולכן החזירו את הכל. והשאלה, המים שהיה בהכלי, נולד ביו"ט, דשיל"מ, לא בטל באלף אפ' כל הקדירה. אין אומרים תרי משהו לגבי לח. נמצא כל הקדירה אסורה. אם לא שנגיד שמרק ומים אינו מין במינו, ולכן בטל.

(קג) **מעשה שהיה**, פתח כמה קופסאות שימורים וערבם הכל יחד. ואז ראה דא' מהם לא כשרה, מחמת סתם יינם. בקופסא ההיא היין אינו בטל בס', אבל הוא בטל בכל הקופסאות יחד.

(קד) ולכן, לאשכנזי, קופסא ראשונה נעשה חנ"נ מחמת כבוש, ואין ס' נגד כולו, א"כ הכל אסור. לספרדי, יש מי שהורה דלא אמרי' חנ"נ בשאר איסורים, א"כ האיסור בטל, ושרי.

(קה) אך הוראה זו שגגה היא, כי אמרנו למעלה דגם לספרדים קיי"ל אפשר לסוחטו אסור, א"כ אה"נ לאו כולו נעשה חנ"נ, אבל יש כאן קופסה שלמה של איסור, שאינו בטל בס', וא"כ אסור אף להם לאכלו. וכ"ז מלבד חשבונות של רוב ומין במינו.

^{קע"ח} מ"ד ט'.

^{קע"ט} ג' קב"ז.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(קו) **מעשה שהיה**, ישיבה הכינו קישק"ע גדולה, שהיה בו ספק שיעור חלה. הפרישו חלה, אך בטעות האי חתיכה של ההפרשה חזר ונתערב ונדבק אל הקישק"ע הגדולה. ואז שמו אותו כולו לתוך הטשולנט. ולא היה ששים [או מאה, ע' הל' חלה] בקישק"ע נגד האי חתיכה של ההפרשה.

(קז) לכאוי, יש כאן קישק"ע של חנ"נ של איסור חלה, ואנן קיי"ל לאסור חנ"נ בשאר איסורים.

(קח) אמנם, זה חנ"נ בשאר איסורי דרבנן, כי חלה בזמה"ז הוא דרבנן. ועוד, במעשה שהיה היו הרבה ספיקות, א"כ זה ספק חנ"נ בשאר איסורי דרבנן.

(קט) אמנם, יל"ע מצד איסור דבוק. אם מטעם שממהר לבלוע, א"כ זה טענה לאסור כאן. ואם משום שמא הוציאו רגע אחת, הט"ז כ' דבדאורייתות ניהוש, ולא באיסור דרבנן. ויל"ע האם זה נחשב איסור בתולדה.

(קי) ולדינא, מצד איסור דבוק היינו מחמירין, אך מחמת רבוי ספיקות שהיו במעשה שהיה, נוכל להקל.

--- סעי' ה' ו' וז' – טיפת חלב שנפלה על הקדירה ---

סעי' ה': טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפעת לפנים, והוי כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן, והיא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' כנגד הטיפה, הרי נאסר אותו מקום הקדירה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו, שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן. הגה: ודוקא אם הקדירה יסנה. אבל אם היא חדשה, בכל ענין אין לריך ס' רק נגד הטיפה שנפלה עליה, כלקמן סימן ל"ד גבי כף.

סעי' ו': נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש, מותר, שהאש שורפו ומייבשו (ואז הקדירה נמי קרי) (הגהות ש"ך וארוך כלל ל"א). ודוקא בדבר מועט, כגון טיפה, אבל אם נפל הרבה, אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש, אא"כ כנגד הרוטב וע"י ששים. הגה: ואז הקדירה הוי אסורה אפילו יס' כ' בתצטנן נגד הטיפה שנפלה, ויערה מיד התצטנן ממנו כלל אחר שלא כנגד הטיפה. ואם צטנן בקדירה תצטנן אחר, דינו כמו בפעם הראשון. (ארוך כלל ל"א).

סעי' ז': יש מי שמתיר בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפילו שלא כנגד הרוטב, אפילו שלא כנגד האש, על ידי ס'. הגה: והכי נהוג (ארוך). ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע, והעמידו עליו קדירה חמה; אם מה שנשפך אינו אכל האש, לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדירה אסורה, דבולע

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

קלת, והתבשיל מותר, לתתאי גזר. (הגהת ש"ד סימן כ"ה). וקלוח מן הקדירה רותחת שהלך אל קדירה לוננת, אם נפסק הקלוח מן הקדירה הרתחת קודם שהגיע אל הכוון, הוי נמי ככלי שני (כך משמע בשערים מתקוצת מוהר"ס). ואם לא נפסק, הוי כעירו והקדירה הלוננת נאסרה, אם היד סולדת בקלוח הנוגע בקדירה (ת"ה סי' קפ"ה), והתבשיל שבתוכה שרי, דאין עירו אוסר רק כדי קליפה. אבל אם הקדירה היא חמה, והוא כלי ראשון, וכ"ס עומד אלל האש, אפילו הקלוח הוא לונן, הכל אסור, לתתאי גזר, והוי כלונן לתוך חס דכולו אסור (כך משמע מצ"י), כמו שנתבאר לעיל סימן ל"א. טפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה, דינה כנפל על גבי קדירה נגד הרוטב, והוא שהתחילה הקדירה להרתח, דאז עולה הזיעה תמיד ומגיע אל הכיסוי ויורד משם אל הרוטב. (ארוך כלל ל"א וס"ד).

איך טיפה מתפשטת

- (א) מקור הענין הוא כמה שורות בודדות בגמ' זבחים צ"ו: אע"פ שאנו יודעין שבישול מתפשט הבליעה בשווה, הנ"מ באוכל, אבל בקדירה, איך מתפשטת הבליעה ע"י הבישול, האם מפעפע בכולה או לא.
- (ב) [בעיקר הבנת הצד שאינו מפעפע, ב"י וש"ך^{קפ} למדו שמפעפע, אבל לא בכולו אלא במקצתו. מאידך, הט"ז וחכמ"א וערוה"ש למדו דלפי צד זה אינו זו ואינו מפעפע כלל].
- (ג) בגמ' מביא ב' טעמים מדוע בקדשים לא מהני שטיפה ומריקה, אי משום שבישול מפעפע בכולו, או משום גזה"כ מיוחד לגבי קדשים. והנפק"מ הוא בב"ח, כאיזה מהטעמים נקטינן.
- (ד) הסמ"ק למד שהלכה למעשה אין אנו יודעים מהו עיקר התירוץ, ולכן לדידן הוא ספק. ועיי"ש ברש"י ותוס' שמבואר דלא כך. ערוה"ש^{קפא} ס"ל שמסק' הגמ' שמתפשט בכולו, וס"ל שכך הוא מנהג כל תפוצות ישראל, וכשיש ס' בקדירה נגד הטיפה, הכל שרי, לא משנה איפה נפל. ונרחיב ע"ז לקמיה בס"ד.
- (ה) והנפק"מ, אם מתפשט בכולו, הטיפה יתבטל תוך עצם דופני הקדירה, כי יש ס' בדפנות נגד האי טיפה, משא"כ אם אינו מתפשט בכולו, הטיפה ישאר במקום שבו נבלע, ולא יתפשט יותר, וישאר בשרי/חלבי או יעשה חנ"נ במקום ההיא.
- (ו) והנה, כשנתיז כנגד האוכל, האוכל מותר ממנ"פ. אם נתפשט בכולו, בטל. ואם לא נתפשט בכולו אלא מקצתו, המקצתו לא יתפשט למעלה, אלא יתפשט בעובי, ומשעה שהגיע להאוכל, יתפשט בשווה בכל האוכל, ובטל.
- (ז) והקדירה יגעיל, כי אולי לא נתפשט כלל, ונשאר במקומו^{קפב}.

^{קפ} ע' חו"ד וחזו"א שמסבירים איך שיטה זו אי"צ לחשוש לדעת המהר"ם שנביא בהמשך.

^{קפא} מ"ג. וע"ע סקל"ה.

^{קפב} יש מח' אם זה מדינא או ממנהג ומראית העין. ולא משנה, ותמיד מגעילין לכו"ע, אפ' לערוה"ש.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (ח) הרמ"א סעי' ו' כ' דאפ' כשנפל נגד האוכל, עדיין יערה התבשיל מהקדירה מיד, בהצד השני, כדי שלא יהיה ביטול איסור לכתחילה בשב ואל תעשה. כלומר, אם ישהה שם, הבישול ימשיך להוציא הבליעה מהדופן, ולכן ימהר.
- (ט) כשמגעיל הקדירה, פ"ת סק"ג בשם חמוד"נ [מג"א] דמלבד הכשרה רגילה, גם צריך להגעיל מבחוץ, כבולעו כך פולטו. ואולי לזה מהני ערוי, כי כך בלעו. אמנם, ע' תוס' שבת, רעק"א, וקה"י, האם ערוי יש בכוחו להגעיל בכלל. ואכ"מ. חזו"א היקל בזה.
- (י) ע"כ היה כשנפל נגד הרוטב. וכשנפל נגד הריקן, אם בכלים מתפשט בכולו, בטל. ועל הצד שלא נתפשט בכולו, נתשפט רק באזור שנפל, ונתחנ"נ, בבלועה. כלומר, חוששין שמתפשט עד שיש נ"ט כנגדו ולא ששים, א"כ כל הנ"ט נאסרו מטעם חנ"נ.
- (יא) והנה, בסי' צ"ח סעי' ה' יש מח' ראשונים אם יש חנ"נ בבלועה; וסוגיין הוא ע"פ ההנחה שיש חנ"נ בבלועה. פמ"ג וחוו"ד^{קפג} נחלקו אם זה דאורייתא או דרבנן. ולכן הגעלה לא מהני באב"י, כי רק מחנ"נו שוב, אלא רק באב"י. [בשאר איסורים, אם בב"ח אינו מה"ת כדעת הפמ"ג, א"כ בשאר איסורים לא גזרו. ולדינא, עמש"כ בס"ד בסי' צ"ח סעי' ד' וה'.
- (יב) [הטעם שלא לומר חנ"נ בבלועה, הו"א משום שזה נחשב לח בלח, או משום שאינו דרך בישול] ע' פמ"ג צ"ח ח' וצ"ב כ', או משום אפשר לסוחטו. אמנם, בראשונים^{קפד} מוזכר הנוסח שאין אומרים טומאה בבלועה. וחזו"א סי' ל"ב^{קפה} מתקשה בזה, וכ' דנכתב ע"י תלמיד טועה. וק"ק לומר כן כי העתיקו שאר ראשונים. והחזו"א כ' הטעם שלא לומר חנ"נ בבלועה הוא משום דאינו חתיכה, וחנ"נ צריך חתיכה כדי לחול.
- (יג) עכ"פ, כנגד הריקן, על הצד שאינו מתפשט בכולו, חוששין שנתחנ"נ בנ"ט פעמים מגודל הטיפה. וחוששין שמא התפשט כלפי מטה, וירד והגיע אל האוכל. והאוכל לא נאסר כי יש באוכל ס' נגד הטיפה, ולכן לא נתחנ"נ [כהשגיע לתוך האוכל], משא"כ כשלא הגיע עד לאוכל, אלא נשאר בקדירה עד סמוך ממש לאוכל, ושם נתחנ"נ.
- (יד) אלא, שאה"נ האוכל עכשיו שרי, מ"מ איך מוציא האוכל מהקדירה, הא אם האוכל עובר על מקום שהבליעה נמצא, הוא מבטל האי בליעה בס' [היינו אפ' יש בהאוכל ס' נגד כל הס' שבקדירה שנתחנ"נ], והוא מבטל איסור לכתחילה^{קפו}.
- (טו) ואפ' לשאוב ממנו, חוששין שמא יגביה גובה הרוטב מעט, ומבטל איסור לכתחילה. ולערות מצד השני, אולי ינענע ידו, ויעלה מעט בצד שנפל. ולכן, צריך להשאיר הקדירה עד שיצטנן, ואז יכול להוציא האוכל מהקדירה.
- (טז) ויכול גם לקדוח נקב, אבל גם בזה חוששין שמא יגביה גובה הרוטב מעט במשך עבודתו [ש"ך]. אך לכאו' יהני לפתוח ברז למטה להוציא כל התכולה. ע"כ הלכה ולא למעשה, המבואר בסעי' ה'.
- (יז) **בסעי' ו'** מבואר דכשנפל שלא כנגד הרוטב, דהיינו נגד הריקן, נוהגין לאסור האוכל. וביאר ש"ך סקכ"ד, דחוששין שמא לאחר שנפל הטיפה, נתפשט עד לסמוך לרוטב,

קפג צ"ב כ"ה.

קפד ע' תרה"ד מובא בגר"א.

קפה וע"ע ט"ז י"ג ד"ה ועיקר.

קפו הא ביטול איסור כשאינו ידוע, ראינו בסעי' ב' שקיל טפי? ויש לחלק.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

ואולי נענע הקדירה לגעת במקום הקדירה שנתחנ"נ, ואולי אין ס' באוכל נגד הנ"ט שנאסר בקדירה עצמה.

(יח) **בסעי' ז'**, בשעה"ד מותר האוכל כשנפל שלא כנגד הרוטב. כלומר, מדינא שרי, מנהג להחמיר, בשעה"ד סומכין אדינא, וימתין עד שיצטנן, ואם אין שהות, מערה מצד השני. ונאריך ע"ז בהמשך בס"ד.

(יט) וק' הא נחוש שמא נענע, ונגע, ואין ששים נגד הששים, כה"ק הש"ך. ותי' 'אינו מסתבר', אלא יותר מסתבר שנתפשט בשווה, ולא שנסע דרומה לכיוון הרוטב. והכי קיי"ל במקום הצורך, שאם יש שהות עד שיצטנן, ממתין, ואם לאו מערה מצד השני. אבל בצד הטיפה לא, כי אפ' יש ס' נגד ס', מ"מ אין מבטלין.

(כ) הכלי צריך הגעלה בכל מקרה.

(כא) אם עירה בצד שנפל הטיפה, ע' ש"ך סק"ל, ט"ז סקכ"ג, גר"א, ורעק"א על מ"ז כ"ז, ונאריך ע"ז לקמיה בס"ד [אות נ"א].

(כב) ששים נגד ששים, 3,600, איך משער? מהר"ם שיק יו"ד ק"י כ' דיש קבלה מחת"ס דד' רביעית הוא ששים פעמים ששים של טיפה, בממוצע. בערך 350-450 גרם^{קפ"ז}.

(כג) נפל על כסוי הקדירה, הרמ"א סעי' ז' כ' דדינו כנפל נגד הרוטב, כי הזיעה במקום הרוטב. ופשוט, איירי כשמכוסה היטב. ולכן פסקו חכמ"א פר"ח^{קפ"ח} גר"א, נפל בצדי הקדירה שלא כנגד הרוטב, אך היה מכוסה, דינה כנגד הרוטב, מטעם הנ"ל. ועפי"ז כ' פרי תואר דכשנפל לצדי הקדירה, ומעלה רתיחות, יכסה תכף.

(כד) ועפ"י דין זה, הרבה מורי הוראה, שנשאלים לגבי טיפת חלב על קדירה, שואלין מיד האם היה מכוסה, ואם כן, שרי, כי יש ס' נגד הטיפה.

(כה) אמנם, בעיני זה טעות גדולה, כי הרמ"א אינו מיקל בכל מקרה כשהוא מכוסה, רק כשהוא מתחיל להרתיח, ופי' הפמ"ג היינו שמעלה רתיחות כבר, ולא די שהוא יס"ב. וכ"פ בבדה"ש, וכ"ה בכל הספרים^{קפ"ט}.

(כו) ואדרבה, כשהוא חם יס"ב, ואינו מעלה רתיחות, רק הכסוי נאסר [ובאב"י נעשה לכה"פ חלבי, וגם בב"ח של נטל"פ], כדין שלא כנגד הרוטב, ואז כשמעלה רתיחות, צריכין ששים נגד ששים [או ששים, כשאינו ב"י].

(כז) ולכן, על המורה הוראה לשאול האם היה מכוסה, ואם כן, האם היה מעלה רתיחות.

(כח) ט"ז סקכ"ח בשם יש"ש לא ניחא להקל כשנפל על כסוי קדירה אפ' מעלה רתיחות, כי אולי באותו רגע לא היה שם זיעה. חכמ"א ופ"ת פסקו כרמ"א להקל. ועוד, המנחת יעקב כ' דאילו היה היש"ש רואה דברי האו"ה שהוא מקור להלכה זו, לא היה אוסר. כי שם האו"ה שאל אולי לא עלה הזיעה עד לכסוי, ותי' לא מחזקין בריעותא. והוסיף הכרתי, דסוגיין הוא מלא ספיקות, א"כ אי"צ לחוש לזה. והכי נקטינן.

^{קפ"ז} ושמעתי שכל כפית הוא כ-50 טיפות. וכף הוא ג' כפיות, 150 טיפות. ואולי עפי"ז נוכל לשער שיעור רביעית של החת"ס.

^{קפ"ח} סקכ"ג.

^{קפ"ט} וע' ש"ך סקל"ז. ולדידי ולבני החבורה היה משמע מכאן דכל שהוא יס"ב מתיר, ולא שמעלה רתיחות ממש. אבל מו"ר אמר שאי"ז כוונת הש"ך. וע"ע לקמיה מש"נ לגבי ניער וכיסה.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (כט) כשנפל טיפה על כסוי קדירה מעלה רתיחות, אמרנו שהאוכל מותר, אך הכסוי צריך הגעלה לכו"ע. ואפ' הט"ז דס"ל דהגעלה זו הוא לחומרא, כאן מודה שהוא מדינא. ושאר הקדירה אי"צ להגעיל. ונראה, דכל שימהר להסיר הקדירה עדיף, דבזה ממעט ביטול איסור לכתחילה.
- (ל) ולכאו', ה"ה כשאינו מעלה רתיחות ימהר להסיר, כדי שהכסוי הנאסר לא יאסר שאר הקדירה. ושיעורו של 'מהר' אינו ברור.
- (לא) הנה, בכל ההיתר של קדירה מכוסה ומעלה רתיחות, יל"ע בזה, כי אה"נ עכשיו הבליעה מתפשט בכולו, הא ניחוש דברגע שהסיר הכסוי, שאריות של הבליעה נשארו במקום ההתזה, ונתחנ"נו, וא"כ דינו כנגד הריקן הרגילה. וכ"ת מהב"ת יש שאריות להבליעה, י"ל הא צריך הגעלה לפני בישול הבאה, ואם לא עשה כן, הש"ך אוסר בדיעבד.
- (לב) הניחא לדעת הט"ז שהגעלת הקדירה עצמה היא חומרא בעלמא, אבל להש"ך שהגעלה לפני הבישול הוא לעיכובא, מאי איכא למימר.
- (לג) ובאמת, קושיא זו אינו קשה רק עלינו, אלא גם על ערוה"ש דכ' דהמנהג לערות תכף כי היה מכוסה; ומדוע לא חשש שנתחנ"נ בין לבין. ועוד, כל ציור של נגד הרוטב, כשמתחיל לערות, מקום ההתזה יהיה נגד הריקן, וא"כ ניחוש ונאסור כל נגד הרוטב כדין נגד הריקן.
- (לד) אלא ע"כ, בזמן הערוי שהוא זמן מועט כ"כ, לא חששו שיתפשט בדיוק עד ס' כנגדו. והערוה"ש ס"ל ה"ה לגבי הסרת הכסוי, ברגע קצר כזה לא מתפשט עד כדי דווקא לס' כנגדו.
- (לה) וא"כ, כשניתז בקדירה, וההיתר היה משום שהיה מכוסה, ינהג כערוה"ש ויערה תכף ומיד, ולא ישהה. ואם המתין, לכאו' חייב להמתין עד שיצטנן.
- (לו) וכל זה [שאסרינן כשהיה נגד הריקן] בקדירה ישנה, אבל בקדירה חדשה, אין חוששין שמקום הטיפה נעשה חנ"נ, כי לא היה בלוע מקודם ע"י הבשר. כ"כ הדרכ"מ.
- (לז) והק' הש"ך, מה בכך, הא עכשיו ע"י בישול זה נבלע ע"י הבשר, וא"כ יתחנ"נ. ותי' הש"ך [בא' מתירוציו], ממנ"פ. אם בישול מפעפע, א"כ הכל בטל, ואם אינו מפעפע, א"כ הבשר אינו עולה, והחלב אינו יורד. וכל החשש בסוגיין הוא כשנתבשל בבשר בתוך מעל"ע, וגובה הרוטב הגיע עד למקום שעכשיו נפל הטיפה [או שהיה מכוסה ומעלה רתיחות], א"כ נבלע ע"י הבישול, ועכשיו כשנופלת האי טיפה, שייך לאסתפוקי דלמא מפעפע.
- (לח) נמצא, כ' הש"ך, כל קדירה שלא היה ב"י, או שהיה ב"י ולא בישל בו עד לגובה זו וגם לא כיסוהו, דינה כקדירה חדשה, ואינו אסור מצד סוגיין. כי לא אמרי' חנ"נ בנטל"פ.
- (לט) הערוה"ש, הבאנו בתחילת דברינו, כופר בכל הסוגיא, וס"ל דמסק' הגמ' ומנהג כל תפוצות ישראל להקל כ"ז שיש ס' בקדירה נגד הטיפה, אפ' נפל שלא כנגד הרוטב. בדה"ש חולק וס"ל שהמנהג הוא לא להתעלם מכל הסוגיא. והכי מסתברא. ואולי הערוה"ש הוא צירוף.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(מ) בסעי' ה' הבאנו סתם הדין [שיטת הסמ"ק], בסעי' ו' המנהג להחמיר [רבינו פרץ], וסעי' ז' מה שסומכין בשעה"ד [רבינו יחיאל]. וזה ג' שיטות בראשונים, מובאים בטור ונו"כ.

(מא) בב"י מובא דעת הסמ"ג, דטיפה על הקדירה מתחנ"נ הקדירה מיד כי אינו בטל, וממילא אין ס' בתבשיל נגד הקדירה, וא"כ הכל בכל מכל כל נתחנ"נ. ערוה"ש סקל"ז כ' דדעה זו אינה מובנת. ב"ח מסביר, דהטיפה אינו נתבטל הקדירה, משום דהא דשייך ביטול היינו באוכל, דיש לו טעם משלו, משא"כ קדירה, אין בכוחו לבטל טעם של טיפה.

(מב) הט"ז סקי"ט מסביר הסמ"ג באופ"א, לא שנאסר כל הקדירה, אלא שנכנס לאיזשהו מקום, אבל אין אנו יודעים איפה בדיוק, ולכן כל הקדירה נאסר מספק.

(מג) דעת המהר"ם, חוששין שהטיפה נכנסה אל הקדירה, נתפשט מעט, נתחנ"נ, ואח"כ ממשיך לאסור. ואין הבדל נגד הרוטב או נגד הריקן^{קצ}. ערוה"ש סקל"ח מפרין גם דעה זו. אמנם ע' חזו"א^{קצא} ויתכן לבאר דעה זו ע"פ המושג של איסור דבוק.

(מד) ע"כ דיברנו בענין בב"ח, אבל לענין שאר איסורין טענו חמוד"נ סקכ"ט ודרכ"ת פ"ז, הואיל ופעפוע בכלי הוא ספק, וחנ"נ בשאר איסורים הוא מח', תרי חומרי לא מחמירין, ומותר בכל אופן. אמנם, ש"ך סקכ"ב, וכ"ה בחכמ"א וערוה"ש, משווין שאר איסורים לבב"ח.

(מה) ואם אינו בשר בהמה וחלב, אלא בשר עוף, הדרכ"ת^{קצב} מביא רש"ק שהחמיר, וכן הפמ"ג. אמנם, זה עוד סניף וצירוף כשיש עוד שאלות וספיקות.

(מו) בסעי' ו' הבאנו שו"ע דמנהג להחמיר דכשנפל נגד הריקן, לאסור האוכל. וכ"כ פרי תואר דהכי נוהגין. אך הש"ך סקכ"ד כ' דנוהגין להתיר ע"י שיצטנן, ואי"צ לאסור האוכל. אמנם, בסקכ"ה מביא דברי השו"ע לאסור האוכל. הגר"א ס"ל אין מנהג לאסור כולו, אלא להשאירו להצטנן. וכ"כ פר"ח. אך הפמ"ג כ' דמנהג לזרוק. עכ"פ, המנהג אינו ברור.

(מז) כשנפל הטיפה נגד האש, מותר, דאינו נבלע אלא נשרף^{קצג}. ויל"ע, מדוע לא ייעצו לקנח הטיפה מיד, דכי היכי שאש מסלק, קינוח יסלק. ולא מצינו אף א' שיגיד כן^{קצד}, מלבד היש"ש שאמר כן אפ' כשהיה נגד האש, דיקנח ג"כ. כה"ק דע"ת. וביותר קשה כפי מש"כ הבדה"ש דבזמננו כמעט ואין לנו נגד האש ממש^{קצה}. אלא ע"כ, קינוח מהר אינו כלום, ורק אש שרפו.

(מח) נמצא, זה עוד ראיה נגד החמוד"נ דס"ל שבליעות לא קורה מיד.

(מט) למעשה, נראה שיקנח מהר כדי למעט ביטול איסור לכתחילה.

^{קצ} במה שונה מדעה הקודמת.

^{קצא} ו"ז א'.

^{קצב} צ"ח.

^{קצג} ע' דרכ"ת ע"ו שמביא מקדש מעט שדן אם מהני גם באוכל או רק בכלים. וזה נשמע מוזר, וצריך עוד עיון.

^{קצד} אדרבה, הדרכ"ת בשם עצי עולה ז' י"ג י"ח כ' דלא מהני.

^{קצה} למה לא?

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (נ) כשנפל נגד האש, כ' רמ"א דאף הקדירה שרי. ש"ך סקכ"ט מביא תו"ח לאסור הקדירה, סתירה. וצ"ע, ונקטינן להחמיר, כ"כ פמ"ג.
- (נא) בסעי' ז', הבאנו למעלה דבשעה"ד יש להקל אפ' שלא כנגד הרוטב, ע"י ששים. ויל"ע, במה סעי' ז' באה להקל, האם באה להקל על כל הענין של חנ"נ בבליעות, ושאין אומרים חנ"נ בבלועה כלל, או"ד, עדיין חוששין שיש חנ"נ היכא שנפל, אלא שלא חוששין להתפשטות מוזרה. הנפק"מ, האם צריך להמתין להצטנן או לערות מצד השני, או שיכול לערות כדרכו.
- (נב) הפמ"ג בסי' צ"ח מ"ז ח' ס"ל דזה מח' ש"ך וט"ז. כי הרמ"א שם כ' דיש חנ"נ בבליעות כדמבואר בסי' צ"ב לגבי טיפת חלב. והט"ז שם כ' דאין הכרח משם. והק' עליו הנקה"כ מאי קאמר, הא שפיר יש ראייה ברורה שאמרינן חנ"נ בבלועה מכולא סוגיא דטיפת חלב.
- (נג) וביאר הפמ"ג, דהט"ז ראה סעי' שלנו, וראה דמעיקר דדינא אין חנ"נ בבליעות כלל, כצד הראשון. ואילו הש"ך ראה כאן דיש חנ"נ בבליעות, רק שבדיעבד לא חייש' שמתפשט באופן מוזר ולהכי מותר לערות מצד השני.
- (נד) **הבאנו למעלה** דהיש"ש חולק על הרמ"א להקל כשנפל על הכסוי, דמי יודע אם היה מלא רתיחות או ושם. הכרתי הביא ראייה לרמ"א דע"כ מהני, מהא דניער וכיסה מהני לדעת רש"י של סעי' ב'.
- (נה) אלא שקשה, שהבאנו למעלה שהיתר זו מועיל רק כשמעלה רתיחות ולא ביס"ב בעלמא, ואילו בסעי' ב' לא מצינו חילוק כזו, א"כ מהו הדמיון של הכרתי, ועוד, הא מהתם ראייה נגד דברינו.
- (נו) ואינו טענה. דכשהוא להבליע כל מה שהוא תוך הקדירה, יס"ב סגי. אבל כדי להבליע ממה שנפל על חוץ, בזה רק מעלה רתיחות מהני^{קצ"ב}. נמצא, ראיית הכרתי אינו ראייה.
- (נז) **מעשה שהיה, בחור א' זרק פיצה על חבירו, ונפל על כסוי קדירה של טשולנט רותחת על האש.**
- (נח) והנה, אם הטשולנט היתה מעלה רתיחות, יש ס' בכולו נגד הגבינה שבפיצה. ואם אינו מעלה רתיחות, הכסוי נאסר ונתחנ"נ^{קצ"ב}, והזיעה מתפשט החנ"נ בכולו, והכל אסור. ואם הסיר הכסוי מיד, נתיר שאר הקדירה והתבשיל.
- (נט) ואם היה הפס"מ, בע"ש, יש הט"ז, ועורה"ש, ואולי נוכל לדון להתיר.
- (ס) **מעשה שהיה, קדירה גדולה של מרק עוף חם יס"ב יושבת על השיש, ונפלו כמה טיפות חלב על הכסוי.** אינו מעלה רתיחות, א"כ הכסוי נאסר, ונתחנ"נ [כי היה מעלה רתיחות תוך מעל"ע], עד ס' נגד כל הטיפות ביחד. אך נראה שלא נאסרה כל הקדירה, כי לא היתה מספיק זיעה תוך הקדירה להעביר הבליעה מהכסוי להקדירה [תלוי במציאות].

^{קצ"ב} לא הבנתי.

^{קצ"ב} אם היה מעלה רתיחות תוך מעל"ע. ואפ' אם לא, מ"מ עכשיו הוא חלבי, והזיעה יכניס החלבי לתוך שאר הקדירה.

^{קצ"ב} מתחילה לא נאסר אלא עד ששים שבו. ואם אין ששים נגד הגבינה בכסוי, אכן נאסר כולו. וע' הערה הקודמת אם נאסר או נתחלב.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(סא) ומצד בליעה לעבור מכלי לכלי דרך רוטב שיש בין כסוי לקדירה, לכאן אי"ז מספיק רוטב. והחומרא לחשוש שבליעה מתפשט, היתה רק בכלי א' ולא מכלי לכלי. ולכן יש להקל, מלבד הגר"א דס"ל שיכול להניחו להצטנן, והט"ז דס"ל שמעיקר הדין לא נתפשט כלל, ומלבד ערוה"ש דכופר בכל, ומלבד דהיה בשר עוף ולא בשר בהמה.

(סב) **הבהרה ותיקון:** לפמש"כ בס"ד בריש סי' צ"ד לחלק בין הכא שאמרי' שנתפשט בכולו, ובין התם דלא אמרי' חם מקצתו חם כולו, אמרנו שיש חולקים כשהוא על האש או רק רותחת. והיה הרבה מקום לומר דסעי' זו הוא רק כשהקדירה על האור ממש, ולא רותחת, א"כ נידו"ד שרי!! וע' שו"ע ריש סעי' ה' דכמעט כ"כ להדיא! ע"ע בזה. ע"כ.

(סג) **מעשה שהיה,** ניערו בקבוק חלב סמוך לקדירה מלא בשר עוף על האש, ב"י של בישול בשר מלא, אך לא היה סגור היטב, וכשניער, טיפות נפלו על הקדירה, ואינם יודעים אם היה נגד הרוטב או נגד הריקן או אפ' בפנים.

(סד) והנה, אם כולם היו כנגד הרוטב או תוך הקדירה עצמה, היה בסדר, אבל יש צד שכולם נפלו נגד הריקן, ואז כולם נתפשטו, עד כדי נ"ט גודלם, ואז צריכין מ' רביעית נגד הני טיפות ע"פ שיעור החת"ס, וימתין עד שיצטנן^{קצט}.

(סה) וא"כ, שאלתן, כשאינו יודע אם יש כמות כזו נגד הטיפות, האם יכול לצרף ספיקות, אולי לא כולם נפלו נגד הריקן, אולי אין חנ"נ בכלים, ואולי כשאר ראשונים, ואולי כערוה"ש, גר"א.

(סו) חכמ"א^א משמע להקל כשיש ספ"ס הנ"ל. אמנם, יש פר"ח הסובר דדבר שנתספקו בו ראשונים אינו בכלל ספ"ס, א"כ כאן נאבד לנו ספק. אמנם יש ראייה ברורה מש"ך בסי' צ"ז סק"ב להקל כאן, כי שם עושה ספ"ס, ע"פ סוגיין דאולי אינו מפעפע בכולו. אלמא, שפיר הוי ספ"ס, ושפיר יש מקום להקל.

(סז) נמצא, אם באנו להקל מטעם ספ"ס, נוכל להקל אף כשלא המתין, ועירה בצד של הטיפה. וזה לאפוקי מאלו שהתירו מטעם שהוא מנהג בעלמא, וזה היה מתיר רק כשלא עבר ועירה בעודו חם נגד האי צד.

(סח) **מעשה שהיה,** טיגנו שניצל, והשמן הרוחת ניתז על מיחם חם שלידו [מיחם מתכת, ולא אלו שיש להם כסוי של פלסטיק, שאז החוץ אינו יס"ב], מכוסה, נגד הריקן. מסתמא אינו מעלה רתיחות. והנה, המים שמוציא עכשיו דרך הברז, מותרים, אפ' בחלבי, כי אי"ז דרך הריקן אלא דרך מטה.

(סט) והשאלה, כשממלא המיחם שוב, תוך מעל"ע, האם המים עדיין פרווה, נפק"מ לקפה, או"ד נתבשרו ע"י ששים נגד ששים. ויש לדון מצד 'משתמשים בשפע' שהוא מח' בסי' צ"ט סעי' ו' האם אמרי' ע"ז מבטלין איסור לכתחילה [בינת אדם היקל מטעם זה]. אבל לכאן בלא"ה שרי, כי מקסימום הוא נ"ט בר נ"ט, ואין כאן ס' נגד ס' כיון שהוא היתר ולא איסור עדיין, וספק אם בכלל מפעפע. ועוד, הט"ז ס"ל שהגעלה אחר סיפור של סעי' שלנו אינו מדינא אלא ממנהגא. ולכן, על שאלה שבינת אדם מיקל [משום השפע], ויש הרבה צדדים להקל, ואינו שאלה של לאסור האוכל של

^{קצט} דביטול איסור לכתחילה בשב ואל תעשה עדיפי מקום ועשה.
ר"מ"ה ג'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

של מבטלין איסור לכתחילה, מדינא נראה להקל, אבל הוראה המקובל הוא ע"פ הבינת אדם להמתין מעל"ע.

(ע) והיכא שאינו יכול להמתין, מדינא שרי, אך אם רוצה להחמיר יש מקום להגעיל, דהיינו שירתיחו וישפכו לחוץ. ולהגעיל גם החוץ כדברי החמדו"נ, נראה לי כחומרא יתרה מדי, הואיל וחזו"א היקל נגד החמדו"נ.

(עא) **מעשה שהיה**, היה מבשל מעט בשר בקדירה, ואשתו אמרה לו שאתמול תוך מעל"ע היתה מבשל בו בשר עד הסוף, או מכוסה, וניתנו עליה טיפת חלב, והיה מותר משום נגד הרוטב. ועירו מיד, או המתינו עד שיצטנן, כפי שביארנו למעלה.

(עב) אלא, שצריך הגעלה, ועכשיו מבשל לפני הגעלה, והרוטב שלו אינו מגיע למקום התזה, וא"כ הוא נגד הריקן. להט"ז שהגעלה כאן הוא חומרא, יכול להמשיך בבישולו. להש"ך סקכ"ז שהחמיר בבישול הבאה, יש כאן בעיה, כי לכאו' נאסרה האוכל. [ע"ע רעק"א].

(עג) ולמעשה, נקל בצירוף הט"ז, ושיטת החמדו"נ, ועוד ספיקות בסוגיין, יחד עם לינת לילה. ולמעשה, יגעיל הקדירה. לכאו' אסור להמשיך בהבישול, אלא יפסיק, ימתין עד שיצטנן, וימשיך בקדירה אחרת.

אוזן הכלי

(עד) היכא שידית הכלי מחובר בבורג, אין בליעה עובר בלי רוטב, א"כ, כשנאסר הקדירה לא נאסר הידית. נאסר הידית לא נאסר הקדירה.

(עה) והיכא שאינו מחובר בבורג אלא יציקה אחת, החו"ד סקי"ז ס"ל דלא מצינו שיעור לעובי הכלי, א"כ כל הידית הוא כדופן הכלי. ולכן, נפל טיפה על הידית, תלוי אם הוא נגד הרוטב וכו' וכו'.

(עו) באר היטב בסי' צ"ד, ועורה"ש, ס"ל דבידית שייך כללי חם מקצתו חם כולו, ולכן, אם הידית אינו חם, רק מקנחו וזהו. [בשלמא כשהוא נגד הרוטב, נוכל לומר הכי, ובלא"ה שרי משום בישול. אמנם, כשהוא נגד הריקן, איך מיקל מטעם חם מקצתו, הא ליהוי כחלק מהקדירה שבקדירה לא אמרינן הכי. וע"ע בזה].

(עז) למעשה, הפוסקים מקילים בידית. ומסתמא זה משום רבוי הספיקות.

נזחל הקילוח

(עח) לאחר שביררנו דיני טיפה בצדי הקדירה ועל כסוי קדירה, הרמ"א עוסק עכשיו בדיני טיפות מתחת לקדירה.

(עט) וע' סי' צ"ה סעי' ג' דהארכנו לבאר הסתירה ברמ"א, דכאן מבואר דנזחל דינו כערוי שלא נפסק הקילוח, ואילו שם מבואר דרק זה שפגע ראשונה, ולא המשך הזחילה. ועמש"כ שם בטוב טעם ודעת בס"ד.

(פ) דעת הרמ"א כאן ובסי' ק"ה, דכלי שני אינו מבשל או מפליט או מבליע^א.

^א קפה כלי שני בכוס חרס, שעירבו עם כף בשרי, ב"י [נדיר מאוד], לרמ"א כלי שני אינו אוסר. בית מאיר הסכים ואמר שאינו דרך בישול. ואפ' לאלו שהחמירו, היינו לענין להפליט או להבליע, אבל לא לעשות שניהם, כנידו"ד. ואינו סוגיין באמת, אלא בק"ה. עכ"פ, הכשרתו הוא כדרך בליעתו, והוא כלי שני.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (פא) הקדירה, אם היא צוננת, כמעט מפורש ברמ"א ודרכ"מ, ומפורש בש"ך, להתירו. ואם היא חמה, עמש"כ לקמיה בס"ד.
- (פב) ועל עצם הנידון של קדירה בכלי שני, עמש"כ בסי' ק"ה, רעק"א בשם מנחת יעקב דזה נקרא לכתחילה, ויש להגעיל. ור' משה והגרש"ז ס"ל מנהג המורים להקל בקדירה בכ"ש, שאי"צ להגעיל.
- (פג) והנה, בסי' ק"ה הש"ך והט"ז היו להם שיטות חזקות לגבי כלי שני, א"כ מדוע כאן שתקו ולא הזכירו מילה או רמז או ציון בכלל. החו"ד סקכ"ב כ' דסמכו על מה שיכתבו לקמיה. וזה דוחק גדול.
- (פד) היד יהודה סקנ"ט ס"ל דזה דחוק, וס"ל דבנידו"ד גם הש"ך והט"ז מודו דאין כלי שני אוסר, כיון שהחלב חם שמתחת לקדירה אינו אלא דבר מועט, כל טיפה נגד שטח גדול של קדירה, ואין בכח כמות מועטת להפליט לתוך קדירה. ואה"נ, אילו נשפך הרבה, היו הש"ך והט"ז אוסרים. ולמסק', מחלק בין חרס ומתכות, והפס"מ.
- (פה) נמצא, בנידו"ד שפיר יש מקום להקל, כי יש מקום לומר שגם המחמירים מקילים; כשקדירה השניה צונן.
- (פו) כשקדירה השניה חם, הפמ"ג מ"ז כ"ה מביא מנחת יעקב דהסברא להקל הוא משום דהוא קר, ואדמיקר, אבל אם הוא חם, אע"פ שהוא כלי שני ואינו מבשל וכו', מ"מ לא שייך לומר עלה אדמיקר. כגון, כוס חלב חם כלי שני, ותוחב לתוכו כף בשרי כ"ר, לא שייך למימר אדמיקר בלע פורתא, כי אינו קר, אלא בולע ואוסר יותר.
- (פז) אמנם, רמ"א שלנו מבואר דלא כזה, דכ' אפ' קדירה חמה, אמרי' תתאה גבר, ולא נאסר אלא כ"ק. וכן הש"ך בסי' ק"ז סק"ב מבואר דלא כמנח"י.
- (פח) והנה, ליד יהודה הנ"ל שכאן שונה משאר כלי שני, אין ראייה מרמ"א שלנו נגד המנחת יעקב, דאולי רק כאן דהוא דבר מועט לית ליה המנח"י, משא"כ כשהוא כמות מרובה.
- (פט) ולכאוו', מאלו שהביאו ראייה נגד המנח"י מרמ"א שלנו, ע"כ לא למדו כיד יהודה הנ"ל.
- (צ) למסק', הפמ"ג מחמיר כמנח"י בנוגע לדאורייתות.
- (צא) [ע' ט"ז סקכ"ה לגבי כלי חם ממקום אחר, האם מים שנשפך מכ"ר לתוכו נעשו כלי שני, או"ד בזה אין דפנות מקררות. וע' פמ"ג שמסיק להחמיר בזה.]
- (צב) נמצא, ציור שהניחו קדירה רותחת של בשר על הזחילה של חלב, הקדירה נאסר משום אדמיקר. והאוכל, לפי מנחת יעקב אסור, דאע"פ שהזחילה כלי שני, מ"מ אינו צונן, ולכן א"א אדמיקר, ונבלע בכולו. וכ"כ חו"ד עצמו, הואיל והוא ס"ל דכאן הוא כלי שני רגילה, דלא כיד יהודה. אך פשטיה דרמ"א, ועוד, היו מקילים.
- (צג) ואם היה קדירה חמה של בשר על חלב צונן, האוכל כשר, והקדירה נאסר, כדמבואר ברמ"א. והואיל ואיירי בחלב צונן ממש, לא מצינו מי שיחמיר יותר מזה. זה תתאה גבר הרגיל, אדמיקר.
- (צד) יש שמועה, דכשמכסין השיש לפסח, יש להשתמש בב' שכבות, כי היכי שלא יאסר הקדירות מהשיש האסורה, או שישתמשו דווקא בפוליגל שיש אויר בין השכבות.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

צה) אמנם, כשנעמיק, לכאן זה חומרא בלי טעם. דאפ' אם מצליח לאסור השיש מחמץ רותחת כלי ראשון, נאסר רק כ"ק. והגעלה בערוי מהני להכשירו. ואם לא עשה כן, הוא אב"י. אבל לא מקילין בזה לכתחילה. אך מכסין אותו.

צו) א"כ, יש שיש של חמץ, עם כסוי אחת. נגיד שהניח עליו ישירות קדירה חמה כ"ר. החמץ צריך לצאת מהשיש לכסוי, ומכסוי לקדירה. ואיך יצא משיש לכסוי, הא אין בליעה עובר מכלי לכלי בלי רוטב. ואם יחוש שיש מעט רוטב בין השכבות, הלא הקדירה צריך לחמם הכל ליס"ב. ועוד, תתאה גבר, א"כ הקדירה משפיע רק כ"ק, ויש קליפה של כסוי המבדיל בינו לבין השיש.

צז) ואפ' למנחת יעקב הנ"ל דכשנתחמם לא אמרי' אמדיקר, הנ"מ כשנתחמם מקודם, אבל לא כשנתחמם עכשיו בשעת מעשה.

צח) ולומר שזה כבוש, אינו כן. וא"כ, אין מקום לחומרא זו לכסות בב' שכבות.

עוד דיני קילוח

צט) התרוה"ד^{יב}, שהוא מקור להרמ"א לאסור זחילה ס"ל דכל טיפה וטיפה אינה מניחה חברתה להתקרב. ומביא ראיה מגמ' שבת מ:, ואפ' אי תוכל לדחות הראיה, ס"ל כך מסברא.

ק) שו"ע הביא תרה"ד זו בסי' צ"א סעי' ד' לענין בשר בעין, וכאן הרמ"א הביאו לענין קדירה.

קא) פמ"ג^{יג} כ' דכאן מחמירין רק כשלא נפסק הקילוח, הואיל ונזחל על הקרקע.

קב) כשלא נפסק הקילוח, כ' הרמ"א דכל הקדירה אסורה משום דלא נפסק דתתאה גבר משום דעומד במקומו [ש"ך, עיי"ש דיש עוד מהלכים].

קג) ופמ"ג^{יד} מביא יש"ש [בט"ז] דאוסר משום נוגעין זה בזה [שהחם משפיע על הצונן?]. וכ' נפק"מ ביניהם, לקולא ולחומרא.

קד) דלהרמ"א, קדירה חמה, וחלב צונן, אסור משום תתאה גבר. ליש"ש שרי כי רק נוגעים.

קה) ואם הקדירה צונן, לרמ"א מותר האוכל אפ' החלב חם, אדמיקר. ואילו היש"ש, עדיין יאסר.

קו) אמרנו מאות פעמים, נפסק הקילוח דינו ככלי שני. וזה דלא כשמועה שיש בשם החזו"א דכוס שממלא ממיחם יש לו דין כלי ראשון אפ' לאחר שנפסק הקילוח. [ליד יהודה הנ"ל יל"ע אם באמת יש פירכא מכאן.]

קז) ועוד, חמוד"נ בהל' כלי ראשון אות א' כ' להדיא דלא כצד זו, וראיתו מכאן!

קח) ולכן, חזו"א זו שאינו מופיע בספרו, לא בב"ח ולא בשבת, אם אמרו לעצמו קאמר, ולא להוראה לרבים. ע"ע טעמא דקרא עמ' רל"ה אות י"א, ושש"כ א' ק"מ. ועמש"כ

^{יב} קפ"א.
^{יג} מ"ז כ"ו.
^{יד} מ"ז כ"ז.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

בס"ד בהל' בישול באו"ח סי' שי"ח, מקור לדברי חזו"א משבת דף מ', ודברי הפמ"ג וראש יוסף, וע"ע אג"מ או"ח ו'.

קט) והשאלה, האם נוכל לסמוך על דברי חזו"א אלו לקולא, כלומר, להגעיל ע"י נפסק הקילוח, אפ' נזחל, שהוא כלי ראשון ע"פ שמועה זו. והוראה נפוצה הוא שיש להקל בזה כשהגעילה הוא חומרא בעלמא.

קי) **מעשה שהיה**, פורים בע"ש, הבעל השיכור לקח פלטה שנמצא על המרפסת, הדליקו, ושם עליה קדירה של בשר, וגם תבנית של חזה עוף. בא אשתו ואמרה שהפלטה היתה במרפסת משום שנשפך עליה חלב. ואכן, היה רוטב של חלב על הפלטה הדלוק, והפלטה חם, החלב חם, אך הקדירות צוננים.

קיא) ולפני שאומרים שהוא מעט רוטב של החו"ד, יש לדעת שטענה זו טעות. כי החו"ד דיבר על מעט רוטב להיות גשר בין הבשר להחלב. ואילו כאן, הרוטב הוא החלב עצמו, וא"כ דומה לסי' צ"ב טיפת חלב, שלא אמרי' שם סברת החו"ד.

קיב) אלא, צריך לדון השאלה מדין קדירה צוננת על חלב חם. וכ' ע"ז הש"ך סקל"ב דאוסר החלב את הקדירה וגם את התבשיל שבתוכו. וע' פר"ח סק"ט וחזו"ד סקכ"א שמסביר דזה כללא הישן של תתאה גבר. ועפ"ז, כל הקדירות שלנו היינו אוסרים.

קיג) אלא, שהק' חזו"ד על הש"ך וחולק עליו, דאיך שייך לומר תתאה גבר, הא לא אמרי' תתאה גבר בכלים, כמש"כ רעק"א בסי' ק"ה והוכיח מריש סי' צ"ד בתחיבת כף. ויישב האמרי ברוך שם, דכשהוא על האש [מגולה] אמרי' חם מקצתו חם כולו.

קיד) ובעצם השאלה, היד יהודה^{יה} מיקל, וטענתו, תתאה גבר אינו באמת מחמת העליון, אלא מפליט לתוכו וממנו, וא"כ, זה שייך לה'קומה' שע"ג, אבל אין הקדירה מפליט ומבליע האוכל ע"י כך, הואיל ואינו חם באמת.

קטו) ובאמת, טענתו חזקה, ואיך הש"ך לא הרגיש בזה, ואסר כל התבשיל. וכן על החו"ד קשה, ה"ל להקשות כך על הש"ך.

קטז) ומו"ר אמר כאן חידוש בדין תתאה גבר, שאע"פ שאינו מחממו, אע"פ יכול להיות גשר להבליעה לעבור, אם הבליעה יש מעצמו הכח, כיון שהוא לח וחם מחמת התתאה. ולא הבנתי דבריו אלו.

קיז) [א.ה. ועיקר היישוב הוא ע"פ מש"כ הפמ"ג, דהש"ך לא אמר דהוא מדין תתאה גבר, וצ"ע על החזו"ד הביא כך בשמו. אלא כ' דהכל אסור. וביאר הפמ"ג, דאי"ז מדין תתאה גבר, אלא אפ' למ"ד עילאה גבר מודה הכא, כיון שהוא על האש, האש גובר ולא התתאה או העילאה.

קיח) כלומר, מי שיש 'מגדל' שתיארנו בסי' צ"א סעי' ד', לא יאסר הכל אם הדליק גפרור מתחתיו, אלא שאם האש חימם החלב או הבשר שלמטה, אכן פליטתו מפליט בכולו^י. ע"כ.]

^{יה} ארוך מ"ד.
^י אמת?

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

--- סעי' ח' – זיעה, ואין בליעה יוצא ---

מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר, הזיעה עולה ונבלע בקדירה, ואוסרתה. הגה: אם היה חלב במחבת, צעין ס' בתקשיל שקדירה נגד החלב שקדירה. וכל זה מיירי שהמחבת מגולה והזיעה עולה מן המאכל עצמו לקדירה שעליה (ארוך), וגם מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה. אבל אם אין היד סולדת בזיעה, הכל שרי. ולכן תולין בשר לייבש על קדירות של חלב, ולא חיישין לזיעה שעולה (פסקי מהרא"י סימן ק"ג). וכן אם המחבת מכוסה, הכל שרי מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו לאין אוסרין זו את זו בנגיעה, כל שכן בזיעה. (מרדכי פרק כ"ה) מיהו לכתחלה יש ליזהר בכל זה (הגהות ש"ד).

זיעה מקדירה

- (א) הנהגה ראויה, כ"ש למי שיש לו בחורים או ילדים בבית, שיהיה קטשופ ותבלינים שונים לבב"ח. הזכרנו את זה בסו"ס פ"ח לגבי חשש לכלוך על הבקבוק, וכל לענין ניצוק הבאנו הלכה זו.
- (ב) וכאן נדון מצד הזיעה שעולה מהקדירה אל הבקבוק. ונראה, שמדינא אין מקום לחוש ולאסור, אבל מידי הנהגה טובה לא יצא.
- (ג) והטעם, דבכדי שיאסור או שיעשה בשרי או חלבי צריך הזיעה לקיים הרבה תנאים. כלומר, אינו מספיק שיגיע עד לבקבוק בחוץ, אלא שיכנס פנימה אל הבקבוק. ודרך הנקבים, אינו מסתברא שזיעה יכנס, דאידי דטריד להוציא אינו נכנס. ואפ' אם תרצה לחוש שיכנס מעט זיעה ברגע שיש נקב פנוי, הלא הזיעה חייבת להיות יס"ב באותה שעה, והמציאות שאינו כן [אפ' כשהמלח נקרש מחמת האדים, הא אדים אינו זיעה כדמבואר, אלא בעינן זיעה חזק ומרוכז כדי להיות זיעה.
- (ד) ועוד, רעק"א בשם תשו' הב"ח ס"ל דאפ' זיעה יס"ב במקום פתוח אינו אוסר דרך זיעה במקום סגור יש בו הלחץ כדי לאסור.
- (ה) ואם הבקבוק נעשה בשרי ע"י הזיעה [למרות שביארנו דיש מקילין, ושהמציאות אינו כן, דאינו יס"ב, הא ראייה הוא אוחז הבקבוק], מ"מ בפעם הבאה ע"ג חלבי, ונאסר הבקבוק, איך שייך לאסור התבלין עי"ז זה, ואיך הזיעה יוריד האיסור מהבקבוק אל התבשיל.
- (ו) ואע"פ שדגו"מ ס"ל דזיעה יש בכוחו להוריד הבליעה ג"כ, מ"מ היד יהודה כ' דרך סובלים צד כזו במקום סגור ולא במקום פתוח.
- (ז) [אם הקטשופ נעשה בשרי מחמת זיעה יס"ב, וגם חלבי, א"כ הבקבוק נאסר. ואם הקטשופ הוא לח [כגון שהוסיפו מים], ויש כבישה מעל"ע אם לא הזיזו, יאסר הקטשופ. אך זה 'פורים שפייל'.

^{י"ע} דרכ"מ סי' ק"ח דמגדיר זיעה כלחלוחית וזיעה כמו מקדירה. עיי"ש.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(ח) בעיקר דינא דזיעה, בעינן שהזיעה יגיע לקדירה העליונה בעודו יס"ב, דאל"ה אינו כלום. וי"א שחייבת גם שקדירה עליונה יהיה יס"ב, אבל זיעה יס"ב לקדירה חמה לא. מ"ב בסי' תנ"א החמיר בזה.

זיעה בתנור

(ט) עיקר השאלה של סעי' זו, האם רשאי אדם להשתמש לבשר ולחלב בב"א, בזה אחר זה, והאם פרווה שבישל בשעת בשרי או אח"כ נעשה בשרי או לא. והשאלה אינו דווקא לבשר וחלב, אלא גם לענין איסור והיתר, ולענין חמץ בפסח.

(י) לבשל בב"ח בב"א, יש לחוש מצד ריחא, ולא רק משום זיעה.

(יא) והנה, כשהאוכל מכוסה, אין זיעה יוצאת ממנו כדמבואר ברמ"א כאן, וא"כ מדינא אינו אוסר שום דבר. כלומר, מדינא מותר לבשל בשר וחלב מכוסים בב"א בתנור^{יח}, וה"ה חמץ ומצה, איסור והיתר; כי חום אינו אוסר, רק רוטב או זיעה, הא ראייה אין בליעה יוצא וכו'. אך לא נהגו כן, אלא בב' כסויים ושעה"ד כגון בי"ח או טיסה.

(יב) וכשמגולה, מתי יש איסור זיעה. הרא"ש, שהוא מקור לאיסור זה, לא אסר זיעה מסברא, אלא אסר ממשנה מכשירין שמבאר מתי יש לזיעה דין כאותו דבר, ומתי הוא חמימות בעלמא.

(יג) האחרונים מביאים משכנות יעקב ל"א שס"ל דסוגיין וסוגיא דמכשירין אינם קושרין אהדדי בכלל. אך הוא דעת יחיד, ואנן קיי"ל דכן קשורים, ע"פ הרא"ש^{יט}. וכו"ע מודי, שלא אסרי' מסברא, אלא ממה שנתבאר.

(יד) פ"ת סק"ו בשם פמ"ג דהא דזיעה כמוהו, היינו רק במשקין, אבל באוכלין לא. ומבואר עוד, דאינו תלוי בגוש או נוזלי, אלא בשם אוכל או שם משקה, ולכן חלב מהותך דינו כאוכל, ואין זיעתו כמותו. ע"ע בית מאיר תס"א דגם מחלק בין לח ויבש^י.

(טו) אמנם, בסי' ק"ח, ובאו"ח סי' תנ"א, יש כמה וכמה ראיות דיש דין זיעה על אוכלין, ולכן כולם הקשו על הפמ"ג. אבל האמת אינו קושיא, דהפמ"ג לא קאמר דבלתי אפשרי שיהיה זיעה, אלא שמסתמא אין זיעתו עולה כ"כ, ואין הרבה, א"כ הרבה יותר קשה לאסור^{יא}.

(טז) אגב, בעיקר דינו של זיעה, י"א דכל הנידון הוא רק דרבנן ולא בדאורייתא, וכ"ש בזיעת אוכלין איכא לנקוט כן, וע"ע דרכ"ת.

(יז) [הבהרה, כהקדמה לענין זיעה בתנורים: ריב"ש בסי' רנ"ה דן אודות 'קוניאק' Cognac שיצורו הוא ע"י אדים מסתם יין. השואל רצה להתיר כיון שהוא רק זיעה, ויתבטל. אך הריב"ש החמיר כיון שהוא זיעת משקין, וזיעה אוסרת כמו שרואים בניער וכיסה, וא"כ הריב"ש אסרו בהנאה.]

^{יח} כשאין ממשות בעין.

^{יט} כ' ב"ו.

^י במציאות, או שם אוכל ושם משקה, כפמ"ג?

^{יא} לא הבהתי, דאם הוא דין אוכל, לא יהיה בו שום זיעה, ומהכ"ת שייכת חצי גדר כזו.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (יח) ובזרע אמת סי' מ"ב כ' דהריב"ש החמיר כיון שהוא אסור בהנאה, אבל דבר שאינו אלא אסור באכילה, לא היה מחמיר הריב"ש כ"כ. כ' את זה לענין איסור זיעת יי"ש בפסח. וזה דלא כהרא"ש שהבאנו למעלה לאסור זיעה אפ' באיסור אכילה.
- (יט) המשאת בנימין סי' נ"ח החמיר בזיעה, ומקורו הוא מהמנהג המובא בסי' צ"ג לגבי כסוי קדירה. נוד"ב סי' ס"ד ס"ל זיעה דאורייתא.
- (כ) הרא"ש, שהבאנו כמקור לאיסור זו, אסר זיעה כדין טיפת חלב. ומצדד שם דאם הזיעה עולה, והעליון רותחת, שלא יאסר. וזה כמדרש פליאה, מהכ"ת דהא שהעליון רותחת יעזור, אדרבה, מגרע גרע. וביותר, תרה"ד ס"ל דאינו מספיק עם זיעה יס"ב, רק שיתחמם העליון להיות יס"ב ג"כ. ואיך זה שטים עם הכלל של תתאה גבר.
- (כא) פמ"ג במ"ז, רעק"א, ומ"ב, חלקו על תרוה"ד. הנוד"ב קיים דברי התרה"ד. לבוש משמע דבעינן שיחממו, אבל אי"צ עד כדי יס"ב.
- (כב) והב"ח בתשובה מובא כאן ברעק"א ס"ל דזיעה אפ' יס"ב ואפ' נתחמם העליון, אינו אוסר אלא אם היה במקום פתוח ולא במקום סגור. וגם, רק כשהוא למעלה ישירות, ולא לצדדים. ומקורו הוא ק"ו מריחא.
- (כג) והדבר תימא לכאן, הא קיי"ל ריחא לאו מילתא, ואילו זיעת משקין כמותו, א"כ מה ק"ו יש.
- (כד) ומביאים בשם שם אריה דס"ל שכל האיסור של זיעה הוא של איסור ולא בהיתירא [לא להלכה]. וק', מהכ"ת.
- (כה) וההכרח העולה מכל הנ"ל, אפ' לאלו ולאנן שקיי"ל שזיעה אוסר, ושהוא כמו טיפת חלב, אינו כטיפת חלב ממש, אלא הוא משל בעלמא. וזיעה, הוא טעם קלוש, דומה לנ"ט בר נ"ט, וקשה מאוד לאסור על ידו. ולכן יש כל מיני הגבלות ותנאים הנ"ל.
- (כו) והואיל והוא כ"כ קלוש, כשפוגש קדירה רותחת, הרתיחות של הקדירה שורף הזיעה, ושוב א"א לה לאסור. וכדי שיאסור, י"א שצריך 'להפעיל' בקדירה השנייה. ורק כשהוא מרוכז יש בו התוקף לאסור, ולכן רק במקום סגור, ורק ישירות ולא לצדדים.
- (כז) ובזה מובן הרש"ק שהבאנו דבר הנבלע בזיעה, אינו אוסר דבר אחר. ואם המשל הוא נ"ט בר נ"ט, מובן טפי.
- (כח) לא יישבנו כל תמיהות הנ"ל, אבל 'כיוון' יש כאן להבין הזיעה.
- (כט) ואם לזאת, תנור שלנו, שהוא חם פי הרבה של קדירה רותחת שצידד בו הרא"ש להקל, מסתבר מאוד שהרא"ש היה מיקל בתנור שלנו, אפ' על הצד שיש שם זיעה, כי היה נשרף תכף.
- (ל) ולאו כל האמור, אם נרצה לאסור ע"י זיעה, צריכין לעבוד ולהזיע כדי לאסור.
- (לא) כגון, חלה מהפרשת חלה בתנור עטוף בנייר אלומיניום, שפתח קצת למעלה. ובאותו עת היה עוף מבשל בתנור, עם רוטב, מגולה. מה דין העוף. הבה נעשה חשבון: זיעת אוכלין, למעשה אינו מזיע בכלל. והזיעה שעלה מהעוף, איך ירד לחבר עם החלה, ועי"ז שוב לחזור ולאסור העוף. צריך 'כישוף' כדי לעשות את זה.
- (לב) וכל האמור היה לגבי תנור רגיל, אבל Steam Oven הוא מציאות של קדירה מכוסה. ע"כ.].

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (לג) נמצא, רוב דברים שאופה בתנור הוא אוכל, ולכן יש הרבה מקום לומר שאין זיעתו אוסר, כ"ש לאחר מעל"ע [כמובן רק כשהוא שאלה של זיעה לחוד, ולא כשהחלה עולה ונוגע בהתנור עצמו].
- (לד) והשאלה של זיעה מצוי יותר כשאופה בשרי עם רוטב, או עוגה וקוגל חלבי נוזלירי, והיה מגולה, האם רשאי בב"א או אח"כ או אחר מעל"ע לבשל סוג הנגדי. וכן מחמץ לפסח.
- (לה) והנה, כדי לאסור, הזיעה חייבת לעלות למעלה, ליבלע בדפני התנור, ואח"כ בשעת בישול השני, יש לחוש שהזיעה של בישול השני יוריד הבליעה מהתנור [אם עדיין קיימת אחר שנתחמם הדופן כ"כ], וגם יש לחוש שמא מחמת הזיעה יטוף טיפה מתקרת התנור לתוך האוכל.
- (לו) והנה, לחשש הראשון שזיעה יוריד הבליעה, הדגו"מ שהבאנו למעלה ס"ל שכן יורד, אך אמרנו שיד יהודה אינו סובל צד כזו אלא יש הרבה זיעה כמו שיש תוך קדירה, ולא כשיש פחות מזה.
- (לז) ומצד הטיפות, לעולם יהיה בטל בס', והשאלה הוא רק מצד אין מבטלין איסור לכתחילה. ועוד, במציאות, אין התנור נוטף שום טיפה מתקרתו לתוך האוכל. ואפ' תימא שכן, מ"מ ספק הוא, וא"כ שאלה של ספק מבטל איסור לכתחילה, ראוי בסי' זו שאינו שאלה חמורה כ"כ.
- (לח) באג"מ^{ריג} השואל רצה להתיר זיעה בתנורים כי התקרה של התנור מרוחק מהאוכל כמו שרמ"א היקל לענין בשר שתולין. ועוד, יש 'ונטה' 'אוורר', א"כ הזיעה לא מצטבר, ועוד, הזיעה שעלה למעלה, כבר נשרף.
- (לט) ועל הראשון ראשון. הדמיון לרמ"א אינו דמיון, כי שם לא היה יס"ב, משא"כ בענייננו, כ"כ ר' משה. ועל האוורר, ר' משה דחה וטען שאינו מעלה ואינו מוריד, סוף סוף הוא מזיע. והא דהזיעה נשרף, טען ר' משה דהנ"מ באוכל, או בבליעות נגד האש, אבל לא בסתם חמימות התנור.
- (מ) אמנם, ר' משה עצמו ס"ל דהא דנחשו לדיעה [באוכלין], הנ"מ כשרואה שיש זיעה, אבל לחוש בסתמא שיש זיעה, לא חוששין כן.
- (מא) עכשיו שהגענו לזאת, נוכל לעיין בהמציאות. ע"פ כללי 'פיזיקה', אדים וזיעה Condensation מיוצרים כשיש הבדל בין דרגת החום – ע"ע משקפיים בכניסה לחדר חמה, שמשה כשקר בחוץ, והבל פיו ביום קר. ומים חמים מתאדמים בדרגא נמוכה יותר ביום קר, וגבוה יותר ביום חם.
- (מב) וגם, אויר קר אינו אוחז החום והזיעה, ולכן מתאדם, משא"כ אויר חם. וזהו Humidity.
- (מג) וא"כ, תנורי דידן, אפ' אם ירתיח בהם מים, הואיל והם אטומים כ"כ, לא יראה בתוכם זיעה, ורק כשיפתח הדלת, הזיעה יפרוף החוצה, כשפוגש אויר הקר.

^{ריג} דרכ"ת ס"ק קס"ד כ' דזיעה של חלב לכה"פ יהיה דינו כמי חלב. אך מביא יד אלימלך שמדחה את זה, ושהזיעה באה מגוף החלב.
^{ריג} א' מ'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(מד) ואם לזאת, תוך התנור, אין שום זיעה בכלל, ורק כשפותח הדלת מתחיל הזיעה. נמצא, מזיעה אין לחוש, ומטיפות אין לחוש. ולחוש שהזיעה יצא ויחזיר אינו חשש, כי במציאות אינו כן.

(מה) ואם פעם בחייו הצליח זיעה בתנור, כגון מיד אחרי שסגר הדלת, והוא מבשל בחום נמוך, בבישול הבאה אין זיעה, כי כבר שרפו התנור, וכ"כ ר' משה כהגוף חימום למעלה [והתיר אף לכתחילה]. ועוד, מעט זיעה זו אינו מספיק זיעה לאסור, וכ"ש שאינו מספיק לעלות וגם לרדת אח"כ, דזה רק כשהוא מלא זיעה, והזיעה יש בו תוקף. ומפני זה, מצינו איסור זיעה רק כאן ולא בשאר הלכות בשר בחלב.

(מו) ומצד טיפות, אין טיפות, ואפ' אם יש הוא שאלה של ביטול איסור לכתחילה בלבד.

(מז) ועוד, הדרכ"ת מביא רש"ק^יד ומהרש"ם דבליעה שנבלע ע"י זיעה, נקלש, וא"א לאסור דבר אחר.

(מח) ולכן נראה, שמעיקר דדינא אין לחוש לזיעה בתנורים שלנו כלל וכלל, אפ' בב"ח יחד, מגולה. כ"ש באוכל, כ"ש באוכל גוש, כ"ש כשהוא ספק שמא היה חור, ושמא גליתי, וכ"ש בזה אחר זה, וכ"ש אחר מעל"ע, וכ"ש לבשרי ופרווה.

(מט) וכ"ש שהא דהדגו"מ ס"ל שזיעה מוריד בליעה אינו מסוכם בכלל, והבדה"ש ס"ק קס"ו מיקל כנגדו. [כו"ע יסכימו כשמלא וגדיש בזיעה שמוריד, הא ראייה ניער וכיסה, אלא שכאן אינו כן.]

(נ) כגון, תנור בשרי ב"י נקי שאפו בתוכו בטעות פיצה [לא נגע במגש, כי זה אינו שאלה של זיעה אלא שאלה של נגיעה], לא נאסר התנור כי אין זיעה. ואפ' ראה זיעה, עדיין בסדר, כי לא ירד הבליעה פעם הבאה.

(נא) ולמעשה, לא יבשלו בתנור בב"א במכוסה או בזה אחר זה במגולה בשר וחלב, כי לא נהגו ישראל כן, אפ' בדברים שאין בהם זיעה כמו פיצה^{יט}. אבל, בשרי מגולה, ואח"כ חלבי מכוסה [או להיפך], אפ' ב"י, מותר, כשאין נגיעות ואין טיפות.

(נב) אמנם, בשעה"ד, מותר בזה אחר זה במגולה [בדבר שאינו נוזלי], ולרווחא דמילתא יחמם לפני שימוש השני. וכמה זמן יחמם לפני? עד שהגיע לחום שאפה בו מקודם, כלומר, עד שיכבה האור של התרמוסטט^{יט}. ומהני גם להשאירו דלוק אחר בישול הראשון לדקות אחדות^{יז}. וחלבי נוזלי חמיר טפי, כי יש יותר צדדים לזיעה, ולכן מו"ר היקל רק אב"י, ועראי.

(נג) [מכוסה, הענין למנוע זיעה. וחור קטנטן אינו מוציא זיעה.]

(נד) תנור בשרי ב"י מבישול מגולה, לאפות בתוכו חלות, על דעת לאכלם עם חלב ממש במוצ"ש, מה דינו [כשלא נגע]. אם היה קדירה, היה רק נ"ט בר נ"ט לכתחילה על דעת כן. אמנם, הוא תנור, ואין זיעה, כ"ש בחלות, א"כ לית לן בה. ק"ו כשאינו על דעת כן. ק"ו כשאינו ב"י. וק"ו כששרף מקודם או אחרי אפיה הקודמת, וק"ו כשהבשרי היה מכוסה [דאז אין כאן שאלה בכלל לכו"ע].

^{ייד} ג' קע"ו.

^{יטו} דחששו לנגיעות ולטיפות.

^{יטז} הוראת עצמי. הוראת מו"ר היה לחלק בין ב"י [כחצי שעה] לאב"י [לרבע שעה]. והכל לרווחא דמילתא בלא"ה.

^{יז} ואע"פ שאין אנו מגעילין ב"י, הנ"מ הגעלה, אבל ליבון, אפ' לביון קל, שאני.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (נה) ולא נחמיר אלא כשהיה מבשל עוף מגולה מתחתיו באותו שעה. אבל אי"ז דבר מצוי לעשות כן.
- (נו) וכן, ירקות, שסכו במעט שמן, בתנור חלבי אב"י, על דעת לאכלם עם בשר ממש, בע"ש כשלא היה תנור הבשרי פנוי. הואיל והיה כ"כ מעט שמן, אין זיעה, כ"ש בתנור, ומקסימום נ"ט בר נ"ט על דעת כן בכלי אב"י כשאין כלי אחר. וא"כ אין מקום להחמיר.
- (נז) לדינא: תנור שבישלו בו בשר ברוטב מגולה, לאחר מעל"ע מותר לכתחילה לאפות בתוכו עוגה מבלילה רכה על דעת לאכלו עם חלבי. ויחמם לפני, לרווחא דמילתא. ואם לא עשה כן שרי, ואולי כדאי להימנע מלטבול העוגה תוך הקפה, אלא יאכל בזה אחר זה, ונקל לגבי פירורים בפיו.
- (נח) והחשוב: אין זיעה. זיעת אוכלין. זיעה אינו יורד. פגום. נ"ט בר נ"ט. העוגה הוא גם אוכלין^{י"ח}.
- (נט) והרבה ממורי הוראה המחמירים בתנורים לא מבינים המציאות הזאת, ולכן מחמירין שלא כדת. ושמעתי שיש שיודעים המציאות, ואעפ"כ מחמירין, וצ"ע.
- (ס) ובשם ר' בעלסקי זצ"ל אומרים שזיעה שלא רואים הוא גם זיעה. והנה, בנוסח כזו, אין לה הבנה. ונראה הכוונה, דאמרנו שבכלל האטימות של התנור, החום לא פוגש אויר קר, ולכן אין זיעה בפועל. ואולי ר' בעלסקי ס"ל, דחום ותבשיל שעושים זיעה, אע"פ שלא רואים אותו מחמת שכל האויר חם עדיין שם זיעה עליו.
- (סא) וכל הראיות שניתן להביא דלא כזה, כגון דברי ר' משה לגבי ראיית הזיעה, אינם ראיות, דהם דיברו על זיעה רגילה, ולא דברו בכלל על זיעה כזו שאינו נראית לעין. ולכן, הואיל והוא שמועה דלא פסיק מאדם גדול, וגם שהיה בקי במציאות, לא נקל לכתחילה [שבלא"ה לא נקל]. אמנם לענין בדיעבד, ההוראה שנתנו למעלה במקומה עומדת.
- (סב) **מעשה שהיה, במלון לא כשרה, נתן היהודי מאכל שלו עטוף פעמיים עם נייר אלומיניום להמטבח לחמם. הביאו לו לחדרו והיה קרע. ושאלתו, האם רשאי לאכלו.**
- (סג) והנה, מלבד כל הסברות שאמרנו, יש כ"כ הרבה ספיקות, מתי נקרע, והאם היו עוד דברים בתנור באותה שעה, ואם היו משקין או אוכלין והאם היה נקי משאר דברים, האם היו ע"ג או תחתיה.
- (סד) ועוד, האופן הכי גרוע הוא שהיה מרק מגולה ממש מתחתיו, וזיעתו עולה; אך הקרע היה למעלה, ולא למטה. וא"כ אין אנו יכולים לאסור את זה.
- (סה) **וכל זה, וכל השנויה כאן בענין תנורים, איירי רק בתנור רגיל, בין גדול בין קטן. אבל אם הוא Steam Oven, מציאתו שונה לחלוטין, ודינו דומה ממש לקדירה מכוסה**

^{י"ח} יל"ע, מי שנוהג עפ"מ ש"כ כאן, האם רשאי לשלוח עוגה זו לחבירו כמתנה בלי להגיד לו, או שהוא מכשילו בחומרא שלו, ע' פ"ת סוף הסימן לגבי א' נזהר וחבירו אינו נזהר. והנה, אב"י, על דעת כן, בזו אחר זו, כגון עוגה וקפה, לכא' אין כאן חומרא, כי אין מי שיחמיר בזה. והחידוש היחיד בחשבון כאן הוא להחשיב עוגה וקפה כזה אחר זה ולא על דעת לאכלו עם חלבי ממש. ושאלה זו בעיקרון הוא לפני עור, אבל הוא מופיע בסוגיין.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

שיש זיעה שמוליך ומביא מעלה ומוריד מהכל להכל. ולא שייך ביה שום סברות או קולות שאמרנו כאן.

זיעה במיקרוגל

(ס) המציאות של מיקרוגל שאינו מחמם האוכל דרך חום, אלא מחמם האוכל ע"י גלים, שגורמים החלקיים תוך האוכל לזוז, ובכך מתחמם האוכל. ושאר המיקרוגל אינו נתחמם בכך, אלא שאם האוכל מתאדם, האדים מחמם הדפנות.

(סז) והניסיון יוכיח [תלוי כל מיקרוגל לחודיה], דאחר חימום של דקה וחצי שתי דקות, הדפנות לא מתחממות ליס"ב. ואחר כה' דקות במים שמתאדמים, הדפנות היו יס"ב, ואחר כעשר דקות של אורז מכוסה, לא היו יס"ב.

(סח) וא"כ, משיהו חימם פיצה במיקרוגל, והיה זיעה, ואח"כ חימם בתוכו פרווה, האם הפרווה נעשה חלבי. מסתברא, דאחר חימום פיצה שהיה בו זיעה לשתי דקות, לא היה זיעה כ"כ לחמם הדפנות ליס"ב [תלוי בשאלה אם חייב הזיעה להיות יס"ב, או אפ' הדפנות]. ואפ' אם כן, כשחימם הפרווה, לא היה זיעה, א"כ לא נתחלב.

(סט) ומצד לכלוך במיקרוגל, כמעט לעולם יהיה בטל. ומצד אין מבטלין איסור לכתחילה, בלא"ה לא משתמשין לכתחילה מיקרוגל אחת לבשר ולחלב.

(ע) ויש שמועה בשם הגרש"ז, דמיקרוגל תמיד דינו ככלי שני. ויל"ע אם ואיך ומדוע קאמר כן. ואולי משום שהאוכל עושה זיעה, זיעה לדפנות, מדפנות לאוכל השני. אך, הכל נחשב על האש [אם מיקרוגל נחשב אש, שג"ז צירוף גדול בסוגיין], א"כ איני יודע מדוע זה יהני.

(עא) למעשה, הנהגה ראויה במיקרוגל הוא לכה"פ כמש"כ לגבי תנור, ואולי אף יותר חמיר מכך, כי יתכן זיעה שם. [אך יש צד שמיקרוגל בכלל אינו בישול, עמש"כ בסי' פ"ז]. ויש מקום לחלק בין היכא שמבשל במיקרוגל ממש, שאז מתחמם טובא עם זיעה, ובין היכא שהוא חימום מהר של דקה או שתיים.

(עב) ובדיעבד, כל שהיה נקי, ואב"י נתיר ע"ע דיני נ"ט בר נ"ט. וב"י, כשלא היה מכוסה, והיה על דעת כן, כשכבר נתערב בגבינה נתיר, ואולי אף קודם לכן.

עוד דיני זיעה

(עג) ישנם כיריים שיש עליהם כעין מאוור להוציא כל האדים, Extractor Fan. וההוראה המפורסמת הוא לכסות את זה; כגון עבור פסח, או בבית עכו"ם שיש איסור והיתר. ולא רק בזה אמרו כן, אלא גם בארון שע"ג הכיריים [שאינו מצוי מחמת חשש דליקה].

(עד) והנה, כשנעיין בדבר נראה שאין כאן חשש אמיתית. קודם כל, אין הזיעה יס"ב כשמגיע לשם, כ"ש שאינו מחמם המאוורר ליס"ב. וכ"ש שאין בכוחו לאסור ולרדת, כי אפ' לדברי הנוד"ב, הנ"מ במקום סגור ולא במקום פתוח. והב"ח מובא ברעק"א ס"ל דבציור כזו אפ' לא נאסר העליון, אפ' יס"ב – כ"ש כאן, שאינו מגיע ליס"ב, שלא יאסר למעלה ואח"כ למטה^{ר"ט}.

^{ר"ט} וע"ע ערוה"ש נ"ה, ויל"ע מה הוסיף על הב"ח.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

- (עה) ולחוש שמא יהיה רטיבות, ויפול בחזרה אל תוך האוכל, ר' משה מזהיר על זה, אלא במציאות אינו חשש אמיתי, ועכ"פ הוא חשש רחוק מדי שאין לחוש מצד אין מבטלין איסור לכתחילה.
- (עו) ועכ"פ, יכסה לרווחא דמילתא.
- (עז) 'טוסטר אובן' אין בו קולי תנור למעלה, כי אינו אטום כ"כ.
- (עח) במטוס, התנורים שלהם אינם כפי המציאות שהבאנו למעלה, ואעפ"כ שרי משום שיש ב' כסויים. [ובאמת, יתכן כסוי א' לחוד סגי.] עכ"פ כיון שהוא עראי, ויש לסמוך על עיקר הדין.
- (עט) במשרדים בעבודה, כשיש גם עובדים אינם שומרי תו"מ, או אינם יהודים, בב' כסויים יש מקום להקל, כי כל המצב אינו לכתחילה. אמנם, מן הראוי לקנות עוד מיקרוגל. וע' לקמיה בשם שבו"י בענין מיקרוגל.
- (פ) אלו הנוהגים לשרוף החלה של הפרשת חלה בתנור, יש לחוש מכמה חששות. אע"פ שאין לחוש לזיעה, כי בבצק של חלה אין זיעה, וגם הוא עטוף בנייר אלומיניום, מ"מ יש לחוש לריחא. ועוד, החלה עצמה נוגעת לפעמים במתכת התנור, וחם מקצתו חם כולו, אכ"מ, וחלה 'הטהורה' נוגעת בהתנור כשגודל. ועוד, לא קיים מצוות שריפת חלה כיון שלא נשרף לגמרי.
- (פא) ולכן, מנהג הראוי הוא כדברי מרן החזו"א שיכסה ויזרוק, כי בכל מקרה אינו מקיים ההידור של שריפת חלה. וכ"ז מלבד כל הבעיות כשדקרו במזלג לראות אם הוא נשרף.
- (פב) תנורי מהדרין. בתנורים אלו הוסיפו כמה מעלות. אין התאים עשויין מאותו חתיכה אלא ב' חתיכות שונות. ובזה הרוויחו מש"נ לקמיה לגבי אין בליעה יוצא מכלי לכלי בלי רוטב לכתחילה. ויש שהחתיכות אפ' לא נוגעות בכלל.
- (פג) וגם, ה'אוורר' של שני התנורים אינם קשורים א' אל השני, אלא כל א' בנפרד.
- (פד) ומלבד עניני זיעה, הרי אם מבשל בשר בתא הבשרי, ויטוף על הדפנות, וחם מקצתו חם כולו, והפיצה בתא השני נוגעת בדפנות, יהיה בעיות. אמנם, במציאות, אפ' תנורים רגילים אין לחוש לכך, כיון שאינו באמת חתיכה אחת עם דופן משותף, אלא כמה חתיכות שונות מחוברים זה אל זה, ולפעמים אפ' סליקון בין החלקים, א"כ אין חשש זו מדינא.
- (פה) ועוד, אינו גרע משימוש בתנור אחת לבשר ולחלב, שמהני ליזהר לנגיעות.
- (פו) ועם כל זה, לא נראה שתנורים הללו הם שטות, אלא מעלה והידור. והאדם יחמיר בזה רק כפי יכולותיו, ואם הוא עולה בהתאם לאורח חייו הרגילים, וכמה מבזבז על גשמיות וכמה מבזבז על רוחניות. וודאי לא יכנס עבור זה לחובות.
- (פז) **מעשה שהיה, גריל שמבשל עליה בשר עכשיו, ליד טוסטר אובן חלבי פתוח, האם נאסר התנור ותכולה שבו.**
- (פח) והתשובה, אפ' לפני שנגיע לכל הספיקות וצדדים בסוגיין, במציאות אין הזיעה נכנס אל תנור לידו, אלא עולה למעלה. וזה לפני שאלות של צדדים והאם היה יס"ב, דבכל א' מאלו לא נאסר בדיעבד, עכ"פ בצירוף.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(פט) מעשה שהיה, חלה בתנור בשעה שבישלו בה עוף. העוף למטה מגולה, והחלה למעלה על נייר אפיה על רשת. שימו החלה במקפא. הוציאו בע"ש, חיממו ע"ג מחבת חלבי אב"י הפוכה.

(צ) המחבת, מקסימום נעשה בשרי מתחתיו מהחלה. וא"כ בישול הבאה האש יגיע לשם, ויכשירו, א"כ אין שאלה.

(צא) והחלה, יתכן מאוד שלא נתבשר. כי זה זיעת אוכלין, שר' משה החמיר רק כשרואה ולא בסתמא. ולא הגיע ישירות כי היה נייר, אלא מהצדדים. ואפ' אם תרצה לומר שנתבשר, איך בליעתו עבר בכלל אל המחבת, הא אין כאן רוטב. ואין לחוש לשמן, כי בבליעה אנו בקיאים. וכ"ת מצד רטיבות הקרח, הא החוו"ד יקל בזה, ומלבד זאת, הדרך להסיר הקרח לפני החימום כדי שלא ירטב החלה.

(צב) וא"כ, המחבת שרי אם' לא היתה הפוכה, ואפ' היתה של טפלון שא"א להגעיל.

(צג) ולכאנ' יש להוכיח שלא נתבשר, דאם נתבשר היתה נאסרת משום סי' צ"ז. ואעפ"כ, מצינו ברמ"א בסי' ק"ח שדן לגבי פת עם בשר, ודן מצד ריחא. ולא חש הרמ"א או שום א' מהנו"כ לבאר לנו מדוע אין בו בעיה מצד סי' צ"ז.

(צד) אלא ע"כ, אין זיעה, ואפ' אם יש שיעה אינו אוסר. ואולי משום סברות של נקלש שהבאנו למעלה בסוגריים.

מנהג שלא להכשיר מבשרי לחלבי

(צה) בהל' פסח [תנ"א מ"ב סקי"ט] מבואר שיש מנהג לא להכשיר מבשרי לחלבי או להיפך, רק דרך פרווה או דרך פסח.

(צו) מקור הענין הוא גמ' חולין ח. לגבי סכין שטוח עליו שמנונית של חלב, שאסור להכשירו לשומן הלוך חזור הלוך חזור, כי חיישינן דילמא פעם א' לא ינקה כראוי.

(צז) נמצא, לעשותו תמיד הוא מדינא דגמ', והמנהג הוא לאסור אפ' רק פעם א'.

(צח) ולכן, אלו הסוברים שיש זיעה בתנור, ומורים לחמם חצי שעה לפני כל שימוש, מלבד דעוברים על המנהג, הם עוברים על דינא דגמ'. בקיצור, משום שהחמירו מחמת אי הבנת המציאות, הקילו בדבר שהוא מדינא דגמ'.

(צט) שבו"י בספרו על מיקרוגלים, ס"ל שיש בה זיעה, ואסר אפ' מכוסה, משום חשש הנ"ל של סכין, דילמא ישכח ולא יכסה היטב.

(ק) ובאמת, אין הנידון דומה לראיה, דהתם החשש הוא שסכין זו שעכשיו הוא איסור, לא ישטוף היטב, וישתמש בהיתר. משא"כ כאן, השאלה היא שמא המיקרוגל יעשה איסור, אבל בינתיים אין איסור כאן.

(קא) אמנם, אעפ"כ נראה שהחשש אמיתי וקיימת, ומסתבר להחמיר.

(קב) וממשיך בספר הנ"ל, דעכ"פ כלול בסוף הרמ"א דלכתחילה יחמיר בכל זה. וזה מילתא דמסתברא.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

אין בליעה יוצא מכלי לכלי בלי רוטב

קג) **מעשה שהיה**, אשה בישלה בשר בקדירה בשרי, וחלב בקדירה חלבי, כבת אחת על הכיריים. הקדירות היו רטובות ממים של הדחת הכלים. ונגעו זה בזה בשעת בישול.

קד) והשאלה, האם נאסרו הקדירות והתבשילים, כי עכשיו יש רוטב בין שני הכלים.

קה) ושני כלים בלי רוטב, מבואר ברמ"א דאינו אוסר. והשאלה, כמה רוטב הוא רוטב.

קו) וכבר הבאנו דבריו הידועים של החו"ד סק"כ, שהם על דברי הט"ז סקכ"ה, וקדירה שיש מתחתיו חלב שנזחל, אי"צ אלא ס' נגד החלב שבעין, ולא נגד החלב הבלועה בכיריים, כי הבלועה למטה אינו יוצא בלי רוטב, וחלב זו אינו נחשב כרוטב. וכ', דה"ה מחתיכה לחתיכה כדמבואר בסי' ק"ה.

קז) א"כ, ציור דידן שיש רק מעט מים, נגיד שאין כאן רוטב, ואין בליעה עובר מכלי לכלי בלי רוטב.

קח) וטען היד יהודה סקנ"ו, נניח כדברי החו"ד, מ"מ טיפה זו נאסר מדין קדירה לרוטב, וא"כ האוכל יאסר הכלי, מכח עצמו. ומשמע מיד יהודה דס"ל דאז הרוטב ממילא נעשה 'גשר' ויעביר הבליעה מזו לזו. היד יהודה ס"ל דההכרח מט"ז הנ"ל אינו הכרח, עיי"ש.

קט) ופשטות, מח' הזו תלויה על מחלוקתם בדין בליעת אוכל לכלי בסי' ק"ה, שהחו"ד שם ס"ל דאפ' בליעה שמנה אינו עובר, ואילו שאר הפוסקים, ס"ל דכן מבליע. ויד יהודה שם ס"ל כשאר פוסקים.

קי) אמנם, מח' הנ"ל היתה לגבי אוכל, גוש, אבל לגבי לח, אינו נחשב האיסור שבו כבלועה אלא כבעין, כדמבואר בפמ"ג מ"ז ז' ד"ה ועוד, וא"כ, אע"פ שיש מח' לענין בליעה מאוכל לכלי, מ"מ כשיש איסור בעין אין מי שיקל בזה, ובלח דינו כבעין, א"כ איך היקל החו"ד, הא טענת היד יהודה אלימתא היא.

קיא) למעשה, החו"ד – כאן ובסי' ק"ה – היקל להדיא אף בלח.

קיב) כשיטת היד יהודה ס"ל המהרש"ם^{רכ} ודרכ"ת^{רכא}. יש עוד מהרש"ם שכ' דקשה לסמוך על החו"ד, אך מבואר דדבריו אמורים רק לענין לאסור הקדירה, ולא לאסור האוכל בפנים.

קיג) סוף דבר, עמש"כ בסי' ק"ה לגבי שיטת החו"ד שהבאנו לו חברים. ומנהג המורים הוא להקל בזה, עכ"פ לענין האוכל, למרות שבסוגיין הוכחנו שהכרחו אינו הכרח, ודבריו מחודשים, ויש עליו הרבה חולקים.

קיד) **מעשה שהיה**, כיור שעירו לתוכו מרק עוף ישר מכ"ר לתוך הכיור, ערוי כ"ר בלי נגיעות בלי זחילות בלי נפק הקילוח. ותוך מעל"ע, כשהיה רטוב במים, שמו עליה קדירה חמה חלבי ב"י. תתאה גבר, האוכל שבתוך הקדירה שרי.

^{רכב} ב' ק"פ.
^{רכא} ס"ק קפ"ג.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

קטו) והשאלה, מה דין הקדירה, האם נאסר כ"ק, או"ד אמרי' שרוטב מעט הזו היה קליפה.
קטז) ה"ד יהודה ס"ל שאין רוטב זו נחשב קליפה, וא"כ יאסר הקדירה. אם לא שנקל
כחוו"ד, ולומר שאין הבליעה תוך הכיור יוצא אל הקדירה בלי רוטב, ורוטב זו של
מים אינו מספיק.

ק"ז) ולכאו' יש לצרף עוד ספק, והוא, אה"נ עירה המרק לכיור, אבל אינו יודע בבירור
לאן עירה, א"כ מאוד יתכן שהניח הקדירה על שטח אחר בכיור שלא עירה ישר
עליה. וע"ז נגיד סתם כלי אב"י, ונקל.

ק"ח) ותוסף השואל ושאל, הא חם מקצתו חם כולו, י"ל, כיון שאוסר רק כ"ק, לא יתכן
לומר חם מקצתו חם כולו, דאין בכוחו להתפשט יותר מקליפה. ולכן מדינא שרי,
ואי"צ להגעיל הקדירה.

לכתחילה או בדיעבד

ק"ט) יל"ע, הא דאין הבליעה עובר מכלי לכלי בלי רוטב, האם זה לכתחילה, או רק
בדיעבד. נפק"מ, פלטה בשרי להשתמש לחלבי. רשת התנור, האם צריך שתיים.

ק"ב) והנה, רמ"א אחרי שכ' הכלל דאין בליעה עובר מכלי לכלי בלי רוטב, כ' מיהו
לכתחילה יש ליזהר בכל זה.

קכ"א) אמנם, ר' משה"כ ס"ל דזה מותר לכתחילה. והק' אליו השואל"כ הר' נח אייזק
אוהלבואם, הא רמ"א שלנו להדיא כנגד זה, וששאל כמה רבנים וכולם לא ידעו
ליישב. והשיב ר' משה, דבעצם אין לו פנאי ליישב קושיא זו, אלא הואיל והוא שאלת
רבים ישיבו.

קכ"ב) ויישב, דאי סבירא לן שאין בליעה עובר בלא רוטב, לכאו' אין מקום לחומרת הרמ"א,
דאיך יחמיר על מציאות שלא קורה. וע"כ החומרא אינו קאי על הכלל אלא על הציור
של ב' קדירות נוגעות שיש להחמיר לכתחילה, כי חיישינן לשפיכות, לזיעה, לטיפות
וניצוצות אבל על הכלל אין מקום להחמיר.

קכ"ג) ועפ"ז, רשת בתנור דא"א לחשוש שיהיה שפיכות וזיעות מהרשת אל האוכל, ס"ל
לר' משה דאין מקום להחמיר כאן.

קכ"ד) מאידך, בדה"ש בביאורים מביא חולקים על ר' משה, וביניהם הכת"ס סי' נ"ד,
שמבואר שהחומרא קאי על הכלל ולא על הציור דווקא. ועוד טען שם בדה"ש,
שמקור הרמ"א הוא שערי דורא, ושם מבואר דיש מחמירין בהאי כללא, ומסיק
להקל, אך כ' דלכתחילה יחוש למחמירין. נמצא, מקור הרמ"א מבואר דהחומרא
הוא על הכלל.

קכ"ה) ונראה, דאפ' אם נחמיר על הכלל, מ"מ הנ"מ כשהוא שאלה של דאורייתא, כגון
בקדירה ב"י, אבל, בשאלה של גזירה בעלמא, כגון אב"י אטו ב"י, בזה אי"צ להחמיר,
ומותר להקל לכתחילה, כגון רשת בתנור אב"י, פלטה בשרי אב"י לחלבי בשבועות,
וכו'.

רכ"ב יו"ד א' מ' ומ"א. או"ח קכ"ד בסופו.
רכ"ג ג' י'.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

קכו) פוסקי זמננו, אפ' אם החמירו כדברי בדה"ש, מ"מ הקילו בג' כלים. ומסברא אין טעם לקולא זו, כי אם עובר מכלי לכלי, ה"ה יעבור לכלי שלישית, אבל כך אמרו, והכי נוקטין כל מורי הוראה. כגון פלטה בשרי ב"י, לחלבי, עם כסוי נייר אלומיניום.

קכז) [אגב, האי פלטה, איך נעשה בשרי? מקדירה בשרי, הא זה שתי חומרות, אלא ע"כ מזחילות וכו', א"כ הפלטה אב"י מדברים כאלו.]

קכח) ע"ע מ"ב סי' תנ"א סקל"ד בענין חצובה, ומש"כ שם בשם פמ"ג א"א סוס"ק י"ב, ומש"כ שם בס"ד.

קכט) מעשה שהיה כך היה, פלטה, ועליה קדירה של טשולנט, ומיחם של מים חמים. נשפך הטשולנט, ונזחל עד למיחם, והשאלה האם המים במיחם מותרים בקפה.

קל) ומסברא חיצונה, זה לא נפסק הקילוח, וצריכין ס' במיחם נגד כל הרוטב כולה.

קלא) אמנם, חו"ד הנ"ל על ט"ז סקכ"ה דכ' שצריך ס' נגד החלב מתחת לקדירה, ולא חש לחלב הבלוע בכיריים, ה"ה שלא חש לחלב שאינו מתחת לקדירה, אע"פ שמחובר לשאר החלב. וכ' החו"ד, דאע"פ שבשר גוש בקדירה נוגע בצד א' לקדירה אחרת, צריך לבטל כל החתיכה, הנ"מ בגוש, אבל בלח כ' חו"ד דדבר אינו חיבור.

קלב) ולכן, החו"ד בציור דידן יגיד שצריך המיחם לבטל רק מה שנגע במיחם, ולא בשאר רוטב הנוגע בו, כי לח אינו חיבור.

קלג) ועוד, ר' משה^{רכ} ס"ל דהא דבשר הנוגע בקצהו צריך לבטל כולו, לא משום דחוששין שמא יצא כל הטעם ממנו ולא נשאר בתוכו כלום, אלא משום דכל גוש יש לו כח להפליט טעם כנגד כל גודלו. וכח זו נמצא רק בגוש ולא בלח, דבלח חוששין שמא הוא עצמו נתערב או נבלע בקדירה.

קלד) כלומר, בלח, יכול לשער כמה היה מתחילה, כמה יש עכשיו, ובכך יודע כמה נכנס, ואם משער עכשיו ויש ששים במיחם נגד הכמות שירד, בטל בס'.

קלה) נמצא, מיחם שלנו, לא נעלם מספיק רוטב עד כדי שלא יהא ס' במיחם כנגדו, א"כ ר' משה יקל כאן. וביחד עם חו"ד הנ"ל, שפיר יש מקום להקל.

קלו) וגם נמצא, כל טיפת חלב שנפל על קדירה, כל הסוגיא הוא משום שאיננו יודעים כמה חלב נעלם לתוך הקדירה.

קלז) על ר' משה קשה מסעי' זו במחבת של חלב, מדוע משערין נגד החלב, נשער כנגד מה שחסר. ועל החו"ד יש ליישב ולומר שזיעה שאני מרוטב לח, אבל ר' משה קשה. ואכ"מ.

קלח) ר' משה ע"פ שיטתו למעלה ס"ל דכשהחצובות Grates נקיים אין בליעה עובר, ואין מקום לחומרא. וזה דלא ככת"ס שהבאנו למעלה.

קלט) והנה, מציאה גדולה יש, והוא מ"ב בסי' תנ"א סקל"ד בשם כמה אחרונים שמבואר דלהחמיר בזה שייך רק בפסח משום חומרא דפסח, ואילו משום יו"ד אין לחוש.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

(קמ) כלומר, ר' משה הזו יש לו חברים גדולים, ויש לסמוך ע"ז כשהוא שאלה של לכתחילה לחוד.

--- סעי' ט' – נר של שיעור וחלב מהותך ---

נר של חלב עשוי כנר של שיעור שנטף ממנו טפה על כלי, אין צריך כי אם גרידה. אבל חלב מהותך חם שנפל ממנו טפה על כלי, צריך הגעלה.

גרידה, קליפה, הגעלה

- (א) השו"ע מחלק בין טיפה שנטף מנר של חלב העשוי כנר של שיעור ובין טיפה שנפל מנר של חלב מהותך, דזה צריך גרידה וזה צריך הגעלה.
- (ב) החילוק, דזה נופל מהנר ואילו זה נופל מהאור ממש, פיו במקום הפתילה. הש"ך כ' דכשנוטף מהנר אי"צ קליפה, דהוי נפסק הקילוח.
- (ג) הפמ"ג עומד בזה, מהכ"ת ערוי שנפסק הקילוח אינו אוסר אפ' כ"ק וסגי בגרידה. ובשם מ"י כ' לחלק בין אוכל דצריך קליפה, וכלי שצריך גרידה בעלמא.
- (ד) ועיי"ש דממשיך ומק' מצ"ג סק"ו דגרידה הוא קליפה וכו', ומק' מדוע מהנר ממש בעי הגעלה כלומר מדוע אסור כולו.
- (ה) חזו"א^{רכה} לומד סעי' שלנו אחרת, דזה צריך גרידה וזה צריך קליפה, עיי"ש. וע"ע בדה"ש.
- (ו) ע"ע פ"ת סק"ז לגבי הדלקת שפופרת של טאב"ק ע"י נר של חלב. עיי"ש מש"כ. ובסו"ד מביא הא שהבאנו למעלה לגבי א' נזהר וא' אינו נזהר, האם רשאי להדליק עבורו.

מצקת, ט"ז סק"ל

- (ז) [ע"ע מש"כ בסי' שי"ח, וע' או"ח תנ"א ותנ"ב, וסי' ק"ה.]
- (ח) הט"ז כאן מביא מהרי"ל בהל' פסח, דהכלי ששואב ממנו המרק מכ"ר אינו נעשה כ"ר אלא אם משהה שם בעוד שמעלה רתיחות, ואם עשה כן נעשה כ"ר לכל ענין, אפ' הגעלה.
- (ט) הט"ז מק', הא בעודו בפנים הוא כ"ר, וא"כ איך ירד להיות כ"ש כשלא שהה שם.
- (י) ובאמת, במהרי"ל הנמצא לפנינו במנהגים סי' ק"ב, פסק דהוא כ"ר רק לחומרא, שאוסר ככ"ר, אך א"א להגעיל בו. וכ"ה ש"ך נקוה"כ כאן, וערוה"ש וחכמ"א.
- (יא) ובאמת, מסק' הט"ז לפנינו הוא גם להחמיר מספק, ומודה שאין להקל כך כגון להגעיל בזה. אך זה פלא שהפמ"ג וחוו"ד למדו מסק' הט"ז שהוא כ"ר ודאי. וצע"ג.

סימן צ"ב – דיני אם נפל חלב לקדירה של בשר

וע"ע יביע אומר^{רכי} דלמד הט"ז להחמיר רק היכא שמעלה רתיחות בעוד שהמצקת שם, אבל בלא"ה לא. היפוכו של הפמ"ג וחוו"ד.

(יב) אם לא השאירו בפנים, מ"ב תנ"א סק"כ מחמיר לומר שהוא כ"ר, אבל אינו מיקל כן. ואם השאיר בפנים, מ"ב שי"ח סקפ"ז, אם השאירו בעודו מעלה רתיחות, 'ודאי' הוא כ"ר. משמע אפ' להקל, כגון להגעיל כן. וזה דלא בט"ז וכמש"כ למעלה.

(יג) ויל"ע, היכא שלא נשאר בפנים, אך שקע כמה פעמים, האם דינו כשהה שם.

(יד) שש"כ^{רכי} מביא חזו"א שמצקת נשאר בפנים מקבל דין כ"ר לקולא רק כשהה על האש. סתימת מ"ב אינו כן, אך יראתי להקל ע"פ מ"ב נגד החזו"א.

---

^{רכי} ז' י'.
^{רכי} א' ר"י.

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

--- סעי' א' – קדירה ב"י ואב"י ---

קדירה שבשלה בה בשר, לא יבשל בה חלב. ואם בישל בה בתוך מעת לעת, אסור בנותן טעם (ולריך לשער נגד כל הקדירה). אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישלה בה, הוזה ליה נותן טעם לפגם, ומותר התבשיל אבל הקדירה אסור לבשל בה לא בשר ולא חלב. הגה: אבל שאר דברים, מותר. (ריצ"ק סימן קכ"ו בשם סמ"ק ובהגמ"י פ"ו) ולין כיסוי קדירה, כדין קדירה עצמה (ד"ע ואו"ה). ויש מחמירים בבישול, לומר לאעפ"י שאינו בן יומו דינו כאלו היה בן יומו, (בהגהות ש"ד בשם קובץ) וכן נוהגין בקלחת מקומות. וכן אני נוהג מפני המנהג, והוא חומרא בלא טעם. (ד"ע). ומכל מקום במקום שיש שום דבר להתיר בלאו הכי, או שהוא לצורך שבת או הפסד, יש להתיר אם אין הכיסוי בן יומו, כמו בקדירה עצמה. ואם לקחו כיסוי רותח מקדירה של בשר ונתנו אותו על קדירה של חלב, אם שניהם חמים, שניהם אסורים אם יש מאכל בקדירה של בשר וחלב. ואם הכיסוי כונן והקדירה חמה, נמי שניהם אסורים אם התחיל להזיע תחת הכיסוי, דתתאה גבר (או"ה). ואם הכיסוי חם, והקדירה כוננת, הכל שרי (שם), רק המאכל לריך קליפה, (לדעת הגהות ש"ד ולא כאו"ה שם), אם אפשר לקלפו, ואם לאו, הכל שרי. ואם לא היה מאכל בקדירה, הכל שרי, דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו. (הכל ד"ע לסדרת הארוך).

קדירה בן יומו

- (א) מבואר, דב"י אוסר התבשיל והקדירה, ואילו אב"י מותר האוכל, אבל הקדירה יגעיל.
- (ב) בסוגיין מוזכר רק בן יומו דהיינו מעל"ע. והזכרנו כבר במק"א דיש נידון אם לינת לילה מועיל. ולא נאריך בענין זה כאן, כי האחרונים האריכו רק בסי' ק"ג, ואנן נלך בתרייהו.
- (ג) ויל"ע, בישול חלב בקדירה של בשר ב"י, האם הוא בישול בב"ח מה"ת או דרבנן. נפק"מ לאיסור בישול או איסור הנאה.
- (ד) החכמ"א ריכ"ח מבואר טעב"ע דאורייתא, ולכן זה אסור מה"ת. וכ"כ פמ"ג בסי' פ"ז רכט, ורק בליעה לבליעה אינו דרך בישול, משא"כ בליעה לאוכל הוי דרך בישול. וכ"ה פ"ת סי' פ"ז אות ד', ובא"ח ר"ל. וע"ע סי' פ"ז דהבאנו מביה"ל סי' ש"ז כמש"כ. וזה דלא ככת"ס דף ק"ח דס"ל שאינו אלא מדרבנן, ושאיין איסור הנאה או בישול.

ריכ"ח מ"ו א'.
רכט שפ"ד י"ח.
ר"ל בהעלותך ד'.

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

- (ה) ויש מביאים הרבה דס"ל ככת"ס, אך באמת הם ס"ל כמש"כ, ורק בליעה לבליעה הוא דרבנן, וכדברי פמ"ג הנ"ל, אבל בליעה לאוכל הוא דרך בישול לכו"ע מלבד הכת"ס.
- (ו) שו"ע כ' דמהני טעימת קפילא, והרמ"א כ' דלעולם משערין בששים. ולאור הנתבאר שהוא שאלה של דאורייתא, אנו מבינים חומר השאלה שהבנו תחילת סימן הקודם, איך הגוי נאמן לומר אם יש בו טעם בשר. ועמש"כ שם, וגם לענין השאלה של הנאה.
- (ז) בן יומו, הש"ך כ' דהיינו משעה שבישלו בו בשר, ולא משעה שבישלו שאר דברים.
- (ח) עוד כ' שם וכ"ה ט"ז סי' הקודם סקכ"ד, דאע"פ שאנן אשכנזים משערין בכולו, מ"מ אם יודע כמה בשר, במדומע, נבלע תוך מעל"ע, שייך לשער אם יש בחלב ס' נגד הבשר. וע"ע בסי' צ"ח שנאריך בזה, דיתכן שהקדירה לא יבלע בשווה.
- (ט) קדירה אב"י, אינו אוסר התבשיל. ויל"ע, מי שנזכר באמצע הבישול שהוא קדירה אב"י, מה יעשה עכשיו. דרכ"ת סקט"ו כ' ימהר לערות לקדירה אחרת. ולכאוף, ע"פ סי' הקודם חייב להמתין עד שיצטנן. לדינא צ"ע.
- (י) קדירה אב"י שבישלו בו חלב, הרמ"א כ' מותר לבשל בו פרווה. וש"ך סק"ג כ' דלפי החומרות של סי' צ"ד ג"ז אסור עד שיגעילו. והכי קיי"ל, אפ' בקרוקפוט של חרס שא"א בהגעלה, דאסור להשתמש בו בחמין עולמית. וע"ע מש"כ בזה בס"ד בסי' ק"ג.
- (יא) כה"ח סקט"ז מיקל כרמ"א בעראי.

שיטת הרשב"א, נקלש

- (יב) מעשה שהיה, שתי משפחות נסעו יחד לחופשת חורף, והביאו כלים כשרים משלהם. ונתברר לאחת מהם שהכיריים הם מיוחדות וצריך קדירות מיוחדות, ולכן שאלה קדירה מחברתה ביום ששי בבוקר. בשלה בה קומפוט גדול לכל בני משפחתה. ואח"כ בישלה בתוכה טשולנט. ובלייל שבת נתברר שהקדירה היתה חלבית, וששימשו בו לחלב ביום ששי בבוקר. השאלה, האם הטשולנט כשרה.
- (יג) הנה, הטור הביא דעת בעל העיטור, והט"ז האריך לבאר דעתו, וש"ך לא ניחא ליה באריכות דבר שאינו להלכה. ואח"כ הביא הטור דעת הרשב"א בתורת הבית הקצר^{רלא}, שלמד מגמ' ע"ז ע"ו לגבי נותר דכל יום גיעול לחבירו, ולכן גם כאן הקומפוט היה גיעול להחלב, ולכן הקדירה הוכשרה, והטשולנט כשרה.
- (יד) והטעם, אפ' על כלי שצריך ליבון כדי להכשירו כגון שבלע ע"י האור, אם היה היתירא בלע, מהני הגעלה, והבישול של הפרווה עלתה להגעלה. כלומר, היכא שהיה היתירא, חלבי, ועדיין לא נאסר כי טרם נבלע הבשרי, מהני בישול הפרווה להכשירו. משא"כ אם נבלע מתחילה בב"ח יחד, איסורא בלע, לא אמרי' כל יום נעשה גיעול לחבירו.
- (טו) וכחילוק הזו בין איסור להיתר נמצא גם לענין נ"ט בר נ"ט, דהיתר נקלש ואינו אוסר, משא"כ איסור לא נקלש ואוסר לעולם ועד, ה"ה כאן היתר נקלש ע"י בישול הפרווה, ואין בכוחו לייצר בב"ח חדשה. בחמץ יש מבוכה גדולה אם נקרא היתירא בלע או איסורא בלע, וע"ע מש"נ בס"ד באו"ח סי' תנ"א.

^{רלא} ד' ד' ל"ז:

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

(טז) עכ"פ, הרשב"א היה אוכל טשולנט שלנו. ב"י מביא חולקים על הרשב"א שמחמירים בזה. שו"ע אינו מביא קולא זו. ט"ז מביא יש"ש שלא מהני. הש"ך בנקוה"כ ס"ל שהרשב"א מוסכם לכל, אך שבה"ל^ל מביא ריטב"א ומאירי שחולקין.

(יז) ש"ך כ' דרשב"א איירי רק כשבישול הפרווה היתה מעלה רתיחות, דאל"ה לא נעשה גיעול לחבירו. וכתב כן ליישב הקושיא מסי' צ"ד סעי' ה'.

(יח) אך יל"ע, אי איירי בהגעלה גמורה, מדוע לא יהני גם לענין איסורא בלע, ומדוע דווקא בהיתרא בלע. בשלמא היכא שצריך ליבון להגעילו, א"כ רק בהיתרא נגיד שהגעלה מהני, אבל כאן שנבלע ע"י בישול, אפ' אם בישל בב"ח בב"א, יהני בישול אח"כ להגעילו [ויהיה שאלה של הגעלה בשאר משקין לחוד, שאינו שאלה כ"כ חמורה]. כה"ק חזו"א על הש"ך.

(יט) הט"ז ס"ל דהרשב"א מתיר רק היכא שבישול בה כשיעור שבישול בו מתחילה. בדה"ש מביא מח' בהבנת מילים אלו. הפמ"ג ס"ל שיבשל הפירות למשך זמן שבישלו בו החלב. מאידך היד יהודה ס"ל דזה טעות גדולה, והכוונה שיהיה הפירות יהיו עד לגובה שבישלו בו החלבי.

(כ) החו"ד למד הרשב"א לומר שיש ששים בפרווה נגד החלבי מתחילה. ורעק"א שם בהגהות מתמיה הא ברשב"א לא מופיע תנאי חשוב כזה.

(כא) הפרי תואר סק"ב סומך על הרשב"א כשאינו ב"י. וצ"ע, כי אב"י בלא"ה שרי, א"כ אי"צ להרשב"א לזה. וכ"ת שבאה להתיר לכתחילה, הא עדיין צ"ע לסמוך על רשב"א לכתחילה אפ' אב"י. ואפ' רק מחלבי לפרווה, אסור על דעת לאכלו עם בשרי אפ' אב"י, לכתחילה. ועוד, יש לכה"פ המנהג לא להגעיל מחלבי לבשרי, וא"כ יש לדום אם זה בכלל.

(כב) והיה מקום לומר שבישול פרווה עדיפי מהגעלה בעלמא, אך הדע"ת מבואר דלא כזה. ואולי יש לחלק היכא שנעשה על דעת כן, ובין היכא שקרה בטעות.

(כג) נמצא, לסמוך על הש"ך, הוא רק כפי תנאי הש"ך. הט"ז חולק על הרשב"א. והוא לומד דהרשב"א הוא רק בשיעור שבישול בו. והשאלה, האם הרשב"א צירוף לדינא. הדרכ"ת מציין למש"כ בסי' צ"ה, ושם ס"ל שהוא כן צירוף.

(כד) והנה, בעל העיטור שהביאו כאן מיקל יותר מהרשב"א, א"כ צרף זו אל זו. הש"ך ס"ל שהרשב"א הוא הלכה פסוקה. ועוד, להרתיח חלב לוקח כמה דקות, ואילו הקומפוט בישל לשעות ארוכות, וא"כ מי יודע כמה בקדירה באמת בלע מהחלב, וכמה נפק בהפרווה, וכמה נפק אל הטשולנט, והאם הבליעה בקדירה עכשיו הוא מדומע מחלב ופירות, והאם נתבטל החלב במשך בישולים האלו.

(כה) הקומפוט היה יותר גבוה ויותר ארוך מבישול החלב, והעלה רתיחות. א"כ יש הש"ך והט"ז בדעת הרשב"א. ויש להוסיף, אולי טעם חלב עם פירות כלפי טשולנט הוא טעם לפגם. ע"ע סי' ק"ג.

(כו) וא"כ לדינא נראה לומר שהטשולנט שרי, אך לא מלאני לבי להקל בזה.

^ללב ב' ל"ג.

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

(כז) נתבאר למעלה שהרשב"א למד יסודו מע"ז דף ע"ו דכל יום נעשה גיעול לחבירו. ורק כשהוא היתירא בלע אבל לא כשהוא איסורא בלע. כלומר, היתירא שטרם נאסרה, לאחר בישול של פרווה נקלש כוחו, ואין בכוחו לייצר איסור חדש. משא"כ איסורא בלע, צריך להוציא הבליעה כתיקונה, והיינו בליבון.

(כח) וע' מגילת ספר בסוגיין שמביא גר"ז בסי' תנ"א בהג"ה אות י"ג ועוד מקומות, לבאר הבנה עמוקה בהא דנקלש. ומבאר, דלעולם בליעה נכנס באותו 'עומק' ו'כמות', בין באיסור ובין בהיתר. אלא, בהיתר, כשמבשל אח"כ פרווה, הוי הגעלה, והוציא הבליעה שהוא בדרגא של הגעלה, ונשאר רק הבליעה של הדרגא של ליבון. ובליעה בדרגא של ליבון בלי הבליעה שבדרגא של הגעלה, אינו מספיק כדי לאסור, וא"א לחול עליו איסורים.

(כט) ומוכיח כן מגמ' ע"ז שם שמבואר דנותר הוא היתירא בלע, ומהני להכשירו ע"י הגעלה אפ' אם נבלע ע"י האור, ומבואר שם דזה גם להיכא שבא להכשירו לאחר שכבר עבר זמנו ונעשה נותר; דרק חלק הבליעה שיכול להוציא ע"י הגעלה היא זו שנאסר מדין נותר, אבל חלק של הבליעה שמוציא רק ע"י ליבון, כיון שהאי חלק הוא היתירא בלע, לא חל עליה איסור נותר, ולכן סגי בהגעלה, אפ' היכא שכבר חל איסור נותר ברוב הבליעות.

(ל) ועפ"י הבנה כ' גר"ז, צלה בשר במחבת, ותוך מעל"ע בישלו בתוכו חלב, האוכל נאסר, והמחבת סגי בהגעלה. הפמ"ג חולק ומחייב ליבון, כי כל יום גיעול לחבירו רק בהיתר, ואילו כאן הוא איסור.

(לא) והבנת הגר"ז, אחרי צליית הבשר יש כאן ב' בליעות; זה של הגעלה וזה של ליבון. ושניהם היתר. ואז כשבישל חלב אח"כ, הבליעה של הגעלה נעשה איסור, וצריך הגעלה להוציאו. ואילו הבליעה של הליבון, לא נאסר, כי הוא היתירא בלע, וא"א לחול עליו איסורים, כמו שראינו לגבי נותר, דרק חלק הבליעה שיכול לצאת ע"י הגעלה נאסר, אבל לא בליעה של ליבון, היכא שהיה היתירא בלע.

(לב) נמצא, אם לא בישל חלב תחילה אלא צלה גבינה [נניח] ואח"כ צלה בשר, הבליעה כאן נכנס בעומק. אמנם, בליעה הראשונה היתה היתר, וכבר נקלש, וא"כ א"א לחול עליה איסורים. אלא, שאעפ"כ המחבת נאסרה וצריך דווקא ליבון, כי הבשר נתחנ"נ, ועכשיו מבליע איסור חדש ע"י צלייה לעומק המחבת, ואוסרו עד כדי ליבון. וה"ה צליית חלב אחר צליית בשר.

(לג) הפמ"ג תלה שאלה זו על מח' ש"ך וט"ז בסי' ק"ה האם בב"ח אוסר אח"כ כל א' לחודיה או רק עם השני, שעטנז, כי הוא ס"ל דיש סברא זו רק עד כמה שנאר בהיתר, אבל ברגע שנאסרה דינא כאיסורא בלע. וגר"ז חולק וס"ל דהבליעה הוא סוג בליעה אחרת. והנפק"מ, האם יכול להכשיר ע"י הגעלה או רק ליבון.

(לד) גר"ז זו הוא הבנה חדשה, והיתר גדול בכמה וכמה ציורים, והיה שגור על פיו של הרב משה ביגל זצ"ל. כ"ז מבואר במגילת ספר, עיי"ש. וע"ע מש"כ בזה באו"ח סי' תנ"א, שהוא משנה בתרא.

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

כסוי קדירה

(לה) הרמ"א מביא המנהג לאסור כשכסוי הקדירה היתה מסוג הנגדי, אפ' אינו ב"י. כגון בישלו פסטה וגבינה, והכסוי היתה בשרי מלפני יומיים, נאסר.

(לו) וטרחו לבאר מדוע כסוי חמירא מעצם הקדירה. הלבוש מבואר דזיעה יש לו כח מיוחד, ולעולם אינו נפגם אפ' אחר מעל"ע. ט"ז בשם ב"ח, בליעת הזיעה נכנס יותר בעומק, ונדבק יותר. ט"ז אינו סובל מושג כזו. ולכן פי' הט"ז דכסוי זו הוא צר למעלה ואין היד שולטת שם א"כ א"א לקנחו יפה, ולכן חוששין שעדיין מלוכלך בעין שם, וכ"כ הש"ך. וכ"כ ערוה"ש.

(לז) ולכן, כסויים שלנו שאינו בצורה משונה, אין חומר בכסוי יותר מקדירה. ואפ' אם באמת היה מלוכלך, בעינין ששים רק נגד הלכלוך.

(לח) [ע"ע מ"ב תנ"א סקפ"ב, ושעה"צ צ"ז, דמבואר שלמד הרמ"א דלא כש"ך וט"ז].

(לט) הרמ"א כ' דהמנהג אין לו טעם, אך הוא עצמו נוהג להחמיר, ומיקל כשיש צירוף או מקום הפסד, וכ' הפמ"ג שפ"ד ד' דהכוונה אפ' אינו הפס"מ. בתו"ח כ' רק בהפס"מ.

(מ) למעשה, מנהג זו נתבטל כי אין כסוי שלנו בצורה הנ"ל, ורק כשיש לכלוך משערינן נגד הלכלוך.

(מא) וע' בספר אורחות הבית מאת הגר"מ שטרנבוך שליט"א, דאפ' אחר כל מה שכתבנו בענין מיקרוגל, מ"מ יש להחמיר לכתחילה כיון שא"א לקנחו יפה, ודומה למנהג זו.

(מב) וטענה זו יפה מאוד, אבל היכא שמכסה, אין לחוש לכלום, וכמש"כ שם.

(מג) הא שנאסר המאכל כשכיסה בכסוי הלא נכון, כששניהם ב"י, כשהסיר מיד לא נאסר, כי לוקח זמן עד שיעלה הזיעה.

(מד) כששניהם פחות מיס"ב, לא נאסר, ויזהר שאין ממשות בעין או רטיבות מזו אל זו.

(מה) שניהם יס"ב, ושהה עד שיש זיעה, ושניהם ב"י, הכל אסור, וצריך ס' נגד כל הכסוי. אבל ציור זו אינו מצוי כ"כ.

(מו) קדירה חמה, וכסוי צונן, אסר הרמ"א כי תתאה גבר.

(מז) [א.ה. יש לי בזה הרהורי דברים, בס"ד. בסי' ק"ה הבאנו דברי רעק"א שהוכיח מסי' צ"ד לגבי תחיבת כף דאין אומרים תתאה גבר על כלי העליון צונן. וא"כ קשה, מדוע בעינין ס' נגד כל הכסוי, הא איך הוציא הבליעה מכל הכסוי הצונן, ואיך כ' רמ"א כאן תתאה גבר.

(מח) ובס"ד מצאתי חו"ד בסי' צ"ב סקכ"ה דמק' קושיא זו כמעט מילה במילה. וכ', דכאן אינו מדין תתאה גבר, אלא הואיל ומזיע עכשיו, כסוי הקדירה הוא כדופן הכלי עצמה, ולכן בעינין לשער נגד כולו. מילתא דמסתברא, אבל חידוש גדול. ואה"נ אינו מדין תתאה גבר.

(מט) והרמ"א שכ' תתאה גובר, צ"ל אינו מדין תתאה גבר, אלא הכוונה שהתחתון גובר ומחמת חלק שלמעלה. כצ"ל. ע"כ.]

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

- (נ) קדירה צוננת וכסוי חם [אינו מצוי], הרמ"א כ' דהכל שרי, והאוכל צריך קליפה לכתחילה. ואם אין מאכל בקדירה, הכל שרי, כי אין בליעה עובר וכו'.
- (נא) בעיקר דברי הרמ"א, לאסור האוכל לכתחילה כ"ק, צ"ע, דאיך הבליעה הגיע מהכסוי להאוכל. ואך שתצליח לבאר את זה, איך לא אסר בקדירה. כה"ק בדה"ש, ונשאר בצ"ע. ומסברא היינו אומרים כערוה"ש^{רלב} דלכתחילה הכל שרי, ואי"צ לכתחילה לקלף האוכל.
- (נב) ומצד הטיפות והלחלוחית שעל הכסוי, שהם בשר, מדוע אינם אוסרים הקדירה, כדין ערוי, לכה"פ שלא נפסק הקילוח.
- (נג) וי"ל, כך מבואר מהש"ך בכוונת הרמ"א, דאע"פ שערוי אוסר אפ' נפסק הקילוח, מ"מ כשאינו אלא טיפה בעלמא, אין לו התוקף והחזק, ומיד נחלש כוחו ונצטנן, ואינו אוסר. והא ששנינו בסו"ס הקודם לגבי טיפת חלב מהנר, י"ל [חזו"א] כשבאה מהאור עצמו שאני, משא"כ כשבא מכלי.
- (נד) הש"ך עצמו פליג ע"ז, דמהכ"ת נתקרה כ"כ, וכ"ש כשהוא עדיין על כלי רותח שנשאר בחומו ובכוחו, וא"כ הקדירה אכן נאסר כ"ק כדין ערוי שנפסק הקילוח, וזה מתאים עם סו"ס הקודם.
- (נה) על מח' זו, הערוה"ש כ' צ"ע, וחכמ"א מיקל בהפסד. החזו"א מיישב כל קושיות הש"ך, ולכן נקט ברמ"א.
- (נו) **מעשה שהיה, סיר לחץ בשרי פצץ במטבח, ונתפזר תכולתו על כל המטבח. האם כל המטבח חייבת הגעלה, כולל השיש, וכן לכל הכלים שלא היו בארונות סגורות בעת הפיצוץ.**
- (נז) וכן, ניתן טיפה של שמן על מיחם מים שלידו, מה דין המיחם והמים.
- (נח) לפי הרמ"א יש להקל, כי היה טיפה שלא מן האור ממש.
- (נט) ולדינא יש להקל כי יש ספיקות וצדדים להקל, כגון שלא יודע על איזה כלי נפל, וכו', ועל המיחם יש היתירים של השתמשות בשפע, ורק נ"ט בר נ"ט.
- (ס) **כ' הדרכ"ת^{רלד}**, דבר שאינו אסור מדינא אלא משום חומרא, אין להחמיר לענין הבליעות בכלים, כ"ש באב"י. כלומר, קדירה ושאר כלים שאינו ב"י, ממאכל שאינו אסור מדינא אלא מחומרא, יש להקל.
- (סא) ועלינו לברר על מה ומתי נאמר דין זו, כי היתר כזה עלול להשתמש בה יותר מדי.
- (סב) המ"ב בסי' תפ"ט סקמ"ח כ' כהלכה זו לענין חדש, שאינו אלא חומרא, עכ"פ לענין זה.
- (סג) ובשר רבנות, אע"פ שאסור מדינא לאכלו מדין ספק, מ"מ לענין הכלים יש מקום לומר שננקוט שהבשר שנתבשל בה היתה כשרה, לאחר מעל"ע. וזה נוגע למי שיש להם קרובים שאינם חרדים.

^{רלב} צ"ב נ"ג.

^{רלד} סקנ"ג. ויתכן שהוא בסי' צ"ח. ובסי' ק"ג הבאנו דברים דומים בשם גליון מהרש"א בסי' קכ"ב סעי' ב'.

סימן צ"ג – קדירה שבישלו בו בשר לא יבשלו בו חלב

סד) אבל אין להשתמש בקולא זו בצימר בחופש, כי אורחים אחרים מגיעים עם בשר נבלה ודאי, וע"ז אין קולא של הדרכ"ת.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

--- סעי' א' – כף חלבי לקדירה של בשר ---

התוחב כף חולבת בקדירה של בשר, או איפכא, משערים בכל מה שנתחב ממנו בקדירה (אם הכף זן יומו להיין ששמשו צו צכלי לאשון תוך מעת לעת). (ארוך כלל ל"ז). ויש מי שאומר שאם הכף של מתכת, משערים בכולו, משום דחם מקצתו חם כולו. (וסברא לאשונה עיקר, וכן נוהגין) (מרדכי וס"ד והגהותיו וארוך) (וע"ל סי' ל"ח).

כף חלבית, איך

- (א) נתחיל לבאר ולשנן איך כף זו נעשית חלבית, ויעלה כחזרה על מסק' בסי' ק"ה.
- (ב) הרמ"א כאן כ' דאיירי ששימשו בו לחלבי, בכ"ר, מעל"ע. ואינו מצרף לינת לילה.
- (ג) ע' פ"ת בשם חו"י, דמעל"ע, אינו משעה שכבה האש, אלא משעה שירד מתחת ליס"ב.
- (ד) כ"ר על האש, ואינו יס"ב, בסי' ק"ה הבאנו דעת המהרש"ל להחמיר, ע"פ הירושלמי, עשו הרחקה לכ"ר, ועמש"כ שם בדעת הש"ך, בשם הרשב"א, דלענין בליעות אינו הרחקה אלא מדינא.
- (ה) ושם הארכנו לבאר האם הש"ך חזר מזה בנקוה"כ, והפ"ת בשם מנחת יעקב שדן עם הש"ך בזה, והסכים עמו. ואמרנו שאין ראיה משתיקתו וכו'. ועיי"ש מש"כ בדעת המ"ב, וכו'.
- (ו) והבאנו הרבה מקילין והרבה מחמירין, וא' מהמקילין היה רעק"א בשם ט"ז, והט"ז הוא כאן אצלנו.
- (ז) בדה"ש בסי' ק"ה מחמיר, אך בב"ח מיקל. והיה מקום לבאר דבב"ח בעינן דרך בישול משא"כ או"ה. אך הוא עצמו בביאורים ביאר את עצמו ע"פ חכמ"א, דכשהוא ענין של להכניס בליעה לאוכל, נחמיר, אבל כשהוא להכניס בליעה לכלי, בזה לא חוששין. וסברא זה מובן לפמש"כ בהמשך סי' ק"ה.
- (ח) ובאמת, כחילוק זה נמצא גם במנחת יעקב ליישב סתירה בין דרכ"מ לתורת חטאת.
- (ט) בסי' ק"ה לא הקלנו בלי צירוף. וכאן חזינן דבאוכל יש יותר מקום להחמיר. ולדינא, אמר מו"ר שמנהג המורים לא לחשוש לזה, וכל שאינו יס"ב, לא חוששין לכלום. ובפרט כפי יתר הספיקות שהרחבנו עליהם בסי' ק"ה. ועיי"ש גם לענין כשאינו על האש.
- (י) כלי שני, מבואר בסי' ק"ה דמעיקר הדין אינו מפליט ומבליע. המהרש"ל ס"ל דמפליט בכולו. והכי פסק הט"ז, אם לא בהפס"מ ודבר חשוב. הש"ך מיקל בהפסד קצת, ואינו חושש אלא לקליפה ולא לכולו.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

(יא) ובזמננו, דסכו"ם דידן ממתכות דקים מאוד, קל מאוד לבטל בס', אפ' בלי הפסד, להש"ך.

(יב) ערוה"ש מיקל, חכמ"א היקל ב'הפסד'. ועוד, כאן בב"ח, וא"כ בלא"ה אינו דאורייתא.

(יג) ערוי, כ' ט"ז כאן דהרמ"א כ' דאיירי שהיה חלבי מחלב כ"ר, מעל"ע. והט"ז כ' ה"ה מערוי. והק' עליו בנקוה"כ והפמ"ג, הלא ערוי מבשל רק כ"ק, א"כ ודאי קליפה של הכף בטל בס'.

(יד) ות' החוו"ד והדגו"מ דהלא הט"ז בסי' ק"ה הביא בשם מהרש"ל להחמיר בערוי שמבשל כולו, א"כ הט"ז לשיטתו מובן. ואם שם לא היה ברור מה היה מסק' הט"ז, כאן יש להוכיח דמסק' הוא להחמיר.

ששים נגד הכף

(טו) עכשיו שיש לנו כף חלבי, ע"פ האמור, ותחב כף זו לתוך קדירה של בשר, משערין בכל מה שנתחב ממנו בקדירה.

(טז) ברוב מקרים למעשה, אכן יהיה ששים בקדירה, ולכן האוכל והקדירה מותרין, והכף יגעיל.

(יז) היכא שאינו של מתכות, לא משערין במה שחוץ לקדירה. ונחלקו, האם משערין בכל מה שהוא תוך הקדירה, או רק מה שהוא תוך האוכל עצמו.

(יח) הכרו"פ וחוו"ד ס"ל דמשערין בכל מה שהוא בקדירה, אפ' מחוץ לאוכל, אפ' בעודו צונן.

(יט) ערוה"ש סקי"א ג"כ כזה. וכ' דאע"פ שמצינו מח' רש"י ור"י לגבי חתיכה שמקצתה תוך הרוטב ומקצתה בולט לחוץ, הנ"מ אוכל, אבל כלי שהוא קל להפליט לכו"ע עובר לשאר הכלי, כל שהוא בקדירה.

(כ) הפמ"ג כ' מילתא דמסתברא, דכל מה שהוא יס"ב, נכלל בהחשבון, אי משום מחמת האוכל אי משום הזיעה, אבל מה שאינו יס"ב, אינו בחשבון, ולא יועיל מה שהוא נמצא תוך הקדירה. ועי' בשו"ע, אם יש לדקדק כאיזה שיטה.

(כא) חת"ס^{רלה} וחכמ"א^{רלו} הסכימו לערוה"ש, וכ' חת"ס דכל בעלי הוראה משערין רק מה שתוך האוכל ממש, והא דרש"י ור"י, היינו רק באוכל שבולע טובא, אבל בכלי כו"ע מודי שאינו מתפשט בהכלי. היפוכו של ערוה"ש. והכי קיי"ל^{רלז}, נגד פמ"ג ונגד שאר המחמירים.

(כב) כשבאת לשער, האופן לשער הכף הוא להכניסו במים, ולמדוד הנפח, ואז יכול לשער מהו ששים.

(כג) כ' ערוה"ש דאשה נאמנת לומר כמה נתחב לתוך הקדירה. והפ"ת^{רלח} בשם נוד"ב דן משום מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה. כלומר, דבר שאינו יודע שעושה שום

^{רלה} פ"ב.

^{רלו} מ"ו ו'.

^{רלז} אפ' חם ממש, נגד הפמ"ג. ואיך זה שטים עם סי' צ"ב? ואולי משום דע"י האור שאני, וע' לקמיה.

^{רלח} וכ' דכאן הוא שאלה של דאורייתא, משא"כ לענין דוחקא. וע' בסעי' ז' מש"נ בזה מפ"ת זה.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

חילוק, לא דק בה לזכור. ואעפ"כ מסיק להקל, כיון שיודע שעלול להיות שאלות, א"כ רמיא עליה.

(כד) וזה ק"ק להבין, דהא לא רמיא להזכיר שמשמש בכף חלבי בקדירה בשרי, א"כ מהכ"ת רמיא כמה תחב. וכה"ק שואל ומשיב^{רלט}, ושאל עוד שאלות שם.

(כה) יד יהודה מחמיר לדינא, מובא בבדה"ש, ואין אדם נאמן בזה. כו"ע מודי שאם ניכר בהכף עד היכן הגיע האוכל, נאמן.

(כו) אם אינו ידוע, ש"ך בשם מהרש"ל משערין בסתם, והוא עד ראש הכף. וביאר רעק"א, דהיינו חלק העגול. וע' בדה"ש דכ' מילתא דמסתברא, דאינו חוק או כלל, אלא השערה. וזה יתכן היכא שמגיש ושואב, שמכניס רק חלק העגול, אבל כשבאת להגיס או לחפש, בזה מכניס עד עומק האוכל. דהיינו, ישער עם שכל.

(כז) כאן הוא מקור רעק"א בסי' ק"ה לומר שאין אומרים תתאה גבר על כלי אפ' כשהוא למעלה, מדלא משערין בכל הכף.

חם מקצתו חם כולו

(כח) בפסחים אין צולין בשפוד של מתכות כי חם מקצתו חם כולו. ורבינו פרץ ס"ל דה"ה לענין בליעות. ואינו ענין של חם וקר, אלא דין של בליעות, מלמהד"ד, תתאה גבר [בדה"ש].

(כט) השו"ע סתם להקל, ומביא י"א להחמיר. רמ"א כ' סברא ראשונה עיקר, והש"ך כ' דכ"ה דעת שו"ע.

(ל) ע' בפוסקי עדות המזרח האם כוונת השו"ע להקל בהפס"מ, או שיש מקום להחמיר, או שהביא הי"א מטעם אחר. ע"ע בא"ח, ור' עובדיה בהליכות עולם.

(לא) פ"ת סק"ג עוסק ליישב סעי' שלנו עם שו"ע במק"א. כגון, שו"ע בסי' קכ"א סעי' ו', ואו"ח סי' תנ"א סעי' י"ב, לגבי הגעלת כלי מתכות שנשתמש בחציה, האם מועיל להגעיל מקצתה, והרמ"א שם בשם רא"ה ס"ל דמהני להגעיל מקצתה, דכבולעו כך פולטו. ודעת הרשב"א שם דצריך להגעיל כולו, כי חם מקצתו חם כולו.

(לב) והק' ש"ך וגר"א על הרמ"א, מדוע אמר כבולעו כך פולטו, הל"ל דחלק השני מעולם לא נאסר, ואינו צריך הגעלה כי כאן קיי"ל דלא אמרי' חם מקצתו חם כולו.

(לג) יש שתוצו, דאדה"נ, אבל לרווחא דמילתא, או שלזה כיוון הרמ"א.

(לד) אמנם המג"א תי' באופ"א, ומקדים דמצינו בסי' צ"ב, טיפת חלב על קדירה של בשר, יש חילוקים כשנפל נגד הרוטב או שלא כנגד הרוטב, ושמתפשט, אבל לא בכולו, וכו'. והק', הא נימא שחם מקצתו לא חם כולו.

(לה) ומייסד המג"א, דאדה"נ לא אמרי' דחם כולו, היינו לענין להפליט ממנו, שאינו מפליט רק חלק החם שבו, אבל היכא שמבליעים לתוך הכלי מתכות, בזה ודאי הבליעה מתפשט בכולו. כלומר, אינו מפליט מכולו, אך מתפשט בכולו.

^{רלט} ג' קל"א.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (לו) נמצא, סי' צ"ב מובן, כי רק נתפשט. כאן מובן, כי הוא לענין להפליט. והא דהגעלה, היה אסור עד לעכשיו להשתמש בהקתא דסכינא, בחם, כי אכן הבליעה מתפשט בכולו. ולכן הוכרח הרמ"א לטעם של כבולעו כך פולטו.
- (לז) אלא שיל"ע, מדוע אכן מהני הגעלה במקצת עבור כולו, הא איך פולט מכולו. אכ"מ, ועיי"ש.
- (לח) הש"ך בסק"ג כ' דאינו מוליך בכולו [וכ"ה בהגר"א], ואינו משמע כמג"א. וכן חו"ד רמ"מ. מ"ב בסי' תנ"א סקס"ח וס"ט נקט כמג"א [וגם כהגר"א, וצ"ע, ועמש"כ שם בס"ד].
- (לט) לאור הנ"ל, אשה שהיתה מגיסה קדירה חלבית רותחת על האש, עם כף חלבית, והיה לידה קדירה של קציצות בשר, ולפי תומה הגיסה בהכף את הבשר. והיה בהבשר ס' נגד מה שתחבה, ולא נגד הידית.
- (מ) אה"נ כל הכף היה חלבי, כי נתפשט בכולו, אבל לענין להפליט לתוך הבשר אינו אלא מה שתחבה, וא"כ הבשר שרי.
- (מא) אמנם, פמ"ג רמ"א חו"ד ורעק"א חילקו בין כאן לסי' צ"ב באופ"א. ואמרו, הא דקיי"ל כאן דחם מקצתו לא חם כולו, היינו כשבאמת חלק השני צונן, ועל זה אנו מקילין. אבל היכא שכל הכלי הוא רותח, א"כ חם כולו הוא מציאות, ואינו תולה בדין הנ"ל, ואמרי' לכו"ע.
- (מב) וא"כ, סי' צ"ב חם כולו, ולכן נתפשט. וכאן בצונן, לא מפליט מכולו. ופמ"ג מוכיח בדבריו מהא דסי' צ"ב אינו דווקא במתכת, אלא ה"ה שאר חומרים. ואם לזאת, בציור שלנו צריכין לשער בכל מה שהוא חם יס"ב.
- (מג) דגו"מ רמ"ב כ' דישוב זו דוחק, כי כאן אינו מוזכר חילוק בין רותח לצונן רמ"ג.
- (מד) ביד יהודה יש עוד מהלך ליישב הסוגיות, דסי' צ"ב אירי כשהוא על האש רמ"ד, ולכן משערינן בכולו, וכל המח' כאן הוא כשאינו על האש, וא' חם כולו רמ"ה.
- (מה) נמצא, ציור דידן של הקציצות יהיה תלוי האם המצקת נקרא נתחמם מהאש או מהתבשיל. ולכא' ג"ז סתום ודחוק.
- (מו) ע' פ"ת סק"ג, לחלק בין בישול לצלי, ושפור.
- (מז) לדינא, נראה לי שמקילים, וכמג"א ומ"ב [ואולי כפמ"ג וחבריו, אם היה חם].
- (מח) והנפק"מ, תנור כפול, אם המתכת הוא חתיכה אחת, א"כ בליעה חלבית נתפשט בכולו, מחלק החלבי, ומחלק הבשרי נתפשט הבליעה כל החתיכה. נמצא, כשיש זיעה, מוציא הבליעה של המתכת, שיש בו בשר וגם חלב.

רמ"צ צ"ב כ"א.

רמ"א לשיטתו דמשערינן בהכף בכל מה שחם ממנו. וזה נפק"מ בין הטעמים.

רמ"ב על ש"ך סי' ט"ט ס"ק ס"ד.

רמ"ג ופמ"ג דדעימיה אינם מבינים הקושי, הא כך הם המילים חם מקצתו לא חם כולו, היינו כשלא חם כולו אלא מקצתו, אבל חם כולו לא שייך לסוגיין!!

רמ"ד וע' שו"ע שם סעי' ה', שאכן מדויק כן. נמצא, כל הסוגיא של טיפת חלב הוא רק כשהוא על האש ממש, ולא כ"ר רותחת. ושם לא ביארנו את זה כראוי.

רמ"ה וכן היקל בינת אדם מ"ד להקל בסוגיין אפ' חם כולו. וחילוק זה של נגד האור ממש, הוא בפ"ת כאן, וש"ך סי' קכ"א סקי"ז.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

- (מט) וא"כ, מובן אלו המחייבים השגחה שיהיה עשוי משתי חתיכות. ועמש"כ בסו"ס צ"ב.
- (נ) **חידוש דין** מבואר מש"ך סי' קכ"א סקי"ז, דהא דיש נידון אם חם מקצתו חם כולו, היינו לענין אם בולע בשאר הכלי, ואם מפליט למטה מכל הכלי, אבל לענין לבלוע במקום שאינו חם, כו"ע מודי דלכה"פ בולע שם. ופמ"ג שם כ' דדין זה מוסכם לכל!
- (נא) נמצא, מי שיש לו ידים מלוכלכות בגבינה, ולקח כף והגיס טשולנט, הכף חלבי למעלה, ובשרי למטה, ולפי המג"א למעלה הוא גם בשרי. נמצא כף הזו חייב להגעיל לפני שימוש הבאה.
- (נב) וגם, אם עכשיו משאיר הכף בפנים ונתחמם כולו, לכמה דעות עכשיו הכף מבליע להתבשיל בב"ח!
- (נג) **מעשה שהיה**, גולאש בשר כ"ר שלא על האש, אינה יס"ב, ששאבו ממנו לכלים קטנים להקפאה, עם כף חלבי גדול, ב"י, והשואל רצה להחמיר ככל האפשר.
- (נד) והנה, אפ' היה יס"ב, הלא היה ס' בקדירה נגד הכף, וכ"ש לגבי החלב שבו, מדומע. וא"כ ודאי מותרת היכא שאינו יס"ב.
- (נה) הכף, אם נדונו כמצקת, ושיהיה לו דין כ"ר ג"כ, ואז אין ס' במה שבתוכו נגד הכף, ואולי נוכל לאסור. אך ג"ז אינו, כי מצקת הוא שאלה גדולה אם נחמיר בדיעבד, כ"ש כשאינו יס"ב, שאינו רשאי להחמיר. ואפ' להמרש"ל דלמעלה, הא כאן אינו על האש, וא"כ אינו יכול לאסור בדיעבד.
- (נו) אמנם, בזה יכול להחמיר, לענין להגעיל הכף, דהואיל וזה כלכתחילה, נחמיר כהמרש"ל, אפ' היכא שאינו על האש, כדמבואר בחכמ"א שהבאנו בסי' ק"ה.
- (נז) **מעשה שהיה**, לקחו מד-חום של בשר, ב"י, ותחבו לתוך דגרות מלא בחלב וגבינה. ניכר רישומו לדעת כמה עמוק תחב. למ"ד חם מקצתו חם כולו, היינו משערין גם עם הידית הואיל ולא היה מחובר רק בבורג, אלא יציקה אחת.
- (נח) ולכן, ע"פ הנתבאר כאן, אי"צ רק ס' בחתיכה נגד מה שנכנס, ויודע כמה זה. ומצד דוחקא, לא היה כאן כיון שהיה רטוב ולח במיוחד. אמנם, הבאנו למעלה כמה מהלכים ליישב בין הכא לסי' צ"ב בקדירה שניתז עליה טיפת חלב, דאכן אמרי' עליה דאולי נתפשט בכולו.
- (נט) לאלו שאמרו דהכללא כאן הוא כשבאמת לא חם כולו, ואילו התם למעשה חם כולו; כאן מותר, כי הידית של המד-חום לא נתחמם, רק מה שנתחב ממנו, ואולי מעט יותר, ויש ששים נגד זה. לדעה זו, כשחם כולו, מתפשט בכולו, לא שנא מתכת או חרס או עץ או אבן.
- (ס) לאלו שאמרו לחלק בין היכא שהוא חם ע"י האור ממש, דאז מתפשט בכולו, משא"כ כאן הוא בקדירה או כלי ראשון; בנידו"ד לא היה שפוד אלא מד-חום תוך הדג, א"כ לא אמרי' חם כולו.
- (סא) ולכן, הדג שלנו שרי כיון שיש ס' נגד המד-חום, אבל המד-חום עצמו יגעיל.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

--- סעי' ב' – שתי תחיבות ---

אם תחב הכף בקדירה שני פעמים, ולא נודע בנתיים, צריך ב' פעמים ששים. (ויס' אומרים לסגי צפעס א' ששים, וכן נוהגים) (תרומת הדשן סימן קפ"ג והגהות שער דורא ואלרוד).

ביאור דעת שו"ע ורמ"א

- (א) **מעשה שהיה**, טשולנט רותחת על האש, שאבו ממנו במצקת רוטב לתוך כוסות, ג' פעמים. מה דינו של הטשולנט, הרוטב, והמצקת.
- (ב) ולכאוי, הטשולנט דינו בפעמיים ס' לפי דעת השו"ע, ובס' לדעת הרמ"א. והמצקת יגעיל כסעי' הבאה. והרוטב לכאוי אין בה ששים, ואסור.
- (ג) אמנם, כשנעמיק בהבנת הדברים, נראה שהוראה זו אינה פשוטה כ"כ. ונבאר בס"ד.
- (ד) התרוה"ד הוא מקור לשאלה זו, ומביא המחמירים, וכ' דלא ראה רבנן קשישי שואלים כמה פעמים תחב. וכן פסק הרמ"א להקל, וכ' ערוה"ש דאין לשנות.
- (ה) תרוה"ד מסביר דעת האוסרים, דאה"נ בתחיבה ראשונה נכנס כשיעור כל הכף של חלבי לתוך הקדירה, מ"מ אין אנו בקיאים, ואולי נשאר תוך הכף איזה בליעה מועטת של חלב, ובלע הכף מבשר, וא"כ כולו נעשה חנ"נ. וא"כ, כשחוזר ותוחב, יש כאן כף שניה של חנ"נ שצריך ששים לבטלה, מלבד הששים של החלב, סה"כ קי"ט חלקים.
- (ו) [הא דדנים השאלות ביחד, להצריך ק"כ, ולא בזה אחר זה, ולהצריך ששים סה"כ, ומדוע תלוי בדיעה, לא נודע לי.]
- (ז) הפמ"ג מסביר, דלכאוי אם ננקוט כך, מדוע צריך ציור שתחב ב' פעמים, הא כל שמשהה תוך הקדירה ג"כ נימא הכי, דרוב יצאה מהכף, ונכנס לתוכו בשר, ונעשה חנ"נ, ומפני כך צריך עוד ששים לבטלו.
- (ח) וביאר פמ"ג בשם תרה"ד, דיש יסוד של 'מקושר', דכל שהבשר בקדירה והבשר שבכף מחוברים זה אל זה, לא נעשה חנ"נ, אלא עדיין בטלים בס', ורק משהוציאו, והיה ניתוק, נעשה חנ"נ, ובתחיבה שנייה בעינן עוד ס'.
- (ט) מוכיח התרוה"ד יסודו מגמ' דקתני קדירה שבישלו בו בשר, לא יבשלו בו חלב, ואם בישל, דינו בנותן טעם, ויטעום קפילא. והק' תרוה"ד, מדוע לא חוששין שמא יש קצת בשר נשאר בדופני הכלי, וחלב נבלע ג"כ בהדפנות, ונעשו חנ"נ, וכל הקדירה נבלע ממנה, ואה"נ עכו"ם יכול להבחין בין טעם בשר לטעם חלב, אבל אינו יכול להבחין בין חלב כשרה לחלב של חנ"נ.
- (י) אלא ע"כ, כל שעדיין 'מקושר', לא אמרי' ביה דנעשה חנ"נ, רק מהרגע שניתק. [וע"ע ריש סי' צ"ב מש"כ לגבי מקושר באוכל.]
- (יא) [תחיבה פעמיים, וכל הנושא של חנ"נ, אינו אלא מבשר לחלב, אבל לא מבשר לפרווה או מחלב לפרווה, כמובן, כי אין בה חנ"נ.]
- (יב) תחב ג' פעמים, הש"ך סק"ד כ' דלא גריע מפעמיים, כי החנ"נ אינו עושה חנ"נ, כי קיי"ל חנ"נ רק בב"ח, ולא שאר איסורים, וא"כ אחרי שנעשה חנ"נ הוא כשאר

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

איסורים. וע"ע סי' צ"ב בדעה זו של הש"ך הוא חידוש גדול, וכן לקמן בסעי' ו', הש"ך מודה דהשו"ע לית ליה האי חשבון, וכל שהתחיל מבב"ח, הוא חנ"נ לעולם, וא"כ, לדעת שו"ע, מדוע ג' פעמים לא חמיר טפי, וצ"ע. לדינא, ספרדים מחמירים רק בב' פעמים, ולא יותר.

(יג) הרמ"א חולק, וס"ל דדין שתי תחיבות הוא כדין תחיבה אחת. ועלינו לברר, על מה בדיוק חולק הרמ"א, ועי"ז נוכל לדון באופנים שונים. על החילוק של ידיעות, לא פליג הרמ"א.

(יד) ביאר הש"ך והגר"א ופמ"ג ועוד, הרמ"א מיקל בצירוף ב' טעמים. חדא, הא דיש חנ"נ בבלועה לאו מילתא דברירא, א"כ כאן ניקל בצירוף דאולי הכף אינו כ"ר משהוציאו מקדירה, וא"כ בדיעבד אינו מפליט ואינו מבליע.

(טו) נמצא, היכא שנאבד א' מצירופים הנ"ל, יחמיר הרמ"א. כגון ציור דידן. כלומר, היכא שהמצקת לא היה ריקן אלא מלא ברוטב, א"כ יש הרבה מקום לומר דאינו תלוי בהשאלה של מצקת, אלא יותר נוטה לומר דנשאר עליו שם כ"ר.

(טז) וביותר, מאחר והיא מלאה, אזל הצירוף של חנ"נ בבלועה, דשוב אינו בלועה אלא בעין, והרוטב נעשה חנ"נ, והמצקת בלוע בחנ"נ, א"כ גם הרמ"א יצריך פעמיים ס', א' לבב"ח, וא' לחנ"נ שבאה מבעין ולא רק מבליעה. כך טען מנחת יעקב, ובינת אדם^{רמיו}.

(יז) ולספרדי, הלא השו"ע פסק בסי' ק"ה דאין כלי שני מפליט ומבליע בדיעבד, א"כ מדוע אסר כאן השו"ע. י"ל, דהיכא שיש כבר בתוכה הבליעות, יש בכוחו של כלי שני לערבם, אע"פ שאינו בכוחו להפליט לחוץ, או לבלוע בפנים דבר שאין בו כבר. וזה מילתא דמסתברא, אך חידוש דין שלא ראינו להדיא.

(יח) נמצא לדינא בשאלה דידן, הרוטב כולו נאסר, מחנ"נ של הכף. הכף בעי הגעלה. והקדירה צריך ק"כ, כנגד ב' תחיבות ראשונות, שבו היה בב"ח, וחנ"נ. וכ"פ בדה"ש סקב"ה.

(יט) להבהיר, סעי' דידן שהרמ"א מיקל היינו בהגסה, ולא בהגשה או שאיבה. ע"כ לדינא.

(כ) אלא שקשה, הלא היה על הרמ"א, וכן על התרוה"ד, להבהיר את זה, כי היה מקום ללמוד דבריהם גם לגבי שואב. ועוד, התרוה"ד בנה יסודו להתיר מהא דרבנן קשישי לא שאלו כמה פעמים; הא לאור האמור ה"ל לשאול האם תחב או שאב. והמעין בתרוה"ד יראה שאי"ז קושיא כ"כ, כי השאלה היה בתחב, ועל היכא שתחב לא ראה שואלים, ואולי שאלו האם תחב או שאב, ואם תחב לא שאלו עוד כמה פעמים תחב.

(כא) ש"ך סק"ו מוסיף עוד טעם להקל, ע"פ מה שמבואר בסי' צ"ח סעי' ד', בשר נבילה שנפל לתוך קדירה של בשר, ואח"כ נפל שוב, הרמ"א פסק דסגי בס' נגד הנבילה, אע"פ שנפל פעמיים. ולכאן, הלא כאן שייך חנ"נ, כי הרמ"א ס"ל חנ"נ בשאר איסורים, ואינו בלוע, וא"כ מדוע סגי בס', ליבעי ק"כ, כמו שביארנו.

(כב) ותירצו שם, מעיקר דדינא מה"ת מין במינו – כשנפל דבר לתוך דבר אחר שיש לו אותו טעם – בטל ברוב, ואי"צ ששים אלא אטו דברים שאינם מינם, והיכא שאותו

^{רמיו} מ"ה ס"ג ד"ה שאלה בחג השבועות.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

דבר נפל פעמיים, שוב לא שייך למיגזר, כי לעולם כשנופל אותו דבר פעמיים יהיה מין במינו, ולכן נוקים אדין תורה, וסגי ברוב, מצד נפילה השנייה.

(כג) וטעם זו כ' הש"ך כאן בקיצור לשון.

(כד) וא"כ, בציור הנ"ל שהחמרנו, היינו צריכין להקל, כי הלא תחיבה השנייה היה מין במינו של הראשון, ולא משנה אם היה בלועה או כ"ש, או בעין או כ"ר, הלא מין במינו סגי ברוב. כלומר, טעם חדש זה יתיר גם בציור שאסרנו. ויתכן שאכן, כך יסבור הש"ך. ואז, סתימת הרמ"א אינו קושיא, דאכן יתיר בכל אופן. אלא שקשה, א"כ מדוע הביא ב' טעמים הראשונים בכלל, טעם זה לחוד מספיק להתיר כל ציור.

(כה) ובאמת, יתכן שהא דמין במינו לא יעזור כאן להתיר כי התם בסי' צ"ח, איירי בנבילה שנפל, ואח"כ היה אותו נבילה, א"כ שפיר היה מין במינו. משא"כ כאן, תחיבה הראשון היה תחיבה של חלב, ותחיבה השנייה הוא תחיבה של בשר שהוא חנ"נ, א"כ אי"ז נקרא מין במינו, ולא יועיל כאן הרמ"א של סי' צ"ח. כי הקולא התם אינו אלא כשתחיבה/נפילה שנייה הוא זהה להראשון, ואינו מספיק שיהיה שווה לתחיבה הבאה אחריו.

(כו) וכ"ת, א"כ מדוע הש"ך הביאו כלל. י"ל, דיעזור עבור תחיבה שלישית, דהא אף להאמור, תחיבה השנייה והשלישית, שניהם הוא אותו חנ"נ של בשר, ונוכל להקל ע"פ רמ"א בסי' צ"ח. וק"ל לומר כן, כי הש"ך בלא"ה ס"ל תחיבה שלישית מותרת, א"כ אין לו צורך בזה.

(כז) וע' פמ"ג לגבי בשר לתוך קדירה חלבית, פעמיים, דסגי בס', אך לפי דברנו היה צריך ק"כ. א"כ לכאן' מבואר דלא למד כדברינו. אך הבאנו הרבה שלמדו כדברינו, והכי קיי"ל רמז.

(כח) והנה, בסעי' ג' לגבי הכף שאסורה מחמת הבשר והחלב הבלוע בו, כ' הש"ך בסק"ט דלא רק אסורה בבשר או בחלב, אלא גם בפרווה אסורה, משום דהכף נעשה נבילה.

(כט) וק', מדוע הוצרך לטעם זה, דל מהכא חנ"נ, הלא אפ' אינו חנ"נ, מ"מ יש בתוכו בליעת בשר ובליעת חלב, וכשתוחבו לפרווה, הלא מערב הבשר והחלב תוך תבשיל הפרווה; פוגעים. וכ"ת לרווחא דמילתא הביאו רמ"ח, הא אדרבה, לפי רמ"א בסעי' הקודם לא היה נעשה חנ"נ, דגם כאן היה חנ"נ בבלועה, ואולי אינו כ"ר, נמצא, הש"ך השמיט עיקר הטעם והביא רק הטעם הלא נכון.

(ל) ולכן באמת נראה, שהש"ך לית ליה התרוה"ד, וחולק על טעמים שלו, וס"ל דהטעם מדוע מותרת הוא מטעם השלישי, והיא משום מין במינו. וכאן, בפרווה, אינו מין במינו, א"כ חזר הדין להיות כדעת שו"ע, והוא באמת חנ"נ.

(לא) וזה חידוש ודוחק גדול, וגם שהש"ך בסק"ו אינו משמע שזה עיקר הטעם, אלא הוספה בעלמא, שרימזו בדברים קצרים.

^{רמז} הבינת אדם שהבאנו, מיקל למסק' ג"כ.

^{רמז} חו"ד סק"ו כ' דחנ"נ חמיר בגלל שצריך ששים נגד כל הכף, ואילו טעם הקודם בעינין ששים רק נגד הבשר או החלב שבו.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (לב) ואולי הש"ך יקל רק כשיש ג' טעמים להקל. וצ"ע, והנפק"מ הוא ציור דידן, שבלא"ה נחמיר מחמת פשטיה דתרוה"ד, ומנחת יעקב, ודעימי'.
- (לג) ואולי יש מקום להציע מהלך אחר בביאור דברי הש"ך, ע"פ דברי רעק"א בהגהה על החו"ד, שכ' דהא דבעינן לטעמא של מין במינו הוא כדי לעשותו רק איסור דרבנן. כלומר, היכא שהיה איסור דאורייתא, לא היה הרמ"א מיקל ע"י טענות התרוה"ד לחודיה, ורק בצירוף שבלא"ה אינו אלא שאלה של דרבנן, הואיל ומה"ת הוא מין במינו, בזה מודה הרמ"א להקל מטעמי התרוה"ד. אולי כך היא כוונת הש"ך.
- (לד) וא"כ, בסעי' ג' וש"ך סק"ט, כוונתו לומר שאינו מין במינו, ולכן לא נסמוך על טעמי התרוה"ד, ולכן ננקוט שהוא חנ"נ, כדעת השו"ע.
- (לה) מהלך זה אינו דוחק, ואינו קולא יותר ממה שהקלנו לדינא, אדרבה, חומרא היא.
- (לו) ע' פ"ת סק"ד בשם חמוד"נ, וערוה"ש שמק' עליו, ואולי המח' תלוי בהנ"ל, ועיין.

--- סעי' ג' – איסור הכלים ---

אם יש ס' לבטל הכף, הקדירה והתבשיל מותרים אבל הכף אסור, בין עם בשר בין עם חלב, לפי שהיא בלועה מבשר בחלב. ואפילו בדיעבד אוסרת, אם חזר ותחבו, בין בבשר בין בחלב, כל זמן שהיא בת יומא. ואם אין ס', הכל אסור בהנאה, אפילו הקדירה, אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן, כיון שאינו נהנה מגוף האיסור.

איסור הנאה בב"ח

- (א) כשאוכל נאסר בהנאה מחמת בב"ח, כ' ט"ז סק"ד דאינו יכול להשליכו לכלב, אפ' אינו שלו.
- (ב) והיה מקום לומר דטעם האיסור זה משום דכלבים מזונותן עליך תמיד, כדמבואר בהל' שבת, אבל שאר בע"ח אין בהם חומר זה, ומותר להאכילם, ואי"ז מקרי הנאה. וכצד הזו הראוני דמשמע ברבינו יונה בשערי תשובה.
- (ג) אמנם, בשאר נוס"כ כאן, וחכמ"א^{רמט} ביניהם, משמע שיש על החפצא 'דין' שאף אחד לא יהנה ממנו. וא"כ, אין לחלק בין כלב לשאר בע"ח.
- (ד) באו"ח סי' תמ"ח, הגר"א מביא ירושלמי דדייק 'לא יאכל' אפ' כלב, ומסיק אפ' כלב שאינו שלו. והגר"א שם לומד דהוא דין מיוחד אצל חמץ, דלא יאכל בכלל, אבל לא בשאר איסורים, כולל בב"ח. ובאמת, כך למדו מפרשי הירושלמי, וכן מדויק שם.
- (ה) שעה"צ שם דן בזה, וכ' דבביאור הגר"א, לפי פירושו של הדמשק אליעזר מבואר דרק בחמץ אסור. ועיי"ש היטב מדוע הוצרך לדמשק אליעזר, ולא בהגר"א כפשוטיה. ואינו ברור שם מהו מסק' להלכה.

^{רמט} מ' ב'.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (ו) ובשיטת הנתייה"מ יש קצת מבוכה, כי כאן בחו"ד לגבי בב"ח אסר אפ' כלב של אחר, ואילו במקור חיים סי' תמ"ח משמע שאינו אלא לענין חמץ. וצ"ע.
- (ז) כ' כרו"פ השורף בב"ח שנאסר, טועה בדבר משנה, כי במשנה הוא מהנקברים ולא מן הנשרפים.
- (ח) בא"ח^י כ' דאסור להשליח למקום שהבע"ח יקחו אותו מעצמם. וכן באמת מבואר באו"ה עצמו שהוא מקור דין זה.
- (ט) אך החת"ס קי"ב מסרב בזה, וכל האיסור הוא להאכיל, אבל לזרוק לרשה"ר שהבע"ח יקח מעצמו, לית לן בה.
- (י) לאור האמור, אם נחמיר גם בב"ח, ויש איסור להאכילו לבע"ח שאינו שלו, יל"ע אם מותר להוריד בב"ח להביוב, כי הלא יש שם כל מיני שקצים ורמשים וג' וקים שיהנו ממנו. ולכאו' תלוי בחת"ס ובא"ח.
- (יא) וכן, פחים המצויים ברחובות א"י, שחתולים מגיעים שם מעצמם, תלוי במח' הנ"ל. פח הטמון, לכאו' שם מותר לכו"ע, כי אין שם בע"ח.
- (יב) ובאמת, משמע ממ"ב תמ"ו סק"ו וז' כדברי החת"ס, דכ' שם חמץ בפסח, משליכו לנהר או לים, למרות שיש דגים.
- (יג) לדינא, אשכנזי יכול להקל כחת"ס ומ"ב, כ"ש בב"ח. וספרדי, ילקוט יוסף^{יג} אוסר בפחים מגולים, אפ' בב"ח. ולכן יזרק דווקא לפח טמון, או שישפוך עליה אקונומיקה וכו', ואז נפסל מאכילת בע"ח.
- (יד) וע"כ עסקנו לגבי האוכל. ולגבי כלי הבלוע בב"ח, מותר בפירות, ובצונן, כי אז אינו נהנה מהבליעה.
- (טו) ולענין למכור הכלי לגוי, מג"א ת"נ י"ב אוסר, אך חת"ס יו"ד ס"ח מיקל. שיטת המג"א טרם מובן לי, כי מה הנאה יש מהאיסור הבלועה במה שמוכרו לגוי. מ"ב שם סקכ"ח מביא ב' דעות ואינו מכריע.
- (טז) וע"ע בסי' פ"ז, לגבי סבון מאפר, דהש"ך היקל כיון שאינו נהנה מהאיסור שבו.
- (יז) כ' ש"ך סקי"א, בישול בקדירה זו אח"כ, כשאינו ב"י, ישליך דמי הקדירה לנהר, והאוכל מותר. וע' מנחת יעקב במה שביאר שעכשיו נהנה, כיון שבישול השנייה נעשית יותר בקל. וא"כ, אצלנו אין כזה מציאות. חו"ד וערוה"ש מקילין, והכי מסתברא, והכי קי"ל.
- (יח) להשתמש בכלי זה לצונן לח, ש"ך סקי"ב מיקל, ומציין למש"כ בסי' צ"א סק"ג. הפמ"ג מסביר דהיינו באקראי, כתנאי הש"ך שם. ועמש"כ שם באריכות לבאר פרטי הדינים.
- (יט) חכמ"א כ' דאין דיון שלנו ממש שווה להדיון שם, כי התם היה כלי איסור, ואילו כאן הוא איסור הנאה, ולכן חמיר טפי. וחילוק זה יסביר כמה שיטות שאינם הולכים עם שיטתם כאן.

^{יג} בהעלותך ג'.
^{יג} פ"ז ל"ג.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

(כ) אלו שהחמירו שם, למשל הט"ז, ודאי יחמירו כאן, בק"ו.

(כא) ע' ט"ז סק"ג מדוע תחיבת הכף לא יהני כהגעלה.

(כב) ש"ך סק"ח כ' דהא דכ' שו"ע דאם יש ששים, הכל שרי מלבד הכף, לדעת השו"ע בסוגיית נ"ט בר נ"ט זה אינו אלא כשבישל עכשיו הבשר או החלב, ולא בדבר פרווה, משא"כ לדעת הרמ"א אפ' מבשל עכשיו מים, הכף עדיין אסור. והק' רעק"א, מהכ"ת, הא גם לרמ"א שרי בכה"ג, הא הוי נ"ט בר נ"ט, דהיתירא, הואיל ויש ששים. וע' בסעי' הבאה שהבאנו הרבה אחרונים, ובכללם הש"ך בסקי"ז להקל בזה.

(כג) ש"ך סק"י משערינן מעל"ע מבישול שניה. והק' רעק"א, הא נפגם הוא. והראו לי פמ"ג דתולה על ש"ך וט"ז האם צריכין שניהם לאסור, כדין שעטנז.

--- סעי' ד' – כשאינו ב"י ---

אם אין הכף בן יומו, הקדירה והתבשיל מותרים והכף אסור לכתחילה, בין עם בשר בין עם חלב. ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת, כיון שלא היתה בת יומא.

נאסר הכף לכתחילה

(א) כשאין הכף ב"י, הכל מותר, מלבד הכף, לכתחילה. מ"מ הכף עצמו נעשה כמין תחיבה אחרונה.

--- סעי' ה' – כה"ג חלבי וכף בשרי ---

אם בשלו מים בקדירה חדשה ותחבו בה כף חולבת, ואחר כך חזרו ובשלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר, ושתי הכפות היו בני יומן ובשום אחד מהפעמים לא היה במים ששים, אסור להשתמש בקדירה לא בשר ולא חלב, אבל שאר דבר מותר לבשל, מאחר שהיתה חדשה שלא בשלו בה מעולם. הגה: מיהו אם עזר וזיקל זה צקר או חלב, מותר, דהוי נותן טעם צר נותן טעם (הגהות מיימוני פ"ט). קדירה שצקלו זה ירקות או מים ותחבו בה כף בן יומו, והקדירה אינה צת יומא, או להפך, או שיש צמאכל ששים, הכל שרי. ונוהגין להחמיר לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בן יומו, ולאסור הכלי שאינו בן יומו (ארוך כלל ל"ז), ואינו אלא חומרא בעלמא, כי מדינא הכל שרי.

^{ר"ב} ענין כסוי קדירה שונה מכף, ע' סי' צ"ג.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

דעת שו"ע ורמ"א

- (א) סעי' זה הוא כהמשך מהדינים ששנינו בסי' צ"ה, לגבי נ"ט בר נ"ט. יד יהודה מקדים ומשנן כללי נ"ט בר נ"ט. ועיי"ש מש"כ בטוב טעם ודעת, בס"ד. אמנם, כאן נמצאו דינים שאינם מתאימים עם מש"כ בסי' צ"ה, וזהו הקושי, ובוזה החלי בס"ד.
- (ב) ונקדים עם ג' שאלות, שבעז"ה נוכל ליישב אחרי שהסברנו את דעת השו"ע.
- (ג) (1) ספרדי שיש לו פסטה במקרר, שנתבשל בקדירה חלבית ב"י, ורוצה לאכלו עם בשרי בהמשך היום, אבל בלא"ה הוא צריך להכין עוד פסטה היום. ושאלתו, האם לדעת שו"ע יש ענין לייחד דווקא זו שנתבשל בחלבי עבור החלבי, ולאכול החדש עם הבשר, או שאין נפקותא בכלל.
- (2) קדירה חדשה שיחדו עבור חלבי, ובישול בה פרווה, והגיס עם כף בשרי ב"י, ולא היה ששים. האם מותר בחלבי אח"כ, או שיש להגעילו קודם.
- (3) קדירה פרווה, שהגיס עם כף בשרי ב"י, ואין ששים, האם הקדירה עדיין פרווה.
- (ד) כ' שו"ע, קדירה חדשה שבישלו בה פרווה, והגיס עם כף חלבי ב"י, בישל בה שוב פרווה והגיס בה עם כף בשרי ב"י, ובשום א' מהפעמים לא היה ששים, אסור הקדירה עם בשר או חלב, אלא ישאירו לירקות.
- (ה) ותמהו עליו המפרשים, והפרי תואר כ' דשגגה יצא מפי השליט, כי מקור לדברי שו"ע הם דברי הסמ"ק שהחמיר בנ"ט בר נ"ט בבישול, והשיג עליו ההגהות סמ"ק, תלמידו רבינו פרץ, דלדידן שיש קולא של נ"ט בר נ"ט אפ' דרך בישול, עדיין יהיה מותר.
- (ו) וא"כ, הק' המפרשים, והש"ך בתוכם, דהשו"ע היקל בדיעבד, כמבואר בסי' צ"ה, לגבי יורה חלבית שהדיחו בה כלים בשריים, ב"י, והיקל השו"ע אפ' בבת אחת, א"כ מהכ"ת ואיך החמיר כאן בזה אחר זה, בדיעבד.
- (ז) ממשיך הש"ך ומקשה, דהרמ"א שהחמיר שם לכתחילה, היינו בנ"ט בר נ"ט, ואילו כאן הוא ג' נ"ט כיון שהוא דרך המים, א"כ לכא' הרמ"א יקל אפ' בזה, דכאן יותר קיל מהתם.
- (ח) הק' הפמ"ג על הש"ך, דלפי"ז בכל נ"ט בר נ"ט דרך בישול נימא שאינו אלא ג' נ"ט. והיה מקום לומר דבישול אוכל שאני מהיכא שהוא רק כלים. אך הפמ"ג יישב באופ"א, דלגבי כלי, אין בליעה עובר אלא דרך רוטב, וכמו שנתבאר בס"ד, ואילו באוכל חוששין שמא הבליעה עבר ישירות, בלי דרך מים, בב' נ"טים.
- (ט) עוד הק' הש"ך, הרי כל נ"ט בר נ"ט שאסור לכתחילה, היינו כשמתחיל מאוכל, אבל כאן, הוא מכלי לכלי, ובאופן כזה אין אומרים נ"ט בר נ"ט, ומוכיח הכי מדיני הגעלה בערב פסח, שמגעילין לפני שעה חמישית, אפ' בב"י, ולא חיישין לנ"ט בר נ"ט. ע"כ קושיות הש"ך.
- (י) הט"ז מיישב דעת שו"ע, ונבאר כאן את המהלך שכתב בדף האחרון, כפי ביאורו של הפמ"ג, חו"ד, וערוה"ש.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

(יא) והיישוב, דהא דהשו"ע בסי' צ"ה היקל בנ"ט בר נ"ט, יש לחקור בטעמו. האם זה משום דס"ל דנ"ט בר נ"ט אין בו טעם כלל, או ד"ס"ל שזה נקרא טעם, אלא שאחרי שכבר נעשה נ"ט בר נ"ט, כבר נחשב כבדיעבד. כלומר, האם מח' השו"ע ורמ"א שם הוא מח' בטעם, או שהוא מח' בבדיעבד.

(יב) והנה, אם נלמוד כמהלך הראשון, השו"ע באמת צע"ג, דאין טעם להחמיר על דבר שאין בו טעם כלל. אמנם, למהלך השני, שיש כאן טעם אלא שהוא כבר בדיעבד, יש מקום ליישב דעת שו"ע.

(יג) כי, אה"נ אוכל שכבר נתבשל בכלי של בשר נחשב כדיעבד לאסרו עם חלב, הנ"מ אוכל, שלא מגבילין על האדם איך לאכול מאכלו, אבל בקדירה, יש מקום לומר בדעת שו"ע שאם נייחד קדירה זו לפרווה, אין זה בדיעבד, הואיל והוא קדירה חדשה, וא"כ השו"ע החמיר לכתחילה מדיני נ"ט בר נ"ט. כלומר, כאן הוא לכתחילה, כיון שהוא קדירה ולא אוכל, ושם הוא בדיעבד.

(יד) לפי מהלך זה צ"ע דברי הבדק הבית להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה. וצריך לדחוק.

(טו) ובאמת, מהלך זה ממש מבואר היטב בדברי הערוה"ש כאן סעי' י"ח, עיי"ש במתק לשונו.

(טז) ובזה, בס"ד נתיישבו כל קושיות הש"ך, כי הש"ך למד דנ"ט בר נ"ט אין בה טעם כלל^{רנ"ג}, ולכן מקשה כל קושיותיו, אבל אם נלמוד שיש טעם אלא שהוא בדיעבד, הכל מיושב. כי כאן איירי בקדירה חדשה, א"כ ס"ל לשו"ע שזה לכתחילה. ומצד ג' נ"ט, לאור הנ"ל אין מקום לחלק, כי למעשה טעם יש [הא ראייה באיסור אפ' מאה נ"ט אוסר]. ומה שהק' מהגעלה, י"ל הגעלה שאני דאידי דטריד, וכו'.

(יז) ע"כ הכל מובן וטוב ויפה. אלא שקשה קושיא אלימתא. הש"ך כ' דבקדירה פרווה שתחבו בה חלבי, ואח"כ בשרי, או להיפך, יקבעו הקדירה ע"פ תחיבה האחרונה. ותמיהה מילתא, הא ביארנו דהש"ך ס"ל דנ"ט בר נ"ט אין בה טעם בכלל, א"כ איך יעלה על דעתו להחמיר לקבוע ע"פ תחיבה אחרונה, הלא שום טעם לא עבר אליה.

(יח) וכן, הש"ך יחמיר בקדירה פרווה שתחב לתוכה כף חלבי, שאין להשתמש קדירה זו לבשרי, הא לאור האמור אין הבנה בזה.

(יט) וביותר תמוה, הלא לא מצינו שום א' שהרגיש בקושיא זו. ואיך שתיישב הש"ך, איך צעק וכעס כ"כ על שו"ע, כשגם הוא עצמו מודה במקצת. אתפלא.

(כ) ומחומר הקושיא, ומכח ההכרח, ע"כ הנחה ראשונה במקומה עומדת, ולדעת הש"ך אין שום טעם בנ"ט בר נ"ט, והטעם שהחליט כפי תחיבה אחרונה, הוא גזירה והרחקה בעלמא, דאם נקל בזה אתי להקל גם כשתחב כף חלבי לתוך קדירה של בשרי.^{רנד}

(כא) והא דלא אסרי' דג שעלה בקערה מטעם הנ"ל, י"ל דאילו הדג עצמו היה נופל לבשרי היה בסדר, משא"כ כף זו. כלומר, כף זו חמיר טפי.

^{רנ"ג} ואעפ"כ אינו מותר על דעת כן, כי זה כמבטל איסור לכתחילה, עיי"ש מש"כ בזה.

^{רנד} קשה, בש"ך כ' משום דעיקר הטעם הוא מתחיבה אחרונה, דהיינו שהוא כן ענין של טעם ולא ענין של גזירה. וצ"ע. ואולי טעמא דסמ"ק קאמר, אבל הוא עצמו ס"ל משום גזירה. ודוחק.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (כב) ובהגעלה ליכא למיגזר, כי אדרבה באה להכשיר, ולא אתי למטעי. כצ"ל.
- (כג) עכשיו שזכינו לזאת, נחזור להשאלות שהתחלנו עמהם. ציור הא', לש"ך אין נפקותא בדבר, משא"כ לט"ז וערוה"ש וכו', יחמיר בזה, כי אינו בדיעבד, כי בלא"ה הוא מכין עוד.
- (כד) ציור השני, קדירה חדשה, ש"ך יחמיר מחמת גזירה הנ"ל, א"כ יגעילו ואח"כ ישתמש בו לחלבי, אבל לא טרם הגעלה. גם למהלך השני יחמירו, כי זה כלכתחילה.
- (כה) ציור הג' קדירה פרווה, השו"ע יקל בזה, כי הלא בציור של שו"ע היקל להשאירו פרווה, כ"ש בנידון שלנו. וגם הש"ך יסכים, כי משאירו לפרווה.
- (כו) וכ"ת, הלא שייך לאסור, כי אם נשאר בפרוותו, יבשל בה פסטה, ויאכל עמה סוג הנגדי, וא"כ השו"ע יאסור כי זה לכתחילה של נ"ט בר נ"ט בר נ"ט. אין זה קושיא על כל המהלך, אלא על השו"ע עצמו.
- (כז) וע"כ צ"ל, להגעיל קדירה שכבר היה חלבי או בשרי, זה נקרא בדיעבד, משא"כ בחדשה. כצ"ל. ולכאנ', מותר לבשל בה פרווה גם על דעת לאכלו עם סוג נגדי, כי לא מצינו שום א' שהחמיר בזה.
- (כח) מאוד מסתבר, שבזמניהם לא היה להם קדירות לפרווה, רק בשרי או חלבי. ואם זה נכון, הש"ך מובן קצת יותר.
- (כט) דעת הט"ז על הדף, שהשו"ע החמיר כאן מחמת חומרות הרמ"א. וזה צ"ע, כי מהכ"ת השו"ע מסכים לחומרת הרמ"א, אדרבא, בסי' צ"ה מבואר דלית ליה חומרות הרמ"א. וע"ע פמ"ג, ויד יהודה כ' דאינו מובן כלל.
- (ל) הט"ז סק"ט ס"ל דכל סוגיין הוא לכתחילה, ולחומרא בעלמא. והש"ך אינו כן, אלא ס"ל דהכל שרי, ומדינא.
- (לא) השו"ע דיבר בקדירה חדשה, ולא בבשרי או חלבי. ולהש"ך, הוצרך לזה לבאר מדוע מותר לייחדו לפרווה, ולא להשאירו כמו שהיה מתחילה. ט"ז ס"ל דזה הטעם לאסור בבשר או חלב, עיי"ש.
- (לב) הש"ך מביא ב' גירסאות בדברי הסמ"ק והגה' הסמ"ק, שהוא דברי רבינו פרץ, א' מונציה, וא' מקרוקא, וס"ל דרק של קק"ק היא הנכונה. ההבדל בין הגירסאות הם המילים 'כיון' ו'לא'. והשאלה האם בא לפרש או לחלוק. ש"ך ס"ל שהגה' סמ"ק חולק.
- (לג) לכל הגירסאות, אם שני התחיבות היו מעל"ע, לא נאסר הקדירה, ומותר בסוג תחיבה אחרונה.
- (לד) ורק נחלקו, היכא שהתחיבות לא היה מעל"ע ביניהם, אלא היו באותו כ"ד שעות.
- (לה) מסק' הש"ך שאפ' בכה"ג לא נאסר הקדירה, ומותר לייחדו לפרווה או למין תחיבה אחרונה.
- (לו) הש"ך כ' דכל הפוסקים כוותיה, להתיר לייחד למין תחיבה אחרונה, ולא רק עבור פרווה. ומצינו רק פוסקים שבאו אחריו שהורו כדבריו, כגון פרי חדש, גר"א, חכמ"א, חו"ד.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (לז) מאידך, שו"ע רמ"א ט"ז ופמ"ג החמירו, ואמרו רק לפרווה, ולא לבשר או חלב, אפ' להסוג האחרון.
- (לח) לדינא, יש מקום להקל. והנ"מ כשהתחייבות היו תוך מעל"ע, אבל אם היה אחר מעל"ע בין התחייבות, כ' יד יהודה דגם השו"ע יסכים להקל לייחדו למין האחרון. וכ"כ בדה"ש. אבל בביאורים שמה מק' דסתימת שו"ע אינו כן.
- (לט) ולהלכה, יש הרבה מקום להקל בזה, כי הש"ך ודעימי' מקילין בכל גווני, וגם השו"ע ודעימי' אולי יסכימו כאן, בדבר שבלא"ה מותר בדיעבד.
- (מ) כ' מגילת ספר בשם ספר ויזרע יצחק, אה"נ מבואר כאן דקדירה חדשה צריך להגעיל, אבל בלא"ה אינו רשאי להשתמש לבשר או לחלב, לדעת השו"ע, כמו שביארנו בס"ד, הנ"מ כשקנה קדירה סתם, אבל אם קנה קדירה זו מיוחד דווקא עבור חלבי או בשרי, נקרא בדיעבד, ומותר.
- (מא) ומוכיח כן מהט"ז בדף האחרון דמתיר להגעיל הקדירה של השו"ע אפ' בב"י – ומדלא אמרי' דבולע שוב, ע"כ במקום כזו נחשב בדיעבד, ובזה יכול לשנות הקביעות.
- (מב) ותמיהה מילתא, וכי בזמנא היו קונים קדירות בסתמא, הא גם בימיהם היו קונים קדירה בגלל שהיה צריך לה, א"כ מהכ"ת אנן עדיפי מינייהו.
- (מג) ומראיתו של הגעלה, י"ל דהגעלה שאני, אידי דטריד. אמנם, אמרנו למעלה שהש"ך לית ליה סברא זו, א"כ אולי הראיה חזר למקומו. ועיין בזה, כי לא מסתברא כלל שמציאות דידן שונה משלהם^{רנ"ה}. וצ"ע.
- (מד) ע"כ ביארנו דברי שו"ע, שעסק לגבי שתי תחייבות זו אחר זו.
- (מה) **ומכאן נעמיק** בדברי הרמ"א שהם בב"א, כגון קדירה חלבי, ותחב כף בשרי, או להיפך, וא' מהם היה אינו ב"י, והשני ב"י. מה דינו.
- (מו) ורמ"א כ' ג' דינים, שהם 'חומרות בעלמא'. חדא, שאין לאכול אוכל זה אלא עם מין הכלי של הבן יומו. רעק"א מזהיר, שאם הקדירה היא האב"י, א"כ אין לערות על קערה של הב"י, כי זה ערוי על סוג הנגדי.
- (מז) עוד חומרא בתו"ח, מובא ט"ז וש"ך, אין לאכלו לא אם בשר ולא עם חלב. ש"ך סקי"ח מיקל לאכלו עם הסוג של ב"י, כי מהכ"ת נ"ט בר נ"ט של אינו ב"י ונטל"פ יאסור לאכלו עם סוג של הב"י. וכה"ק מנחת יעקב. וע' פמ"ג, ולא הבנתי. וצע"ג דעת התו"ח להחמיר בזה.
- (מח) ע' כרתי ט"ו שמתיר לאכלו עם סוג הנגדי [אפ' האינו ב"י] אם אין ברירה, כגון שהוא קניידלעך למרק עוף.
- (מט) עוד החמיר הרמ"א, שהכלי שאב"י אסור. [כשיש ששים, הש"ך כ' דאין להחמיר בכלל, בכל החומרות. וע' בדה"ש].

^{רנ"ה} ויתכן, דאם הוא קדירה המתאימה רק לסוג אחת, כגון קרוקפוט לבשרי, לייחדו לחלבי שפיר נקרא בדיעבד.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

- (נ) בחומרא הראשון, לאכול האוכל עם סוג הכלי של הב"י, כ' בדה"ש דה"ה בפרוה מותרת, רק לא עם סוג הכלים של אב"י.
- (נא) ועל עצם דינו של הרמ"א קשה, הא בסי' צ"ה סעי' ב' מותר בכלים שלהם, כלומר דג שבישל בקדירה בשרי, מותר לאכלו עם כלי חלבי, א"כ מדוע כאן חמיר טפי.
- (נב) ות"י ש"ך, הואיל וכאן הוא כף, חוששין שמא תחשוב שכף לעולם שרי, ואתי לתחוב אפ' כף ב"י, ולכן גזרינן. משא"כ התם איירי באוכל, ובזה לא שייך האי גזירה חדשה.
- (נג) נמצא, היכא שהתיר השו"ע שם, הרמ"א החמיר, דהיינו בב"א, כגון יורה חולבת עם קערה של בשר, והש"ך גוזר שלא יבא לעשות כהשו"ע!
- (נד) בששים, מותר אפ' הוא ב"י, ולכן ע"ז לא גזרו. כך צ"ל לבאר ש"ך י"ז. ט"ז סק"ז כ' משום דהעיקר משום פוגעים ולא משום נוגעים, וזה לא שייך בששים. וכ"ה דעת הש"ך בסי' צ"ה.
- (נה) הא דהחמיר הרמ"א לאסור האב"י [אפ' פרוה, ש"ך], ג"ז קשה, הא בסי' צ"ה לא היה נאסר. ביאר הט"ז, דחומרא זו נובע מהא דמחמירין על האוכל שלא לאכול אלא במין הכלי של ב"י, א"כ אנו נוקטים שהוא בשרי [למשל], א"א להתיר הכלי של אינו ב"י, דזה נראה כסתירה, שיאסר האוכל ויתיר הכלי.
- (נו) משא"כ בסי' צ"ה, נאסר האוכל לגמרי, א"כ לא גזרו, משא"כ כאן אמרי' שהאוכל כשר, אלא שמוגבל לבשרי, א"כ אמרי' שזה 'גבר', וא"כ נראה כסתירה להתיר הכלי.
- (נז) ואם זורק האוכל, או שאוכל האוכל על כלים חד פעמיים, צידד מישוהו לומר דשוב לא שייך גזירת הט"ז. אמנם לא כך הם גזירות חז"ל, ואם מדינא שרי בכלי מסויים חששו וגזרו, ולא משנה מה הוא פרטי עושה בזה.^{רנ}
- (נח) הש"ך מיישב קושיא זו, מדוע כאן הכלי אב"י נאסר, ואילו בסי' צ"ה לא, ומתרץ ג' תירוצים. א' חומרא שקצת נוהגין להחמיר, אבל עיקר המנהג הוא כסי' צ"ה. א"נ – הוא אותו תירוצ' שהבאנו למעלה ליישב מדוע אסור בכלים שלהם – גזרי' אב"י אטו ב"י, כי חוששין שיחשבו שההיתר באה מהא דהוא כף בעלמא. ובסו"ד בסקי"ח כ' תירוצ' שלישית לקושיא זו, ע"י בישול נוהגין להחמיר טפי.
- (נט) הארכנו בזה כדי לדון בשאלה הבאה: מרק פרוה, בקדירה בשרית ב"י, שעירבו עם כף חלבית אב"י, והיה ששים. המרק והקדירה מותרים, והמרק יאכל רק עם בשרי ולא עם חלבי. והשאלה, האם הכף צריך הגעלה.
- (ס) מצד סי' צ"ה, הכף אי"צ הגעלה, כי הוא עצמו אב"י, א"כ פגום, א"כ בלוע בנ"ט בר נ"ט דהיתירא, ועדיין היתר. אך כאן מבואר שיש חומרות, ושאלתנו, האם החומרות נוגע כשהיה ששים.
- (סא) ולפי הט"ז בסק"ו דכל היכא שאנו מגבילין האוכל, יש לאסור הכף, דאל"ה נראה מוזר, מסתברא דכאן חייב להגעיל.
- (סב) מאידך, הש"ך סקי"ז כ' דחומרות הרמ"א לא קאי אהיכא שיש ששים. ומובן. מצד ישובו הראשון, איני יודע, כי לא ביאר דעת הנוהגין להחמיר. לתי' שני, גזרי' ב"י אטו

^{רנ} ורק במים, ט"ז סק"ט מזכיר מה ששנינו בסי' צ"ה דמים ישפך. ואז אי"צ להגעיל, כי שוב אינו נראה מוזר. כך ביאר הפמ"ג.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

אינו ב"י, כי לא ידעו שההיתר בא מחמת כן אלא חושבים שבא מחמת כף, הלא כאן יש ששים א"כ אין לחייב הגעלה.

(סג) ולפי תי' השלישי, דכל שע"י בישול חמיר טפי, הנ"מ בישול שאוסר, ולא בבישול של ששים.

(סד) בקיצור, חובת הגעלה יהיה תלוי בש"ך וט"ז. והואיל והוא רק חומרא של רמ"א, שפיר יש לסמוך ולהקל. ובפרט, שיש מקום לומר דגם הט"ז היה מיקל כאן.

(סה) מנהגי הרמ"א האלו, לדינא נקל כשיש ששים [וכנ"ל], בשעה"ד [כי הוא רק חומרא], כשיש צד קולא [יד יהודה, ודוגמא שלו הוא לינת לילה, ע' מהרש"ם ד' פ"ט], כלי שני, דבר גוש, כסוי של קדירה [סי' צ"ב, אכ"מ]. כששניהם אב"י, מקילין, אך מסתבר לאכול עם פרווה, וצ"ע דברי דרכ"ת שמביא מקילין לאכול באיזה מין שירצה.

סיכום חומרות הרמ"א

(סו) כף חלבי לקדירה בשרי, מאכל פרווה: כששניהם ב"י, אם יש ששים, הכל שרי. והכף, הש"ך סק"ח מחייב הגעלה, ורעק"א הק' עליו. חכמ"א ר"י היקל, וכ"ה באמת בש"ך י"ז רנ"ה. וכ"פ גר"ז וט"ז ועוד. וכשאינם ב"י, הכל שרי.

(סז) כשא' מהכלים ב"י, ולא השני, אם יש ששים, ש"ך סקי"ז מיקל בהכל. ואם הקדירה הוא זה שהוא ב"י, לא יהיה ששים, וא"כ יגעיל האינינו ב"י, והאוכל יאכל על מן הקדירה שהוא הב"י.

(סח) שניהם ב"י, ואין ששים, זהו פוגעים. וכששניהם אב"י, הכל שרי. ודין אחרון זו אינו מבואר להדיא בסי' שלנו אלא בסי' צ"ה.

(סט) כשאין ששים נגד הכף, והכף הוא ב"י ולא הקדירה, דינו כמש"כ למעלה גבי קדירה ב"י שאין ס' כנגדו, דהכלי שאינו ב"י יגעיל, והאוכל יאכל כמין הב"י.

--- סעי' ו' – בצלים, חנ"נ ---

בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלים בקדירה חולבת, אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות, אין צריך ס' אלא כנגד הבשר. הנה: דלא שייך לומר חתיכה נעשית נבילה, הואיל ועדיין כולו היתר, ולכן אין לריך לשער רק נגד מה שבלע. וכל שכן בקדירה של חלב שבלעו זה מים תוך מעט לעת, ואח"כ שבלעו זה בשר, לא אמרינן לריך לשער נגד כל המים, רק נגד החלב שבלעה הקדירה. (ממשמעות הטור וצ"י).

רנ"ו מ"ו ט', מ"ח י' וי"א.

רנ"ה וע' חור"ד מש"כ להגעיל משום דהאוכל נגיד לאכול כסוג הקדירה. מהרש"ג ב' ק"פ ד' כ' להגעיל לרווחא דמילתא.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

דברי טור בשם סה"ת

- (א) הטור בשם סה"ת כ' ב' דינים. הראשון הוא לגבי קדירה שנתבשל בה איסור או בשרי, ואח"כ בישל בה שוב היתר או פרווה תוך מעל"ע, האם משערינן מעל"ע מבישול ראשון או שני. ומחלק בין של איסור, ובין של היתר כגון בשר או חלב.
- (ב) דין השני הוא לגבי בצלים או ירקות בלועים באיסור או בשר, האם כדי לבטלם בעינן ס' נגד כולם או רק ס' נגד הבלוע בתוכם. וגם בזה מחלק בין איסור להיתר, דבאיסור צריך נגד כולו, משא"כ בהיתר.
- (ג) ונתחיל לבאר דין הראשון, זו שאינו מובא בשו"ע כאן, אלא בסי' ק"ג סעי' ז'. הב"י מביא סמ"ק לבאר דין הראשון, דבאיסור חמיר טפי משום דמים שבישל בפעם השני נעשו חנ"נ, א"כ עכשיו הקדירה הוא ב"י מחנ"נ חדש. משא"כ בהיתר, לא נעשה חנ"נ, ולכן נוכל לשער מבישול ראשון.
- (ד) והק' הש"ך, הלא לא שייך למימר פשט זה בהטור, כי הטור לית ליה חנ"נ בשאר איסורים, א"כ ע"כ אין זה החילוק בין איסור להיתר.
- (ה) הבית מאיר נשאר בקושיא, כי ס"ל שיישוב הש"ך לא יתכן [וטענתו אלימתא, להש"ך איך יתבאר דין השני של סה"ת, אם לא מצד חנ"נ].
- (ו) הש"ך כ' דהשו"ע דכ' כסה"ת לענין בב"ח שנתבשלו, שאם בישל אח"כ מים משערינן מבישול שני כדין חנ"נ, ס"ל להש"ך דג"ז קשה, הא לית ליה חנ"נ בשאר איסורים.
- (ז) והש"ך עצמו מציע לבאר שו"ע, דכל שבא מחמת בב"ח, דיינינן ליה כמעיקרא, כהרחקה וסייג מדרבנן. וזה הש"ך לשיטתו למעלה, דבב"ח אחר שנאסר ואמר 'חנ"נ, שוב הוי כשאר איסורים, אבל דעת השו"ע אינו כן, כמש"כ הש"ך עצמו, והפמ"ג.
- (ח) ואפ' לדידן הנוהגים כרמ"א שאמר 'חנ"נ בשאר איסורים, עדיין נפק"מ בכל זה, שמקילין לגבי לח בלח בהפס"מ; הנ"מ בשאר איסורים, אבל בב"ח, אפ' לאחר שנאסר, לא ניקל בזה.
- (ט) הש"ך עצמו מבאר דברי הטור באופ"א, והטעם דבאיסור משערינן מבישול השני, אינו משום חנ"נ, אלא משום שהוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא; דאה"נ מים הללו שבישל בבישול השני היו נ"ט בר נ"ט, מ"מ הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא, שלעולם אינו מותר, א"כ משערינן מבישול השני, כי 'נתרענן', ולא היה בה היתר של נ"ט בר נ"ט. משא"כ בהיתר, המים היו נ"ט בר נ"ט דהיתירא, א"כ לא היה בליעה שניה של היתר, ונשאר רק מבישול ראשון.
- (י) והנה, בעיקר השאלה, האם משערינן מבישול ראשון או שני, ונפק"מ לדבר שנתבשל בתוך הקדירה אחר מעל"ע של בישול ראשונה, אבל תוך מעל"ע של בישול שנייה, מצינו בזה [בסי' ק"ג סעי' ז'] כמה דעות ומח' שונות:

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (יא) דעת הסמ"ק עצמו^{יט} לעולם משערינן מבישול ראשון, ואין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר. א"כ, כל שהתחיל מבליעה בקדירה, השעון כבר מתקתק. סה"ת חולק ע"ז.
- (יב) אם אמרי' חנ"נ, כגון שאר איסורים לדידן, או בב"ח לשו"ע, משערינן מבישול האחרון, ואי לית ליה חנ"נ, נשער מבישול ראשון.
- (יג) אם נאסר כהש"ך מטעם נ"ט בר נ"ט דאיסורא, אפ' אי לית להו חנ"נ בשאר איסורים נאסור.
- (יד) ועוד שאלה לחשבן, היא זו של לינת לילה, האם זה נחשב כאב"י. ואכ"מ, אלא בסי' ק"ג סעי' ז'. בלי נידון זה, שאלה זו אינו שלמה.
- (טו) כגון, בישל בשר נבילה בקדירה בבוקר, ובצהריים בישל בה מים, ומחר בבוקר אחר מעל"ע של הבשר בישל בה מים שוב, מה דין מים הללו. להשו"ע, דלית ליה חנ"נ בשאר איסורים, א"כ בישול השלישי מותר שאינו מעל"ע. ואם בישול הראשונה לא היה נבילה אלא בב"ח, השו"ע אוסר.
- (טז) והרמ"א, בב"ח מסכים לשו"ע, אבל באיסור מחמיר, בסי' ק"ג, אך מיקל בהפסד קצת.
- (יז) וק', הא הרמ"א אית ליה חנ"נ בשאר איסורים, א"כ איך מיקל בהפסד קצת, התירוץ, דמצרף דעת הסמ"ק, שאין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר^{יט}.
- (יח) דעת הפרי חדש, לית ליה חנ"נ בשאר איסורים, ולית ליה נ"ט בר נ"ט דאיסורא^{יטא}, ולכן תמיד ס"ל כדעת הסמ"ק, דחוזרים לבישול ראשון. והש"ך הוא היפוך זאת, ולעולם משערינן כפי בישול השני, משום נ"ט בר נ"ט דאיסורא.
- (יט) והנה, אע"פ דהשו"ע ס"ל לשער מבישול שני בבב"ח, וכן ס"ל להש"ך, זה מחמת חנ"נ וזה מחמת נ"ט בר נ"ט, נפקותא גדולה איכא ביניהו. כי יש כללא של 'מדומע'. כלומר, בליעות אינם בוררין מהיכן לבלוע, אלא בולעין מכל התבשיל בשווה, ואם יש שלושים אחוז איסור, כל בליעה אינו שלושים אחוז איסור, והשאר היתר. נפק"מ, לבטל בס' בבישול הבאה.
- (כ) ולכן, הק' נוד"ב על הש"ך, לדידיה שהשו"ע והטור אינם משום חנ"נ אלא משום נ"ט בר נ"ט, הלא לא כל הבליעה מבישול ראשון הוא של איסור, וכ"ש בבישול השני. נמצא, מהר מאוד יגיע לביטול בס', א"כ נ"ט בר נ"ט דאיסורא לא יאסור לעולם ועד, וברוב מקרים אפ' לא יאסר הנ"ט בר נ"ט.
- (כא) ומשמעות הפוסקים אינו כן, אלא משמע דבעינן ס' נגד כל הקדירה, ושנאסר לעולם ועד, ואילו להש"ך שני דינים הללו אינם נוכנים.
- (כב) [מו"ר הק' כאן על סה"ת, דלית ליה נ"ט בר נ"ט דאיסורא [מנ"ל], ולית ליה חנ"נ בשאר איסורים, א"כ כל כלי איסור מעולם לא נאסר, ומדוע צריך התורה לפרשה של גיעולי מדין.]

^{יט} מובא בב"י שם.

^{יט} ולית ליה הנ"ט בר נ"ט דאיסורא של הש"ך.

^{יטא} ע' הערה הקודמת.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

(כג) ע"כ מצד הקדירה. מצד הבצלים, כשבלועים באיסור, בעינן ס' נגד כולו, משא"כ בהיתר, אי"צ רק ס' נגד הבלוע בתוכו. והש"ך סקכ"ג מק' על שו"ע, הא גם בב"ח נימא הכי, הואיל ולית ליה חנ"נ בשאר איסורים, ותי' דלא בא לאפוקי אלא בלוע בחלב, שנתבשל עם בשר. וכמובן, זה לשיטתו הנ"ל, אבל השו"ע יסבור דבלוע באיסור בב"ח אמרי' חנ"נ לעולם ועד.

(כד) אפשר לסוחטו. פירוש מושג זה, האם יכול להוציא הבליעה לגמרי מאיזה דבר, ולהתירו, כשהוא נתבטל בששים. כגון בצלים שנאסרו, ונפלו לקדירה שיש בה ס' נגד כל הבצלים, שהתבטל מותר, מה דין הבצלים.

(כה) והש"ך שם בשם מהר"ם לובלין סי' כ"ח, דאם הוא איסור, אמרי' חנ"נ, ואמרי' אפשר לסוחטו אסור, וצריך להפרישם. משא"כ בלועים בבשר, שנפלו לתוך חלב, ויש ס' נגד הבשר הבלוע בתוכם, הבצלים מותרים, ואי"צ להפרישם.

(כו) וכ"כ מג"א תמ"ז [ע' מ"ב שם סקפ"ט], וט"ז צ"ו ה', וחכמ"א מ"ד י"ב, ועוד, והכי קיי"ל. כרתי י"ז מחמיר. ודעת הערוה"ש אינו ברור, ע' סעי' כ"ז, ומש"כ בסי' צ"ו. בית מאיר כ' דלכתחילה יש להוציאם.

(כז) נמצא, מי שיש לו מרק ירקות פרווה, ורוצה להניח בתוכו ירקות ממרק עוף, אם יש ס' בהפרווה נגד הבשר הבלוע באותן ירקות [וההיתר שלהן מצטרפין לשיעור ששים], מותר להניחם ולערבם, ומיד אח"כ לאכול חלב, ואי"צ להמתין כלום. ולכאן' אף לכתחילה יכול לעשות כן, למרות שאסור לכתחילה לעשות כן כדי שאח"כ יערב בתוכו מעט חלב, דזה כמבטל איסור לכתחילה, משא"כ זה.

(כח) והנה, עד לעכשיו לא חלקנו בין היכא ששם בצלים הללו למרק פרווה בקדירה חלבי, או מרק פרווה ורצה חלבי אח"כ, ובין היכא ששם בצלים הללו לתוך תבשיל חלבי, ס' נגד הבשר תוך בצלים הללו.

(כט) אמנם, רעק"א מחלק ביניהם, כאן על שו"ע, ובתשובה ס"ז, וכן בהגה' על החו"ד, ואינו מיקל כשהניחם בחלב ממש [מסיק דצ"ע], רק בנ"ט בר נ"ט.

(ל) וכ' רעק"א דמרמ"א סי' צ"ה סעי' ב' משמע דלא כדבריו, שכ' אם בשלוי^{רסב} 'בחלב', משמע אפ' חלב עצמו.

(לא) ומהר"ם מלובלין, וחכמ"א הקילו להדיא בחלב עצמו. והחידוש, שלא חוששין שמא נשאר משהו, ולא חוששין שמא 'עצר' לשנייה, ונעשה חנ"נ. ואולי לא חששו לזה מפני שהוא רק בליעה, ולא בעצם, ע"ע סי' צ"ב.

(לב) [כלומר, אפשר לסוחטו אסור, יש ב' טעמים. א', נאסרה, ב', חוששין שמא נשאר משהו. ואולי רעק"א חשש שמא נשאר משהו, ולכן אסר אפ' בהיתר לתוך היתר, אבל שאר האחרונים למדו מצד נאסרה, וזו לא נאסרה.

(לג) דאח"כ יש מושג של 'מקושר', דהיינו שקדירה שיש בה בליעות של בשר ובישל בתוכו הרבה חלב ויש ס', מותר החלב, ולא אמרי' שנעצר לרגע קט, ונעשה חנ"נ, ושוב יאסר, ולא יהני טעימת קפילא, לא אמרי' הכי אלא אמרי' שכל החלב מקושר זו בזו, ותמיד יש ס', ולעולם לא נעצר ונאסר רגע אחת. והנ"מ בכלי, אבל באוכלין

^{רסב} גירסא הנכונה שם.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

לא אמרי' הכי כדמבואר בסי' צ"ב, א"כ לכאו' רעק"א יש לו טענה אלימתא, הא ירק הבלוע בבשר לתוך תבשיל של חלב, נגיד שאינו מקושר, ונאסר מיד בהתחלת הוצאת בליעה, משום חנ"נ.^{רסג}

(לד) כל הפוסקים הקילו נגד רעק"א, והגה' מהר"ם שיק' כ' דכן מנהג כל גדולי הוראה. ואולי ס"ל דהבליעה אינו שוהה, אלא תכף ומיד יוצא כולו בב"א, ולכן לא שייך שיהיה חנ"נ.

(לה) ולפי"ז, בירק בלוע בבשר, שהניח בקדירה חמה כ"ר עם תבשיל של חלב, אחרי רגע אחת הירק 'נטהר', והכל כשר וישר.]

(לו) לדינא, אע"פ שמעיקר הדין הלכה כמנהג המורים, ולא כרעק"א, מן הראוי להוסיף עוד צירופים. כגון המרי"ל דיסקין סי' י"ד, דכשבלוע הבצל מחמת סכין ולא מחמת בישול, קיל טפי, וכ"ש כשיש צד שאינו דבר חריף. [זה יהני בציר שחתכו בצלים עם סכין חלבי והניחו בטשולנט. דמלבד החולקים על רעק"א, יש לצרף גם אולי הבצל אינו חריף, ועוד, הבצל אינו חלבי מחמת בישול אלא מחמת סכין, וע"ז הקיל המהרי"ל דיסקין.]

(לז) בענין איסור דבוק, אכ"מ.

--- סעי' ז' – דוחקא בדבר גוש ---

בשר רותח שחתכו בסכין חולבת, כל החתיכה אסורה אם אין בה ששים כנגד מקום הסכין שחתך הבשר. אבל אם אינו בן יומו, או אם אינו יודע שהוא בן יומו, אינו אוסר אלא כדי קליפה. הגה: וכל זה צנצר רותח בכלי ראשון, ואז אם הסכין בן יומו ואין ס' צנצר נגד הסכין הכל אסור, ואף הסכין צריך הגעלה. אבל אם הוא כלי שני, הצנצר צריך קליפה; והסכין, נעילה צקרקע (ארוך כלל ל"ו), וכן נוהגין. ואפילו אין הסכין בן יומו, יש לקלוף הצנצר מעט משום שמונח הסכין (טור וצ"י צס סמ"ק).

ש"ך סקב"ז

(א) **מעשה שהיה הוציאו פיצה רותח מהתנור, והתחילו לחתכו עם סכין, ואז שמו לב שהסכין היה בשרי, ב"י. הסכין יגעיל. מה דין הפיצה.**

(ב) בסעי' שלנו, בשר רותח, שחתכו עם סכין חלבי ב"י, הבליעה נתפשט בכולו בשווה, ואם יש ס' בכולו, מותר, ואל"ה, לא.

(ג) ועפי"ז, פיצה דידן יהיה דינו שווה, ואם יש ס', כולו מותר, ואם אין, כולו אסורה.

(ד) אמנם, הש"ך הק' מ"ש סעי' שלנו ממה ששנינו כבר בסי' ק"ה סעי' ד', צלי אינו נאסר אלא כדי נטילה. ותי' ג' תירוצים. חדא, דוחקא שאני מנגיעה. א"נ כאן איירי בסכין בלוע בשמן מחמאה, א"נ איירי בבשר שמנה.

^{רסג} וע' חו"ד צ"ב סק"א לחלק בין בליעה ולחלב עצמו. וע"ע חזו"א בזה.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (ה) ויל"ע, איזה מהתירוצים היא העיקר, והנפק"מ יהיה נידו"ד. כי סכין שלנו בפיצה לא היה בלוע משמן [לענין בלועה אנו בקיאתין], והפיצה אינו שמן [גבינה הוא כחוש], א"כ מטעמים הללו היינו אמרינן שלא נאסר אלא כדי נטילה של הפיצה.
- (ו) אלא, שיש דוחקא. ואם אמרי' שתירוצ' זה לחוד הוא העיקר, או שזה לחוד יכול לעמוד בפנ"ע, א"כ נאסר כל הפיצה.
- (ז) ופמ"ג אוסר מטעם זה לחוד, וא"כ כל הפיצה נאסר. מאידך, רעק"א משווה הדוחקא כאן לדוחקא של דבר חריף, מהרשב"א דמשוי אהדדי, וכי היכי דבחריף הדוחקא אינו מתפשט יותר מכ"נ, ה"ה דבר חם. וכ"כ ערוה"ש. וא"כ לדידהו אין הטעם שחמיר כאן הוא מפני הדוחקא. וכן נקט פר"ח, דדוחקא אינו מתפשט בכולו.
- (ח) [וגם אינו מצד בלוע שמנה בסכין, כי אין בליעה שמנה בכלי, למסק' בסי' ק"ה. ומצד שמן, הלא זה אוקימתא. כלומר, רעק"א שלית ליה דוחקא לאסור כולו, ומג"א ועוד שאין בליעה שמנה בכלים, טעם היחיד שנשאר כאן הוא שהבשר כאן שמנה, וזה אוקימתא דה"ל לשו"ע לבאר. א"כ ע"כ יש עוד יישוב ליישב שו"ע. וא"כ טרם בידנו לבנות מכאן קולות.]
- (ט) הש"ך עצמו בא להרוויח את זה, ומחלק בין חריף לדבר חם.
- (י) כלומר, הש"ך חולק על רשב"א הנ"ל, בצירוף עוד ב' טעמים, והפמ"ג נקט טעם זה לחוד לחלק, נגד הרשב"א. וכ"מ בחו"ד כ"ג, וחכמ"א מ"ז א', ויד יהודה [ומצריך גם נטילה, לחומרא].
- (יא) ואיך קיי"ל. דרכ"ת סק"ז כ' דצע"ג לדינא. והנה, אם נוכל לברר ששאלה דידן הוא שאלה מדרבנן, יהיה יותר מקום להקל.
- (יב) והרי, בב"ח בצלי, י"א שאינו דאורייתא, ולא קיי"ל הכי. ואפ' לדידן, אולי הנ"מ על האש, ולא לגבי חם בחם. ועוד, אולי היה בשרי ב"י מחמת בשר עוף. ואולי היה לינת לילה. ואולי אינו דרך בישול.
- (יג) ואכן, פ"ת ריש הסימן סק"א מבואר דנידו"ד הוא דרבנן, ולא חש לבאר לנו מאיזה מהטעמים הנ"ל, ואי מטעם אחר.
- (יד) אבל, הואיל והוא שאלה מדרבנן, נוכל לסמוך על רעק"א וערוה"ש, ולומר דאף דהיה דוחקא, לא נאסר אלא כ"נ.
- (טו) ולפמ"ג, כשהיה ששים, האם הכ"נ מותרת או לא. מבואר מפמ"ג ועוד, דהכ"נ אסורה בכל גווני, עכ"פ בב"י.
- (טז) ובעיקר הדיון, כשיש ששים, מה דין הנטילה. הבאנו יד יהודה שמחמיר בזה מספק. פמ"ג שמחמיר בזה. וכ"מ בחו"ד.
- (יז) מאידך, הב"ח סק"ח ס"ל דבב"י אי"צ נטילה או קליפה, אלא כולו שרי. נמצא, אב"י חמיר טפי, דאז צריך קליפה. ערוה"ש וחכמ"א כ' דצריך קליפה. [לכא'ו, כשיש רטיבות קצת יודו דבעינן נטילה, ע' ש"ך ק"ה סקב"ג.]
- (יח) [כלומר, קליפה צריך, כי לא עדיפא מסכין שאב"י. אלא, שנביא לקמיה שנקל בסכינים שלנו בגלל שהם נקיים. א"כ יל"ע, האם כאן נוכל להקל ואי"צ קליפה. והתשובה היא לא, כי כאן הקליפה הוא מדין כלי לתוך אוכל, שיש קליפה בכל

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

מקרה. וע' בדה"ש דעושה חשבון דלכו"ע צריך נטילה, מחמת הדוחקא, דלכו"ע דוחקא מכניס לכה"פ לכדי נטילה.

(יט) אלא שצ"ע מדברי ערוה"ש וחכמ"א דסגי בקליפה. ואולי הם סברי דדוחקא יחד עם שמנונית מכניס לכ"נ, אבל בלא"ה רק כ"ק. ולא ברירא לי כל צרכו. ולכא"ו יש להצריך נטילה בכל מקרה, כ"ש לרעק"א וערוה"ש דס"ל ד'כולו' של שו"ע כאן אינו מדין דוחקא, כי הדוחקא רק כ"נ, כדין דבר חריף.]

סכין אב"י

(כ) בסכין אב"י, או סתם סכין, כ' שו"ע דאינו אוסר אלא כ"ק.

(כא) וכאן כ' הערוה"ש דבריו המפורסמים דעל המורה הוראה לברר אם הסכין אכן היה ב"י, ואיך נעשה ב"י.

(כב) טעם שצריך קליפה, משום סתם סכין יש שומן קרוש על גביו. [כי בזמננו, בגלל שלא היו מכניסים הסכין לתוך הפה של האוכל, לא חששו להדיחו אח"כ, הואיל והדחה היה כרוכה בטירחא.]

(כג) יד יהודה סקמ"ו, הדחה לא מהני בסכין, אלא נעיצה עשר פעמים. עמש"כ סו"ס צ"ו.

(כד) יל"ע, האם בזמננו נוכל להקל יותר בסכינים, הואיל ואנו מדיחים יותר, ואין שומן טוח על גביו. והדרכ"ת כבר דן בזה.

(כה) ונראה שבאמת נוכל להקל, ולהתיר כל הבשר, ואי"צ אפ' קליפה, והסכין יגעיל, היכא שבאמת היה סכין נקי מהמגירה.

(כו) [כגון מעשה שהיה, סכין חלבי אב"י משעה שהדיחו במדיח כלים חלבי, שחתכו בשר רותח, הבשר שרי, כיון שהיה אב"י, ובחזקת מקונח.]

(כז) הטעם דבסעי' שלנו אי"צ אלא קליפה, כ' ב"ח כי רואים מדין סיכה דקרבת פסח, דמשהו אינו נכנס אלא לתוך כ"ק, ולא יותר. א"כ ה"ה כאן, שומן הקרוש ע"ג אינו אלא משהו.

(כח) וכ' ערוה"ש חכמ"א וחזו"א, דאין חשש פעפוע במשהו, ולכן סגי בקליפה, בין בשמן בין בכחוש.

(כט) גם כאן הפמ"ג ס"ל דכוונת שו"ע קליפה היינו לנטילה.

(ל) וכולם לאפוקי הט"ז דס"ל דבעינן ס', אלא דמן הסתם יש ס'.

(לא) ש"ך כ"ט כ' קליפה, ובנקוה"כ כ' דבעיקרון מודה להט"ז, אלא שתמיד יש ס'. והפרי חדש אינו מודה לש"ך בנקוה"כ אלא לש"ך על שו"ע, וכ' דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

(לב) יד יהודה סק"מ ס"ל ס', וגם נטילה, לחומרא.

(לג) מעשה שהיה, טיגנו חתיכת בשר במחבת שריססו עם תרסיס שמן. ואח"כ שמו לב שהתרסיס היה על בסיס חמאה. מה דין הבשר.

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

(לד) ולכאו', תרסיס השמן אינו אלא דבר מועט, ולאור הנ"ל סגי בקליפה, כי המקור היה מפסחים, סיכה במשהו, א"כ אין הבדל איך היה המועט הזו. כך היה נראה, אלא שיראתי לדמות לעצמנו לפסחים ציור שלא דימה הב"ח והש"ך. ועוד, הלא הבאנו י"א נטילה, וי"א בכולו וצריך ס'. ועוד, אולי בגלל שהוא על בסיס חמאה מפעפע בכולו.

דיני דוחקא, ושאר דינים

(לה) בסוגיא דדוחקא מצינו כמה חומרות, שלא מופיעות בהגמ' [העוסקת לגבי דוחקא דשחיטה]. למשל, ט"ז סקי"ד דדבר גוש נקרא כלי ראשון. וש"ך כ"ז שעסקנו בארוכה, שמתפשט בכולו. וש"ך כ"ה שאין היתר של תתאה גבר. ואולי דין זה נלמד מהא דשחיטה.

(לו) דרכ"ת שם, גם תחיבת מזלג הוא דוחקא. ולכאו' ה"ה כף. ויל"ע, סכין חד מאוד, האם יש בה דוחקא. כלומר, האם תלוי בקושי, או במציאות.

(לז) הגרש"ז בהליכות שלמה [פסח ג' י'], שניים תותבות יש בהם דוחקא.

(לח) משערין נגד הסכין, היינו כנגד מה ששימש, ולא בכולו, כי לא אמרי' חם מקצתו חם כולו. והאם נאמן לומר כמה נכנס, נחלקו בו. יש"ש בט"ז י"ב החמיר. ש"ך כ"ח היקל. חכמ"א מיקל כש"ך אם אומר ברי לי, אבל בלא"ה מסתמא אמרי' שמשמש בכולו. ולכאו' הכוונה לחלק הסכין שי"ל שהשתמש בו, ולא לשער בכל הגובה כשחתך דבר דק. וכן, אם רשומו ניכר כו"ע מודי שלא משער בכולו.

(לט) פסקי' כחכמ"א וש"ך, ובפרט שהוא מילתא דרבנן, כפ"ת למעלה.

(מ) דבר גוש כלי שני, רמ"א מיקל. חכמ"א כ' כלי שני מותר במקום הפסד, וכן דבר גוש, אבל בדוחקא בדבר גוש, אסור. ועורה"ש מיקל בהפס"מ. חת"ס יו"ד סי' צ"ה מיקל בעת הצורך; אך מחמיר יותר בכלי שני.

(מא) לדינא, נחמיר בדבר גוש. אך בהפסד גדול מאוד, אולי מורה הוראה יסמוך על רמ"א ועוד.

(מב) והנה, עד כה דיברנו בחותך חלבי עם סכין בשרי או להיפך. אבל אם היה פרווה, יש לדון מדיני נ"ט בר נ"ט.

(מג) כגון, תפו"א רותח שחיממו במיקרוגל חלבי ב"י, וחתכו בסכין בשרי ב"י, מותר בבשרי, בדיעבד, כדין נ"ט בר נ"ט.

(מד) והאם מותר בחלבי? או, חיממו במיקרוגל פרווה, וחתכו בסכין בשרי ב"י, האם מותר אותו תפו"א עם גבינה. וגם בזה מהשקפה ראשונה היינו אומרים דיש לו דיני נ"ט בר נ"ט, ותלוי בשו"ע ורמ"א, אם זה לכתחילה או בדיעבד.

(מה) ברם, אינו כן. כי הפ"ת בסי' צ"ה סעי' ב' בשם כנה"ג בסי' צ"ו, אסור לאכלו בכותח, ואם ערבו בחלב, אסורה בדיעבד. וטעמו, כי כמו שאצל חריף, דוחקא וחריף משוי ליה לטעם ראשון ולא כנ"ט, ה"ה דוחקא ורתיחות נמי הכי, א"כ אינו נ"ט בר נ"ט אלא נ"ט מטעם ראשון. [משא"כ ציור באות ט', התם מותר במין שחתך בו, ולא במין שחימם בו].

סימן צ"ד – דיני התוהב כף חולבת בקדירה של בשר

(מו) חו"ד שם בפ"ת משווה ציור זו לצלי, ולאנן שצלי כבישול, אינו אלא נ"ט בר נ"ט. ומביא פרי תבואה שמיקל ג"כ, ורותח יש בכוחו להעביר הבליעה, אך רק כנ"ט בר נ"ט ולא כטעם ראשון, ודלא כדבר חריף. ומביא גם פמ"ג שנוטה כזה.

(מז) נמצא, הכנה"ג שהיה ספרדי מחמיר בזה, ואילו פוסקי אשכנזים, פ"ת, חו"ד, פמ"ג ופרי תבואה, מקילים.

דוחקא באינו יס"ב

(מח) יל"ע, מה דין דוחקא על דבר צונן, או על דבר שאינו יס"ב.

(מט) ופמ"ג סי' י' שפ"ד כ"ב, דבר שאינו יס"ב, אך חם [גדרו אינו ברור], דוחקא מפליט ומבליע בכ"ק, ולא סגי בהדחה. וכ' משום שמנונית על הסכין. ולפי"ז, ה"ה יחייב כ"ק באב"י. וס"ל שהסכין צריך נעיצה. וכל הנ"ל היה מדינא, ולא מחומרא.

(נ) וזו חידוש דין שלא מופיע כלל בסוגיין. ולפמש"כ למעלה דסכינים דידן נקיים, אם היה סכין נקי, היינו מקילין בהדחה לחוד.

(נא) חכמ"א^{רסד} כ' לכתחילה יקלוף, אפ' צונן גמור. ובדה"ש מק' מהו מקורו לדין זה. ונראה דלק"מ, כי הגמ' איירי לגבי בית השחיטה, ולמ"ד אינו יס"ב עדיין צריך לקלוף. אלמא, אפ' צונן בעי קליפה, לכתחילה.

(נב) ולכאו', בסכינים דידן, אם היה נקי נוכל להקל גם בזה.

(נג) אמנם, לקח סתם סכין מהשולחן, שאינו בחזקת נקי מבשרי, וחתך חמאה מהמקרר, לא סגי בגרידא והדחה, אלא צריך קליפה לכתחילה לדעת החכמ"א. ולהפמ"ג אי"צ, כי כאן הוא צונן גמור, ולא אמר דברו אלא כשעדיין יש לו חמימות.

(נד) והסכין, אף בכה"ג לכאו' אי"צ נעיצה, אלא די ע"י הדחה עם צמר פלדה Steel Wool.

(נה) ואולי בדבר שאינו קשה כמו חמאה ממקרר, סגי בגרידא. כך נראה לומר כדי שלא תקשי מסו"ס צ"ו, קישואים.

--- סעי' ח' – פנאדי"ש וגבינה ---

אם נפל לתנור פנאדי"ש גבינה, אפילו לחה, וכן גבינה חמה בקערת בשר בת יומא, אינו אוסר אלא כדי קליפה.

כדי קליפה, מדוע

(א) בשו"ע יש ב' ציורים. א', הפנאדי"ש, ב', גבינה חמה על קערה, שניהם אי"צ אלא כ"ק. הט"ז סקט"ו למד דשניהם איירי בגבינה על כלי, ולא בגבינה על אוכל. ופמ"ג מק' היא היא.

^{רסד} מ"ז ג' וד'.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (ב) מאידך, הש"ך סקל"ב, ע"פ הבנת יד יהודה וחזו"א^{רס"ה}, למד דרישא איירי אפ' בגבינה על בשר, ואעפ"כ אי"צ אלא כ"ק.
- (ג) חזו"א מק' על הש"ך, מהכ"ת גבינה עדיף משאר אוכל שבעולם, שצריך לכה"פ כ"נ. ולכן חזו"א לומד דסעי' זו איירי לתוך כלי, כהט"ז, ואילו היה גבינה על בשר צריך כדי נטילה.
- (ד) כלומר, הש"ך למד דיש כאן דין מיוחד שגבינה אינו נכנס אלא כ"ק. ט"ז וחזו"א למד דאינו דין של גבינה, אלא אוכל חם בלי רוטב אינו נכנס לכלי אלא כ"ק.
- (ה) נמצא, וכן משמע שהוא מסק' חזו"א, Cheese Toaster, אינו בלוע אלא כ"ק, בין לט"ז, בין לש"ך. נפק"מ, אם בישל בו [איך שיהיה], אינו אוסר אלא כמות של כ"ק, ולא יותר. וזה חידוש דין שלא ראינו בסי' ק"ה. ורעק"א שהבאנו שם שהיה 'נבוך', מבואר דבליעה תוך כלי נכנס כ"נ ולא רק כ"ק.
- (ו) הבדה"ש סקק"ה מסכים לדין זה של החזו"א רק בכחוש, אבל לא בשמן, וס"ל דאין אנו בקיאים. אך לדידי משמע לי מהחזו"א דאינו תלוי בכחוש ושומן, אלא שכלי אינו יכול לבלוע יותר מכ"ק בכל אופן. ואינו ברור כ"צ. [ועמש"כ שם באריכות, בראיות ממצות].
- (ז) [כלומר, בסי' ק"ה אמרנו דאצל בליעות אנו כן בקיאים, ואצל כלי אין ענין של שמן, הנ"מ לענין כמה בליעה נכנס לדבר אחר ע"י צלייה, וחם בחם, ועל זה אמרנו בשם כת"ס דתמיד הוא כחוש מחמת הכלי. אבל כאן השאלה כמה מהכלי נאסר או 'נחלב'. ודוק.]
- (ח) למשל, קערה בשרי, שהניחו עליה Cheese Toast, וחיממו במיקרוגל, הכל חם ורותח, והגבינה גם זב לחוץ. כמה מהקערה נאסר. נפק"מ, קערה של חרס מצופה, האם יכול להגעיל, או שאסורה עולמית, כי הצפוי שייך בה הגעלה, אבל לא החרס.
- (ט) להש"ך, לא נאסר אלא כ"ק, כי הוא גבינה. להט"ז ג"כ כיון שהוא כלי; אלא שיל"ע האם הט"ז יחמיר בשמן, והאם לדידן יאסור הכל כי אין אנו בקיאים, כולל גבינה.
- (י) והנה, היר יהודה כ' דהט"ז שמיקל כאן ומספיק עם קליפה, היינו דווקא כחוש ממש, כגבינה, אבל שאר כחושים, לא. וממשיך, דאין אנו בקיאים, והכל אוסר כ"נ, כולל גבינה.
- (יא) ומדבריו נשמעים, שמודה דהט"ז יקל יותר בגבינה משאר דברים.
- (יב) נמצא, ציור דידן יש להקל להגעיל, כי להש"ך די בקליפה. והט"ז ג"כ מודה מיהא בגבינה, הואיל והוא לתוך כלי.
- (יג) ולענין שאר דברים, לכאו' יש לחוש להט"ז, וגם שאין אנו בקיאים.
- (יד) ובציור הפוך, אוכל בשר על צלחת חלבי, הש"ך יאסר [נטילה, ולמעשה כולו כי אין אנו בקיאים, דגו"מ], והט"ז יקל כיון שהוא לכלי, אבל למעשה נחמיר גם להש"ך, כי אין אנו בקיאים.

^{רס"ה} כ"ב ו'.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

- (טו) **מעשה שהיה**, בעל תשובה הביא בורגר בלחמנייה לבית הוריו, ואמו חיממו עבורו במיקרוגל [מכוסה], ובלי להגיד לו הניחה גבינה תוך הלחמנייה.
- (טז) להש"ך, הגבינה אינו אוסר אלא כ"ק. הפר"ח^{טו}, גר"א, רעק"א, כאן וגם בסי' ק"ה, ערוה"ש^{טז}, כולם נקטו כדברי הש"ך.
- (יז) ויודו, דהגבינה עצמה, נאסר כולה [נטילה, וכולו בשמן, ואין אנו בקיאים, כ"כ דגו"מ].
- (יח) החו"ד^{יח} מודה להש"ך דגבינה אינו אוסר אלא כ"ק, אלא שכ' דאין אנו בקיאים, וא"כ אולי אוסר כולו. והק' בדה"ש, איך יתכן אין אנו בקיאים, הא הש"ך וחוו"ד למדו שו"ע לומר שגבינה הוא כחוש, א"כ אין כאן מקום לא להיות בקי.
- (יט) ועוד, בסי' צ"א לגבי מליחה מבואר שבגבינה אין אנו בקיאים; ואיך זה שטים עמש"נ כאן. כה"ק פמ"ג וחוו"ד ועוד.
- (כ) דעת הערוה"ש, דכל גבינה שוה בזה, וע' פמ"ג האם מודה לזה.
- (כא) נמצא, יש כמה העומדים בדעת הש"ך, ושבגבינה אנו בקיאים ואינו אוסר אלא כ"ק. ומצד פיטום ג"כ יש מקום להקל, כי יש החולקים על כל המושג, וגם, אצל פיטום אנו כן בקיאים.
- (כב) ובנידו"ד, לא הניחו הגבינה על עצם הבשר, אלא על ירקות [עגבניה, חסה], וא"כ, אם נאסר רק כ"ק, הבשר יהיה מותר. ואפ' דלא כהש"ך, כאן הבליעה צריכה לעבור מגבינה לירק, ומירק לבשר, וכבר ביארנו בסי' ק"ה דאין נסיעה זו פשוט כ"כ.
- (כג) נמצא, בשעה"ד כציור שלנו, שפיר יש לסמוך על הש"ך, ולאסור הגבינה והירק, וחלק העליון של הלחמנייה, ולהתיר עצם הבשר, וכל מה שמתחתיו.
- (כד) ע"כ עיקר הנידון היה מאוכל לכלי. ועכשיו נדון להיפך, מה דין כלי לאוכל. וכבר ביארנו דינים הללו בסי' ק"ה.
- (כה) כגון, מגש חם בשרי ב"י בתנור, ועליה בורקס חלבי. הש"ך בסי' ק"ה סקב"ג כ' דבליעה כחושה אינו נכנס אלא כ"ק. ושמנה, מסתפק הש"ך. והבאנו שם שהמג"א ועוד לא חלקו, וביארנו ע"פ הכת"ס.
- (כו) והנה, הש"ך כאן למד סיפא של שו"ע לגבי כלי לאוכל, ומבואר רק כ"ק. וא"כ הש"ך עצמו לכאו' ה"ל להביא ראיה מכאן לספיקתו שם, דלא חילק השו"ע, ולא הגיה הרמ"א; אלמא אף שמנה אינו אלא כ"ק. וצ"ע כעת.
- (כז) לאור האמור, חלה על הטשולנט, אפ' הטשולנט שמן, אינו אוסר אלא כ"ק, כי הוא דרך כלי.
- (כח) דברי היש"ש לגבי אורז וחלב וכף, שהכל נאסר, ע' פמ"ג דמסביר משום שהיה חלב בעין, דאלת"ה, אין בליעה עובר מחתיכה לכלי בלי רוטב.
- (כט) עפי"ד בסעי' זו, יל"ע בשאלה זו. בתנור, בורגר של בשר נוגע בבורקס של בצק רגיל במלוי של גבינה. כמה מכל א' נאסר. הבורגר שרי, כי להש"ך אין הגבינה מפליט

^{טו} כ"ט.
^{טז} ל"ג.
^{יח} כ"ח.

סימן צ"ד – דיני התוחב כף חולבת בקדירה של בשר

יותר מכ"ק. להט"ז, כאן הוא אוכל, אלא שאין בליעה בחתיכה [הבצק] עובר בלי רוטב.

(ל) הבורקס עצמו, נאסר כ"נ מהבשר, אלא שאין אנו בקיאים, א"כ נאסר כולו. נמצא, כל הבורקס אוסר, וכל הבורגר מותר.

(לא) ואם היו על מגש בשרי ב"י, והבשר לא נגע בבורקס, הבורקס מותר מלבד הקליפה [כי מכלי, אפ' שמן, אינו אוסר אלא כ"ק כשאין רוטב]. והמגש, נשאר בשרי, כי אין בליעה עובר בלי רוטב.

--- סעי' ט' – דבש ובשר ---

בשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומא, מותר, משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא.

נטל"פ או נ"ט בר נ"ט

- (א) בצירו של שו"ע, המרדכי היקל משום נטל"פ, אך השו"ע מיקל משום נ"ט בר נ"ט.
- (ב) אע"פ שהרמ"א החמיר לכתחילה בנ"ט בר נ"ט, כאן היקל [ולא הגיה] בצירוף נטל"פ.
- (ג) מהר"ל כ' דאינו איירי כאן בדבש רגיל, כי אי"ז נטל"פ, רק במע"ד.
- (ד) לפי"ז, הרמ"א אינו מיקל אלא כשכבר נעשה. וכן השו"ע. אך הפר"ח סקל"א מיקל אף לכתחילה.
- (ה) להרחבת הסוגיא, ע"ע סי' ק"ג, שהארכנו שם בטוב טעם ודעת.

סימן צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

--- סעי' א' וב' – דיני נ"ט בר נ"ט ---

סעי' א': דגים שנתבשלו או שנצלו בקדירה של בשר רחוצה יפה, שאין שום שומן דבוק בה, מותר לאכלם בכותח, משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא. ואם לא היתה רחוצה יפה, אם יש בממש שעל פני הקדירה יותר מאחד בששים בדגים, אסור לאכלם בכותח.

סעי' ב': ביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת, מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה. אבל אם נתבשלה בקדירה עם בשר, ואפילו בקליפה, אסור לאכלה בכותח. הגה: ויש מחמירין צלליה וציקול לאסור נותן טעם בר נותן טעם. (ריב"ן צ"ח ש"ס רס"י וצ"ח כ"ל ל"ד הביא המרדכי וא"י). והמנהג לאסור לכתחלה, וצדיעצד מותר בכל ענין (ארוך). ודוקא לאכול עם חלב והבשר עצמו, אבל ליתן בכלי שלהם, מותר לכתחלה (צדיסור והיתר הארוך), וכן נהגו. וכן אם לא נתבשלו או נכלו תחילה, רק עלו בכלי של בשר, מותר לאכלן עם חלב עצמו. וכן להיפך (סדרת עצמו). וכן אם היה הכלי שנתבשלו או נכלו בו לפגם, שלא היה בן יומו, נוהגין היתר לכתחלה לאכלן עם המין השני (שם צ"ח). וכל זה כשהמאכל אינו דבר חריף, אבל אם היה דבר חריף, כגון שבשלו דברים חריפים בכלי של בשר, אפילו אינו בן יומו, או שדכו תכלין צמדון של בשר, אם אכלו בחלב, אסור אפילו צדיעצד עד דאיכא ס' נגד הבשר הצלוע בהם (צ"ח כ"ל כ"ד וכן משמע צתקוצת הרש"א סימן תמ"ט וצ"י סי' צ"ז צ"ח והגהות ש"ד סי' ס"א צ"ח מהר"ש ואגור צ"ח מרדכי). ומכל מקום לא מקרי מאכל דבר חריף משום מעט תכלין שבו, רק אם כולו הוא דבר חריף. ורובו ככולו (וע"ל סימן צ"ו).

נ"ט בר נ"ט

(א) גמ' חולין קי"א^{רס"ט}: איתמר דגים שעלו בקערה, וכו', מותר לאכלן בכותח, משום שהוא נותן טעם בר נותן טעם. ומסביר רש"י, דלבשל חלב בקדירה בשרי נקיה בן יומו אסור, כי החלב פוגש בליעה הבשרי, הטעם ראשון. וכן, אם דגים אלו נתבשלו יחד עם בשר, יש להם טעם ראשון של בשר ואסור לאכלם עם חלב. אבל כאן, אין הבשר פוגע בבליעת החלב, ואין החלב פוגע בבליעת הבשר, אלא הבליעה פוגש בליעה, אי"ז אלא נ"ט בר נ"ט.

^{רס"ט} ע' תפא"י עדיות ד' ב'.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (ב) כלומר, בליעת הבשר נכנס לקדירה, טעם ראשון, ומהקדירה לדג, טעם שני – נ"ט בר נ"ט, ועדיין היתר, כי עדיין לא פגש החלבי, מותר עכשיו לשדך אותו בחלב, מטעם נ"ט בר נ"ט דהיתירא.
- (ג) דעת השו"ע, הקולא של נ"ט בר נ"ט הוא גם כשנתבשל הדג בקדירה בשרי. אך הרמ"א מחמיר כראשונים דכה"ג אין קולא של נ"ט בר נ"ט, כי ע"י הבישול, אע"פ שהוא טעם שני, מ"מ אין קלוש הואיל ובא ע"י בישול, וההיתר של נ"ט בר נ"ט שהוא משום טעם קלוש הוא רק כשנתנו דג על קערה רותחת וכו', ולא נתבשל עליו ממש. נרחיב על שיטות אלו לקמיה.
- (ד) ונקוט האי כללא בידך, נ"ט בר נ"ט לעולם אינה אסורה בדיעבד; בתנאי שהוא אכן נ"ט בר נ"ט, וגם, 'בדיעבד' בסוגיין לא תמיד קאי על אותו דבר, דתלוי באיזה שלב אוחז.
- (ה) הא דיש היתר מיוחד של נ"ט בר נ"ט, מבואר מראשונים דהוא אף היכא שיש טעם הבשר. כי היכא שאין טעם, כבר נתבטל, ואין צורך להתיר מדין נ"ט בר נ"ט, אלא ע"כ גם כשטועם, נ"ט בר נ"ט שרי, ואנו אומרים שאינו אלא טעם קלוש וקיוהא בעלמא. כ"פ פר"ח ובדה"ש ובא"ח^{רע}. אלא שמביאים המהרש"ל ועוד שס"ל דנ"ט בר נ"ט הוא היתר רק כשאין הטעם נרגש. ואין פשטיה דכולא סוגיין כן.
- (ו) נ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור בכל גווני, ויש מח' אם הוא דאורייתא או דרבנן. ויד והודה כ' דאורייתא. ואין נפקותא לנו כעת.

בירור דעות הראשונים

- (ז) נחלקו הראשונים, האי דגים שעלו בקערה של בשר, היכי דמי. רש"י נקט דדוקא עלו, דהיינו שהיה חם והניח על קערה, דאילו נצלה או נתבשל בתוכו, לא, ולא יהיה לו היתירי נ"ט בר נ"ט. בקצה השני, הר"ן בשם כמה ראשונים, דאפ' בישלו או נצלה בתוך קערה בשרי, עדיין הוא נ"ט בר נ"ט. ודעת ספר התרומה מובא ברא"ש, דנצלו אינו נ"ט בר נ"ט, רק בישלו.
- (ח) והבנת דברי סה"ת, שבבישול יש עוד נ"ט, והוא המים שבין האוכל והקדירה. ועפי"ז, פ"ת ב' בשם חו"ד דאינו ענין של צלי או בישול, אלא ענין של ב' נ"ט או ג' נ"ט, וכל שנוגע בקדירה עצמה אסורה. כגון נתבשלו דגים ברוטב, הרוטב יאסר, והדגים מותרת. ועיי"ש עוד ציורים של ג' נ"ט.
- (ט) וכתבו עוד, דאם בישלו הבשר תחילה בקדירה ואח"כ צלו דגים, ג"כ נ"ט בר נ"ט לדעה זו, כי בליעת הבשר נכנס לקדירה דרך המים, וא"כ ג"ז ג' נ"ט.
- (י) פמ"ג כ' דה"ה גריסים ואורז וכדו' שנתבשלו במים, ולקראת סוף הבישול מתאדים המים ולא נשאר אלא אורז וגריסים, לשיטה הזו אינו נ"ט בר נ"ט, כי האורז בולע ישר מהכלי ואינו דרך המים.
- (יא) עוד שם בפ"ת ב' בשם חו"ד, חתך דגים רותחים בסכין בשרי, הוי כנצלו לדעה זו [למרות שרק הדגים חמים] כי הדוחקא והרותח מבשל. ואי"ז סוגייתנו כאן, ונחזור לזה בס"ד בסי' צ"ד.

^{רע} קרח י"ד.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

(יב) כתבו ש"ך^{רעא} וט"ז^{רעב}, דג רותח על קערה רותח [כגון שחיממו במיקרוגל^{רעג}], דינו כצלי, ולדעה זו אינו נ"ט בר נ"ט ואינו בכלל 'עלו' אלא כשרק א' מהם חם. ערוה"ש י"ב חולק. ונרחיב לקמיה בס"ד, ואם נוגע למעשה.

(יג) כבוש, כגון שכבשו פרווה בכלי בשרי, מה דינו לאכלו עם חלבי. רעק"א כ' דצ"ע, וכ' דכמעט ולא יתכן שאלה זו, כי אחרי הכבישה, כ"ד שעות, הלא כבר בליעת הבשר פגום, והוי נטל"פ. וכ' דלא יתכן שאלה זו אלא כשתכף פינו בשר ממנו ושמו בתוכו פרווה, מה דינו אחרי כ"ד שעות.

(יד) ורעק"א זו הוא חידוש גדול, כי אחרי כ"ד שעות קורה כאן ב' דברים: הבליעה נפגם, והבליעה נכנס אל אוכל הפרווה. וא"כ, מי גילה לרעק"א שקורה בסדר הפוך מזה, אדרבה מסתבר שיקרה קודם, כי הסרת הבשר היה לפני כניסת הפרווה, ומהכ"ת יכנס הבליעה לתוך הפרווה, ורק אח"כ יפגם.

(טו) עכ"פ ס"ל לרעק"א, שנבלע בהפרווה, ורק אח"כ נפגם.

(טז) לדינא, שו"ע פוסק כהר"ן ודעימי', ולא לחלק בין עלו לנתבשלו או נצלו; כולם נ"ט בר נ"ט, ומותר לאכלם אם חלב. ולקמיה יתבאר בס"ד שעדיין אסור לעשות לכתחילה על דעת כן.

(יז) הרמ"א, לכתחילה מחמיר כרש"י, ורק ב'עלו' להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט, אבל בישלו או נצלו, אסור לאכלם עם חלב. ומודה להקל כשכבר נתערבו עם חלב, לאכול לכתחילה. [דאילו שו"ע היקל לכתחילה לערבו עם חלב, הגם שלבשלו על דעת כן, לא.]

(יח) ש"ך סק"ד מביא דעת מהרש"ל לנקוט כסה"ת, ולאסור אפ' בדיעבד היכא שנצלו. ומבואר מפ"ת וחוו"ד שהביאו, שנקטו כש"ך הזו. מאידך, החכמ"א מקיל, וכך נקטו הפוסקים, כדברי הרמ"א וכחמ"א, ולא לחשוש לש"ך ומהרש"ל ודעימהם.

בשר ודגים, סכנה בבליעה

(יט) הק' ט"ז סק"ג, איך מתירין דגים שעלו בקערה בשרי, הא יש בו משום סכנה, ואין לומר שמדיני נ"ט בר נ"ט קשרי, דהא בגמ' מתיר לגמרי, ואף האמוראים שם אכלו אותו. ומסיק הט"ז דע"כ לומדים מכאן דרק בשר עם דגים יש בו משום סכנה, ולא פליטת כלים של בשר, לחוד.

(כ) מצד שו"ע, אה"נ יתכן לומר שלא חש לבאר מילי דסכנה כי אינו סוגיין כאן, ולכאנ' מוכרח לומר כן, כי הט"ז בסי' קט"ז ס"ל דבשר בדגים אפ' באלף לא בטיל כי הוא סכנה ולא איסור, ואעפ"כ השו"ע כאן סוף סעי' א' היקל כשיש בעין אם הוא בטל בששים. ע"כ השו"ע עוסק בבב"ח, ולא בסכנה. אבל הגמ' שמבואר שאכלו, אכן הכרח לדברי הט"ז.

(כא) עכ"פ, מסיק הט"ז דמותר לבשל דג בכלי בשר. והק' חוו"ד, הלא להרבה ראשונים אין ראייה להקל יותר מהיכא שעלו, אבל בישלו [שאין כאן תתאה גבר ועוד סברות], אין ראייה מגמ', כי זה לא אכלו האמוראים, להני ראשונים. וזה לחוד אינו קשה כ"כ,

^{רעא} סק"ו.

^{רעב} סק"ג.

^{רעג} אם מיקרוגל נקרא חם, לענין בשר בחלב, עמש"כ בסי' פ"ז.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

כי אנן מקילים כשו"ע בדיעבד, מעיקר הדין, א"כ הלכה למעשה יש להט"ז ראייה ברורה. ועוד, הלא נ"ט בר נ"ט שרי אינו משום דליכא טעם, כמש"כ למעלה, אלא גם כשיש טעם שרי, וא"כ חזינן דאין טעם בשר מסכן עם דג, רק בעין [כי רק בב"ח יש מקום לחלק בין טעם קלוש לטעם חזק, אבל לא בסכנה].

(כב) כלומר, הט"ז אינו אומר דכשם שנ"ט בר נ"ט מתיר בב"ח, הוא מתיר גם הסכנה, כי אינו מסתבר דהכללים תלויים אהדדי, וגם הט"ז לא קאמר כן, אלא הט"ז מוכיח דבליעת בשר אינו סכנה, רק בשר בעין, והוא מילתא דמסתברא, וא"כ גם נ"ט, וגם בישול, שרי לכו"ע.

(כג) דעת החו"ד, מובא פ"ת סק"א, הא דיש היתר של נ"ט בר נ"ט, היינו בזה אח"ז, אבל בב"א בשעת בישול לא. כגון קדירה שמבשלים בה דגים, נפל עליה חלב בעודו מבשל [ואינו ששים], דגים הללו בבשר אינו נ"ט בר נ"ט אלא טעם ראשון, כי בשעת בישול מקשר, ומפעפע. [אי"ז הראשונים דס"ל דבישול אינו נ"ט בר נ"ט, אלא זה אפ' בדיעבד, ואנן מקילין נגד הני ראשונים בדיעבד].

(כד) הק' פמ"ג על חו"ד זה, הא שו"ע סעי' ב' כ' ביצה עם קליפה אינו נ"ט בר נ"ט כי הקליפה יש לה נקבים. אלמא, אילו היה קליפה טובה, היה מותר; והלא זה בשעת בישול, ולהחו"ד אינו נ"ט בר נ"ט בכל מקרה. חו"ד מתייחס לקושיא זו, ומדחה אותה, עיי"ש. פ"ת שם מביא בית אפרים החולק על חו"ד.

(כה) רעק"א בדרוש וחידוש נקט כחו"ד.

(כו) כגון, מעשה שהיה רע"י שמו קישק"ע אטום תוך הטשולנט, ולבסוף איתברר שהיה געפילט"ע פיש. [פישק"ע' בלע"ז]. לפי החו"ד ורעק"א ה"ל לאסור, כי הוא מקושר בשעת בישול.

(כז) אמנם, ע"פ ט"ז הנ"ל שרי לכו"ע. כי החו"ד ורעק"א אמרו סברת 'מקושר' לענין נ"ט בר נ"ט ולענין הלכות בשר בחלב. אבל לענין סכנת בשר ודגים, הלא הט"ז הראה לנו דאין בפליטת כלים משום סכנה, ורק עירוב של בעין מסכן; א"כ כאן אה"נ הוא מקושר, ואילו היה חלב היינו אוסרים, מ"מ אינו אלא דג, וכל מה שעבר, במקושר, הוא בליעה, שהתיר לנו הט"ז.

(כח) ומוכרח לומר כן, כי רעק"א בסי' קט"ז מביא פמ"ג להקל בניתו בשר על קדירה של דגים בשעת בישול, ולא אמרינן מקושר. ע"כ, מקושר הוא דין בבב"ח, ולא בסכנת בשר ודגים.

(כט) השתא דאתית להכי, דאין בפליטת כלים משום סכנה, בצל שנתבשל עם דגים, ונחתך עם סכין בשרי נקי, מותר ואינו סכנה, כי באה מסכין ולא מבעין. אך דרכ"ת מחמיר בזה.

(ל) וכן, לחתוך בצל עבור הערינג עם סכין בשרי נקי, שרי להט"ז, אף אם הוא דבר חריף.

(לא) אמנם, הט"ז והאו"ה שמביא כתבו להדיא דאינו מקילים אלא בדיעבד, אבל לכתחילה אין לעשות בשר ודגים יחד אפ' מפליטה לבד.

(לב) ואם לזאת, מי שמבשל דגים, לא יבשל בסיר בשרי, כי יש בליעות, והוא לכתחילה, אלא שיהיה קדירה מיוחד לדגים. אמנם, מנהג העולם להקל בזה, וכ"כ כה"ח. וביאר

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

הבדה"ש, דהא דאסרו בדיעבד, היינו משום חשש שמא לא הודח יפה ויהיה ממשות בעין, אבל בזמננו שמקנחים יפה, עם סבון וכו', ליכא למיחש להכי, ושרי אף לכתחילה.

(לג) בישל קוגל בתנור יחד עם דגים, שניהם מגולים, מותר הקוגל עם בשר.

לכתחילה – בדיעבד, ודיני נ"ט בר נ"ט

(לד) דעת שו"ע שיש היתר נ"ט בר נ"ט גם כשנתבשלו או נצלו, דהיינו שבישל הביצים תוך קדירה חלבי, מותר לאכלם עם כבד. קוגל ועוגה תוך תנור או תבנית בשרי, ולאכלו עם קפה.

(לה) והשאלה, האם היתר זה איירי כשכבר בישל או אפה, ועכשיו שואל האם מותר לאכול ביחד, או אפ' שרי לעשות כן לכתחילה על דעת כן.

(לו) ב"י מביא ראשונים שמדייקים מגמ' 'עלו' לשון עבר, ולא 'יעלה', משמע רק כשכבר נעשה, ולא על דעת כן.

(לז) והק' פמ"ג מה טעם יש בדבר, הא אם לאחר מעשה מותר, מדוע נאסור לעשות על דעת כן. ותי' דהוא כעין אין מבטלין איסור לכתחילה, שלא יעשה מעשה שיבא לסמוך על היתר של נ"ט בר נ"ט.

(לח) בבדק הבית, ב"י חולק על ראשונים הללו שהחמירו, ומתיר אף על דעת כן, והגמ' יש לדחות ולומר שאמר כן לרבותא דרב שהחמיר אף בציוור זו]. אמנם בשו"ע דייק וכתב בלשון עבר.

(לט) נמצא, ב"י אסר, בדק הבית החמיר, ושו"ע דייק להחמיר. וכה"ח כ' דע"כ חזר בשו"ע ממה שכ' בבדק הבית. וש"ך סק"ג הביא המחמירים, כפשט בשו"ע. וכ"כ זבחי צדק.

(מ) וצ"ע על היביע אומר^{רעה} שהיקל בזה, וכ' דהש"ך לא ראה דברי הב"י בבדק הבית. ואינו כן כדמבואר בש"ך הארוך. וא"כ גם ספרדי אסור לעשות על דעת כן.

(מא) נמצא, גם ספרדי אינו יכול לבשל ספגטי בקדירה חלבי ב"י, כדי לערבו עם קציצות בשר.

(מב) ובאינו בן יומו, או בסתם כלי, האם שרי על דעת כן. ואה"נ מצינו מקומות שגזרו אינו ב"י אטו ב"י, מ"מ לכאו' הני מילי כשב"י אסור בדיעבד, אבל כאן כששרי בדיעבד, אינו מסתבר לאסור אינו ב"י אטו ב"י. וע"ע ט"ז בשם מהרש"ל שמבואר שהחמיר בזה.

(מג) לדינא, לספרדי מותר, אך הבא"ח כ' דהוא מחמיר לעצמו. ואשכנזי, חכמ"א^{רע} אוסר, ומתיר בדיעבד [היינו שמותר לערב אחר שנתבשל, ולא לבשל על דעת כן]. וכ' עוד, דשעה"ד כדיעבד דמי. כגון שצריך סיר גדול, ואין לה גדולה מלבד הבשרי, מותר

^{רעה} ט' יו"ד ד'.

^{רע} מ"ח ב'. וע' גר"א. בדה"ש למד שזה נגד חכמ"א, שולחן הלוי למד שזה כמו החכמ"א.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

לעשות מרק גדול פרווה, באינו ב"י, גם אם יודעת שתאכול חלק ממנו בחלב^{רע"ז}. והכי קי"ל^{רע"ח}.

(מד) היכא שבישלו על דעת כן, שאמרנו דאסור לעשות כן לכו"ע, מה דינו עכשיו כשנתערב עם חלב. [דהיינו האם ההיתר הוא אחרי שנתבשל שלא על דעת כן, אבל על דעת כן אסור אף בדיעבד.] ערוה"ש אוסר אף בדיעבד, אך הפר"ח מיקל, והכי נקטו.

(מה) ויל"ע, מה דינו כשהיה על דעת כן, לפני שנתערב עם חלב. כגון אפו עוגה בתנור בשרי ב"י, על דעת לאכול עם קפה, האם מותר לאכול עם קפה. אה"נ היה אסור לאפות עוגה זו, ואה"נ אי היה כבר נתערב עם חלב היינו מקילים ע"פ פר"ח הנ"ל, כי מיבעיא לן, באמצע, מהו לקיים ה'על דעת כן' 'כאשר זמם' [כל א' כפי שיטתו, שו"ע בב"י, ורמ"א באב"י].

(מו) דעת מו"ר, שאי"ז נחשב בדיעבד, אלא זה נקרא קיום על דעת כן, וכאשר זמם, ואסור לעשות כן. והיקל למעשה מטעמים אחרים, כגון שהיה תנור, שאינו סוגיין.

(מז) והיכא שנאפו עוגה סתם, אה"נ אי"ז על דעת כן, אבל היכא שלא היה דווקא עבור אכילה יחד עם קפה, אלא 'גם' לאכול עם קפה, וידע את זה בשעת בישול, לכאן ג"ז הוא על דעת כן.

(מח) אפ' היכא שאינו על דעת כן, הואיל והיה בישול וצלי, לרמ"א אסור לכתחילה לערב, כגון לאכול יחד עם קפה.

(מט) אחרי שכ' הרמ"א המנהג להחמיר בבישול וצלי, ומתיר בדיעבד [היינו כשכבר נתערב], כ' דכ"ז דווקא עם בשר וחלב עצמו, אבל בכלי שלהם, מותר לכתחילה. כגון, בישל תפוא בקדירה [דווקא נקט תפוא, שלא להיכנס לשאלות של ערוי] בשרי ב"י, נקי, מותר לבשלו שוב בקדירה חלבית. וכ' פמ"ג, דאיירי כשנתבשל כבר בהבשרית, דאילו לעשות כן לכתחילה, יראה לאסור, עיי"ש מסק' דבריו, במקום כבוד שבת וכו'.

(נ) מאידך, הב"ח ס"ל דזה מותר לעשות לכתחילה אפ' על דעת כן. [להפמ"ג, יותר נוח ריהטא דרמ"א דממשיך מכאן לעסוק ב'עלו']. כך ביאר ר' משה^{רע"ט} מח' פמ"ג וב"ח בדברי הרמ"א. וע"ע בדה"ש סק"ל.

(נא) כגון לבשל מרק גדול בקדירה חלבית, ויודע שיאכל בקערה בשרי, ולא יערה מזו לזו. לב"ח מותר, לפמ"ג אסור. לדינא, ר' משה מצדד להקל כהב"ח. – ואיירי בשניהם חם, ושניהם בן יומו, ואינו כלי שני וכו'. דאילו א' מהם אינו ב"י, מותר לכתחילה לבשל על דעת כן, אף לפמ"ג.

(נב) לבשל מרק גדול 'סתם' בקדירה חלבי/בשרי, לאכול בקערה מסוג הנגדי, שרי אפ' בב"י, כי כך התיר הרמ"א להדיא.

^{רע"ז} מעשה שהיה היו מכינים ביצים לש"ב, והיה על דעת לערב עם כבד. ולא היה קדירה אלא קדירה חלבי, ואינו יודע אם הוא ב"י או לא. ומותר ע"פ חכמ"א הזו, דסתם כלים אב"י. אלא שיל"ע, אם אשתו חוזרת עוד מעט והיא תגיד לו אם הוא ב"י או לא, האם יש להקל או שצריך להמתין. ועוד, אם בישל בה, ואח"כ אומרת שהיא ב"י, נאסור לערב עכשיו עם הכבד, דזה לכתחילה.

^{רע"ח} ואע"פ שהרמ"א מחמיר בבשלו לאסור לערב, מ"מ כאן קיל טפי הואיל והוא אינו ב"י, ומתירין על דעת כן בשעה"ד. ^{רע"ט} ג' י' ב'.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (נג) איברא, לכא' דברי הרמ"א מחוסרי הבנה. כי, כל כמה שחושש לדעת רש"י, ולהחמיר לכתחילה בבישול וצלי, הלא רש"י יחמיר ג"כ בכלים שלהם, כי אין לחלק בין בליעות או בעין, כי לרש"י אין לו דין נ"ט בר נ"ט הואיל והוא דרך בישול ולא נקלש טעמו. א"כ מדוע הרמ"א מיקל בכלים יותר מבעין, הלא לרש"י אין חילוק.
- (נד) ובאמת, כוונת הט"ז בסק"ה להקשות כדברינו. ומיישב רעק"א בהשמטות^{רפ}, ומובא בבדה"ש כ"ז, דהואיל ובליעה לבליעה הוא דרבנן^{רפא}, ואילו מבעין הוא דאורייתא, חוששין לרש"י כשנוגע לדאורייתות ולא כשנוגע לדרבנן.
- (נה) וע"פ הבנה זו, כל שהוא בליעה לבליעה דינא הכי, לא שנא עלה על צלחת בשרי, לא שנא הרתיחו בקדירה בשרי, כולהו אינו אלא בליעה לבליעה, ושרי.
- (נו) ואם היה על דעת כן, כגון בשלו בקדירה בשרי, ויודע שיחמם שוב במיקרוגל חלבי, שניהם ב"י [ולא חש ללכלוך], תלוי בפמ"ג, ופר"ח, וש"ך, שנרחיב עליה בסעי' ג', וחכמ"א מיקל בשעה"ד. ויל"ע, מהו כשהיה על דעת לחמם באינו ב"י.
- (נז) והנה, אם בב"י מצינו מח', כ"ש בזה יותר קיל, ולכא' יכול להקל אף שלא בשעה"ד על דעת כן.
- (נח) נמצא, אינו אסור על דעת כן, אלא כשהיה על דעת לחמם דווקא בבן יומו, וזה אינו דבר המצוי כ"כ; א"כ קולא הנ"ל הוא קולא שיעזור למעשה.
- (נט) ממשיך הרמ"א, 'עלו' מותר לאכול עם חלב עצמו או בשר עצמו לכתחילה. וזה מיירי טרם נתערב, ואעפ"כ שרי [כדמבואר בגמ']^{רפב}, אך איירי כשלא היה על דעת כן.
- (ס) **ממשיך הרמ"א**, אם הקדירה הראשונה היה אינו ב"י, שהוא נטל"פ, מותר לכתחילה. דהיינו שמותר לערב עם חלב, ולא אמרי' בזה החומרא של בישול או נצלו שהחמרנו בזה, כי כאן הוא נטל"פ. יש"ש אסר בזה, והעיקר כרמ"א.
- (סא) אם לזאת, לכא' אדם יכול לפתוח מקרר שלו, ואם רואה אורז בכלי פרווה [או חלבי], מותר לבשלו עם בשר. וכן, אם מוצא פסטה בכלי פרווה [או בשרי], מותר לבשלו עם גבינה. כי, סתם כלים מקונחים, וסתם כלי אינו ב"י, וסתמא לא היה על דעת כן, וא"כ להרמ"א מותר לבשלו ולערבו עם מין השני.
- (סב) ואה"נ, אם יכול לברר בקל אם היה בכלי בן יומו, כגון להתקשר אל אשתו, אה"נ בזה אין לסמוך על סתם כלי אינו ב"י, אבל אם צריך להמתין זמן מה [ח"י דקות, כשיעור מיל], מסתברא דאי"צ להמתין, ויכול לסמוך על חשבון הנ"ל^{רפב}.
- (סג) ואיירי רק היכא שלא עלה כבר לסעודה בשרי/חלבי, או שהיה זהיר, כדמבואר בסי' פ"ט. [ואם לא היה זהיר, לא היה מאכסן רק בכלי בשרי או חלבי, וא"כ היתר הנ"ל בדרך כלל הוא רק כשהוא בכלי פרווה, או בכלי ח"פ].
- (סד) על דעת כן באינו ב"י, עמש"כ למעלה לספרדים, ולא שכנזים, בשם חכמ"א.

^{רפ} לא בכל מהדורות שו"ע.

^{רפא} עמש"כ בסי' פ"ז.

^{רפב} וכ"ת, הא ה"ל דשיל"מ, ומדוע יאכלו בספק, י"ל, מסתברא דכאן אי"צ להמתין, דלא נגיד דשיל"מ היכא שבלא"ה מותר בדיעבד בכל מקרה. [ועוד, נ"ט בר נ"ט היינו כשיש באמת טעם, ואילו כאן אין שום טעם בכלל, וא"כ אולי אינו בכלל נ"ט בר נ"ט].

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

(סה) כגון, מי שיש לו ג' קדירות, א' לכל סוג, ובטעות הפרווה נעשה חלבי. לכאן, כשא"א להגעיל, ימתין כ"ד שעות, ואז יהיה נטל"פ, ואז ישתמש כפרווה. ומקסימום מה יקרה? יבשל בה פרווה על דעת לאכול עם בשרי, הלא זה על דעת כן, בבישול, באינו ב"י, שחכמ"א מיקל בשעה"ד. שהרי א"א להגעיל; ולהגיד לו לקנות חדש, זה נקרא שעה"ד – כך אומרים משמיה דר' משה.

(סו) הבאנו למעלה, דעת החו"ד מובא בפ"ת סק"א, בשעת בישול, מקושר, לא אמרי' בזה נ"ט בר נ"ט. והכי מקובל לנהגו לכתחילה. כגון חלה ע"ג טשולנט, אינו נ"ט בר נ"ט, ואסור עם חלב^{רפג}. ולאכלו עם דגים, מותר, כמו שביארנו ע"פ הט"ז. אמנם יזהר שהחלה אכן נקייה, ולא היה זיעה של בשרי על החלה. וכדאי שיהיה נייר אלומיניום^{רפד}.

(סז) ערוה"ש כ' דאין להקל נגד חו"ד הזו, ולהחמיר במקושר. למעשה, הוא צירוף להקל.

(סח) מעשה שהיה, אפו פיצה על נייר אלומיניום, ואח"כ אפו תפוז"א על אותו נייר. ולא ניקו בינתיים. מהו לאכלם עם בשר. על הצד היותר טוב, זו נ"ט בר נ"ט בשעת בישול, דרך בישול. ואפ' אם ניקל נגד חו"ד, מ"מ הרמ"א כ' לאסור לכתחילה עם בשר. לספרדי, מצד זה שרי, אך החו"ד יאסר.

(סט) ולמעשה מו"ר היקל לספרדי, מטעמים שונים שאינם סוגיין, כגון שהיה מעט לכלוך, קצת שמן, שכבות של תפוז"א, שהעליונים מותרים, והתחתונים אסורים, בטלים ברוב, וכו'.

(ע) היוצא מסעי' שלנו לענין דבר חריף, יתבאר בס"ד בסי' צ"ו.

(עא) ע"כ ראינו נ"ט בר נ"ט דרך כלי לחוד. והאם שייך נ"ט בר נ"ט דרך אוכל, נחלקו בזה האחרונים. ערוה"ש בשם פמ"ג אוסר. יש מקילין, ע' פ"ת בשם חו"ד. והוא צירוף להקל ביחד עם שאר צירופים.

ציורים ושאלות, ודינים היוצאים מהם

(עב) - מפעל מזון המייצר מאכל פרווה, וקו הייצור הוא אינו בן יומו של בשרי [כשרה], האם עליהם לציין על האריזה לא לאכול עם חלב. לאכלו תוך שיעור המתנה, ודאי שרי, כי מיבעיא לן היא יחד עם חלב ממש. ובכלים של חלבי ג"כ שרי, כמש"כ הרמ"א [על דעת כן, היה בזה מח'].

(עג) והנה, אינו ב"י, דרך בישול, התיר הרמ"א, ואסר רק על דעת כן [חכמ"א היקל בשעה"ד אף בזה]. והוא נגד הסברא לומר שהמייצר במפעל הוא 'על דעת כן' של בישול בכלי חלב, כשהוא מוצר 'פרווה', ואינו מוצר המתאים דווקא יחד עם חלב.

(עד) - בדרך כלל, אשה המבשלת אורז או פסטה וכדו', בקדירה חלבי/בשרי, אינו על דעת כן לאכול על סוג השני.

^{רפג} מדוע אינו אסור משום סי' צ"ז.
^{רפד} ואז עם חלב. אין בליעה עובר בלי רוטב.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (עה) – בישל תפוא בקדירה בשרי נקי בן יומו. אפ' שלא על דעת כן, אנן כהרמ"א שמחמירין לא לערב עם חלב.
- (עו) **מעשה שהיה**, ציור הנ"ל, וכבר המיסו עליה גבינה, האם רשאי להוסיף עוד גבינה. וכן להיפך: נקניק פרווה שבישל בגריל חלבי, וחיימו בתנור בשרי מלוכלך מאוד. האם מותר להוסיף רוטב בשרי.
- (עז) הרי קיי"ל דאם כבר נתערב, מותר. וכאן, המוסיף גבינה או המוסיף רוטב אינו עושה אותו יותר בשרי או יותר חלבי, כי כבר יש ממשות של בשר/חלב בעין בפנים.
- (עח) והיכא שתנור של הנקניק היה נקי, נמצא יש רק בליעה, א"כ לכאור' אסור לאכול עם רוטב בשרי שהוא בשרי בעין, כי זה כן עושהו 'יותר בשרי'.
- (עט) אך יל"ע מצד הגבינה שמוסיף עצמה, וכן הרוטב הבשרי עצמה, בזה הוא לכתחילה.
- (פ) – הרוצה תפוא יחד עם גבינה, ואין לו אלא קדירה בשרי ב"י, אסור לכו"ע.
- (פא) – בישל פסטה או אורז בקדירה בשרי ב"י, שלא על דעת כן, לאשכנזי אסור לכתחילה, לספרדי מותר.
- (פב) – בציור הנ"ל, אך אינו ב"י, או בסתם כלי, לספרדי מותר אפ' על דעת כן [שמקילין על דעת כן באינו ב"י], ואשכנזי אסור על דעת כן, ושרי כשאינו על דעת כן. [חכמ"א מיקל בשעה"ד גם על דעת כן].
- (פג) – אפה עוגה סתם, בתנור בשרי [מלבד קולות של תנור], לספרדי מותר לאכול עם קפה. לאשכנזי, באינו ב"י, מותר הואיל ואינו על דעת כן. על דעת כן, בשעה"ד יש חכמ"א, אבל בלא"ה אסור לקיים מחשבתו ולאכול עם חלב.
- (פד) – מי שרוצה לשלוח במשלוח מנות, מאפה יחד עם שוקו, ורוצה לאפות בתנור בשרי. בבן יומו, אסור להרמ"א. ובאינו בן יומו, הרמ"א היקל, אך אסור על דעת כן. והשאלה כאן היא, האם במה שמשלחו יחד, נקרא על דעת כן, דזה כאילו מציע לאכלם יחד. ואין בידנו להקל בזה. ועוד, אפ' אי יש חשבונות וצירופים וכו', מ"מ הני מילי כשרוצה להקל לעצמו, אבל לאחרים, אינו רשאי לעשות כן. כגון החכמ"א, לכאור' זה שעה"ד [היה ליל פורים מאוחר בלילה], אך זה על חשבונות של משהו אחר. ואם היה מכשיר התנור קודם [שורפון], היה מו"ר מיקל^{רפה}.
- (פה) – מילא בקבוק תינוק עם חלב רגילה, וחיימו תוך קדירה פרווה מלא מים חמים יס"ב כ"ר. מה דין הקדירה. זה דרך בישול, רמ"א. זה בשעת בישול, מקושר, חו"ד. אך כאן הוא ג' נ"ט, כי יש הבקבוק, המים, והקדירה. מו"ר הורה דימתינו כ"ד שעות, ואז הקדירה חזרה להיות פרווה. והנימוק של הוראה זו טרם נתברר לנו, כי זה קשור לסוגיות שטרם למדנו. הנפק"מ בזה הוא *Sous Vide*.
- (פו) – טיגן ביצה במחבת חלבי, אינו ב"י. ורוצה עכשיו להוסיף לה סלמי. האם רשאי. לא היה על דעת כן, ומותר. ואומרים שהגרש"ז חשש למהרש"ל שאסר בצלי. למעשה לא חששו כן.

^{רפה} ולמסק' מו"ר היקל בזה משום שיטתו בסי' צ"ב בתנורים, וגם, אינו ממש על דעת כן, שהעוגה והשוקו לא אוכלים ממש בב"א אלא בזה אחר זה.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (פז) – בישל בשר, והרוטב נשפך מהבשר על המגש. ניקו אותו. אפאו חלה על מגש זו בהפסק נייר אפיייה. אך החלה גדל ונגע בצידי המגש, מה דין החלה, האם הוא בשרי. המגש הוא קדירה בשר ב"י, והיה דרך בישול, ואסור להרמ"א לאכול עם חלב. עירב כבר על חלבי, מותר, מלבד המהרש"ל הנ"ל.
- (פח) –אורז שנמצא במקרר, ויודע שנתבשל בקדירה בשרי, ואינו יודע אם הוא ב"י. ע"ז נגיד סתם כלי אב"י. רוצה לאכול אורז זו יחד עם נקניק פרווה, ולחממם יחד במיקרוגל חלבי.
- (פט) זה בישול, באב"י, בכלים שלהם, שלא על דעת כן. ואם בכלים שלהם שרי, כ"ש שמותר עם האוכל שנתבשל מכלים שלהם. וא"כ שרי. בתנאי שהמיקרוגל נקי.
- (צ) –מי שנמצא בביתו של שוויגע"ר שלו, והיא אינה מקפדת על חלב סתם, והוא מחמיר אף לענין כלים שלהם. ורוצה להכין לעצמו קפה, ונגמר החד פעמי. שאלתו, האם יכול לקחת כף בשרי אינו ב"י, לערב הקפה שלו, ואח"כ להוסיף החלב, הרי זה על דעת כן.
- (צא) והבאנו כבר דעת החכמ"א בשעה"ד להקל אינו ב"י על דעת כן בבישול גמור, וכ"ש כאן כשאינו אלא 'עלו'. ועוד, הלא כלי שני הוא.
- (צב) א"כ, בחשבון, כף בשרי עדיף מחלבי, דחלבי, לדידיה, הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא, משא"כ הברי הוא דהיתירא. וכ"ז הוא לפילפולא בלבד.
- (צג) עוד דוגמא של הנ"ל, לשים פסטה רותחת על צלחת בשרי אינו ב"י, על דעת לאכול עם גבינה, בשעה"ד.
- (צד) [אכ"מ, אבל פ"ת א' מזכיר 'אין המדומע מדמע', ואין לשער אלא כפי החשבון. כגון, פתח יוגורט, ומעט ממנו התז לתוך סיר בשרי. אי"צ ששים נגד כמות היוגורט, אלא ששים נגד כמות החלב שבו, כי לא אמרי' חנ"נ על היתירא. וכן, מרק עוף שהתז לתוך חלבי, אין משערין אלא כפי העוף שבמרק ולא כפי כמות כולו.]
- (צה) –בחור א' בישיבה לא הצליח בלימודו בכלל. והסביר, דיש לו טמטום הלב, ויודע איך הגיע הטמטום. כי חבירו קנה לחמניה פרווה בחנות פיצה, חיממו בתנור שם, הוציאו במרדה חלבי, והוא אכלו עם הודו מעושן. ומחמת כן יש לו טמטום, ומשום כך אינו מצליח, ולכן כל הבעיות אינם אשמתו.
- (צו) ובאמת, כשנעמיק בענין נראה שאין לו טמטום הלב מזה, ועליו לחפש תירוץ אחר. דהנה, הגר"ז באו"ח סי' תצ"ד סקט"ז עוסק בדיני הכנת חלה חלבי עבור חג שבועות, ומציין להדינים שבסי' צ"ז, וכ' דיוציאו במרדה חדשה, דאם יוציאו בהרגיל, יבלע בחלב, ואח"כ יוציא ממנו החלות של שאר ימות השנה שיקבלו טעם מהמרדה, ויאכלם עם בשר.
- (צז) וממשיך דאע"פ שנתיר החלות בדיעבד לאכול עם בשרי כיון שהוא נ"ט בר נ"ט, מ"מ לכתחילה לא יעשה כן, ויקפידו להשתמש במרדה חדשה.
- (צח) והק' אחרונים, מדוע מוכן הגר"ז להקל בדיעבד, הא זה נ"ט בר נ"ט דרך בישול לכתחילה כי טרם נתערב. ואם היה מיירי כשאפו חלות השניות באב"י, ניחא, אבל סתום לומר כן. ואם רק שלא על דעת כן שרי, ה"ל לפרט. ואינו מסתבר שהגר"ז פסק

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

כשו"ע ולא כרמ"א, וגם יש כמה ראיות^{רפ"ו} שס"ל כרמ"א. עכ"פ, הגר"ז היה מיקל להבחור לשים בתוכו בשר, א"כ לא מכך באה לו הטמטום.

צט) ועוד, יש נידון לדון מה הדין בנ"ט דרך אוכל. הפמ"ג בכמה מקומות מסיק להחמיר. מאידך, החו"ד מצרף האוכל כנ"ט, כל שהיה דרך כלי אחת לפחות. [בראשונים מצינו כבר שאלה זו, כגון ההבדל בין בישול לצלי]. פ"ת מביא דעה זו, ועוד אחרונים שסוברים כן.

ק) ובנידו"ד, היה כמה וכמה נ"טים באוכל. כי איך המרדה נחלב. מהגבינה שעל הפיצה, דרך הפיצה^{רפ"ו}, אל המרדה, ומהמרדה אל הלחמניה.

קא) ועוד, נניח שהמרדה חלבי, מ"מ אל הלחמניה אין רוטב, א"כ הוא רק קליפה. ואינו קליפה שלמה, אלא מדומע מכל הפיצה – הבצק והרוטב והגבינה והתוספות. א"כ רק אחוזים בהקליפה הוא שנחלב.

קב) וגם, אפ' העיסה היה עשוי מחלב, איך הבליעה של החלב עבר אל תוך המרדה, הא אין בליעה עובר בלי רוטב. וכ"ת שמן הוא, הא ידיענן דגבינה הוא הכי כחוש שיש, ע"ע צ"ד ח'.

קג) ואפ' תימא שהוא בליעה שמנה, הלא החו"ד שהבאנו בסי' ק"ה ס"ל שאין בליעה שמנה נכנס אל כלי.

קד) ואע"פ שבסי' ק"ה הבאנו נידון אם חלב זו נקרא בליעה, והחו"ד א שהבאנו שם ס"ל שאינו נחשב בליעה, מ"מ גר"ז הנ"ל הוא ראייה שכן הוא בליעה.

קה) ובנידו"ד שממש לא ברור אם ואיך הלחמניה נעשה חלבי, נסמוך שפיר על הגר"ז להקל לכתחילה לאכלו עם בשר. כ"ש כשהוא שלא כדרך בישול, וכ"ש כשהוא רק בשר עוף. ולא מזה באה הטמטום, בפרט בדבר שמותר לאכלו לכתחילה היכא שכבר נתערב, והחידוש של הגר"ז היה רק עצם העירוב!

קו) התעקש הבחור וטען, אולי הלחמניה נגע בגבינה עצמה. י"ל הלחמניה נקי.

קז) וכ"ת לאסור מצד שנאסר הפת משום שנעשה חלבי, עמש"כ בסי' צ"ז וסי' צ"א, דיש לחלק היכא שהיה ספק ולא ודאי.

--- סעי' ג' – הדחה ביורה ---

קערות של בשר שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן, אפילו שניהם בני יומן, מותר, משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם דהתירא. והוא שיאמר ברי לי שלא היה שום שומן דבוק בהן. ואם היה שומן דבוק בהן, צריך שיהא במים ס' כנגד ממשות שומן שעל פי הקערה. הגה: ויש אוסרים אפילו אין שומן דבוק בהן (טור נ"ס סה"ת וסמ"ג וסמ"ק וס"ד והר"ף ותוס' ומרדכי ור"ן והגמ"י ופסקי מהרא"י

^{רפ"ו} תנ"ב י"ב וי"ג.

^{רפ"ו} ואם העיסה עשוי מחלב, כמעשה שהיה, ג"כ י"א שדינא כנ"ט.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

ואו"ה), אלא א"כ אחד מן הכלים אינן בני יומן מצליעת כלי ראשון, ואז כל הכלים מותרים והמים נוהגין בהן איסור לכתחלה. אבל אם שניהם בני יומן, והדיח אותן ביחד בכלי ראשון, הכל אסור. והכי נוהגין, ואין לשנות. ודוקא שהודחו ביחד ובכלי ראשון, אבל אם הודחו זה אחר זה, או בכלי שני אפילו ביחד, הכל שרי (בארוך כלל ל"ד). ואם עירה מכלי ראשון של בשר על כלי חלב, דינו ככלי ראשון ואוסר אם היה בן יומן. אבל אם עירה מים רותחים שאינן של בשר ולא של חלב על כלים של בשר ושל חלב ביחד, ואפילו שומן לבד בזהם, הכל שרי, דאין עירוי ככלי ראשון ממך שיעשה שהכלים שמערה עליהם, יבלעו זה מזה (קס). ואם נמלא קערה חולבת בין כלי בשר, לא חיישינן שמא הודחו ביחד בדרך שנאסרים (הגהות ש"ד ואו"ה).

שיטת המחבר והרמ"א

- (א) בסעי' הקודם הבאנו דעת הפמ"ג במ"ז ד' ד' וזה' ושפ"ד ט', דאע"פ שרמ"א היקל בנ"ט בר נ"ט בכלים שלהם, מ"מ לעשות על דעת כן לכתחילה אסור. כגון לבשל בקדירה בשרי, ע"ד לבשלו שוב בקדירה חלבי. והביא הפמ"ג שהפר"ח שמיקל.
- (ב) ובסעי' דידן הפמ"ג מוכיח שיטתו מש"ך סק"ט, כמו שנתבאר לקמיה בעז"ה.
- (ג) סעי' זו עוסקת ביורה חולבת, שמדיח בו כלים בשרים. וט"ז בסעי' הקודם סק"ד כ' דלאו דווקא כשמדיח, אלא ה"ה אם מבשל משהו [פרווה] בקדירה חולבת, ותחב לתוכו כף בשרי [או להיפך]. הוא אותו ציור, אלא שנוגע אצלנו יותר מיורה.
- (ד) דעת שו"ע, דכשאין ממשות של בשר וחלב, אלא בליעות, נמצא שיש בליעה בשרי מהקערה, לתוך המים, והוא נ"ט בר נ"ט. וגם יש מצד השני, בליעה החולבת מהיורה, שנכנס למים, נ"ט בר נ"ט, וכל א' לחודיה הוא היתר, ע"ז אמרי' נ"ט בר נ"ט דהיתירא, ומותר.
- (ה) ומיקל השו"ע גם ברותח כלי ראשון, גם שניהם ב"י. וכ' 'הודחו' לשון עבר, משמע לכתחילה לא יעשה כן. וכ"כ הש"ך סק"ט.
- (ו) הרמ"א מחמיר [בכלי ראשון, והודחו יחד], אא"כ א' מהם אינו ב"י. ודעת הרמ"א, מקורו הוא תוס'. ושם יש ב' טעמים, מובא שניהם בט"ז סק"ח, וטעם א' מובא בש"ך י"ב. [כה"ח כ' דספרדי המחמיר תע"ב].
- (ז) טעם הראשון, אה"נ המים הם נ"ט בר נ"ט דהיתירא מכל א' מהם, מ"מ הקערה והיורה נוגעים זו אל זו ישירות, וזה נ"ט בר נ"ט דאיסורא, כיון שלא הלך דרך המים.
- (ח) ש"ך משמיט טעם זו. ומובן, כי טעם זו קשה, הא אין הבליעה יוצא מכלי אל כלי בלי רוטב, והרגע שיש רוטב, יהיה נ"ט בר נ"ט. פמ"ג מיישב, זיעה והבל שאני וכו'. עכ"פ מובן הש"ך שמשמיטו, ואי"ז עיקר טעם של תוס'.
- (ט) טעם השני, אה"נ טעם הבשר לחודיה וטעם החלב לחודיה, תוך המים הוא נ"ט בר נ"ט דהיתירא, מ"מ הואיל ושני נ"טים הללו פוגעים במים בב"א, נמצא כשמגיעים ביחד אל המים, נעשו איסור, א"כ במים הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא. דהיינו, כשהיורה רותח עם מים של נ"ט בר נ"ט דהיתירא, כשמכניס לתוכו הקערה ומוציא ממנו

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

הבליעה, הוא נ"ט בר נ"ט שנעשה איסור כשפוגע בהבליעה החולבת, וא"כ בליעה הזו הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא, וכן בליעות החולבת עכשיו מעורב עם בליעה בשרי, ונעשה בב"ח כשיוצא עכשיו מהיורה. כלשון הש"ך סק"ה 'טעם שני לא עמד בפנ"ע כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב'.

(י) וס"ל, דמים נאסרו, וא"כ ה"ה היורה והקערה, והכף וכו', כולם נאסרו [כי היה בב"א, אבל בזה אחר זה, היינו דגים שעלו בקערה, כדלקמיה].

(יא) ובזה באנו אל ש"ך סק"ט. ושם כ' דע"כ שו"ע המיקל, מיקל רק בדיעבד ולא לכתחילה. כי בהל' פסח השו"ע כ' לא להגעיל בב"א כלי בשר עם כלי חלב, אא"כ א' מהם אינו ב"י. והרי ציור דהתם דומה לציור דידן, ואעפ"כ השו"ע אוסר לכתחילה, וא"כ ה"ה כאן, אסור לכתחילה ומותר בדיעבד. וכן מדויק כאן שנקט בלשון עבר.

(יב) ופמ"ג מוכיח מכאן דלא כפר"ח, שהפר"ח התיר כלים שלהם לכתחילה, ואילו כאן רואים שרק בדיעבד. הפר"ח מיישב השו"ע, דאינו אסור כאן לכתחילה אלא משום ששו"ע חשש לדעת המחמירים שהביא הרמ"א, אבל בעצם מצד סעי' הקודם, בזה אחר זה, מותר אף על דעת כן.

(יג) פמ"ג לא ניחא ליה ביישוב זה, ומעדיף לומר דגם בכלים, על דעת כן, לכתחילה, אסור.

(יד) כגון, מרק עוף רותח תוך שקית הקפאה, שרוצה להניח להפשיר מעל"ע, ושמו תוך קדירה חולבת, ב"י. לרמ"א, אסור. לשו"ע, לפמ"ג אסור לכתחילה.

(טו) נפק"מ בין נוגעים לפוגעים, הוא האם יש לבטל הבליעה במים בששים. כי מצד נוגעים, הבליעה שבתוך הכלי אינו מתבטל. ואי מצד פוגעים בהמים, אולי בליעה זו 'יתאבד' ויתבטל תוך המים.

(טז) ונתבאר, עיקר הטעם הוא פוגעים, וכן מבואר ממ"ב סי' תנ"ב סקט"ז. וא"כ יש להקל כשיש ששים.

(יז) בדה"ש סקס"א נוטה להקל כדעת השו"ע, ולא לחשוש לפוגעים, כשעבר לינת לילה למרות שאין מעל"ע והוא עדיין בן יומו. זה קולא גדול, בלי ליכנס לפרטי לינת לילה. וצ"ע.

כיוורים שלנו

(יח) יל"ע, כיוורים שלנו, מה דין כשהדיח כלי חלביים ובשריים יחדיו. ויש לדון מכמה אנפי.

(יט) ראשית דבר, האם הברז ערוי כ"ר, או שהוא כלי שני. ואיירי שהמים יס"ב. והנפק"מ, האם יש להחמיר כרמ"א לאסור הכלים או לא.

(כ) יסוד השאלה, מה דין ערוי כלי ראשון כ"ז שלא נפסק הקילוח, כשנזחל. ולכאן' הוא רמ"א מפורשת בסי' צ"ב סעי' ז', דערוי כ"ר, כ"ז שלא נפסק הקילוח, דינו ככ"ר, ומבשל כ"ק^{רפ}. אמנם, ברמ"א כאן, עירה מכלי בשר על כלי חלב, דינו ככלי ראשון,

^{רפ} מקורו הוא תרה"ד דס"ל שהוא גמ' שבת מ:.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

וכ' עליו הש"ך סקי"ח בשם הת"ח, דזה רק הכלי שפגע בו הקילוח, אבל המשך הערוי אינו כן.

(כא) והק' פמ"ג וחוו"ד ועוד, סתירה בין ת"ח לרמ"א בסי' צ"ב, מה דין ערוי כ"ז שלא נפסק הקילוח, כשנזחל ולא קלח עליו ממש.

(כב) [ע' או"ח סי' שי"ח מש"כ בענין זה, וע"ע שש"כ^{רפ"ט} שמביא כל הענין בקיצור נמרץ.]

(כג) וכ' פמ"ג שעוונותיו גרמו לו שלא להבין. ומציע, דאולי סי' צ"ב חמיר טפי הואיל ועודו על האש. ולא ניחא ליה בהאי ישוב, וס"ל 'רותחין' לא משמע הכי, ולכן מסיק להחמיר בכל אופן.

(כד) לפי"ז, הרוצה לדעת דין מים היוצאים מברז שלו, לפי הצעת הפמ"ג צריך לברר אם הדוד או בוילר שלו היה פועל באותו רגע.

(כה) החוו"ד מציע מהלך אחר, ידיעין דכלי שני קיל טפי כי דפנות מקררות אותו ומחלישים כח הבישול. וכ"ז שלא נפסק בקילוח, אין ביד הדפנות להחליש כח מים אלו. וכ' חוו"ד, דלא החליש כוחו לענין להפליט, כגון הא דסי' צ"ב, אבל לענין להפליט וגם להבליע, בזה אכן 'הצליח' הדפנות להחליש כח הערוי אפ' בלא נפסק בקילוח, כגון כאן להוציא בליעה חלבי ולהכניסו לכלי בשרי"ז.

(כו) ודברי החוו"ד תמוהים כעת, כי הת"ח שהביא הש"ך איירי בכלי איסור, א"כ רק צריך להבליע תוך כלי היתר. וצ"ע.

(כז) דעת תורה איירי בציור דומה, כשהחתול הפך קדירה מלא חלב, והקילוח הגיע עד קדירה מלא בשר, עיי"ש, וכ' כעין דברי פמ"ג^{רצ"א}, ומחלק בין היכא שהקילוח בא מעל האש עצמה או מרותחת, ובין היכא שהוא חם יס"ב בעלמא. דברותחת או על האש, כל הקילוח אוסר, ואילו חם ממש, רק כשקלח עליו ישירות, ולא המשך הזחילה.

(כח) ולפי"ז, ברז דידן, הוא ספק אם בא מעל האש, ולפעמים היא רותחת [גדרו אינו ברור]. ושמעתי, דכעת בחו"ל יש הגבלות כמה חם מי ברז יכולים להיות, כי יראים שהיד יכוח מהם. וא"כ מצד בב"ח זה יקל עלינו, כשיודע שהבוילר אינו פועל באותו רגע^{רצ"ב}.

(כט) ע"כ בענין דין קילוח שלא נפסק החיבור, שלא במקום קילוח ממש. והבה נמשיך לראות אם יש עוד צדדים להקל בכיורים דידן.

(ל) ר' משה^{רצ"ג} דרש ק"ו. אם דפנות מקררות ומחלישים כוחו של המים חמים, מים קרים לא כ"ש. וא"כ כל היכא שנתערב תוך מים החמים קצת מים קרים, אפ' המים עדיין יס"ב, דינו ככלי שני.^{רצ"ד}

^{רפ"ט} א' מ"א.

^{ר"ב} קשה, הא מקור תרה"ד הוא משבת, א"כ התם הוא ענין של בישול ולא של פליטה ובליעה. והתל', שאה"נ, ואנן לא קיי"ל כתרזה"ד אלא לענין שהביאו הרמ"א.

^{רצ"א} מסרב ביישובו של החוו"ד מהטעם שכתבנו בפנים.

^{רצ"ב} מצד הלכות שבת, כשם שמים חמים אינו חם מאה אחוז, כך מים קרים אינם קרים מאה אחוז, ויש בהם מעט מים חמים. ושומר נפשו יזהר בזה, ויתקן כפי הצורך.

^{רצ"ג} ד' י"ג.

^{רצ"ד} קשה לי, בסי' שי"ח היה כל מיני ציורים כשמקלח מים קרים לתוך חמים, והיה תולה אם לבסוף יהיה יס"ב או לא. וקשה, הלא כל שעירב מים קרים, נהפך לכלי שני. ואולי אמר כן לענין ערוי לחוד.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (לא) לפי"ז, כל שלא היה הברז על מקסימום, אלא היה מעורב גם קצת מים קרים, אינו כ"ר לדעת ר' משה.
- (לב) הרמ"א כ' דאם מערה מכלי ראשון של היתר על כלים בשרים וחלבין יחד, מלוכלכות, שרי, דאין ערוי ממש עד כדי שיבלעו זה בזה. דהיינו, אין בכוחו להבליע וגם להפליט^{רצ"ה}. הש"ך סק"כ מק' טובא ע"ז, ואוסר במלוכלכים, ומיקל בנקיים.
- (לג) נמצא, קשה מאוד לאסור הכלים שבכיוור. דבעינן שיהיה בעין של בשר ושל חלב ולא רק של הפרווה, ושהמים יהיו חם יס"ב [לכו"ע, או לכה"פ רוב או עיקר השיטות], ולא יהיו מעורבים בו שום מים קרים, ושלא יפסיק הקילוח, כגון אחז מזלג עם בשר עליה, יחד עם סכין עם גבינה עליה, מתחת לקילוח [לפני שנזחל] – אך רוב המציאות היא דכשיגיע לשלב זו כבר בעין הבשרי והחלבי כבר נפלו ממנו. ואפ' אם הצליח, מ"מ הרמ"א יקל, והש"ך יחמיר.
- (לד) ועוד, כשנלמוד סעי' ד' לגבי אפר, ופגום, יראה דגם ציור האחת בין האלפים שמצאת לאסור, ג"ז נתיר, א"כ נדיר מאוד מאוד למצוא אופן לאסור.
- (לה) נמצא, כמעט בלתי אפשרי שיהיה ציור שאכן יאסור הכלים. ובפרט, שבסוף הרמ"א כ' דאם נמצא קערה חולבת בין הבשרים, לא חיישינן שהגיעו לשם בדרך איסור. וכלל זו ידוע כ'לא מחזקינן בריעותא'. ט"ז למד ההיתר משום ספ"ס. גר"א מבאר משום חזקת כשרות.
- (לו) נמצא, כל היכא שאינו יודע בבירור שהמציאות היה מציאות שיאסר, מותר. ומצד בליעות וכו', רוב כלים שבכיוור נשתמשו בכלי שני.
- (לז) כלי שני, רמ"א מיקל, ע' אג"מ ב' מ"ב. מהרש"ל מחמיר בכלי שני, ולא קיי"ל כן. וגם הוא מודה דאי"צ לחשוש בכך ולשאול את השואל.
- (לח) שו"ע כ' דאפ' אם הכלים מלוכלכים, שייך ביטל בששים אם היתה רק כמות מועטת של בשר או חלב.
- (לט) רמ"א כ' דאם א' מהכלים הוא אינו בן יומו, כל הכלים מותרים, הואיל והוא נטל"פ. ואעפ"כ, המים, נוהגים בהם איסור לכתחילה. וביארו ש"ך וט"ז, דאה"נ נטל"פ מתירים מדינא, היינו אחרי שכבר נעשה, בדיעבד, אבל לכתחילה לא. והואיל ומים הללו הוא מים גרידא, מחשבינן את זה לכתחילה.
- (מ) וע' חכמ"א רצ"ו דלמד היינו משום דמים לא חשיבי, אבל היכא שחשיבי, כגון מים חמים בשבת, שהיה בסיר חלבי, וכיסה בטעות עם כסוי בשרי, אינו ב"י, שהקדירה שרי להרמ"א, אך מים נוהגין בה איסור; כאן ע"פ ש"ך וט"ז יקל הרמ"א, דמים חמים הללו שהוחמו לשתיה, ואינו יכול לחמם שוב, נקרא בדיעבד.
- (מא) אמנם, פמ"ג מ"ז י' מציין לסי' קכ"ב סעי' ו', דמים בכלי עכו"ם מותר לשתותם [וקושייתו לכאו' הוא מאי שנא]. ועיי"ש ובסי' קכ"ב, דמשמע שמחלק בין עכו"ם דלא שכיח לא גזרו, ובין הכא. משמע שיאסור בציור הנ"ל. [לדינא, משמע בש"ך וט"ז

^{רצ"ה} ע' בדה"ש דאם יש על כלי אחת בשר וגם חלב, גם הרמ"א יסכים לאסור. ועיין.
^{רצ"ו} נ"ה ט'.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

כחכמ"א. ועוד, כששניהם אינו ב"י, ר"ש קלוגר מיקל גם במים. ולמרות שדרכ"ת נ"ד מחמיר בזה, מ"מ במים לשתיה, וכ"ש בשבת, הוא צירוף להבנת החכמ"א.]

(מב) באינו ב"י, אינו מותר אלא אם שניהם נקיים, אבל אם א' מהם מלוכלך, אם הוא האינו ב"י, זה אוסר הב"י ששוב אוסר האינו ב"י. ואם הוא הב"י, הוא אוסר האינו ב"י, אבל הוא עצמו שרי, שלא קיבל אלא בליעה שאינו ב"י. שניהם אינם ב"י, כשא' מלוכלך, אוסר השני. שניהם מלוכלכים, שניהם אסורים.

(מג) בן יומו, היינו שנשתמש תוך כ"ד שעות לחלבי או בשרי כלי ראשון. וש"ך סקי"ג מן הסתם חוששין שכן הוא המציאות הואיל וודאי נשתמש תוך מעל"ע, אבל באומר ברי לי שלא היה כ"ר או ערוי כ"ר תוך כ"ד שעות, אינו אוסר. וטען רעק"א, דהנ"מ כשהשתמש בו בוודאות תוך יומו, אך אינו יודע איך, בזה קאמר הש"ך דאוסרים מן הסתם, אבל אם יודע ששימוש שיודע ממנו לא היה כלי ראשון, נמצא כלפי שאר שימושים נימא סתם כלי אינו בן יומו, ואי"צ לומר ברי לי.

(מד) דברי רעק"א הללו מובאים הרבה, אך לפעמים שלא בדקדוק.

(מה) כיורים דידן, שרוצה להדיח כלים תוך כיור חלבי/בשרי [נקי], אם הכלים מלוכלכים רק בפרווה, מותר, דמצד הכיור עצמו הוא נ"ט בר נ"ט בזה אחר זה.

ערוי

(מו) באות ל"ב הבאנו דעת הרמ"א, שאם עירה מכלי פרווה על כלים בשר וחלב יחד, אינו אוסר, דאין בכוחו של הערוי שיבליעו זה מזה. והבאנו שהש"ך מק' ע"ז, ואוסר במלוכלכים.

(מז) וכשא' נקי וא' אינו נקי, הנקי - אוסר הש"ך, כי בולע מהמלוכלך, ואילו המלוכלך, מסתפק אי נבלע עכשיו מהנקי הנאסר, או"ד הוא רק ע"י ערוי.

(מח) ורעק"א מק', דאף אם ערוי אינו יכול לעשות ב' פעולות, מ"מ ערוי הראשון יפליט מהנאסר, וערוי השני יבליע אותו להאינו נקי שלא נאסר עדיין. דהיינו, מהו ספיקת הש"ך מחמת חולשיה דערוי, הא ערוי אחר ערוי יעשה כל העבודה.

(מט) אג"מ^{רצ} לא חש לדברי רעק"א. ולא ביאר לנו מדוע, הלא רעק"א יש לו טענה אלימתא. (נ) ע"ע ט"ז י"ב לגבי ערויים הרבה.

(נא) הרמ"א ס"ל, שאם עירה מכלי בשר על כלי חלב, כששניהם ב"י, והערוי הוא מכלי ראשון, ולא נפסק הקילוח, אסור. וט"ז סקי"ג ביאר דע"י הניצוק, דומה כאילו כלי התחתון הוא תוך כלי העליון, שאסר הרמ"א. [בדה"ש ע"ג, היינו לענין התחתון, אבל העליון שרי בכל גווני.]

(נב) מאידך, הש"ך [סקי"ז, וה'], ועוד אחרונים חלקו ע"ז, וס"ל שאי"ז דומה אלא לנ"ט בר נ"ט רגילה, זה אחר זה, ולא כהודחו יחד בב"א.

(נג) כגון, הרתיחו מים בסיר חלבי, ורוצה לשפוך אל הטשולנט [לפני הבשר, אך ב"י], לרמ"א אסור, אלא יעשה דרך כלי אחר. לש"ך ודעימיה שרי. חכמ"א מיקל סמוך

^{רצ} ב' מ"ב.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

לשבת, לכתחילה לסמוך על הש"ך. בזמננו אין היתר זו מצוי, כי יש לנו רבוי כלים. וע"ע בדה"ש סקע"א.

דעת המרי"ל דיסקין

(נד) מי שחתך בצל עם סכין חלבי אינו ב"י, וצונן, מבואר בסי' צ"ו שהבצל חלבי. ויתבאר שם, שאם בישלו במחבת בשרי, אפ' אינו ב"י, הבצל בב"ח, והמחבת צריך הגעלה. כך הוא פשטיה דסוגיא שם.

(נה) וחידש המהרי"ל דיסקין, דאם טיגן בשמן, נמצא המחבת הוא היורה, והבצל הוא הקערות, והשמן הוא המים, ותוך שמן זו נפגע בליעת חלבי עם בליעת בשרי, נ"ט בר נ"ט. ומים הללו, אה"נ רמ"א אסר, מ"מ השו"ע מיקל. והיכא שיש שאר ספק מצדד המהרי"ל דיסקין להתיר.

(נו) וכ"ת, דל מהכא השמן, תיפוק ליה שהבצל נוגע במחבת, י"ל, הא אנן לא חוששין לנוגעים, אלא לפוגעים, וכיון שכן הוא נ"ט בר נ"ט שנחלקו בזה השו"ע ורמ"א אם אמרי' ע"ז שהוא נ"ט בר נ"ט דהיתירא.

(נז) דעה זו אינו מובא בשום פוסק אחר. והגר"מ ביגל זצוק"ל היה רגיל בהוראה זו. וקשה מאוד לסמוך ע"ז למעשה. צירוף מיהא הוי.

--- סעי' ד' – אפר במים ---

יראה לי שאם נתנו אפר במים חמין שביורה קודם שהניחו הקדירות בתוכה, אף על פי שהשומן דבוק בהן, מותר, דעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם.

נטל"פ

(א) כ' שו"ע, 'יראה לי' שאם נתנו אפר במים חמין שביורה, אז אפ' הכלים מלוכלכים, ואפ' הוא ב"י וכ"ר וכו', מ"מ האפר משוי להכל לנותן טעם לפגם שאינו אוסר.

(ב) ש"ך סקכ"א כ' דדין זה לא נמצא בשום פוסק, ולא שום א' מהאחרונים הזכירוהו, וגם בב"י אינו נזכר, ואדרבה, משמע מדברי הפסוקים שאין שום היתר כזה, וכו' וצ"ע. ע"כ דברי הש"ך.

(ג) ועלינו להבין, מדוע הש"ך צועק על השו"ע, הא כללא דנטל"פ הוא כלל ישן שאינו המצאה של השו"ע. ויש מי שכתב דהש"ך מקשה כי ס"ל דאין אפר פוגם מספיק. ואין זה נכון, כי קושיות הש"ך היה מכלי מדין שמשמע שאין שום תקנה, ולא משום דאפר לחוד אינו מספיק חזק.

(ד) חזו"א מסביר קושיית הש"ך באופ"א, דאפר אה"נ הוא פגום מאוד, אך במציאותו אינו נכנס לתוך הבשר ולתוך החלב, אלא נתערב תוך המים, ואי היה מסנן ושטף היטב, היה יכול להוציא כל האפר. ואי פוגם ע"י חומר אחר שכן נתערב היטב, וכן נכנס טוב אל כל הבליעות, הלא זה היה מקלקל הכלים עצמם. א"כ הש"ך מק' מהא דלא היה תקנה לכלי מדין, ע"כ אינו אפר מספיק, ושאר דבר פוגם אינו רלוונטי.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (ה) ובכך מובן חידושו של השו"ע, דמחשיב אפר כדבר הפוגם הגם שהוא רק מעורב.
- (ו) ממשיך החזו"א, אילו היה דבר שפוגם עצם הדבר ואינו רק מתערב, אך, מאיזה טעם שיהיה, אינו מקלקל הכלים, מהני לכו"ע, אפ' להש"ך. וכן משמע בשאר מפרשים.
- (ז) הק' חו"ד, כלי חרס דינו בשבירה ולא מהני הגעלה כי א"א להוציא כל הבליעות. וק', הלא יבשל בתוכו איזה דבר הפוגם, ושוב לא יאסר האוכל שבתוכו. תי' חו"ד, אולי הוא ספוג כל כולו באיסור, שאין הפגום החדש יכנס בכלל אל הכלי.
- (ח) ערוה"ש כ' דכל בעלי הוראה מודים דאפר פוגם. מאידך, דרכ"ת מביא דברי הערוה"ש, וכ' דאצלו, כל גדולי הוראה [יד יהודה, פתחי תשובה] מחמירים. למעשה, המציאות כערוה"ש, וס"ל למורי הוראה דאפר פוגם, וכ"ש שאר חומרים.
- (ט) בזמננו, הרבה ארגוני כשרות מגיעים למפעל של גוי לייצר שם מוצרים כשרים, והכלים הם ב"י. מה עושים, עושים הגעלה, עם דבר הפוגם, שאז אין חשש של הגעלה תוך מעל"ע כי הכל כבר פגום. ומפגימים עם אקונומיקה וכו', שלחזו"א מודה בה הש"ך שמהני.
- (י) ובהרבה מקרים, אין ההגעלה המים דווקא, אלא בתוספת אקונומיקה, וכמש"כ, או בהמוצר שמייצרים באותו קו, כגון משקה, שוקולד, וכו'. ואין זה טוב, כי ידוע שהגעלה י"א שדווקא מים מועילים. ואה"נ החו"ד כ' מים וה"ה כל כיוצא בה שהוא נוזל ממש כגון אקונומיקה, והמחמירים היינו רק בדבר שהוא עב, מ"מ לפעמים מקילים אף בזה [כגון שוקולד].
- (יא) ועוד, הלא להקל בזה לכתחילה, מי התיר להם. כי אף השו"ע שמביא היתר זו, כ' 'אם נתנו', משמע אחרי שכבר נעשה, אבל לכתחילה לעשות כן לא מצאנו מי שיתיר.
- (יב) ועוד, לא מרתיחים הכלים עם אקונומיקה לכל משך ההגעלה, כי זה יקלקל המכשירים^{רצ"ח}, וגם יפגם טעם האוכל שמכין אח"כ, אלא מוסיפים אקונומיקה לזמן מועט סמוך להרתחת המים. והנה, מציאות הוא שאקונומיקה מתאדה לפני מים, א"כ הנותן אקונומיקה כשהוא 85 מעלות, הלא התאדה לפני המים [למשל ב90], וא"כ לא נפגם הבליעה שיצא ב100 מעלות, ולא הגעיל בדבר הפוגם, ויבשלו אח"כ המוצר במאה מעלות. וא"כ צריך זהירות יתירה להוסיף אקונומיקה תמיד ותדיר בכל שלבי הרתחה.
- (יג) ע"פ האמור כאן, כיור של סעי' הקודם, כל שיש מעט סבון כלים, נתיר, כיון שהוא נטל"פ.
- (יד) מי שיש לו כיור אחת, אינו מדיח שני סוגי כלים בב"א, רק בזה אחר זה. וגם נהגו שיהיה רשת מתחת. כך נהג ר' אלישיב והגרש"ז. וע"ע אג"מ ומנח"י.
- (טו) ויל"ע, מדוע צריך אותו, כי הוא כלי בשרי או חלבי, נ"ט בר נ"ט, מים אינם ודאי יס"ב, אין ממשות בעין, יש סבון שפוגם, והוא ערוי, ועוד. ועוד, מה מהני הרשת, הא כלים נופלים דרכו, וגם נוגעים בצדדים. ועוד, כמה רשתות היה להם? א' לבשרי וא' לחלבי וא' לפרווה? וא"כ לא ברירא טעם המנהג.

^{רצ"ח} אולי אם אינו עושה כן, לא יצא חובת 'פוגם'.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

- (טז) מי שיש לו בו כיורים, א' לבשר וא' לחלב, והפרווה בהא' שהוא ריקן, בסדר. אך יזהרו שלא ידיחו הכלים הפרווה פעם עם כלי בשר ופעם עם כלי חלב.
- (יז) בפסח, כשמשמש בכיור של כל השנה [אחרי הגעלה וכיסויים], כדאי לא להשתמש במים רותחים.
- (יח) **הבה נעיין** כאן בענין מדיחי כלים. באג"מ יש כמה תשובות בענין זה, אך אינו יכול להקל על פיהם טרם יברר מה היה מציאות שלהם ומהו המציאות שלנו עכשיו.
- (יט) כמיטב ידיעתי, כך היא המציאות עכשיו. בתחילת ההדחה, ניתז מים חמים במקצת, שהוחמו ע"י המכונה עצמה בגוף חימום [לפעמים לוקח מים חמים מבוילר], עד שיש כמה אינצ' של מים בתחתית החלל, שלפעמים נוגע בהכלים עצמם. מים אלו מאוד יתכן שאינו יס"ב, עכ"פ לכו"ע.
- (כ) אח"כ מתז מים עם סבון ג"כ חם במקצת להסיר הבעין הגדול שנמצא על הכלים. אח"כ מתחיל עיקר השטיפה, ע"י התזת הרבה מים חמים עם סבון על כל הכלים, עם ניצוק חיבור בדיוק כמו שיש בכל מקלחת.
- (כא) ולסיום, יש התזת מים חמים לחוד, להסיר כל הסבון הנשאר.
- (כב) ולפני שנעמיק מתי יש בעיה, תמהני מדוע לא הרעישו כל אחרונים מחמת סיבה פשוטה. והיא 'זיעה'. כל המדיח מתמלא אדים חזק וחס מאוד. וזיעה, דינו כתוך קדירה ממש, א"כ כל שיש כלי בשרי וכלי חלבי, הוי ממש כיורה אחת. וצ"ע כעת רצ"ט.
- (כג) לדוגמא, מזלג חלבי מלוכלך תוך מדיח בשרי. כפי הנ"ל, כשהמים יגיעו ליס"ב, מסתמא כבר נפגמו מחמת הסבון, וא"כ אי"ז אוסר בדיעבד. ואי"ז בעיה חמורה כ"כ. ובפרט אם נצרף שאר ספיקות, מי אמר שהיה באמת מלוכלך מחלבי, ועוד היה בערוי [רמ"א], אינו ב"י, ששים, וכו'. נמצא, אם מצא כלי במדיח של סוג הנגדי, שאין לאסור.
- (כד) איברא, פסולת האוכל יורדת לתחתית המדיח, ושם יש רשת כפולה שרק חלקים קטנים יעברו בה, כי בלא"ה יסתם כל הצינורות. ופסולת הגדול שמגיע לשם, כגון עצמות, במשך ההדחה או הדחות, מתפרר ומתקטן, וירד למטה, מתי שיהיה.
- (כה) רשת זו, קשה מאוד להגיע לשם לנקותו היטב. וכ"ת מה כל הרעש, הלא פגום הוא – לא ברירא לי כל כך, כי אם יש שמה חתיכה גדולה, שנתזו עליה הרבה סבון, הלא אילו היה שוטפו, לא היה נפגם כ"כ. א"כ א"א סתם להגיד ההיתר של 'פגום'.
- (כו) נמצא, כל ההדחה, היה בתוכו ממשות של בשר או חלב או שניהם, שתקוע ברשת, וזה לכאן' אוסר כולם.
- (כז) וא"כ, כשמצא מזלג חלבי במדיח בשרי, הוראה הנפוצה היא שיגעיל מזלג זה, ושאר הכלים בסדר, על סמך שיש שם ששים. [בכלי חרס..]

רצ"ט ואע"פ שבסי' צ"ב אמרנו שהענין של זיעה אינו בעיה כ"כ, שאני הכא שהוא ממש כתנור Steam Oven.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

(כח) ועוד, מצינו פגום רק על ממשות של בב"ח, כגון שומן דבוק, אבל בחלב בעין ממש, לא ראינו, ואדרבה, נקוה"כ על ט"ז ט"ו, ומובא באר היטב מחלק כן, דרך מועיל במעט שומן דבוק, משא"כ בגוף חלב.

(כט) נמצא, גם אם נפגם, לגמרי אינו פשוט להתיר בגלל זה.

(ל) וע"פ האמור אין חילוק בין בשר תוך החלבי^ש או להיפך, או אפ' פרווה, כי לכולם יש לחוש לממשות בעין שלא יפגם.

(לא) באג"מ^{שא} כ' להתיר הגעלת מדיח כלים ע"י שיפעילו לסיבוב אחת. ובמציאות שלנו אין לסמוך ע"ז, כי אין בידנו להגיד בוודאות שהגיע מים בלי הפסקת קילוח לכל מקום בכל המדיח. וכ"ת להכשיר ע"י הזיעה, הלא אין זה מילתא דברירא. וכ"ז הוא מלבד בעיות של הרשת, שהארכנו למעלה.

(לב) יביע אומר מתיר מדיח כלים לבשר ולחלב יחד באותו זמן ממש, כיון שהוא פגום. ואפ' שו"ע לא היקל לכתחילה, אלא אם נתנו כבר. וכ' דהנ"מ בכלי ראשון ממש, אבל בערוי, מותר אף לכתחילה, אפ' כשלא נפסק הקילוח. ומסיים דטוב לעשות רק זה אחר זה.

(לג) מאידך, בנו בילקוט יוסף^{שב} אוסר בב"א משום באר היטב ונקוה"כ הנ"ל. ואפ' בזה אחר זה, מחמיר, כי המדיח נעשה בשרי מהבשר שהיה שם.

--- סעי' ה' זו' – חלב ליד בשר וליד פרווה ---

סעי' ה': אין מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח, אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו חומץ. הגה: ודוקא אם הכלים מגולים. ואפילו הכי אם עבר ונתנן ביחד, מותר, ולא חיישינן שמה נפל אל המלח (הגהות ש"ל וארוך).

סעי' ו': מותר ליתן בתוך תיבה כד של בשר אצל של חלב. הגה: ויש מחמירין לכתחלה (הגהות אשיר"י צ"ס א"ז). וטוב ליזהר לכתחלה במקום שאינו לריק.

סעי' ה'

(א) בגמ' מבואר שאסור להניח כלי שיש בו כותח ליד המלח, אבל מותר ליד החומץ. והחילוק, במלח, אין הכותח נתבטל, וחיישינן שמא ימלח בו בשרו, משא"כ חומץ, הכותח שבתוכו יתבטל לפני שימלוח בו בשרו. וג"ז, א' מחומרי בב"ח.

(ב) רוב ראשונים למדו כהנ"ל, שיש לחשוש שמא יפול מהכותח אל המלח וחומץ. אך הרמב"ם גירסא אחרת היה לו, ולמד שהואיל והמלח חזק, יש לו כח המושך דרך

^ש מו"ר היקל טפי במדיח כלים חלבי, דבזה מצוי פחות שיהיו חתיכות בעין, משא"כ בבשרי.

^{שא} ג' נ"ח.

^{שב} פ"ט פ"ו.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

דפנות הכלי. דהיינו, המלח ימשוך טעם הכותח דרך דפנות הכלים הואיל וסמוך לו, משא"כ חומץ.

(ג) לרמב"ם, שרי אם אינם נוגעים זו בזו. לרמב"ם, רק מלח, ולא שאר דבר. לשאר ראשונים, לאו דווקא נוגעים, אלא כל שקרובים שא' יכול ליפול לחברו. וה"ה שאר דבר פרווה ול"ד מלח, כל שאינו כחומץ.

(ד) בדה"ש כ' דאי"ז גזירת חז"ל, אלא חששת חז"ל, ולכן מותר אם מיוחד מלח זו לחלבי. וכ' עוד דלאו דווקא זו ליד זו, אלא ה"ה זו ע"ג זו.

(ה) כשעבר על הלכה זו, לא נאסר או נעשה חלבי, דלא מחזקין בריעותא, ומותר להשתמש בו לבשר.

(ו) בדה"ש כ' דכותח לאו דווקא, אלא ה"ה שאר מוצר חלבי. ולכא' מסכים בדבר יבש, כגבינה קשה, לא שייך ליתו א' אל השני, דאין איסור זו. [בדה"ש צ"א מסיים בזה דצ"ע.]

(ז) רמ"א כ' דרק מגולים אסור, אבל אם מכוסים, אין לחשוש, ושרי. ולכא' א' מכוסה מספיק.

(ח) להרמב"ם, לא יהני במה שהוא מכוסה, הואיל והוא דרך הדפנות. וא"כ, לכא' משמע מרמ"א דלא חוששין לרמב"ם.

(ט) ואפ' בלא"ה, אם אכן נחמיר כרמב"ם, כמעט אינו רלוונטי למעשה. כי הוא רק במלח, ורק כשנוגע, ודרכ"ת כ' שהוא רק בכותח ולא בשאר חלבי. וגם כ', שאינו אלא בחרס, דאז שואב, אבל כלי אחר לא.

(י) נמצא, מלבד שמרמ"א משמע דלא חיישינן לרמב"ם, כמעט לא יתכן מציאות שנגיע לזה. [ערוה"ש סקכ"ה חושש לרמב"ם.]

(יא) שיעור הסמיכות, כ' בדה"ש צ"ב שהוא לפי ראות העין, מתי יש לחשוש שיפול מזה לזה.

סעי' ו'

(יב) סעי' הקודם היה מחומרי בב"ח, ואילו סעי' זו הוא א' מקולי בב"ח, ואעפ"כ הרמ"א מחמיר לכתחילה. והיא, אע"פ שהחמרנו כותח ליד מלח וכו', הנ"מ בפרווה דלא זהירי אינשי, אבל בשר ליד חלב, מפני חומרתו אינשי זהירי, וא"כ אתי לידי קולא, ושמותר להניח זו ליד זו, גם במגולים.

(יג) וע"ז כ' רמ"א דיש מחמירין, וטוב ליזהר לכתחילה במקום שאין צורך.

(יד) פמ"ג כ' דלאו דווקא בשר ליד חלב, אלא ה"ה איסור ליד היתר. וכו"ע מודי דבמכוסה שרי.

מקרים שלנו

(טו) לאור האמור, מקרר דידן, כשיש חלב או בשר מגולה, או שהוא מכוסה אך אין כיסוי אטום [מצוי הרבה] שזה פשוט דינו כמגולה, יזהר שלא להניח פרווה מגולה ליד שקית חלב מגולה, וכן טוב ליזהר לגבי בשרי.

סי' צ"ה – דיני נ"ט בר נ"ט

(טז) מוסיף בדה"ש סקק"א בשם מהרש"ל, דלהניח פרווה, או בשרי/חלבי, על מדף המקרר, יש לחוש שיהיה בו שאריות בשר או חלב. וכן באמת מובא בדרכ"ת בשם בל"י. המציאות יוכיח שכן נשאר שמנונית על המדפים.

(יז) עכ"פ, מי שיכול ליחד מדפים במקרר, מה טוב. ואם לא, יסדר מקרר שלו עם חשבון, או עם כסוי מלא.

(יח) סעיפים האלו מצויים מאוד בבין הזמנים, בטיולים, בחופש, כשאורז הכל יחד באריזה אחת. וכן, הקונה יוגרט או חלב מהחנות, ונותן בשקית יחד עם לחמניה, לא יעשה כן אם יש צד שיאכל לחם זו עם בשר.

(יט) אמנם משמע, כל האיסור הוא כשאורזם יחד, אבל אם פתוח, ואוכל מהם, לית לן בה, כי בשעת אכילה רואה מה שקורה, וכל האיסור הוא כשאינו רואה.

(כ) **בסי' פ"ח סעי' א'** היה מותר בשר ליד חלב בשולחן שסודר עליו. ואמרנו דע"כ איירי במכוסה, דאל"ה אסור משום סעי' שלנו. ואינו מוכרח, דאולי התם איירי במגולים, אך רחוקים זו מזו. או, שם הוא לפי שעה [שיש צד להתיר כאן לפי שעה. אינו למעשה]. או שהוא בדבר גוש כגון גבינה קשה שאין לחוש להתזה. או, שהוא בשר בחלב, שמעיקר הדין כאן שרי, אלא שרמ"א מסיים טוב ליהזר.^{שג}

(כא) ע"ע חכמ"א ש"ד לגבי אריזת בשר בחלב יחד, והוא כשנוגעים זו בזו.

--- סעי' ז' – מלח הנתון בקערה ---

מלח הנתון בקערה של בשר, מותר ליתנו בחלב. הגה: והמחמיר גם בזה, תבא עליו צרכה כי יש מחמירין לכתחלה (תוס' וסמ"ג ואו"ה).

כלים מיוחדים למלח

(א) ע' שו"ע ורמ"א, ונו"כ.

(ב) לא הרחבנו על סעי' זו, כי לא נתחדש שום דינים הנוגעים לעניננו.

(ג) ומצד חריף, עמש"כ בס"ד בסי' הבאה.

---

^{שג} לפי תירוצא בתרא, נמצא בשולחן שסודר עליו מותר במגולה, ואסור בשולחן שאוכל עליו. נמצא, במכוסה, אפ' אינו אטום, מותר אף בשולחן שאוכל עליו. ולא אמרנו כן בסי' פ"ט, אלא החמרנו בזה. נמצא, אין מקור להחמיר יותר.
^{שד} מ"ב ג'.

סימן צ"ו – דיני דבר חריף

--- סעי' א' – צנון וסילקא, סעי' ב' – שאר חריפים ---

סעי' א': צנון או סילקא שחתכם בסכין של בשר בן יומו, או שאינו מקונח, אסור לאכלם בחלב עד שיטול ממקום החתך כדי נטילת מקום, שהוא כעובי אצבע, או שיטעמנו ולא יהא בו טעם בשר, שאז מותר בהדחה. ויש אומרים דהוא הדין לאינו בן יומו והוא מקונח. ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמם ובשלם בחלב, צריך ששים כנגד מזה שנגע מהסכין בהם. וה"ה לחתכם בסכין של עובר כוכבים. הגה: ואם חתכן דק דק, לריך לשער נגד כל הצנון (צ"י צס סמ"ק). וי"א שאם חתך צנון בסכין של איסור, כולו אסור (רצ"א ור"ן וכן משמע בחרוך כלל ל"ה). וכן אם חתכו בסכין של בשר, אסור כולו בחלב. וכן נוהגין לכתחלה, אבל דדיעבד אין לאסור רק כדי נטילה (צ"י ואו"ה). וכל זה אם חתך הצנון עצמו, אבל אם חתך הירק שעל הצנון, אין לחוש. ואם יש ספק אם נחתך בסכין של איסור, אזלינן לקולא (סס), לכן קונים הצנונות שיש בהן חתוכין ללד זנבותיהן, כי תלינן שנעשה צמרא וחלינא (סס צה"ה ומהר"א"י בהגהת ש"ד). ובמקום שאין נמצא לקנות רק החתוכים בסכין, נוהגין לקנותו ולהתיר ע"י נטילת מקום.

סעי' ב': אם חתך בו שומין ובצלים וכרישין (ותמכא שקורין קרי"ן) (הגהת ש"ד והגהת או"ה סס) וכיוצא בהם מדברים החריפים ופירות חמוצים (אורחות חיים) ודגים מלוחים, דינם שוה לחתך בו צנון. (שכנולי לקט) הגה: ומכל מקום מותר לאכול מרקחת חריפים של עו"ג כגון זנגביל וכיוצא בו, דיך להם כלים מיוחדים לכך או תולשין אותן (מרדכי ואגודה פרק כילד מצרכין).

הקדמה

- (א) בסוגיית דבר חריף ישנם ב' גמרות. הראשון הוא גמ' ע"ז ל"ט. חילתית שנחתך עם סכין עכו"ם, אפ' אינו ב"י שבדרך כלל אמרינן נטל"פ, אגב חורפיה מחליא ליה לשבח.
- (ב) עוד גמ', חולין קי"א: - קי"ב. צנון שנחתך עם סכין של בשר אסור לאכלו בכותח.
- (ג) ראשונים [תוס', רא"ש, מהר"ם מרוטנבורג] מוכיחים דחילתית היה חריף נורא, ואילו צנון הוא חריף, אבל לא באותו רמה.
- (ד) נמצא, מבואר מגמ' ע"ז דדבר חריף מאוד אסור אפ' אינו ב"י, אם היה ע"י דוחקא, אפ' לא היה חם. [החידוש, מחליא ליה לשבח.]

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

- (ה) ועל גמ' חולין, יש ב' מהלכים ברש"י. מהלך הראשון, דאיירי כשיש שמנונית על הסכין, וע"י הדוחקא, והחריפות, מבליע הבשר תוך הצנון, ולכן אסור בכותח. [החידוש, דאפ' הוא צנון, מ"מ ע"י הדוחקא והחריפות, אסור כאילו היה רותח עכ"פ לענין נטילה.]
- (ו) מהלך השני, דאיירי בסכין נקי, וגם כאן אנו אומרים דע"י חריפות הצנון, וע"י הדוחקא, הצנון מוציא בליעות הבשר. [החידוש, כהנ"ל, ועוד, שאינו נ"ט בר נ"ט, דאגב חורפיה לא נחית דרגא.]
- (ז) יתבאר לקמן הא דדבר חריף מבליע, האם הוא רק מבליע או"ד ה"ה מפליט.
- (ח) ב"י מביא סמ"ק בשם רבינו יחיאל לומר שרק חילתית וצנון הם דבר חריף, ולא שאר דברים כגון חריי"ן וכו'. וב"י מביא שאר ראשונים לחלוק.
- (ט) המר"ם מרוטנבורג ס"ל בעצם, הגם שירא להורות כן, שהוא דדבר חריף יש לו כח מיוחד, ואוסר בדוחקא אפ' בנקי, היינו בצנון ושארי חריפים, כדמבואר בחולין, אבל הכח של תחיית המתים, להפוך בליעה שאינו ב"י ומחליא ליה לשבח, כי הא דע"ז, זה אינו אלא בחילתית שהוא חריף טובא, ולא שאר חריפים.
- (י) גם על דעה זו יש חולקים. [אי"ז דעת הסמ"ק הנ"ל, כי הוא ס"ל דשארי חריפים אינם חריף, וע"ז חולקים טובא. ואילו כאן הוא לענין מחליא ליה לשבח לחוד, ואה"נ אנן מחמירין בזה, מ"מ הוא צירוף.]
- (יא) רשב"א ור"ן ס"ל דאם בבישול אמרי' נ"ט בר נ"ט, כ"ש בחריף נימא הכי. וא"כ הא דחולין, ע"כ למדו כמהלך הראשון של רש"י, ואיירי במלוכלך.
- (יב) לסיום הקדמה, ע' חזו"א^{שה} דיתכן שאיזה דבר יחשב כדבר חריף לענין אחד ולא לענין אחר.

גיעולי מדין, ומדיני דבר חריף

- (יג) הגמ' לגבי גיעולי מדין פריך, מדוע צריך להלכה זו, הא אינו ב"י, ונטל"פ, ומשני, אה"נ, וצריך הלכה זו לבן יומו. והק' רשב"א^{שו} ועוד, הא צריכי לדבר חריף, דאפ' אינו ב"י מחליא ליה לשבח.
- (יד) ותי' הרשב"א, ע"כ הא דגמ' ע"ז לגבי מחליא ליה לשבח, היה דווקא חילתית, ולזה לא חששו, אבל שאר דבר חריף, בזה לא אמרי' מחליא ליה לשבח.
- (טו) ועצם דברי הרשב"א צריכים עיון, נניח שחילתית דווקא, מ"מ ניחוש שבעוד חמש שנים יבשלו חילתית. ובאמת, המעיין בערוה"ש יראה דחילתית זו לא היה מאכל, אלא היה מאכל בהמה, והיה מסריח, והיה מרכיבי רפואה וסממנים, וא"כ שפיר י"ל דלהא לא חששו חז"ל.
- (טז) ודעה זו הוא דעת המהר"ם מרוטנבורג, דחילתית דווקא, אבל שאר חריף אינו אלא כשהוא ב"י. והניחא לדעה זו, אבל לדעת ספר התרומה מובא בתוס' ורא"ש, דחילתית לאו דווקא, קושיא במקומה עומדת.

^{שה} או"ח קי"ט.

^{שו} מובא בפמ"ג פתיחה לתערובות ג' ו', ועוד מקומות.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

- (יז) וכ' פמ"ג^ש, דע"כ דעת הסה"ת ודעימי' דס"ל ה"ה שאר חריפים, אי"ז אלא מדרבנן [ורק חילתית מה"ת].
- (יח) אך כ' פמ"ג דאי"ז מסתדר לנו, כי הש"ך סקי"ב מבואר דמיקל רק בספ"ס ולא בספק, אלמא חשש שהוא דאורייתא ולא דרבנן. ועוד, פ"ת צ"ה סק"ד כ' דהח"ך יוכיח דדבר חריף הוא דאורייתא.
- (יט) ולכן פמ"ג כאן [מ"ז א'] מציע מהלך אחרת, והוא דעת הפנים מאירות^{שח}, דכשמבשל בטל חריפותיה. והואיל ומדין החשש היה בכלים שיתבשל בהם, לית לן למיחש, כי בטל חריפותיה.
- (כ) אך ג"ז צ"ע, אה"נ כשיתבשל יתאבד החריפות, אבל עד לאז החריף מחליא ליה לשבח. וכ"פ חכמ"א, בישל דבר חריף, אסר הקדירה, והכי קי"ל.
- (כא) הפר"ח מציע, הא דדבר חריף, היינו רק כשיש שמנונית, אבל בלא"ה, הכל שרי. וג"ז אינו מיישב לנו, כי אנן – שו"ע, רמ"א, וכל נוס"כ – קי"ל דלא כזה.
- (כב) וע"כ צ"ל, וכ"מ בערוה"ש י"ב, דדבר חריף אינו אלא כשהוא הרוב, אבל כשנתערב עם שאר דברים לא [נרחיב לקמיה, ע"ע רמ"א צ"ה ב'], וא"כ ע"כ לא חשש התורה שיבשלו חריף לחודיה לפני שיתבשלו הרבה דברים אחרים. רוב דחוקים אמת? עמש"כ לקמיה לגבי גדר של רובץ
- (כג) ע"פ כל מהלכים הללו, נעיין בהל' פסח סי' תנ"א, דמכשירין ע"פ רוב שימוש, כגון רובו כלי שני ומיעוטו כלי ראשון, מכשיר בכלי שני. כ"פ שו"ע שם, ורמ"א מסכים בדיעבד.
- (כד) וביאר מהר"ם מפאנו, 'הם אמרו והם אמרו', הואיל ובלא"ה אינו ב"י. וגם כאן קשה קושיא הנ"ל, הא ניחוש לדבר חריף.
- (כה) בשלמא לרשב"א ולמהר"ם, לא חוששין לחילתית. לפמ"ג, אינו אלא מדרבנן. לפנים מאירות, הניחא קדירות, אבל סכין מאי איכא למימר.
- (כו) לערוה"ש י"ל, דע"כ אנו מניחים שלא ישתמש בחריף לחודיה אלא בערוב יחד עם שאר דברים. וע"ע חזו"א^{שט} דמדוכה אין היתר להכשיר ברוב שימוש, כי ישתמש בחריף, לחודיה, ואין בזה היתר של אינו ב"י. וזה מתאים עם דברי הערוה"ש.
- (כז) הבאנו למעלה דברי הפנים מאירות, דבמבושל אזל חריפותיה. וקשה, מה פשר דבריו, וכי הרגע שנוגע בקדירה ומגיע ליס"ב אזל החריפות. ואולי ס"ל, דאה"נ, חריפות נחלש גם בפחות מיס"ב. ואי"ז מסתבר.
- (כח) א"נ י"ל, והכי מסתברא, דס"ל דדבר חריף אינו פולט ואינו בולע מיד, אלא מתמשך כמה זמן, וכשמבשל, והוא יס"ב, נתבטל החריפות טרם החלפת משך זמן זו.
- (כט) ע' בפ"ת אות ד', דאיירי לגבי בישול אחר בישול בדבר חריף, ומביא דברי פנ"מ אלו, לומר דאחרי שנתבשלו פקע חורפיה. דהיינו, לא למד כפמ"ג דפקע מיד, אלא

^{שז} שם.
^{שח} א' ס"ד.
^{שט} קי"ט ט"ו.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

לומר דבבישול השניה שוב אינו חריף. מסיים הפ"ת דאם יודעים בבירור שבטל החריפות, כגון בצלים, יש להקל בבישול השניה.

(ל) לדינא, לא קיי"ל כפנ"מ, אך אנו מודים שחורפייהו מפקיע לפני שיתבשל כ"צ. י"א כל שהוא מאב"ד. וי"א עד שהוא שקוף [זה שיעור יותר מאוחר]. למעשה, מו"ר היקל אם הגיעו למאב"ד. כגון בצלים במחבת בשרי, שעירב עם כף חלביש, יש להקל אם כבר מאב"ד.

(לא) המושג של הפנ"מ, דאין הבליעות עוברים מיד אלא לוקח זמן, לכאו' יש להוכיח ג"כ מרמ"א סי' צ"ה סעי' ב', דכ' רק אם כולו או רובו חריף, אסור. וק', מה בכל שיש שמה גם שאר דברים בקדירה שאינם חריפים, הא החריף והקדירה פוגשים וכולעים. וכ' חו"ד שי"א דנתבטל החריפות. וע"כ הכוונה דעד שיעבור החריפות והבליעה, בטל הבליעה בהנטל"פ והשאר דברים שי"ב.

(לב) בדה"ש שי"ג תי' באופ"א, וכ' דאה"נ בצל שלם תוך הטשולנט יאסר הרמ"א. והרמ"א אינו מיקל אלא באבקות, ותבלינים טחונים, וע"ז אמרי' דבטל. ואין זה נכון. חדא, דה"ל לרמ"א לפרט. ועוד, בהל' שבת והל' ברכות ראינו דתבלינים שלהם היה בצלים וכדו', ולא פלפל שחור טחון. ועוד, בהל' שבת שם היה דיון אם תבלינים טחונים הם בכלל תבלין, או"ד הוא רק בצל וכדו', ודברים גדולים. וא"כ, דברי בדה"ש לא נראים.

(לג) חתך בצל בסכין חלבי, ושמו בטשולנט. הסכין בטל בהטשולנט בששים, ולכן הטשולנט שרי. והבצל עצמו, ט"ז סק"ה ס"ל דכן נתבטל, הואיל ואינו חנ"נ, א"כ שייך שהחלב שבו יתבטל. למעשה, אנן מסירין המצל מהטשולנט, משום שחוששין לדעת הבית מאיר ש'א"א לסוחטו, ואי אפשר להוציא כל החלב מתוך בצל הזו. ואכ"מ אלא בסי' צ"ד על ש"ך סקכ"ג, שהש"ך היקל, ורעק"א החמיר.

(לד) פסק שו"ע סתם כמהר"ם מרוטנבורג, דצנזון רק ב"י, או מלכולך אוסר, אבל לא באינו ב"י. ואח"כ מביא י"א אפ' אינו ב"י. וע"ע בסעי' ג' ומש"כ שם האחרונים לברר דעת שו"ע למעשה.

(לה) לדינא, לספרדי, ר' עובדיה היקל כסתם שו"ע. כה"ח מיקל בשעה"ד או הפסד מרובה. אורל"צ מחמיר לכתחילה. נמצא, אם חתך אשה ספרדי בצל לסלט עם סכין חלבי אינו ב"י [או סתם כלי], נגיד לה שתיגש במנה הראשונה ולא יחד עם הבשר, לכתחילה.

(לו) ויל"ע, מה אם היה סלק דזמננו, האם נימא שהוא סילקא דשו"ע, שנחשב כחריף. וע' ב"י בשם רשב"א סילקא אינו חריף אך יש לה כח מיוחד של משיכה, ולכן דינו שוה לחריף.

שי' מסתברא דאיירי באינו ב"י.

שי"א ביאורים ה'.

שי"ב אינני מבין מילים הללו. מו"ר למד הסוגיא, דתולה אם יש רוב, 51% חריף, ומיעוט, 49% שמן. מאידך, בני הכולל למדו דאינו תולה באחוזים, אלא כמה חריף הוא טעם התבשיל. ואם יש בשר עם 20% תבלין חריף מאוד, כולו חריף, ואסור. והרמ"א רק קאמר דאם החריף הוא המיעוט שאינו נרגש התבשיל כחריף, מותר. ועיין. בדה"ש סי' צ"ה סקמ"ג כ' הכל כפי ראות עיני המורה. משמע כדברי חברי הכולל. ועדיין צ"ע.

שי"ג צ"ה בביאורים סוד"ה ומ"מ.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(לז) ש"ך סק"א כ' סילקא הוא תרדין. ופמ"ג כ' לא ידענא מהו, ולא ראיתיו עד הנה. וכ"כ ערוה"ש. וגם ר' משה ש"י כ' דאינו יודע מהו, וכדי לדעת מהו צריך קבלה [כמו שיש לבצל, ושום, וכו'].

(לח) נמצא, סלק דזמננו אי"צ לחשוש דזה סילקא שלהם, כי לא ידוע מהו מין זו, וסלק ידעינן מהי. ומצד לחוש שמא הוא חריף, החוש העיד שאינו כן.

(לט) נמצא, יש להקל בזה, בין ספרדי בין אשכנזי, ולכאו' ה"ה בסכין ב"י. והא דאי"צ הדחה, במעשה שהיה חתכו הרבה דברים אחרים ביניהם.

(מ) כ' חכמ"א ש"ט אע"פ שסכין אב"י, יש חומרות בדבר חריף, הנ"מ כשסכין בלע בליעה, ונפגם תוך הסכין, אבל היכא שהסכין בלע בליעה שהיה פגומה כבר [איך שיהיה], אין בכח דבר חריף להחיות בליעה שנבלע כשהיא פגומה.

(מא) וכן, היכא שהסכין היה נ"ט בר נ"ט דהיתירא, אין הדבר חריף עושה שלמפרע הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא.

(מב) -בצל, מבואר משו"ע סעי' ב', ומכל הנו"כ דהוא דבר חריף. ואע"פ שיש צדדים להקל, כמו שמבואר בבית מאיר לקמיה, ור' שיינברג שנביא שם, מ"מ לפום ריהטא בצל הוא חריף, לא שנא שלהם, לא שנא דידן. ולכן רע עלי המעשה שיש דורשים ברבים שאין בצל נחשב דבר חריף.

(מג) -ע' מ"ב סי' שכ"א סוסקס"ח לגבי כלי שני על דבר שהוא מחומץ הרבה, דיש לחוש לבישול.

מה נחשב חריף

(מד) כ' מהרש"ם בשם דעת קדושים, אוגערקו"ס חמוצים, הואיל ואוכלים אותו כמות שהיא, ע"כ אינו דבר חריף. ונכבדו הגר"ש שוודרון בהג"ה מביא פמ"ג דכ"כ לענין בארש"ט, שאינו חריף הואיל ושותה כמות שהיא. ע"ע פ"ת סק"ד.

(מה) לדינא, אין אנו מורים כן, ונחשב כחריף, אך צירוף מיהא הוי, לנקוט שאינו חריף בוודאות.

(מו) ובצל, אע"פ שנאכל כמות שהיא, מ"מ אין הדרך כן [וברכתו כך הוא שהכל], משא"כ מלפפונים חמוצים, ובארש"ט.

(מז) וקשה על דעה זו, הא צנון ג"כ נאכל חי, וזו היה דוגמת דבר חריף בהגמ'.

(מח) וע' ערוה"ש בשם חכם אחד דמחלק בין צנון לבנה לצנון שחורה, דרך השחורה הוא דבר חריף, ולא הלבנה [ולכאו' ה"ה האדומה]. וערוה"ש סומך ע"ז במקום הפסד.

(מט) מאידך, הדרכ"ת אינו סובל צד כזו, וטען שמסתימת כל הנו"כ והפוסקים, ליכא לחלק כן.

(נ) ובאמת, ע' חלקת יעקב ש"ט שצועק נגד המקור ברוך, שכ' דבר שאינו מסכים עמו, ושאסור להאמין מה שכתב. ומקור ברוך שם מביא סיפור שאשה דפקה על דלתו

ש"י ב' כ"ה.

ש"ט נ"ב י"ד.

ש"ט אה"ע ל"ג ב'.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

של הגר"ח וולאז'ין שחתכה צנון עם סכין חלבי, ורצה לדעת מה דינו. שאלה הגר"ח, איזה צבע צנון, וכשהשיבה שהיה לבנה, התיר לה הגר"ח. ותלמידיו שעמדו שם נבהלו והשתוממו, הלא שו"ע להדיא אוסר בצנון.

(נא) וביאר להם ר' חיים, שיש לו קבלה מרבו הגר"א, שאם למד איזה סוגיא, והגיע למסק' מסויימת, כך יורה אפ' הוא נגד שאר הפוסקים, אפ' נגד שו"ע, אלא שיעשה 'אמתלא' איך לדחוק השו"ע, כדי ששו"ע לא יהיה נגד הוראתו.

(נב) וטען רק חיים, שהוא סובר שאין צנון שלנו דבר חריף, [והגמ', י"ל שלמד כמהלך הראשון שברש"י], והא דשו"ע י"ל דאיירי בשחורים, ולכן הגר"ח מיקל בלבנים.

(נג) נמצינו למדים, האי חכם אחד בערוה"ש, היה ר"ח וואלז'ין. וגם מובן מדוע חלק הדרכ"ת בכל תוקף, והערוה"ש שהלך עם זה, משום שהוא ס"ל כמהלך של ר"ח וולאז'ין, משא"כ אנן.

(נד) כי בשלמא הני רבוותא יש להם הכח לעשות מה שעשו, לעצמם, אבל אנן משעובדים לדעת השו"ע ושאר פוסקים ונו"כ.

(נה) ע"כ היה בנוגע לדון אם צנון נחשב כחריף. ואם יש לטעון, זה לטעון טענה אחרת, ולומר אה"נ צנון שלהם חריף, בכל צבע שהיא, מ"מ צנון דידן אינו צנון שלהם, ונשתנה המציאות. זהו טענה אחרת, ואולי כך ס"ל המהרש"ם ודעימי'.

(נו) קשה, בהל' ברכות סו"ס ר"ד לגבי צנון, הבאנו דעת החי"א דצנון שלנו מר, ואילו שלהם ושל הגמ' אינו מר. וקשה, איך זה שטים עם סוגיין, ועם החכמ"א כאן. וצ"ע כעת.

(נז) ספק חריף, ע' פ"ת צ"ה ד', שמיקל בזה בג' נ"ט.

שיטת הבית מאיר

(נח) כ' בית מאיר בסעי' ג', נתבאר כבר דאנו מחמירין כמהלך שניה ברש"י, ולאסור צנון גם בסכין נקייה, ולא רק במלוכלך. וגם מבואר דחריף אינו דווקא צנון, אלא ה"ה שאר חריפים [סעי' ב']. וגם מבואר דהרמ"א אוסר אינו ב"י [סעי' ג']. אמנם, כ' בית מאיר דאלו כמה חומרות ביחד, ומחמירין רק לכתחילה, אבל בדיעבד, הואיל וזה חומרא ע"ג חומרא, מותר.

(נט) ודוגמתו, חתך בצל בסכין חלבי ובישולם בקדירה בשרי – סתם כלי אינו ב"י [הוסיף, ובפרט סכין חולבת שרוב תשמישו בצונן], ואינו צנון ואינו חילתית, א"כ מצד הסכין עצמו, נקל לומר שהצנון הוא נ"ט בר נ"ט, ואינו אוסר, [ע"פ מהלך הראשון של רש"י, דבנקי אין חומרת דבר חריף, דכי הוא עדיפי מבישול בשאר אוכלים]. ומצד שמנונית על הסכין, טען הבית מאיר שהוא בטל בששים.

(ס) מרגליה דמופיה של הרב פאם להורות כבית מאיר זה.

(סא) והק' על זה המהרש"ם, איך יעלה על הדעת לומר כן, ובפרט בדעת הרמ"א, הא הרמ"א להדיא בסי' צ"ה סעי' ב', דכו תבלינים חריפים במדוכה, אפ' אינו ב"י, אוסר – אלמא, אינו ב"י, בנקי ע"י דוחקא לחוד, אוסר. ויש מי שכ' דאיירי בצנון. ולא דק, כי איירי בתבלינים – א"כ זה ממש ציורו של הבית מאיר, ואסר הרמ"א.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(סב) יש מביאים הבית מאיר על השו"ע, ולא על הרמ"א. וג"ז אינו נכון, כי בתחילת דבריו כ' להדיא דהוא אומר דבריו בדעת הרמ"א. ויש מי^{שי} שמחלק בין בישול לדוחקא. וג"ז אינו מיישב הקושיא, כי הרמ"א איירי במדוכה.

(סג) ואם כי היה נראה לעינינו שזה קושיא ופירכא שאין עליה תשובה, הדברי יציב מיישב באופן נפלא, וטען שרמ"א הנ"ל היא ראייה לדברי הבית מאיר. וכ', שאם תדייק בדברי הרמ"א, יראה שהא דכ' 'אינו בן יומו', זה קאי אבישול, ואח"כ ממשיך ומדבר אודות דיכה, וע"ז לא קאמר 'אינו בן יומו', בדווקא, כדי לתת מקום לחידושו של הבית מאיר.

(סד) ואלו דברי הרמ"א שם: אבל אם היה דבר חריף, כגון שבשלו דברים חריפים בכלי של בשר, אפילו אינו בן יומו, או שדכו תבלין במדוך של בשר, אם אכלו/בשלו בחלב, אוסר אפילו בדיעבד, וכו', עכ"ד.

(סה) הרי לפניך, אין רמ"א נגד הבית מאיר! הפלא ופלא. [ע"ע דרכי משה, עכ"פ מרמ"א אין ראייה].

(סו) השתא דאתית להכי, ברור לכל שאין מקום להקל בסברת הבית מאיר אלא בסכין, אבל לא בבישול. ותלמידי רב פאם אומרים שהיה מיקל גם בבישול.

(סז) עוד, הבית מאיר עצמו אינו מיקל אלא בדיעבד, דהיינו כשכבר נתערב עם הבשר, אבל לכתחילה, אפ' אחרי שנתבשל, לערב עם בשר, אין בית מאיר שמיקל. כגון, חתך סלט עם בצל עם סכין חלבי אינו ב"י, עבור סעודת מצוה בשרי. [ועוד, אפ' אם יקל בבית מאיר, אין לו רשות להקל לאחרים].

(סח) הבית מאיר תיאר ציור שהסכין החלבי היה רוב תשמישו בצונן. ויל"ע, אם זה היה לרווחא דמילתא, או מעיקר החשבון. וע' דרכ"ת שהוא למד דכשאינו רוב תשמישו בצונן, יאסור הבית מאיר.

(סט) פמ"ג חולק על בית מאיר. חכמ"א שי"י ג"כ, ואוסר בדיעבד. וע' בדה"ש אות נ"ח, ובציונים שם ק"ס, מה שהק' על בית מאיר. ר' שיינברג צידד להקל בבית מאיר, באומר שבצל דידן אינם חריפים כמו שהיו באירופה.

(ע) טענת הבית מאיר היה למר שאין הבצל באמת חלבי, הואיל ויש צדדים לומר שהוא נ"ט בר נ"ט. ולענין הקדירה עצמה, בזה יתכן שיהיה מקום לצרף דעת המהרי"ל דיסקין, לומר שהקדירה לא נאסרה. והיכא שלא היה שמן, הלא אין בליעה עובר בלי רוטב.

(עא) למעשה, מו"ר צידד להקל, למרות שבעיני נראה כקולא גדולה. וצידד לומר כן אף לענין הבצלים עצמם, שלא קיבלו טעם הבשר, מכח מהרי"ל דיסקין.

(עב) מו"ר היקל במקום צורך גדול בבית מאיר, כגון תבשיל של שבת סמוך לשבת ואין לו טשולנט אחר. וצידד להקל אף כשאינו ממש סמוך לשבת, כשיש הפסד, וחסרון כבוד שבת.

שיי בדה"ש.
שיי נ"ה ב'.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(עג) אם היה הסכין מלוכלך, עדיין יש הבית מאיר, כמו שכ' הוא עצמו שם להדיא, דשמנונית הזו ודאי בטל בס'.

(עד) במציאות, יתכן שאין צורך לסמוך על הבית מאיר, כי נימא שהבשר שתוך הבצל שהגיע מסכין, בטל בס'. וזה יהיה תולה בסדר בישולו, מתי הוסיף שאר הרכיבים, והאם יהיה כבר חנ"נ, ועל מהר"ם לובלין אם אמרי' אפשר לסוחטו.

(עה) טיגן בצל במחבת בשרי אב"י, ועירב עם ביצה שהיה בתוכה חלב או גבינה. לא שייך לכאן הבית מאיר, כי הבצל נעשה בשרי ע"י בישול, ואילו הבית מאיר דיבר על חיתוך בסכין. ועל זה יש רמ"א מפורשת בסי' צ"ה סעי' ב' לאסור.

המתנה בדבר חריף

(עו) מבואר, חתך בצל בסכין בשרי, אי"צ להמתין אחריה. והיכא שהוא כבר בשרי, ורוצה לאכול בצל שנחתך עם סכין חלבי תוך שיעור המתנה שלו, פמ"ג אסר. והכי נהוג בחו"ל. אך ר' אלישיב היקל גם בזה. ולכאו' יכול לנהוג כן כשהבצל היה חלבי מאינו ב"י. [דהיינו, לענין זה לצרף דעת הבית מאיר, ועוד].

כמה מהצנן נאסר

(עז) יש כמה דעות ראשונים בזה. דעת הרא"ש שרק כדי קליפה נאסר. שאר ראשונים ס"ל כדי נטילה. והכי פסק שו"ע. דעת הרשב"א הוא שנאסר כולו. רמ"א חושש לזה לכתחילה, ובדיעבד מסכים עם השו"ע.

(עח) כדי נטילה, היינו כעובי אצבע. וע' בדה"ש, דעובי אצבע כאן היינו קשר האגודל, שהוא קרוב ל2.5 ס"מ, לדעת החזו"א. ולכאו', שיעור הזו הוא מכל צד. [ברוב מקרים הסכין אינו מתמלא כל שטח הזו].

(עט) יל"ע, האם פוסקים כדי נטילה אף כשיהיה מזה קולא, או"ד בזה נחשוש להרא"ש. ובהמשך נראה ציור כזה.

(פ) אמרנו שלהרמ"א בדיעבד די בכדי נטילה ואי"צ כולו. וש"ך סק"י כ' בדיעבד היינו אחר שנתבשל [ולשער מהו הששים וכו'], אבל לפני כן, לכתחילה מקרי.

(פא) רעק"א כ' דלכתחילה היינו דאל"ה לא יהיה יכול לאכל הצנן. דהיינו, בסכין בשרי, הלא יכול לאכלו עם בשרי, אבל בשל איסור אין עצה, א"כ ג"ז מקרי בדיעבד. ואם קנה כבר, או שאין נמצא לקנות אלא זו, זה מקרי בדיעבד. וכן לכאו' הוא הרמ"א לפי ט"ז סק"ח.

(פב) בשעה"ד, כגון הפסד וכדו', לכאו' נקל ע"פ רעק"א.

(פג) כנגד הסכין, היינו נגד חלק הסכין שיש לחוש שנגע בהצנן. וע' ט"ז וש"ך אם נאמן לומר דכאן נגע וכאן לא.

(פד) חתך צנן עם סכין בשרי וכו', שו"ע כ' מהני טעימה. ט"ז כ' אין אנו בקיאים בזה. אבל מש"ך משמע דאה"נ בשאר מקומות הרמ"א תמיד אומר שאין להקל ע"י טעימה, כאן שאני. למעשה, המציאות יוכיח דאין אנו בקיאים בטעימה לדעת אם יש שם טעם בשר או לא. וע"ע רעק"א איך עושה טעימה.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

פה) כשבישל צנון שנחתך בסכין בשרי תוך מאכל חלבי, הואיל ואינו נבילה, אי"צ רק ס' נגד מקום נגיעת הסכין, אבל לא נגד כל הצנון שנעשה בשרי. ועי' בשו"ע, וברמ"א, וש"ך סק"ט וט"ז סק"ו. והיוצא מדבריהם, שאם חתך דק דק, נמצא בכל חתיכה יש כדי נטילה, וא"כ כולו בשרי, בהגבלה של גודל הסכין, שא"א לאסור יותר מהסכין. והנ"מ בסכין בשרי, אבל בנבילה, אמרי' חנ"נ, והכל נאסר שוב ושוב, ולא שייך היתירים הנ"ל.

פו) ספק. מבואר מרמ"א, שיש להקל בצנון, שאינו ודאי ב"י, ואינו ודאי נחתך עם סכין של עכו"ם. וע' ש"ך, ולא ברירא לי אם מיקל רק בג' ספיקות או ה"ה בספ"ס.

פז) – דבר חריף, אינו אלא ע"י דוחקא, אבל בלא"ה לא. וכן מבואר מט"ז סק"ג. ויל"ע בגדר דוחקא. כי הט"ז מיקל בשמולל לתוך קערה. ולקמיה בעז"ה יתבאר כשחותך על צלחת. ויל"ע מה הדין בתוחב כך לתוך חרדל וכו', האם זה דוחקא. ועוד, סכין חד מאוד טובא הרבה, האם בזה אמרי' דוחקא? [מו"ר, כן].

פח) – מיונז, שהכניס לתוכו כף בשרי, ואח"כ חלבי, הלא מיונז יש בתוכו חומץ. הרי, אין כאן דוחקא, ועוד, אינו חריף כי החומץ נתערב עם השאר. [בחרדל, יתכן שיהיה חריף, אך אין דוחקא].

פט) – אם השאיר הכף בתוך המיונז או החרדל, אין לאסור מצד כבישה, הואיל ואינו כמים שמתערבים.

צ) – ערוה"ש כ' דשמן מבטל ליה לחריפות, ומקורו הוא מהל' שבת, סי' שכ"א. דרכ"ת מביא זה, ומתפלא, כי התם מבואר שמחליש כח המלח, ולא שמחליש כח חריפות.

צא) – השורה בצל במים, כ' ערוה"ש אזל מיניה חריפותו. ויל"ע, בכמה זמן – אי היה כ"ד שעות, הלא זה כבוש, אלא ע"כ בפחות מכן. וא"כ, מהו שיעורו.

צב) – דבר חריף צונן על קערה בשרי/חלבי, עם לחלוחית, בלי לחלוחית, ע' סי' צ"א, וע' פמ"ג כאן.

--- סעי' ב' – שאר חריפים ---

אם חתך בו שומין ובצלים וכרישין (ותמכא שקורין קרי"ן) (הגהת ש"ך והגהת או"ה סס) וכיוצא בהם מדברים החריפים ופירות חמוצים (אורחות חיים) ודגים מלוחים, דינם שוה לחתך בו צנון. (שצולי לקט) הגה: ומכל מקום מותר לאכול מרקחת חריפים של עו"ג כגון זנגביל וכיוצא בו, דיך להם כלים מיוחדים לכך או תולסין אותן (מרדכי ואגודה פרק כילד מצרכין).

בצל ושום

א) המחבר כ' דשאר חריפים דומים לצנון, ואלו הן: בצל, שום, כרישין, פירות חמוצים, דגים מלוחים.

ב) דגים מלוחים, ע' ש"ך דהיינו מלוחים הרבה.

ג) פירות חמוצים, ט"ז מביא מקילין, ומיקל במקום הפסד.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

- (ד) חכמ"א שיט"ג"כ מביא כאן קולות. וכ' דפירות חמוצים באב"י, בסכין היתר, מותר. אבל אם היה סכין של איסור, או ב"י, וכ"ש בשניהם, אסור, ומותר רק במקום הפסד או מצוה, [כדברי הט"ז].
- (ה) ודע, אפ' כשהיקל החכמ"א, מ"מ הנהגה הראויה היא ליזהר בזה, ולהקפיד איזה כלים ישתמש.
- (ו) כגון, מלפפון חמוץ, אם חתך בסכין בשרי אב"י, נתיר. אבל יזהר לחתוך עם סכין הנכון.
- (ז) כרישים, בדה"ש מביא שזה לוף, Leek. ומניסיון שלי, של חו"ל אינו חריף, ואילו של א"י כן חריף. ויל"ע, איזה סוג היה לבעל הבדה"ש. וכן יל"ע לענין Scallions. וע' לקמיה.
- (ח) אתרוג, פ"ת קב"א ט' דבר חריף הוא. ולכאו' אינו גריע מפירות חמוצים, ויש קולות חכמ"א.
- (ט) בארש"ט, ט"ז סק"ט כ' דחריף הוא. ערוה"ש ד' כ' דהכל לפי ראות עיני המורה, כי לאו כל בארש"ט שוה.
- (י) מלפפונים חמוצים, לענין בדיעבד לכאו' נקל כדע"ת שהבאנו למעלה שאינו חריף.
- (יא) תפוז אינו חריף. לימון, מבואר מסעי' ד' דהוא כן חריף. אשכולית, אולי הוא כפירות חמוצים, ויהיה בה קולות החכמ"א.
- (יב) פירות חמוצים, יש מהמפרשים שכתבו תפוחים חמוצים. ואין נראה הכוונה לתפוחים ירוקים שלנו, וגם אינו נראה שזה תפוחים לבישול, אלא מסתבר שזה Cider Apples, שחמוצים מאוד.
- (יג) רמ"א מתיר זנגביל של עכו"ם הואיל ויש להם כלים מיוחדים. וע' ש"ך דמצדד להקל אף באינו כלים מיוחדים, אם אינו ב"י. וע"ע מ"ב תנ"א סק"צ.
- (יד) זיתים, ע' מ"ב תמ"ז סקפ"ט וצ', ואינו מסתבר דזה שייך לגבי זיתים שלנו, ובשלנו לכאו' יש להקל, בפרט בסכין כשרה אב"י, כדברי החכמ"א. וגם בזה יזהר לכתחילה להקפיד כל דבר בסוג הנכון.
- (טו) חריי"ן של פסח, חריף. חריי"ן של כל שבת, שיש הרבה סלק, וסוכר, יש סוגים שונים. יש שאינם חריף בכלל, ויש שחריפים במקצת.
- (טז) כרוב כבוש, Sauerkraut, ערוה"ש כ' דאינו דבר חריף.
- (יז) בצל, נקטינן שהוא דבר חריף, ולא מצינו מי שמיקל בזה, מלבד ר' שיינברג על סברת הבית מאיר. וחלילה להקל יותר מזה, כי לא מצאנו שום א' מגדולי אחרונים שאמרו דבר כזה, א"כ אין בידנו להמציא קולות כאלו מעצמנו. לכאו' בצל אדום ג"כ בכלל בצל.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(יח) פ"ת סק"ג בצלים קטנים אינם חריפים, ומיקל באינו ב"י. ופשטות דברי הפ"ת איירי 'כשהם' קטנים, דהיינו שלא נתבשלו כ"צ, ולהכי אינם חריפים. וכ"כ כה"ח. אבל מעדני השולחן סקל"ה למד שזה סוג אחר, שיש להקל בהם, והוא Scallions.

(יט) לדינא, מחמירים שהוא חריף, אך יש לצרף היתירים, כגון חכמ"א, ואולי אף יותר מזה [כי אף המעדני השולחן שלמד הפ"ת להקל בזה, לא היקל אלא באינו ב"י].

מג"א ואבן העזר, וחכמ"א

(כ) שי' מג"א בסי' תנ"א סקל"א, חתכו זנגביל עם סכין בשרי, וכתשו במכתשת, המכתשת נעשה בשרי. ואם כותש אח"כ שאר תבלינים, ואוכלם בחלב, שלא כדין הוא.

(כא) דעה זו מובא במ"ב שם סק"צ וק"ב, ובחיי"א ובחכמ"א^{שכ}.

(כב) דהיינו, לא רק שדבר החריף מושך הבליעה מהסכין, אלא גם מכניסו לסכין אחרת, בטעם ראשון.

(כג) כגון, חתך בצל עם סכין בשרי, ואח"כ בסכין חלבי, הבצל, וסכין חלבי, נאסרו.

(כד) אבן העזר כאן מביא מג"א זו, וחולק עליו, ומביא ראיה מש"ך סי' קכ"ב כדבריו. דשם איירי לענין בצל שטיגן במחבת בשרי ב"י, ואחר מעל"ע מהבשר בשלו בו חלב, למרות שלא היה מעל"ע של הבצל, מותר. ואם כדברי מג"א, ה"ל לבצלים הללו שנעשו בשרי, הוי להו לעשות הקדירה בשרי ג"כ, מחדש, ולא היה אינו ב"י לענין החלב. אלא ע"כ ס"ל לש"ך, דהבצל מושך הבליעה, אך אינו מפליט לתוך הקדירה, רק כדין נ"ט בר נ"ט.

(כה) כגון, חתך בצל בסכין בשרי, וטחנו בבלנדר פרווה, ואח"כ טחן בתוכו שום, שום הללו מותר בחלבי, כדין נ"ט בר נ"ט.

(כו) נקוה"כ שם בסי' קכ"ב חולק על הש"ך, וא"כ הוא ס"ל כמג"א.

(כז) החו"ד מסכים לדינא עם אבן העזר, וכ' דבלא"ה דברי המג"א צ"ע, כי הלא אין רוטב, א"כ איך בליעה עובר בלי רוטב. כלומר, אה"נ נתחדש בדבר חריף שיכול להוציא בליעה מהכלי אל האוכל ע"י דוחקא, אבל להוציא בליעה מאוכל לתוך הכלי, אין מקור לומר שדוחקא מועיל לזה, ואדרבא מסתבר לדמות לסי' ק"ה שבלועה בחתיכה אינו יוצא בלי רוטב.

(כח) פמ"ג מציע דהמג"א איירי בטחון דק, ואז דינו כלח. ויד יהודה מתפלא על צד כזה, כי דק הוא כלח לענין ביטול, אבל לענין להפליט אינו עדיף מיבש.

(כט) יהיה ציורים שיש נפק"מ בין אבן העזר לחו"ד, כגון בדבר שמן דאי"צ רוטב, ע"ע סי' ק"ה סעי' ז'.

(ל) כשחתך בצל עם סכין בשרי, ואח"כ בחלבי, להחו"ד מה דינו. האם זה נחשב כיש לה רוטב. לכאן' לא, אבל האה"ע יחמיר בזה, כי עדיין פלט ונחית דרגא, א"כ הבצל הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא, שיאסור גם הסכין.

^{שכ} מ"ט י'.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

- (לא) מערוה"ש מבואר, די"ל דהא דמג"א היינו רק במכתשת, וזו יש כח מיוחד, יותר מסכין [ויותר מבישול] שהחריף מבליט בלי לרדת דרגא, משא"כ שאר סכין ובישול.
- (לב) אם לזאת, המ"ב שמביא מג"א, אינו מביא בסתמא אלא מביא בשמו, יתכן שמסכים להתיר היכא שלא היה מכתשת.
- (לג) [מהדו"ב: א"נ י"ל, יש לדחות כל הראיה של האבן העוזר, ולחלק בין דוחקא לבישול, דאם הוא בישול אכן הוא נחית דרגא, והוא בנ"ט בר נ"ט, ועפי"ז היקל בסי' קכ"ב, אבל בדוחקא, י"ל דס"ל להש"ך דבזה לא נקלש, ולא נחית דרגא, ובזה מודה להמג"א. ובזה יתיישב המ"ב שמביא המג"א ומשמיט הש"ך, די"ל שלא נחלקו בכלל. וזה מיישב גם החכמ"א שהביא המג"א, ואעפ"כ בסי' מ"ח סקט"ז כ' כהש"ך; ע"כ יש מקום לחלק בין בישול לדוחקא. ואם לזאת, אזל כל הכרחו של האבן העוזר. וע"ע בזה, ואם ישתנה הדינים של הציורים שהבאנו לקמיה. ע"כ.]
- (לד) למעשה, חוששין למג"א [ושיגעיל הכלים], דרב גובריה. אבל באינו ב"י, יש מקום להקל, וכן כשהוא בציור של הבית מאיר. וזה יעזור לענין הכלי, כגון סכין או בלנדר, או קדירה, שישאר פרווה, כי לא בלע אלא כנ"ט בר נ"ט דהיתירא, אבל בצל שחתכו בב' סכינים, אסור לכו"ע כי הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא.
- (לה) החכמ"א^{שכא} נקט כמג"א. וממשיך ומורה, אם חתך בצל עם סכין בשרי על קרש פרווה, או על שיש חלבי, ג"ז נקרא דוחקא, והבליעה מהקרש או השיש עולה להבצל. ואם היה הסכין בשרי, והקרש חלבי, הבצל נאסרה, ואוסר הסכין והקרש. וכמובן, זה גם דלא כחוו"ד הנ"ל, שהרי ס"ל להחכמ"א דהבצל פולט אל הקרש, בלי רוטב.
- (לו) ובא לאפוקי מ'ספר יהושע', מובא גם בספר דבר חריף, שס"ל דאין זה נקרא דוחקא.
- (לז) לדינא, ר' אלישיב החמיר בזה לכתחילה, אך בדיעבד היקל, לא רק שאין הפרווה נעשה בשרי או חלבי, אלא אפ' שהחלבי לא נאסר, וגם הבצל בסדר.
- (לח) והנה, בקרש פרווה וסכין בשרי [או להיפך, ו/או חלבי במקום בשרי], יש כמה מקילים: החולקים על החכמ"א ושאי"ז דוחקא. ואפ' תימא שזה דוחקא, הלא יש חולקים על המג"א, ואי"ז כפליטת דבר חריף אלא כנ"ט בר נ"ט ועודו היתר [ע"ע מהדו"ב]. ועוד, דאין רוטב, א"כ יש גם טעמו של החוו"ד. וכשאינו ב"י, יש גם הבית מאיר.
- (לט) וא"כ בזה יש להקל, ואי"צ להגעיל, למרות שחכמ"א אסר גם בציור הזו, ולא התייחס לכל קולות האלו. [לפי מהדו"ב אולי דין זה ישתנה.]
- (מ) כשאינו א' בשרי/חלבי וא' פרווה, אלא א' בשרי וא' חלבי, נתמעטו המקילים. אה"נ יש החולקים על החכמ"א, ויש החוו"ד, ויש בית מאיר כשאינו ב"י, מ"מ אבד קולא עיקרית והיא האבן העוזר, כי עכשיו הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא. אך, ר' אלישיב היקל בציור כזו, בדיעבד. דהיינו הכלים כשרים, ואילו הבצל יזרוק. [האם יקל בבצל כשהוא הפסד מרובה או שעה"ד? משמע שכן.]

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(מא) **שאלה:** חתך בצל בסכין בשרי, ואח"כ טיגגם במחבת בשרי, ואז שם אותם בלחמניה, וחיימם אותו ב-Cheese Toaster. הבצלים נשפכו גם מחוץ ללחמניה, והמכשיר היה מלוכלך עם גבינה בעין. מה דין הלחמניה, ומה דין המכשיר.

(מב) אי"ז הבית מאיר, כי היה בבישול, ולא בסכין לחוד. אלא זה רמ"א צ"ה ב', דבר חריף בכלי שלהם נעשה בשרי. וא"כ לא נקל בלחמניה.

(מג) המכשיר, יש דעת המהר"ם שהסכין ומחבת לא היו ב"י, ולא היה חילתית או צנון. זו לחוד אינו מספיק. עיקר ההיתר, אין בליעה יוצא בלי רוטב. [מדוע זה מהני למכשיר, ולא ללחמניה? ע' סי' ק"ה].

(מד) ונחלקו ש"ך וט"ז בסי' ק"ה, האם האי כללא הוא רק באיסור, ולא בב"ח, או"ד גם בבב"ח. ט"ז מיקל, וכן נקט חזו"א, ועוד. א"כ בנידו"ד נקל בהמכשיר, ואולי ימתין מעל"ע.

(מה) **מעשה שהיה,** חתכו בצל בסכין בשרי מקונח אב"י, והניחם על פיצה רותחת. לבית מאיר בצלים הללו מותרים בדיעבד. ולמעשה, צריך להסירם. ושאר הפיצה, לכאן' אף לדידן שרי, כי הבלועה בהבצל אינו יוצא בלי רוטב.

(מו) אלא, שאם הסכין היה בלועה בבליעה שמנה, היה עובר אף בלי רוטב. ואע"פ שאנו בקיאים לענין בליעות, מ"מ מי יימר שלא נבלע מעולם בבליעה שמנה, שיוצא עכשיו. ולכאן', כיון דרוב בשר דידן כחוש הוא, א"כ רוב בליעות בסכין הם כחושים, א"כ אין אנו צריכין לחוש שדווקא עכשיו יצא בליעה השמנה. ולכאן', כך הוא באמת כוונת הבית מאיר.

(מז) ועוד, הבאנו הכת"ס דס"ל דבליעה מכלי לעולם אינו שמן. א"כ הפיצה שרי, מלבד הבצלים.

(מח) והרב שהורה לאסור, ע"כ הבין דהיה בהפיצה הרבה רוטב, יותר ממה שהתיר החו"ד.

(מט) **מעשה שהיה,** חתכו בצלים בסכין פרווה, וטגנו במחבת חלבי אב"י, ושמו בטשולנט. אין כאן בית מאיר כיון שהיה בישול ולא חיתוך לחוד.

(נ) מו"ר נטה להקל מכמה צירופים. אנו יודעים שבישול מבטל חריפות, ושיש שאלה מתי זה קורה. ויתכן מאוד שזה קורה אפ' לפני יס"ב.

(נא) ועוד, היה הרבה שמן, א"כ יתכן שלא היה רוב חריף. [עמש"כ שם בסי' צ"ה סעי' ב' שאינו ברור מהו פשט ברוב]. ויש דעת הערוה"ש דשמן מחליש כח של בצל אפ' צונן.

(נב) ועוד, אם היה שמן חם ואח"כ הוסיף הבצל, יתכן שנחלש לפני שנבלע. ויתכן שכך היה, ולא שחיממן יחד.

(נג) ובע"ש, בכל הספיקות, היה מקום להקל^{שכב}.

---

^{שכב} ואין לומר שנתיר משום מהר"ם לובלין שנגיד אפשר לסוחטו, כי זה יעזור כשמקסימום נבלע כמות של סכין, אבל כאן יתכן שנבלע עד כגודלו מהמחבת.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

--- סעי' ג' – תבלין במדוכה של בשר ---

תבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו, אסור לאכלם בחלב. וי"א
אפילו אינו בן יומו. (רס"א סימן תמ"ט וזארוך וע"ל סימן ל"ה סוף ס"ב
כהג"ה).

סתירה

- (א) פסק שו"ע, תבלינים שדכו במדוכה בשרי ב"י, אסורים בחלב. ורמ"א כ' די"א ה"ה אינו ב"י.
- (ב) והפשטות, שו"ע בא להקל כדעת המהר"ם, דבשאר דברים מלבד חילתית, רק ב"י אוסר, ואילו הרמ"א מחמיר.
- (ג) אמנם, בסעי' א' הביא השו"ע י"א שאסר. ומזה לא הק' האחרונים. אלא הק' מסימן ק"ג דשם החמיר השו"ע, ואילו כאן היקל. דהיינו, כאן, וכן סי' ק"ג אינו סתירה להיכא שהביא ב' דעות, כי בא' מהמקומות הכריע, ואינו קשה אלא כשכאן הכריע להקל, והתם להחמיר.
- (ד) והבאנו בסעי' א' דעות פוסקי עדות המזרח בשאלה זו, והמסק' היה להחמיר לכתחילה.
- (ה) החילוק הראשון בין כאן לסי' ק"ג, כאן הוא של בשר, ואילו התם הוא של עכו"ם, של איסור. יישוב זה מוזכר בכמה מפרשים, ולפיהם, דעת שו"ע להקל בשל היתר. אך הוראת פוסקי עדה"מ הוא כמש"כ למעלה.
- (ו) ע' רעק"א. בת"י השני, מיישב סעי' שלנו עם סעי' א', אבל לא בין סעי' שלנו לסי' ק"ג. ועיי"ש גם ת"י הראשון. וק' על רעק"א, איך מחלק בין צנן לשאר דברים של היתר, הא שו"ע להדיא בסעי' ב' כ' דשאר חריפים 'דינם שוה' לצנן, א"כ איך מחלק רעק"א בנייהו. שו"ר שבנו של בדה"ש בספרו על תורת רעק"א מק' כן והניח בצ"ע. וע"כ צ"ל דלמד ששו"ע בסעי' ב' שהשווה אהדדי, לאו לכולי ענינים השווה ביניהם.
- (ז) ואם נראה לך שדחוק לומר כן, מצאתי בפר"ח י"ח שכ"כ בשו"ע מטעם אחר. עכ"פ, חילוק הזאת כבר נמצא.

--- סעי' ד' – מי לימוני"ש ---

מי לימוני"ש שמביאים העו"ג, וכן חתיכות דג מליח שמביאים העו"ג
בחביות, מותרים. הגה: מפני שמביאים הרבה ביחד, ואף אם נאסרו מקצתן
סנחתכו צראשונה עם סכין עוזב כוכבים, נתבטלו צאחרים הנחתכים אחר כן,
שאין נאסרין, כי כבר נתבטל טעם הסכין צראשונים ולכן כולם מותרים. וכל
כיוצא בזה (בית יוסף בשם שיבולי לקט). ולכן אוכלין בקצת מקומות הכרוז
שקורין קומפס"ט, אף על גב דפרוס וחתוך. ויש מקומות שמחמירין בזה, ואין
לשנות המנהג (מהרי"ו סימן מ"ט), אבל שאר דברים שאין חריפין, כגון תפוחים

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

לא לפתות יצקים וכדומה, נוהגין בהן היתר כמו בלימוני"ץ ואין להחמיר כלל (בארוך).

ביטול בכמות מרובה

- (א) מבואר משבלי הלקט, שהוא מקור סעי' זו, דאע"פ שאם חתך דבר חריף כמו לימון עם סכין אסור, מ"מ אחרי כמות מרובה מותר, ולכן יש מנהג לשתות מיץ לימון מעכו"ם.
- (ב) ויל"ע, איך זה שטים עם הא דחילתית שלא היה היתר כזה. והש"ך מאריך בזה, האם ההיתר כאן רק משום דאינו ב"י, ועוד, אינו חריף כ"כ, וכו'. וע' חו"ד מה שהקשה עליו.
- (ג) שאר אחרונים למדו ההיתר, וכן הוא הפשטות, הואיל וכאן מיובאים בכמות מרובה, ודאי נתבטל ואזיל האיסור שבו, ואה"נ הראשונים אסור ולא אחרונים. משא"כ חילתית לא היה ציור שהביאו חביות מלאות, א"כ לא היה היתר כזה.
- (ד) כלומר^{שכ}, הואיל ואין אנו אומרים חנ"נ בשאר איסורים [הנחה גדולה, ע' לקמיה], א"כ לאו כולו של כל לימון נעשה נבילה, אלא כמות האיסור מוגבל לגודל הלהב של הסכין. ולכן, נניח שכל כמות הסכין הוא איסור, כשחתך לימון הראשון, נתבטל האיסור בהכדי נטילה בערך א' לעשר. דהיינו, שגודל הכדי נטילה היא פי עשר מגודל הלהב. וא"כ אחרי שש לימונים כבר נתבטל הלהב בששים. והני חצי לימונים האסורים, יתבטלו ברוב עם אחרים.
- (ה) ואפ' אם לא חתך כ"כ לימונים, כל שיש במיץ הלימונים ששים נגד הסכין, ודאי האיסור כבר נתבטל בזה. [וחשבון הנ"ל, היה אפ' טרם סחטם, אבל אחר סחיטה, כבר נתבטלו תוך שאר המיץ^{שכ}].
- (ו) והאי היתירא שאין הסכין יכול לאסור יותר ממה שיש בו, וא"כ אחרי שיש ששים כנגדו מותר, אינו אלא על סמך שאין אומרים חנ"נ בשאר איסורים, וכמש"כ. דאילו אומרים חנ"נ בשאר איסורים, היה כל כולו של לימון הראשון נאסר, ושוב זה יאסר הסכין, גם לדעת האבן העזר, כי כאן יהיה נ"ט דאיסורא. משא"כ אם לא אומרים חנ"נ בשאר איסורים, הלימון רק בלע, ומה שחוזר ואוסר הסכין אי"ז אלא מה שיש בו, ואינו יכול לאסור הסכין יותר ממה שהסכין אסר אותה^{שכ}. [האם המג"א יכול להבין סעי' הו, שהרי לדידיה, יחזור חלילה. י"ל שכן, דאע"פ שחוזר, מ"מ יש הגבלה בכמות האיסור כאן, וא"כ אפ' על הצד היותר גרוע, נתבטל אחרי כמה לימונים].
- (ז) הנחה גדולה זו שא"א חנ"נ בשאר איסורים בכלל אינו דבר פשוט, א"כ איך מקילין כאן; כה"ק באר היטב, פמ"ג, מטה יהונתן, ועוד. וצ"ל בדעת השו"ע ורמ"א, דאפ' אי חיישינן לחנ"נ כאן, עדיין יש לצרף שמא אינו חריף, ושמא לא היה בסכין איסור,

^{שכ} בדה"ש בשם הפלאה ויד יהודה.

^{שכ} זה להרוויח גם דעת הרא"ש, שאין דבר חריף אסור אלא כדי קליפה, וא"כ ה"ל לחתוך הרבה יותר לימונים. אך לפי חשבון המיץ, יש להקל בפחות מזה.

^{שכ} עפ"ז, איך היקל הבדה"ש בצורה שלו אחרי י"א לימונים, הא שמא לא פלט הסכין מיד, וכ"ת דפלט, אולי הלימון חזר ונתן מקצת הטעם בחזרה אל הסכין. דהיינו, אולי צריך שיעור יותר מזה שמא לא יצא כל הבליעה כשיעור שחשב, ורק התחיל בלימון השלישית, ואולי מהלימון חזר אל הסכין. י"ל, בדה"ש מתאר ציור הכי גורע ששייך, אבל אם חזר ופלט אל הסכין, לימונים הללו ודאי שרי. ולא קאמר דעבשיו הסכין כולו היתר, ומותר לחתוך לימון אחד ולאכלו; לא קאמר כן, אלא אמר לימונים הללו מותרים, הואיל ודאי יש בהם ס' נגד הסכין.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

ושמא לא היה סכין בן יומו, וכו'. [ע' בדה"ש בביאורים שמבאר צד להקל אף אם אמרי' חנ"נ כאן, ולא הבנתי.]

(ח) למעשה, פר"ח וגר"א החמירו. ע' ש"ך לגבי מקום שאין מנהג. מנהגנו כרמ"א, ומותר בכל גווני, וכ"כ בדה"ש.

(ט) נתבאר דלימון הוא דבר חריף, ויש היתר כשהוא כמות מרובה, א"כ המקבל קולה בטיסה או שאר מקום, ויש על הכוס חתיכת לימון, ואינו ציור שיכול לתלות שחתכו כמות מרובה [שמספרו אינו ברור], לכאו' הלימון אסורה, כי יש לחוש שמא השתמשו בסכין אסורה, אפ' אינו ב"י. ויש חנ"נ, וא"כ לא שייך לבטל בששים, וגם עבידי לטעמא.

(י) אך לדינא יש מקום להקל, כי אה"נ הלימון הוא חנ"נ, מ"מ כמות הלימון שנוטף לתוך המשקה אינו ס' נגד המשקה, וכ"ת הא עבידי לטעמא, הנ"מ הקולה, אבל האיסור שבו, זה אינו עבידי לטעמא, וזה שפיר בטל.

(יא) לכתחילה יבקש שתייה בלי לימון, אבל אם כבר קיבל כך, יסירו, ויקנח מקום הלימון, וישתה, בפרט שיש כמה ספיקות, וכנ"ל. וכשהוא מקום קבוע מיוחד לשתייה ומשקה, יש להקל טפי כי יתכן שיש סכין מיוחד לכך.

(יב) ואם היה לימון כזו בתוך כוס תה, חמיר טפי. אע"פ דכוס תה הוא כלי שני, מ"מ אין כלי שני פשוט כ"כ בפרט בנוגע לדבר חריף.

(יג) ט"ז סקי"ג בשם תו"ח, חתך פרי ומצא בתוכו תולעת, נמצא שחתך התולעת עם סכין זו, מותר הפרי בקליפה מעט מחמת השמנונית התולעת [והסכין ידיח, תו"ח שם], הואיל והוא דבר שנפשו של אדם קצה בו. ונטילה אי"צ, כיון שפגום. רעק"א דן אם באמת פגום, וע' פמ"ג דבזה נצרף דעת הרא"ש דאף חריף ממש די בקליפה.

--- סעי' ה' – קישואים ולפת ---

חתך קישואים בסכין של בשר, מותר לאכלם בחלב בגרידה בלבה, שיגרוד ממקום החתך. ואם חתך בו לפת, אפילו גרידה אינו צריך, אלא הדחה בעלמא. ולא עוד אלא אפילו צנן שחתך אחר הלפת, שרי בהדחה כמו הלפת, לפי שטעם הלפת משונה ומבטל טעם הנפלט מהסכין. הנה: ודוקא לפת, שטעמו מסונה, אבל ירק או לחם ושאר דברים, לא. ואפילו כלפת אין להתיר לחתוך כנון רק פעם אחת, אבל לא הרבה פעמים, אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכת כנון לכנון (כ"י בשם סמ"ג).

הדחה וגרידא

(א) סעי' זו קשור לסי' צ"א סעי' א', עיי"ש.

(ב) מבואר, חתך מאכל עם סכין איסור או בשרי ורוצה בחלבי וכו' צריך הדחה. ואם הוא דבר לח, ע"י ההדחה אדרבה נסרח בהם יותר, א"כ צריך גרידא.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

- (ג) וגרידא פחותה מקליפה, כי קליפה היא כמות כדי שתוכל להנטל כולו כאחד, אבל גרידא היא להוריד שכבה העליונה [כעין Sandpaper].
- (ד) וע"ע סי' צ"א סעי' א', האם זה משום דוחקא או משום שמנונית, או משום שניהם. ע' פ"ת שם וחוו"ד.
- (ה) הלכה זה נאמרת אע"פ שאינו דבר חריף.
- (ו) הא דהדחה לא מהני, כתבנו משום שאדרבה נסרח יותר, וכ"ה בש"ך וט"ז. בדה"ש מביא עוד טעם משום שהוא מעט חריף. וחושש לשני הטעמים לחומרא.
- (ז) רמב"ם דיבר אודות אבטיח, וכ' בדה"ש, אי"ז אבטיח שלנו.
- (ח) ערוה"ש כ"א כ' ה"ה שאר ירקות בעי הדחה, ולא רק לפת. וחכמ"א כ' דכל ירקות שיש בהם לחות, לא יהני הדחה, רק גרידא.
- (ט) כ' פ"ת דאם א"א בגרידא, די שישפשף היטב. איירי בדג שא"א בו גרידא, וכ"ש כשחתך לחתיכות קטנות. וק', הא אמרנו דהדחה לא מהני כי אדרבה נסרך יותר, א"כ איך יתכן להקל כשאי אפשר. וכה"ק ערוה"ש. לדינא אין להקל בזה, ואם א"א לגרוד, יקלוף.
- (י) ויל"ע, האם יש מקום להקל בסכינים שלנו, כי הש"ך כ' סתם סכין יש עליו שמנונית, וא"כ אם נימא שסכין דידן לא, אולי אי"צ הדחה או גרידא.
- (יא) דרכי תשובה מביא חוט השני, מי שברור לו שהסכין נקי, לא שומעין לא, דמילתא דלא רמיא עליה. וכ' דרכ"ת, דבזמננו כן יתכן שכן יהיה נקי, וא"כ יש להקל בסעי' דידן.
- (יב) והניחא מצד השמנונית, אך הבדה"ש חשש לבליעות הואיל וקצת חריף. אך זה יהיה קולא באינו ב"י, וגם סתם כלי.
- (יג) כגון, חתך ירקות לסלט עוף [לא בצל וכדו'], והיה סכין חלבי, נקי, אינו ב"י או סתם כלי, מותר לאכלו. בן יומו, אין בידנו להקל.
- (יד) כ' שו"ע [והוא גמ'], חתך לפת בסכין בשרי, סגי בהדחה. חתך אחריו צנון, אינו אוסר הצנון אע"פ שהוא דבר חריף, אלא די בהדחה, הואיל ולפת טעמו משונה. וכ' רמ"א, דווקא לפת, ודווקא אותו חתיכה של צנון, אבל אח"כ חזר הדין לעיקר הדין, ורק לפת צנון לפת צנון מהני, להקל בהדחה לחוד.
- (טו) עוד הגביל בית לחם יהודה, רק בסכין של בשר, ולא סכין של איסור.
- (טז) ש"ך כ"ג כ' רק אם כבר חתך, אז מותר בחלב, אבל לחתוך כך על דעת כן לא.
- (יז) יד יהודה מגביל, רק בסכין נקי, ולא במלוכלך.
- (יח) לאור הנ"ל, אי"ז היתר שיעזור לנו למעשה.
- (יט) עפ"י הנתבאר בסעי' זה, וזה שלפניו, לקנות פירות חתוכים ומוכנים לאכילה מחנות של גוי, כמו Tesco, אי"צ לחוש לסכין של איסור, וגם חותכים כמות גדולה [ואינו ב"י, ועוד ועוד]. אמנם יל"ע בזה, כי חותכים ענבים ג"כ, ויל"ע אם המיץ שבו יש בו משום יין נסך. ועוד, שמעתי שמשפשפים מיץ ענבים על הפירות כדי שיבריקו.

סי' צ"ו – דיני דבר חריף

(כ) ולכן, עד שמציאות ושאלה זו נתברר, חלילה להקל בזה, אפ' לקנות אננס או מלון או אבטיח חתוך.

(כא) לקנות סלט במסעדה לא כשרה, או שאין לו השגחה טובה, אין להקל, מחמת שאלות הנ"ל, ועוד, בזה אין שום הנחות לגבי הכלים, ועוד, יש לחשוש לתולעים, וגם הרוטבים של הסלט אי אפשר להניח שיש בו רק רכיבי היתר. ופשוט.

(כב) מנהג נפוץ בבני חו"ל, שקונים דג פרוס מחנות של גוי, בתנאי שעדיין יש לו הקשקשים, ומדיחים היטב לפני השימוש זו. והנה, אם איירי בקפואים מהמקפא, בזה שייך סעי' ד', דאפ' אם תרצה לחוש שהשתמשו בסכין של דג איסור, ולא הדיחו, הרי מייצרים כמות מרובה. ועוד, מסתבר שיש להם שטח/אזור/מפעל מיוחד למין זו. ואפ' אם אין להם, לכאור' לכה"פ שוטפים היטב, לפני כל מין ומין.

(כג) ולקנות דגים פרוסים טרי, נאבד הרבה מהנחות הנ"ל. ועוד, הדחה על שומן ודם קרוש, ע' רמ"א סי' ס"ט סעי' כ' דלא מהני, אלא בעינן נעיצה. ויד יהודה צ"ד מ"ו כ' דה"ה כל שומן קרוש שלא הודח מיד, לא יהני הדחה אח"כ, רק נעיצה.

(כד) אמנם, למעשה מותר, כי במציאות משתמשים תמיד ותדיר בהרבה מים, והדם והשומן לא נקרש על הסכין, ועוד, מאוד יתכן שיש סכין מיוחד לכל מין וסוג. בקיצור, יש להקל, וידיח היטב. ומה טוב אם יכול להביא סכין חדש משלו, או לקנות מחנות שיש עליה השגחה טובה ונאמנה.

סימן צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

--- סעי' א' – פת חלבי ---

אין לשין עיסה בחלב, שמא יבוא לאכלה עם הבשר. ואם לש, כל הפת אסור, אפילו לאכלה לבדה. ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת, או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר, מותר. כיוצא בו, אין אופן פת בתנור שטחו באליה, ואם אפאו דינו כעיסה שנילושה בחלב. הגה: ולכן נוהגין ללוש פת עם חלב צחג הסדועות, גם צומן לכבוד שבת, כי כל זה מחשך כדבר מועט, גם כי לורתן מסונה משאר פת. וכ"ס פלאד"ן או פשטיד"א, דמותרין (הגהות ש"ס). ואין לאפות שום פת עם פלאד"ן או פשטיד"א בתנור, דחיישין שמה יזוב מן הצומן על הפת. ואם זב תחתיו, דינו כאלו נילוש עמו (כ"י צסס הגהות אשיר"י) ונוהגין לשום הטפילה צפי התנור (כ"י צסס הגהות ש"ס). ואפילו הוא צמחצת, נוהגין להחמיר לכתחלה.

פרטי דיני פת חלבי ובשרי

- (א) מקור האיסור הוא שתי גמרות. הא' בפסחים ל'. תנור שסחו בשמן, הפת שאפו בתוכו אסורה. עוד גמ' ל"ו. עיסה שנילוש בחלב, אסורה, ומותר כעין תורא.
- (ב) וע' פמ"ג שפ"ד סק"א דמבואר דחז"ל חששו משום הרגל עבירה, ונקטו בתורת וודאי שיאכל עם מין הנגדי, וכ"ה באמת בש"ך סק"ב. ולכן אין מקום לקולות וספיקות שונות. ולכן מחמיר הפמ"ג גם בבשר עוף, ולא רק בבשר בהמה.
- (ג) מבואר מהרמ"א דפשטיד"א אין לה איסור זה. ונראה, דאין סיבת ההיתר משום דנראה לעין כל, כעין פיצה, אלא הכוונה דכל האיסור הוא רק כשא"א לדעת ממה נילוש עד שיטעום, משא"כ דבר שאפשר לפתחו ולראות המלוי, בזה אין חשש.
- (ד) מבואר מהנו"כ דאי"ז חומרא והרחקא בעלמא, אלא עשוהו כאיסור ממש. ולכן אין להקל אף בתשעת הימים [דלא כמהרש"ם^{שכ"י} שהיקל בזה] [כ"ש בזמננו שיש לנו מקפידים], ואין להקל אף למי שיש לו איזה רגישות לסוג הנגדי, דלדידיה ליכא למיחש, אעפ"כ אסורה, כנבילה מדרבנן.
- (ה) עוד מבואר, דאי"ז קנס, אלא גזירה גמורה, ולכן אין להקל אף בשוגג, כגון מי שלא ידע הלכה זו. כ"כ פמ"ג. ואע"פ שמסיים בצ"ע, אי"ז אלא דרך עניות.
- (ו) ואונס, כגון שנפל מאליו, לכאו' מבואר מרמ"א המשך הסעי' לאסור.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

- (ז) וזה דלא כאמרי בינה^{שכו} שמצדד להקל באונס. ודלא כדרכ^{שכח} "ת שכ' דהרואה מישוהו אוכל פת חלבי [שאין לה מהתירים הבאים], אי"צ להודיעו, אלא ישמרו שלא יאכלו עם בשר.
- (ח) כ' יד יהודה, הא דפת זו נעשית נבילה, וא"א להכשירו, היינו רק לאחר אפייה, אבל בעודו עיסה עדיין יכול להכשירו ע"י שיעשה סימן, או שיעשה כמות מועטת לחלקו להרבה בנ"א ליומו. ואינו דומה ליין דלקמיה שא"א להכשירו, דהתם כבר סיים התהליך, משא"כ עיסה.
- (ט) והא דכ' שו"ע שלא ללוש 'עיסה', ע' דרכ"ת ועוד שדחו דברי שו"ע.
- (י) וא"כ, אה"נ אין איסור במה שחנויות פיצה מוכרים עיסה חלבי בכמות מועטת, מ"מ לכאו' חייבים לכתוב על האריזה כל הלכות של סימן זו, דאם הקונה יאפה ממנו כמה לחמניות, יאסרו כולם, כנבילה.
- (יא) עוד קולא בסוגיין מביאין בשם מהרי"ט, דכל האיסור הוא בפת שהדרך לאכלו עם בשרי וחלבי, אבל מיני מתיקה שאינו הדרך לאכלו עם חלב, מותר לעשותו משומן. ערוה"ש נשאר בזה בצ"ע לדינא.
- (יב) למעשה העולם נוקטים כמהרי"ט זה, כהבנתו, אבל לא כדוגמתו. כי בזמננו הדרך לאכול מיני מתיקה כגון עוגות ועוגיות יחד עם קפה, אבל לא עם בשר, ולכן מותר לעשות מיני מתיקה חלבי, ולא בשרי. וכ"כ בדה"ש.
- (יג) מאידך, יד יהודה אוסר, וחושש שמא יבא לאכלו תוך שיעור המתנה! רעק"א כאן דלא כזה, ולא חוששין אלא בדבר שדרכו לאכול בב"א ממש, ולא בזה אחר זה. והכי קיי"ל.
- (יד) לענין פת שלא נילוש בשומן, אלא שיש בה נ"ט בר נ"ט מדפני התנור, כ' תוס' פסחים ל"ו דתולה איך פסקי' בנ"ט בר נ"ט דרך בישול בדיעבד, דאם מחמירין בדיעבד, פת זו אסורה.
- (טו) נמצא, אם נחמיר בנ"ט בר נ"ט בצלי, נחמיר כאן באפייה. אמנם, החו"ד כאן היקל באפייה של נ"ט בר נ"ט, ואעפ"כ החמיר בדיעבד בנ"ט בר נ"ט של צלי. ואולי י"ל דשם אסר רק לחומרא, ולא החמיר כ"כ כאן לאסור הפת.
- (טז) חידש הדרכ"ת סק"ד לדידן דקיי"ל לאסור נ"ט בר נ"ט לכתחילה, לא יחמם מים עבור עיסה בכלי חלבי או בשרי, כי זה נ"ט בר נ"ט, לכתחילה, על דעת לאכול עם סוג הנגדי.
- (יז) ונ"ט בר נ"ט בשעת בישול, כגון שאופה בשרי באותו עת שאופה הפת, רמ"א מיקל. ט"ז וש"ך החמירו. וע"כ טעם המחמירין אינו משום נ"ט בר נ"ט, דא"כ לא היו אוסרים בדיעבד, אלא ע"כ הוא משום דנ"ט בר נ"ט בשעת בישול חמיר טפי, וכטעם ראשון. כחו"ד של מקושר, דלא כבית אפרים. וכ"כ חו"ד בעצמו. וע"ע פמ"ג.
- (יח) מלבד הרמ"א, הכרו"פ ג"כ היקל. וע"פ הנ"ל זה ראייה שהקילו בנ"ט בר נ"ט בשעת בישול, שאינו כטעם ראשון אלא כנ"ט בר נ"ט.

^{שכו} בב"ח י"ג.
^{שכח} סקי"ב.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

- (יט) יש לשאול שאלה יסודית בסוגיין, האם חז"ל גזרו ואסרו על פת [ופהבב"כ], וטעמם משום דזה מאכל סתמי, או"ד גזרו ואסרו כל מאכל סתמי.
- (כ) מהט"ז שאוסר בשמים, ע"כ כצד השני, ולא דווקא לענין פת. וכדבריו נקט יד יהודה.
- (כא) צמח צדק סי' פ', מובא בפ"ת כאן, אוסר ללבן יין עם חלב, מסוגיין. ע"כ לא רק פת אלא שאר דבר סתמי, כולל יין. מנחת יעקב^{שכט} נקט כצ"צ.
- (כב) ולפי"ז, להכין סלט עם בצלים, לחתכם עם סכין בשרי, הסלט אסורה, כי הסלט הוא אוכל סתמי. פרי תואר^{של} מוכיח כהט"ז מהגה' שערי דורא, דהוצרך לטעמא של דבר מועט, להתיר מאכל עם טעם ראשון.
- (כג) בית מאיר חולק על הט"ז, ומציין לש"ך בסי' פ"ט דעל לחם יחיה האדם. כלומר, הבין שיש כאן גזירה מיוחדת על לחם. הפר"ח סק"א מק' על הט"ז, א"כ איך מגעיל כלי בשר לחלב, הא גם בזה יש הרגל עבירה. והאמת, אנן כן מחמירין, א"כ זה מתאים עם הט"ז.
- (כד) ממשיך פר"ח וחולק על מציאות של הט"ז. ולכאו' מבואר דגם הוא הבין שאינו תקנה מיוחדת על פת, אלא כל דבר סתמי, ורק חולק מהו דבר סתמי. כך נראה להמעין.
- (כה) מביאים רמב"ן ויש"ש נגד הט"ז, אך יתכן שזה ראייה כהט"ז, עיי"ש.
- (כו) הבית לחם יהודה, והמחצה"ש, נקטו כהט"ז.
- (כז) מאידך, יש בית מאיר הנ"ל. וגם ערוה"ש וחכמ"א חולקים על הט"ז, ומקילים. וכן חת"ס. ויודו להחמיר בפהבב"כ.
- (כח) [כלומר, יש שחלקו על הט"ז, והסכימו לצמח צדק. וא"א לרקוד על שתי חתונות. רק ערוה"ש, חכמ"א, בית מאיר, וחת"ס, הקילו אף בציור של צ"צ.]
- (כט) לדינא, אע"פ ששומעין להקל, מ"מ יש הרבה מקום להחמיר.
- (ל) עוד יש לשאול, האם אסרו על עצם אפיית הפת כחלבי, ולא משנה מה עושה אחר שעת אפייה, או"ד לא שנא.
- (לא) ולכאו' מהרמ"א לגבי פשטיד"א שזב, ולא חילק מתי קרה, אם בתחילת האפייה או לבסוף, משמע שאין חילוק. ועכ"פ מוכח, דבאמצע התהליך של הכנה, אסור. דאל"ה, הל"ל ספק דרבנן לקולא.
- (לב) חו"ד נקט כדבר פשוט, נחלב אחר אפייה, נאסר.
- (לג) הערוה"ש סק"ט מביא סברא כזו, דלאחר האפייה אין להחמיר כלל, אבל למעשה מסיים דכבר הורו דורות הקודמים לאסור, וקשה לעבור על דבריהם, אך אין להחמיר הרבה, עכת"ד. נמצא, גם ערוה"ש אינו מיקל.
- (לד) OU כותבים לגבי פת שמוסיפים חלב אחר האפייה, שמותר מטעם הנ"ל, ולא מביאים הערוה"ש בכלל. ותמוה, כי גם הערוה"ש לא היקל. וביותר, הלא זה תהליך, וזה ודאי חמיר טפי, ואיך מיישבים סעי' שלנו לגבי זב.

שכט ס' ג'.
של סי' צ"ה ב'.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

- (לה) והראיה לדבריהם, אומרים דאל"ה איך ממרח חמאה על לחמו. ולא הבנתי מה רוצים, כי זה ניכר, וגם דבר מועט. משא"כ בציוור שלהם.
- (לו) ולכאו' ראיה ברורה לאסור הוא מיינו של הצ"צ, שאין בה אפייה, ואעפ"כ אסור. אלמא אין 'חוק' של אפייה. [ערוה"ש שהיקל ביין, צידד להקל כאן]. וע' שואל ומשיב ד' קפ"ט, ובדה"ש.
- (לז) והק' בדה"ש^{שלא}, בסי' צ"א סעי' ג' יזהר שפת לא יגע בבשר כי אז אסור בגבינה, וכן להיפך, והק' בדה"ש, הא ע"פ סעי' שלנו אינו רק אסור עם גבינה, אסור מכל וכל, כסעי' שלנו.
- (לח) ואם אומרים כהמקילין, דלאחר אפייה לא נאסר, אין קושיא. ולדידן, מאי איכא למימר.
- (לט) וי"ל, שוגג שאני [דחינו סברא זו למעלה]. א"נ, הוי דבר מועט. א"נ, התם לא ודאי נגע בשרי, ולא ודאי 'נתבשר', רק מספק ולחומרא, ואילו כאן איירי בנילוש ממש ודאי^{שלב}. א"נ, חצי ככר הוא כסימן, שיודעים שנשאר מסעודה. [וע' פ"ת שם סק"ד, דעפי"ד סברא זו אינו נכון].
- (מ) סברא אחרונה זו יתיר לחתוך בצל עם סכין בשרי, ולהשאיר מקצתו במקרר.
- (מא) היתר גדול בסוגיין, הוא דבר מועט. ומהו שיעורו. שו"ע כ' כדי שיאכל בב"א. בב"י כ' מיד. נפק"מ, להכין פת חלבי ביום שישי עבור סעודה שלישית, או לעוד חודש מעכשיו.
- (מב) פמ"ג בשם תו"ח, יום אחד. הרמ"א כ' כאן שבועות, וע' דרכ"ת ל"ג, שהרמ"א בהל' שבועות לאכול פת חלבי ליל ראשון, א"כ אין היתר לליל שני של שבועות. פ"ת בשם חמוד"נ מבואר רק מעט ולעכשיו.
- (מג) והגדר של 'מיד' אינו ברור, דהרי מותר לאפות עבור שבועות, וסעודה שלישית. והאם חייבת לאפות בע"ש סמוך לשבת. יום ששי בבוקר? יום חמישי בערב?
- (מד) ולפני שבת ויו"ט, יש מינימום היתר של מעל"ע, אבל ליום חול, האם יש היתר מעל"ע, או"ד בעינן ממשך סמוך ותכף. לא ברירא, וכן הסתפק בדה"ש.
- (מה) להקפיא, זה ודאי אסורה.
- (מו) ערוה"ש סק"ד כ' דאם יש הרבה בני בית, מותר כמות של יום אחד לכל בני ביתו.
- (מז) פ"ת סק"ג, אפה הרבה, אין היתר עכשיו לחלק להרבה בנ"א, כי כבר נעשה נבילה. והכי קיי"ל, למרות שיש מקילין [כרו"פ, בצירוף, וכ"מ בכה"ח].
- (מח) ערוה"ש סק"ו מיקל למכור מעט לבנ"א. ולא הבנתי כ"צ, היכי דמי, וכי אנשים קונים רק ליומא. בזמננו ודאי אין המציאות כן, ולכן אין היתר אלא א"כ יש סימן, ולא מהני במה שאומר לו המוכר.

^{שלא} כמה מקומות, ובפרט סי' צ"א סקי"ז.
^{שלב} וכן משמע בתו"ח ס' ג'.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

(מט) אם נתבטל החלב בעיסה בששים, מותר. כ"כ פמ"ג, פ"ת, חכמ"א^{שלג}, ערוה"ש, ועוד. ומתירין אפ' לאכול עם בשרי. מלבד החכמ"א שמחמיר בזה, אפ' היכא שנפל החלב לשם בשוגג. ואיני יודע טעמו, כי הלא ביטול בששים הוא כלל עתיק.

(נ) ממשיך החכמ"א, אם אינו יודע אם נתבטל, יטעמנו. וק', איך יטעום, דעל הצד שאינו בטל, הוא טועם פת של איסור.

(נא) [אלא ע"כ, חזינן דיש מהלך חדשה בסוגיין, נגד הפשטות, שאין הפת באמת נעשה נבילה, אלא שיש גזירה, על הגברא ולא על החפצא, ובכגון הא לא גזרו. וכך נראה גם מדברי דרכ"ת הנ"ל שאי"צ להגיד לחברו, ומדברי הכרו"פ שמהני אח"כ לחלק להרבה בנ"א, וכאלו שהתירו שוגג ואונס.^{שלד}]

(נב) צמח צדק אוסר לכתחילה להוסיף מעט חלב לליין, אפ' פחות מס', כי זה כמבטל איסור לכתחילה. [חוו"ד בשם מהרש"ל מיקל בזה, ואולי מפני מש"כ למעלה, מהלך אחרת בסוגיין].

(נג) עוד היתר, הוא שינוי. גליון מהרש"א כ' דבעינן שינוי בכל הפת. מאידך, בינת אדם כ' די בחלק אחד. וישייר אותו חלק עד סוף האכילה. לדינא, שומעין להקל בזה.

(נד) פ"ת סק"ג אין לעשות הסימן אחר האפייה, אלא לפניו. שולחן הלוי^{שלח} אוסר לכתוב על האריזה, אלא בעינן מיניה וביה, אבל מתיר אם מוסיף בסוף תהליך של הכנה נותן סימן על עצם האוכל.

(נה) לאפות מדבקה על הלחמניה, לכאו' סגי.

(נו) אבן ישראל משמע שמיקל אם נותן סימן על האריזה, אם זה חלק מהתהליך. וזה קולא גדולה. וזה דלא כגליון מהרש"א הנ"ל. ולכאו' גם ר' ישראל יעקב יסכים דחייב להשאיר האריזה על השולחן, דאל"ה חוששין לקלקול.

(נז) פ"ת וחכמ"א מביאים מהרי"ט שהסימן צריך להיות סימן שאורח מחוץ לעיר יבין אותו.

(נח) בורקוס בארה"ק, החלבי עושים משולש. ובאמת, יש משולש של פרווה, ויש חלבי שאינו משולש. ועיקר ההיתר הוא משום המלוי ניכר שהוא חלבי, וא"כ אינו שייך לסוגיין, כמש"כ למעלה.

(נט) יד יהודה כ' דאע"פ שמהרי"ט חייב סימן שגם אורחים יבינו, מ"מ אם כולם יודעים סימן זה, סגי, ומותר. ואיני יודע מהו גדרו, ועוד, איך מהני כולם עבור האורחים שאינם יודעים. ואומרים שעל יד יהודה זו סומכים הבד"ץ, שעושים משולשים. אך ליבי אינו מתיישב בכך, כי הלא יש גם פרווה שמוכרים כמשולשים, א"כ אינו ידוע לכולם ההבדל. ועוד עצם הגדר של 'כולם' לא ברירא.

^{שלג} נ' ד'.

^{שלד} והנפק"מ בזה הוא גדולה מאוד, האם הוא אוסר עוד לחם שנוגע בתנור. לפי הצד שהוא רק קנס, ודאי מותר, משא"כ להצד שהוא איסור חפצא, יל"ע האם החלב שבו נחשבת כבליעה, ולכן אין בליעה כחושה עובר מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, או"ד אינו כבליעה אלא כתבשיל של חלב. וע"ע מש"כ בס' פ"ט בשם דברי יואל סי' ו'. וע' ערוה"ש סק"ח, דיל"ע אם נקט כהדברי יואל או כצד הראשון שהזכרנו.

^{שלח} א' כ"ב ח'.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

(ס) וכאן המקום לדון אודות Thomas English Muffin, שהוא כעין לחמניה, ושייך לאכלו עם בשר או עם חלב, ועושים סוג של פרווה וסוג של חלבי, עם השגחה של OUd.

(סא) ואומרים שניכר. ואינו כן. אומרים שכולם יודעים. אינו כן. אומרים שיש שנוי צורה. ואינו כן, כי יש פרווה באותו צורה. ועוד, שנוי צורה מהני כשיהודי עושה צורה מיוחדת כדי שיהודי אחר ישים לב, אבל לא מהני אם גוי עושה צורה משונה, לגויים אחרים, שגם יהודים אוכלים.

(סב) אומרים שבטל בס'. ואם זה נכון, מדוע צריך טעמים הקודמים? ועוד, א"כ מדוע כותבים עליו חלבי^{שלו}, הא זה כמו שיש איסור מועטת שבטל בס', וכותבים עליה OU Treif. כך טען ר' בעלסקי^{שלו}. ואולי כותבים כן מחמת הכלים שעושים בו הוא חלבי, נ"ט בר נ"ט. אולי.

(סג) להניח החלה על הטשולנט, אפוי כבר [ערוה"ש], דבר מועט. ועוד^{שלח}.

(סד) בייגל של בצל, בחנות שאומרים כל החנות בחזקת חלבי. יתכן שהבצל נחתך או נצלה עם כלים חלביים [אפ' אינו ב"י, כדין דבר חריף], נמצא הבצל חלבי, הפת חלבי, ואסור^{שלט}! וע' בספר דבר חריף^{שמ} שמבואר בשם ר' שלמה קלוגער שלא מחלקים מאכל א' לשתיים, כמו שלא מחלקים רכיבים.

(סה) ובשלמא אם משתמשים בבצל מוכן, ובשלמא אם קונים הבייגל ממאפיה, אבל בצל טרי מאי איכא למימר. ואומרים, שנוהרים לחתוך הבצל עם סכין מיוחדת. אמנם, מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתא.

(סו) למכור פת חלבי שנאסרה לעכו"ם, רב פעלים^{שמא} מיקל משום ספ"ס, אולי לא ימכור לישראל, ואפ' אם כן, אולי לא יאכל עם בשרי. וזה חידוש, כי מבואר למעלה בשם אחרונים, והש"ך בתוכם, שאין ספק השני נחשב לספק בכלל, אלא נוקטים בוודאות שכך יעשה.

(סז) בזמננו אינו נוגע, כי לא קונים פת מעכו"ם.

(סח) אשה שאפה מאה לחמניות, מ"ט חלבי, ונ"א פרווה. האם החלביים כשרים עכשיו מדין בטל ברוב. הלבושי שרד אסר, דדבר חשוב ושבמנין, אינו בטל ברוב. מאידך, ערוה"ש סעי' ח' כ' דהנ"מ דבר שנאסר מחמת עצמו, משא"כ דבר שנאסר רק מחמת הבלוע שבו ומחמת דבר אחר, שפיר נתבטל ברוב. וע"ע סי' ק"י כללי ביטל ברוב.

(סט) [וגם ערוה"ש זו משמע כהמהלך האחרת שהבאנו למעלה, דאינו נעשה איסור חפצא ונבילה].

(ע) פת חלבי, האם אוסר כלים. לפי פשטיה דסוגיא כן, כי היא חתיכת נבילה. [אמנם, לפי ערוה"ש הנ"ל, חכמ"א לגבי טעימה, דרכ"ת לגבי להגיד לחבירו, כרו"פ להתיר לתת לאחרים, אלמא שאינו בעצם איסור חפצא, א"כ אולי לא יעשה בליעות של

^{שלו} דגם חכמ"א שהחמיר לאכול עם בשרי כשיש פחות מס' של חלב, יסכים להקל כשגוי הוסיפו.

^{שלו} א' כ"ב ז'.

^{שלח} מה ועוד? ומה ההיתר לחמם חלה גדול כשיאכל רק מעט ממנו בליל שבת. ולכן ינהוג להפסיק עם נייר אלומיניום.

^{שלט} ואז חותכים אותו חם עם סכין, והסכין נאסר....

^{שמ} ר' י'.

^{שמא} ב' י"א.

סי' צ"ז – שלא ללוש עיסה בחלב

איסור. [לכא' אין להקל. הנפק"מ, שאר מוצרים בחנות בייגל שלא נוהרים כדבעי עם בייגל בצל שלהם.

(עא) פירורי לחם שכתוב על האריזה 'לעוף', והוא OUd, ר' בעלסקי מתמיה איך יתכן לכתוב דבר כזה. ולדידי ביותר קשה, הא אינם כשרים, כי זה מוצר סתמי, שאסור לעשותו חלבי. ואפ' להחולקים על הט"ז וצ"צ, הלא כאן הוא פת. ואולי אמר כן ר' בלעסקי לרווחא דמילתא.

(עב) סופגניה, ההיתר לעשותו חלבי הוא משום שאינו הדרך לאכלו עם בשרי, וכמש"כ למעלה. ובזמננו, חדשים מקרוב באו שהמציאו סופגניה בשרי, א"כ אזל האי היתר, וכל סופגניה חלבי אסורה, אלא א"כ נאפה עם סימן. [אם לא שנחלק ונימא שלא שייך לערב זו עם זו. אבל מי יודע לאן שיגעון הזו יגיע?]

(עג) סעי' ב' עוסק בהכשרת התנור שטחו באליה, וסעי' ג' עוסקת בענין ריחא, שאינו סוגיין, אלא בסי' ק"ח בס"ד.